

- Yeni -

30 Günlük Vaaz

Ramazan-ı Şerif

2022

2.Cilt

irtibat: erbayyeniceri@gmail.com

Ramazan-ı Şerifin
İkinci 10 günü için 10
Mevzuda 18 Adet
Vaaz.

2022 RAMAZAN-I ŞERİF SOHBET MEVZULARI

S.NO	SOHBET MEVZUSU
11	ALLAH C.C. YOLUNDA HİZMET
12	ZEKAT-ÖŞÜR
13	HARAM VE ŞÜPHELİ ŞEYLERDEN İCTİNAB ETMENİN LÜZUMU
14	DUÂ VE ADÂBI
15	TEVBE VE AHİRETE HAZIRLIK
16	EDEP HAYA VE GÜZEL AHLAK
17	İHLAS VE RİYÂ
18	EHL-İ SÜNNET İTİKADI
19	AMELDE HAK MEZHEBE BAĞLI OLMANIN LÜZUMU
20	ANNE BABA HAKKI

Vaaz Mevzuu:

HİZMET - 1

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
05.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

GİRİŞ

Kul, Rahmân ve Rahîm olan Rabbi'ni tanıdığı ölçüde O'nun kullarına merhametli, faydalı ve yakın olur. Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz'in tarif buyurduğu gibi, gerçek Müslüman,"İnsanların kendisinden bir zarar görmediği, herkesin ondan rahat ettiği, emin olduğu, fayda gördüğü bir kimsedir. Kendisine güvenilmeyen, insanları sevmeyen ve kimse tarafından da sevilmeyen kimse imanın tadını tadamaz." 1

Nakşibendî yolunun piri Şâh-ı Nakşibend, bu yolun usulünü şöyle tarif etmiştir: "**Bizim usulümüz, halkın içinde Cenâb-ı Hakk ile beraber olmaktır. Yolumuz sohbet ve halka hizmet yoludur. Halktan kaçmakta şöhret, şöhrette afet vardır. Hayır, halkın içinde bulunup herkese Allah rızası için hizmet etmektedir.**"2

Allah rızası için bir hizmetin içinde bulunmak kadar kazançlı bir iş yoktur. Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz hizmet ehlini şöyle övmektedir:

"**Bir topluluk içinde en büyük sevabı onlara hizmet eden alır.**"3

"**İnsanların en hayırlısı, diğer insanlara en faydalı olandır.**"4

Hizmetin en büyük kerameti, insanı Allah Teâlâ'nın sevgi ve yardımına mazhar etmesidir. Efendimiz (s.a.v.) buyuruyor ki: "Bir kul, din kardeşinin yardımında bulunduğu sürece, Allah da onun yardımında olur."5

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، أَنَّهُ كَانَ مُعْتَكِفًا فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ، ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ : يَا فُلَانُ أَرَأَيْكَ مُكْتَبِبًا حَزِينًا ، قَالَ : نَعَمْ يَا ابْنَ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ لِفُلَانٍ عَلَيَّ حَقٌّ ، لَا وَحُرْمَةَ صَاحِبِ هَذَا الْقَبْرِ مَا أَقْدِرُ عَلَيْهِ ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : أَفَلَا أُكَلِّمُهُ فِيكَ ، قَالَ : إِنْ أَحْبَبْتَ ، قَالَ : فَانْتَعَلَ ابْنُ عَبَّاسٍ ثُمَّ خَرَجَ مِنَ الْمَسْجِدِ ، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ : أَنْسَيْتَ مَا كُنْتَ فِيهِ ، قَالَ : لَا وَلَكِنِّي سَمِعْتُ صَاحِبَ هَذَا الْقَبْرِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْعَهْدُ بِهِ قَرِيبٌ فَدَمَعَتْ عَيْنَاهُ ، وَهُوَ يَقُولُ : " مَنْ مَشَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ وَبَلَغَ فِيهَا كَانَ خَيْرًا مِنْ اعْتِكَافِ عَشْرِ سِنِينَ ، وَمَنْ اعْتَكَفَ يَوْمًا ابْتِغَاءً وَجْهَ اللَّهِ تَعَالَى جَعَلَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ ثَلَاثَ خَنَادِقٍ أَبْعَدَ مَا بَيْنَ الْحَافِقِينَ " .

Ashâb'tan Abdullah b. Abbas (r. anhümâ), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mescidinde itikâfa girmişti. Yanına bir adam geldi, selam verdi ve oturdu. İbn-i Abbas adamın yüzüne baktı, onu biraz kederli gördü:

¹ (Buhârî, İman 4,5)

² Ahmed Siddîkî, Şâh-ı Nakşibend, 107.

³ (Saîd b. Mansur, Sünen, h.no: 2406)

⁴ (Ebû Dâvûd, Edeb 57)

⁵ (Tirmizî, Hudûd 3)

- “Ey falanca! Seni kederli ve üzüntülü görüyorum, bir sıkıntın mı var?” diye sordu. Adam:
- “Evet, ey Allah Rasûlü’nün amcasının oğlu. Falancanın üzerimde vefa hakkı var, para karşılığında beni hürriyetime kavuşturdu. Fakat şu kabirde yatan Peygamber hakkı için söylüyorum, üstlendiğim borcu ödeyecek gücüm yok.” dedi. İbn-i Abbas:
- “Ona senin hakkında konuşsam olur mu?” diye sordu. Adam:
- “İstersen bir konuş!” dedi. İbn-i Abbas hemen ayakkabılarını giydi, mescitten çıktı. Adam:
- “İtikâfta olduğunuzu unuttunuz herhalde!” diye hatırlatmada bulundu. İbn-i Abbas (r.anhümâ):
- “Hayır unutmadım. Fakat ben şu kabirde yatan Hz. Peygamber (s.a.v.)’i işittim. O aramızdan ayrılalı çok geçmedi.” Bu arada İbn-i Abbas’ın gözlerinden yaşlar boşandı. Sözüne devam etti. “Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurdu: ***‘Kim bir din kardeşinin ihtiyacını gidermek için yürür ve sıkıntısını giderirse, bu yaptığı onun için on senelik itikâftan daha hayırlıdır. Hâlbuki kim Allah Teâlâ’nın rızası için bir gün itikâfa girse Allah Teâlâ onunla Cehennem ateşi arasında üç hendek koyar. Her bir hendeğin arası doğu ile batı arası kadar uzaktır.’***⁶

KISSA : Ebû Kilâbe el-Basrî (r.a.) şu hadiseyi anlatmıştır: Rasûlullah (s.a.v.), yolculuk yaparken ashâbını gruplara ayırıyordu. Bir defasında grubun birisi Efendimiz (s.a.v.)’in huzuruna gelerek gruptaki bir şahsı şöyle övmeye başladılar:

- “Ey Allah’ın Rasûlü! Biz bunun gibisini görmedik. Bir yere indiğimizde hemen namaza koşar, durmadan namaz kılar. Hareket edince tek işi Kur’an okumaktır. Bir de devamlı oruç tutar.” dediler. Rasûlullah (s.a.v.):
- “Ona bunları yapma imkânını kim veriyor. O bunları yaparken ihtiyaçlarını kim görüyor?” diye sordu. Arkadaşları:
- “Bizler!” diye cevap verdiler. Rasûlullah (s.a.v.), aynı soruyu bir kere daha sordu. Onlar tekrar:
- “Bizler!” diye cevap verince, Efendimiz (s.a.v.):
- “Bu durumda sizin hepiniz ondan daha hayırlısınız.” buyurdu.⁷

KISSA : Hz. Ebû Bekir (r.a.), önceleri ticaretle uğraşıyor, çarşıya inip alış veriş yapıyordu. Ayrıca koyun sürüsü vardı ve zaman zaman onlarla meşgul oluyordu. Bazen mahallesindeki yardıma muhtaç kimselerin koyunlarını sağlıyordu. Halife olup kendisine biat edildiği zaman, daha önce koyunlarını sağdığı bir ailenin kızı:

- “Artık bundan sonra koyunlarımız sağılmaz!” diyerek hayıflandı. Kızın sesini işiten Hz. Ebû Bekir (r.a.):
- “Hayır, vallahi davarlarımızı sağmaya devam edeceğim. Üzerime aldığım bu işin daha önceki ahlâkımı değiştirmeyeceğini ümit ediyorum.” diye kızı teselli etti ve halife iken de mahallenin koyunlarını sağmaya devam etti. Hatta bazen koyunlarını sağdığı kimselere:
- “Nasıl istersiniz, sütü köpüklü mü sağayım, köpüksüz mü olsun?” diye sorar, onlar nasıl isterse öyle sağardı. Daha sonra bulunduğu mahalleden Medine’nin merkezine taşındı. Ticaret

⁶ (Münzirî, et-Terğîb, II, 272)

⁷ (İbn-i Mübârek, Kitâbu’l-Cihâd, II, 180)

işiyi halifeliğin beraber yürümediğini görünce, ticareti bıraktı, bütün vaktini Müslümanların hizmet ve idaresine ayırdı. Devlet hazinesinden kendisine ve ailesine yetecek miktar maaş bağladı. Vefat edeceği sırada, elinde biriken bütün malını devlet hazinesine geri teslim etti. “Üzerimde Müslümanların mallarından hiçbir şey kalmayın.” dedi. Bu duruma şahit olan Hz. Ömer (r.a.):

- “Ebû Bekir, peşinden gelenlerin işini zorlaştırdı, onun gibi kim yapabilir?” dedi.⁸

KISSA: Bedir harbinde Ashâb-ı Kirâm’ın yeterli bineği yoktu. Üç kişi bir deveye nöbetleşe binerek gidiyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz’in de özel bineği olmadığı için, bir deveye Hz. Ali (k.v.) ve Hz. Ebû Lubâbe (r.a.) ile nöbetleşe biniyordu. Efendimiz (s.a.v.) kendi sırasında deveye bir müddet bindi, sıra diğerlerine geldi. Onlar:

- “Siz bininiz ey Allah’ın Rasûlü, biz yürüelim.” dediler. Efendimiz (s.a.v.):

- “Ben Allah’ın vereceği sevaba sizden daha az muhtaç değilim; siz de yürümek için benden daha kuvvetli değilsiniz. Herkes sırasıyla binecek ve yürüyecek.” buyurdu.⁹

GELİŞME

Hizmette öncelik sırasına dikkat etmelidir. Farz bir ibadeti ihmal edip nafile ile uğraşmak hizmet değil hezimettir. Hizmetin hedefi Yüce Mevla’nın rızasına ulaşmaktır. Kulu Allah rızasına ulaşılacak en büyük sebep farz amelleri yapmaktır.

İmam Rabbânî Hazretlerinin belirttiği gibi;

(وَاعْلَمْ) أَنَّ مُقَرَّبَاتِ الْأَعْمَالِ إِمَّا فَرَائِضٌ وَإِمَّا تَوَافِلٌ فَالتَّوَافِلُ لَا اعْتِبَارَ لَهَا فِي جَنْبِ الْفَرَائِضِ .
أَصْلًا، فَإِنَّ أَدَاءَ فَرِيضٍ مِنَ الْفَرَائِضِ فِي وَقْتٍ مِنَ الْأَوْقَاتِ أَفْضَلُ مِنْ أَدَاءِ التَّوَافِلِ أَلْفَ سَنَةٍ وَإِنْ أُدِيَتْ
بِنِيَّةٍ خَالِصَةٍ أَيْ نَفْلِ كَانَ مِنَ الصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ وَالذِّكْرِ وَالْفِكْرِ وَأَمْثَالِ ذَلِكَ بَلْ أَقُولُ: إِنَّ رِعَايَةَ سُنَّةٍ مِنَ
السُّنَنِ وَأَدَبٍ مِنَ الْأَدَابِ حِينَ أَدَاءِ الْفَرَائِضِ لَهَا ذَلِكَ الْحُكْمُ أَيْضًا

Bir farzı yerine getirmek bin sene nafile ibadetle meşgul olmaktan hayırlıdır. Bir farzın içindeki sünneti veya edebi yerine getirmek de farzın dışındaki nafile ibadetlerden hayırlıdır.¹⁰

Hizmet ehli, önce farz vazifeleri ve hizmetleri yerine getirmeye çalışmalıdır. Hayır ve hizmet yapmaya en yakınlardan başlamalıdır. İnsanlar içinde anne-baba hukuku en ön sırayı alır. Anne babayı aç bırakıp mahallenin muhtaçları ile uğraşmak doğru değildir. Cihadın en büyüğü Allah Teâlâ’ya kulluktan sonra anne-baba hukukunu korumaktır. Ancak anne veya

⁸ Kandehevî, a.g.e., II, 379-380.

⁹ (Hâkim, Müstedrek, II, 91)

¹⁰ İmam Rabbânî, Mektûbât, cilt 1- 29. Mektup.

baba bir haramı emreder veya bir farzı yapmaktan engellerse o durumda kendilerine itaat edilmez.

KISSA : Hz. Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz, yeri Arş-ı A'la ve Cennet iken yeryüzündeki insanların arasında zahmet çekmeyi tercih etmiştir. Onun insanlar tarafından yerli yersiz rahatsız edildiğini gören amcası Abbas (r.a.) bir gün Efendimiz'in huzuruna gelip: - "Yâ Rasûlallah! Görüyorum ki şu insanlar size çok eziyet veriyorlar, çıkardıkları tozlar zat-ı âlinizi rahatsız ediyor. Kendinize yüksekçe özel bir yer yaptırırsanız da onlarla oradan konuşsanız!" diye üzüntüsünü dile getirdi. Hz. Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz'in cevabı şu oldu:- "Hayır! Allah beni içlerinden alıp huzuruna kavuşturana kadar onların arasında duracağım. Varsın ökçelerime bassınlar, elbiselerimi çeksinler, bir şey olmaz."¹¹

SONUÇ – İstişareli Hizmet gerekir

حَدَّثَنَا **عَاصِمُ بْنُ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ** ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ إِلَى عُيَيْنَةَ بْنِ حِصْنٍ ، وَالْحَارِثِ بْنِ عَوْفٍ ، وَهُمَا قَائِدَا عَطْفَانَ ، فَأَعْطَاهُمَا ثُلُثَ ثِمَارِ الْمَدِينَةِ عَلَى أَنْ يَرْجِعَا وَمَنْ مَعَهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابِهِ ، فَجَرَى بَيْنَهُ وَبَيْنَهُمُ الصُّلْحَ ، حَتَّى كَتَبُوا الْكِتَابَ ، وَلَمْ تَفْعَلِ الشَّهَادَةُ وَلَا عَزِيمَةُ الصُّلْحِ إِلَّا الْمُرَاوَضَةَ ، وَفِي ذَلِكَ فَفَعَلَا ، فَلَمَّا أَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَفْعَلَ ، بَعَثَ إِلَى سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ ، وَسَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ ، وَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُمَا ، وَاسْتَشَارَهُمَا فِيهِ ، فَقَالَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَمْرٌ تَحْتَهُ فَنَصْنَعُهُ ، أَوْ شَيْءٌ أَمَرَكَ اللَّهُ بِهِ لَا بُدَّ لَنَا مِنْ عَمَلٍ بِهِ ، أَمْ شَيْءٌ تَصْنَعُهُ لَنَا ؟ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " لَا بَلْ لَكُمْ وَاللَّهِ مَا أَصْنَعُ ذَلِكَ ، إِلَّا أَنِّي رَأَيْتُ الْعَرَبَ قَدْ رَمَتْكُمْ عَنْ قَوْسٍ وَاحِدَةٍ ، وَكَالْبُومِ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ، فَأَرَدْتُ أَنْ أَكْسِرَ عَنْكُمْ شَوْكَهُمْ " ، فَقَالَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَدْ كُنَّا نَحْنُ وَهَؤُلَاءِ الْقَوْمُ عَلَى الشِّرْكِ بِاللَّهِ وَعِبَادَةِ الْأَوْثَانِ ، لَا نَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا نَعْرِفُهُ ، وَهُمْ لَا يَطْمَعُونَ أَنْ يَأْكُلُوا مِنْهَا ثَمَرَةً إِلَّا قَرَى أَوْ شَرَاءً ، فَحِينَ أَكْرَمَنَا اللَّهُ بِالْإِسْلَامِ ، وَهَدَانَا لَهُ ، وَأَعَزَّنَا بِكَ ، نُعْطِيهِمْ أَمْوَالَنَا ، مَالَنَا بِهَذَا حَاجَةٌ ، فَوَاللَّهِ لَا نُعْطِيهِمْ إِلَّا السَّيْفَ حَتَّى يَجُحِمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " فَأَنْتَ وَذَلِكَ " ، فَتَنَاولَ سَعْدُ الصَّحِيفَةَ فَمَحَاهَا ، ثُمَّ قَالَ : لِيَجْهَدُوا عَلَيْنَا ، فَأَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَدُوَّهُمْ مُحَاصِرُوهُمْ .

Hendek Harbi'nin yapıldığı günlerde Müslümanlar ciddi sıkıntılar çekmeye başlamışlardı. Bu durumu gören Hz. Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz, müşriklerle iş birliği yapan

¹¹ Kandehevî, a.g.e., III, 335.

ve karşı cephede bulunan Gatafan Kabilesi'nin reisleri Uyeyne b. Hısn ile Hâris b. Avf el-Mürri'ye haber göndererek kendileriyle bir anlaşma yapmak istedi. Savaştan vazgeçmelerine karşılık olarak kendilerine Medine'nin senelik hurmalarının üçte birisini vermeyi teklif etti. Onlar da bunu güzel buldular. İki taraf arasında durum konuşuldu ve anlaşma metni yazıldı. Henüz imzalanıp yürürlüğe girmeden önce Rasûlullah (s.a.v.), Sa'd b. Muâz ile Sa'd b. Ubâde'yi huzurlarına çağırıp durumu ve varılan anlaşmayı onlarla da istişare etti. Onlar da:

- "Yâ Rasûlallah! Bu işi siz mi istiyorsunuz? Eğer böyle ise, biz sizin arzunuza uyarız. Yahut bu mutlaka uymamız gereken ilâhî bir emir mi? Yoksa sizin bizi düşünerek yaptığımız bir anlaşma mı?" diye sordular. Rasûlullah (s.a.v.):

- "Hayır, bunu sizin için yapıyorum. Görüyorum ki bütün Araplar birleşerek tek vücut olmuşlar, her taraftan size saldırıyorlar. Bu şekilde bir dereceye kadar güçlerini kırmayı düşündüm." buyurdu. Bunun üzerine Sa'd b. Muâz (r.a.):

- "Yâ Rasûlallah! Bizler bir zaman Allah'a şirk koşardık, putlara tapardık, Allah'a ibadet etmez ve O'nu tanımazdık. O günlerde bile, bunlar misafir olarak ikram ettiğimiz veya parasıyla sattığımızın dışında zorla bizden bir hurma tanesi yiyemezlerdi. Şimdi Allah bizi İslâm'la şereflendirmişken, sizinle ve İslâm'la bizi kuvvetlendirmişken, nasıl olur da onlara mallarımızı veririz? Onlarla böyle bir anlaşma yapmaya hiç ihtiyacımız yoktur. Allah onlarla bizim aramızda hüküm verinceye kadar onlara kılıçtan başka verecek bir şeyimiz yok." dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

- "Evet, dediğin güzel!" buyurdu. O zaman Sa'd (r.a.) anlaşma metnini aldı, içindeki yazıyı sildi ve "Bize karşı ellerinden geleni yapsınlar!" dedi.¹²

Bu hadisede hizmet ehli için önemli prensipler mevcuttur. Görüldüğü gibi Allah Rasûlü (s.a.v.) Efendimiz bile kendi fikrini ashâbı ile istişare edip değerlendirmeye tabi tutmuştur. Bunu, âyetle sabit olmayıp, içtihadı açık olan bir konuda yapmıştır

---

¹² Kandehevî, a.g.e., II, 281.

VAAZ: Arapça Hizmet Sohbeti

Arapça vaaz: Hizmet Hakkında

1 - باب: فضل الجهاد والسير.

وقول الله تعالى: {إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ} التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

قال عبد الله بن مسعود رضي الله عنه: سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم، قلت: يا رسول الله، أي العمل أفضل؟ قال: (الصلاة على ميقاتها). قلت: ثم أي؟ قال: (ثم بر الوالدين). قلت: ثم أي؟ قال: (الجهاد في سبيل الله). فسكت عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، ولو استزدته لزداني.

وقوله تعالى: { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ يَعْرِفَرُ لَكُمْ دُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلُكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِينٍ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرِ الْمُؤْمِنِينَ } 13

أن أبا سعيد الخدري رضي الله عنه حدثه قال: قيل يا رسول الله، أي الناس أفضل؟ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: (مؤمن يجاهد في سبيل الله بنفسه وماله)

أن أبا هريرة قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: (مثل المجاهد في سبيل الله، والله أعلم بمن يجاهد في سبيله، كمثل الصائم القائم، وتوكل الله للمجاهد في سبيله بأن يتوفاه: أن يدخله الجنة، أو يرجعه سالماً مع أجر أو غنمة).

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (لغدوة في سبيل الله أو روحة، خير من الدنيا وما فيها).
عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (الروحة والغداوة في سبيل الله أفضل من الدنيا وما فيها).
عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (ما من عبد يموت، له عند الله خير، يسره أن يرجع إلى الدنيا، وأن له الدنيا وما فيها، إلا الشهيد، لما يرى من فضل الشهادة، فإنه يسره أن يرجع إلى الدنيا، فيقتل مرة أخرى).

عن النبي صلى الله عليه وسلم: (لروحة في سبيل الله، أو غدوة، خير من الدنيا وما فيها، ولقاب قوس أحدكم من الجنة، أو موضع قيد - يعني سوطه - خير من الدنيا وما فيها، ولو أن امرأة من أهل الجنة اطلعت إلى أهل النار لأضاءت ما بينهما، وملأته ربحاً، ولنصيفها على رأسها خير من الدنيا وما فيها).

عن أبي هريرة رضي الله عنه: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: (والذي نفسي بيده، لا يكلم أحد في سبيل الله، والله أعلم بمن يكلم في سبيله، إلا جاء يوم القيامة، واللون لون الدم، والريح ريح المسك).

عن أبي هريرة قال قيل يا رسول الله ما يعدل الجهاد قال لا تستطيعونه فردوا عليه مرتين أو ثلاثاً كل ذلك يقول لا تستطيعونه فقال في الثالثة مثل المجاهد في سبيل الله مثل القائم الصائم الذي لا يفتر من صلاة ولا صيام حتى يرجع المجاهد في سبيل الله

Vaaz Mevsümü:

ZEKAT VE FIKHİ YÖNÜ

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
06.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
yayyeniceriacademy@gmail.com.

GİRİŞ

a) Ayet-i Kerimeler

عَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ

“Namazı dosdoğru kılın, zekatı verin, Resüle itaat edin ki size merhamet edilsin”.¹

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

“Allah’ın kendilerine lütfundan verdiği nimetlerde cimrilik edenler, bunun, kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır! O kendileri için bir şerdir. Cimrilik ettikleri şey kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah’ındır. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır”.²

b) Hadis-i Kerimeler

بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ ."

"İslâm dini beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın resulü olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, hacca gitmek ve ramazan orucunu tutmak".

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا، أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ دُنِّي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمَلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ. قَالَ " تَعْبُدُ اللَّهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ ". قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَزِيدُ عَلَى هَذَا. فَلَمَّا وُلِّيَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا "

Ebû Hüreyre (r.a.)den rivayet edildiğine göre (Bir gün) Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem'e bir A'râbî geldi. Ve: - Yâ Resûla'llâh, beni bir ibâdete delâlet buyursanız ki, ben onu işleyince Cennet'e girebileyim, demişti. Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem: - Allâh'a ibâdet edersin, ve Allâh'a hiç bir şeyi şerik kılmazsın, farz olan namazı kılar, farz olan zekâtı verir ve Ramazan orucunu tutarsın! buyurdu. A'râbî (kemâl-i safvetle): - Hayâtım yed-i kudretinde olan Allâh'a yemîn ederim ki ben, sizden işittiğim bu ibâdetler üzerine hiç bir ibâdet ziyâde etmem, deyip de müteâkıben dönüp gidince, Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem: - Kim ki, ehl-i Cennet'ten bir adam görüp mesrûr olmak isterse, şu temiz sîmâyâ baksın!, buyurdu"³.

¹ Nur, 24/56

² Âl-i İmran, 3/180

³ Buhârî, Sahih, Zekât, 1, (II, 109); Müslim, İmân, 4, (I, 43)

بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ. فَقَالَ: إِنَّكَ تَقْدُمُ عَلَى قَوْمٍ أَهْلِ كِتَابٍ فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ عِبَادَةُ اللَّهِ تَعَالَى، فَإِذَا عَرَفُوا اللَّهَ تَعَالَى فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى فَرَضَ عَلَيْهِمْ زَكَاةً تُوْحَدُ مِنْ أَغْنِيَاءِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَخُذْ مِنْهُمْ وَتَوَقَّ كَرَامِ أَمْوَالِهِمْ

Resülullah (s.a.v.) Muâz (r.a.)'ı Yemen'e gönderdi. (Giderken) ona dedi ki:

"Sen EhI-i Kitap bir kavme gidiyorsun. Onları davet edeceğin ilk şey Allah'a ibâdet olsun. Allah'ı tanıdılar mı, kendilerine Allah'ın zekâtı farz kılmış olduğunu, zenginlerinden alınıp fakirlerine dağıtılacağını onlara haber ver. Onlar buna da ittaat ederlerse kendilerinden zekatı al. Zekat alırken halkın (nazarlarında) kıymetli olan mallarından sakın." 4

قال رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ صَاحِبِ إِبِلٍ وَ لَا بَقْرٍ وَ لَا غَنَمٍ لَا يُؤَدِّي حَقَّ اللَّهِ تَعَالَى فِيهَا إِلَّا جَاءَتْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُ مَنْ كَانَتْ وَأُقْعِدَلَهَا بِقَاعٍ قَرَقِرَ تَسْتَنُّ عَلَيْهِ بِقَوَائِمِهَا وَأَخْفَافِهَا وَتَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا وَتَطْوُهُ بِأُظْلَافِهَا لَيْسَ فِيهَا جَمَاءٌ وَ لَا مُنْكَسِرٌ قَرْنُهَا كُلَّمَا مَرَّتْ عَلَيْهِ أُخْرَهَا عَادَتْ عَلَيْهِ أَوْلَاهَا حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ الْخَلْقِ. وَ لَا صَاحِبِ كَنْزٍ لَا يَفْعَلُ فِيهِ حَقَّهُ إِلَّا جَاءَ كَنْزُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَفْرَعًا يَتْبَعُهُ فَاتِحًا فَاهُ فَإِذَا آتَاهُ فَرَّ مِنْهُ فَيَنَادِيهِ: خُذْ كَنْزَكَ الَّذِي خَبَّأْتَهُ فَأَنَا عَنْهُ عَنِي. فَإِذَا رَأَى أَنَّهُ لَا بُدَّ لَهُ مِنْهُ سَلَكَ يَدَهُ فِي فِيهِ فَيَقْضِيهَا قَضَمَ الْفَحْلِ.

Resülullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Deve, sığır veya davar sâhibi olup da, bunlardaki Allah'ın hakkını eda etmeyen herkese Kıyamet günü, bu mallar, olduğundan daha çok ve mümkün olduğunca iri ve şişman olarak geleceklerdir. Adam, onlar için, düz ve geniş bir yere oturtulacak, hayvanlar bacakları ve tabanlarıyla onun üzerinden geçecekler. Geçiş sırasında boynuzlarıyla tosluyacaklar ve ayaklarıyla ezecekler. İçlerinde boynuzsuz veya boynuzu kırık biri bulunmayacak. Bu şekilde sonuncusu da onun üzerinden geçince, birincisi aynı geçişe tekrar başlayacak. Mahlûkatın hesabı tamamlanıp hüküm verilinceye kadar bu hâl devam edecek.

Keza "kenz', (hazine) sâhip olup da ondaki (Allah'ın) hakkını ödemeyen herkese, Kıyamet günü hazinesi, dazlak başlı bir yılan olarak gelecek, ağzını açıp peşine düşecektir. Yılan yaklaştıkça adam ondan kaçacak. Sonunda yılan ona:

"Gizlediğin hazineni al! Ben ondan müstağniyim!" diye bağırır. Adam, neticede yilandan kaçma çaresinin olmadığını anlayınca, elini ağzına sokar. Yılan da onu, aygırın (alafı) kemirmesi gibi kemiriverecek". 5

⁴ Buhârî, Sahih, Zekât, 1, 42, (II, 108,125); Müslim, İmân, 7, (I, 51)

⁵ Buhârî, Sahih, Zekât, 3, (II/110); Müslim, Zekât, 6, (I, 680-685)

2.BAŞLIK : ZEKAT'IN FIKHİ YÖNÜ

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا

“Servet sahiplerinin mallarından zekat al. Zekat onların mallarını temizler, vicdanlarını artırır”. 6

مُخْتَلِفًا أَكُلُهُ وَالزَّيْتُونَ أَنْشَاءً جَنَاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَعَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ وَهُوَ الَّذِي حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ مُتَشَابِهٍ كُلُّوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ مُتَشَابِهًا وَعَيْرَ وَالرُّمَانَ الْمُسْرِفِينَ

“O, çardaklı, çardaksız olarak bahçeleri, ürünleri çeşit çeşit hurmalıkları ve ekinleri, zeytini ve narı (herbiri) birbirine benzer ve (herbiri) birbirinden farklı biçimde yaratandır. Bunlar meyve verince meyvelerinden yiyin. Hasat günü de hakkını (öşürünü) verin, fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez”.7

Konu ile ilgili faydalanılabilecek diğer ayetler ise şunlardır: Tevbe, 9/60 ; Zariyat, 52/19.

EK-İZAH

قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَدْ عَفَوْتُ لَكُمْ عَنِ الْحَيْلِ وَالرَّقِيقِ فَهَاتُوا صَدَقَةَ الرِّقَةِ مِنْ كُلِّ أَرْبَعِينَ دِرْهَمًا دِرْهَمٌ، وَلَيْسَ فِي تِسْعِينَ وَمِائَةٍ شَيْءٌ. فَإِذَا بَلَغَتْ مِائَتَيْنِ فَفِيهِمَا خَمْسَةٌ دَرَاهِمٍ.

"Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurdular ki: "Sizi (ticarî olmayan) atın ve kölenin zekâtından affettim. Öyle ise gümüş paralarınızın zekâtını verin. Bunun her kırk dirhemine bir dirhem vereceksiniz. Ancak yüz doksan dirheme zekât düşmez. İkiyüz dirheme ulaştı mı beş dirhem verilecektir" 8

قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "فِيمَا سَقَتِ الْأَنْهَارُ وَالْعَيْمُ الْعُشُورُ وَفِيمَا سُقِيَ بِالسَّائِيَةِ نِصْفُ الْعُشْرِ"

"Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Nehir ve yağmur sularının suladığı şeylerden (zekât olarak) öşür (onda bir) alınır. Hayvanla sulananlardan öşürün yarısı (yirmide bir) zekât alınır".9

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ " خُذِ الْحَبَّ مِنَ الْحَبِّ وَالشَّاةَ مِنَ الْغَنَمِ وَالْبَعِيرَ مِنَ الْإِبِلِ وَالْبَقْرَةَ مِنَ الْبَقَرِ "

"Resûlullah (s.a.v.) Yemen'e gönderirken kendisine demiştir ki: "Zekât olarak hububâtтан hububât al, davardan koyun al, deveden erkek veya dişi bir deve (baîr) al, sığırdan da bir sığır al".10

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا أَنْ نُخْرِجَ الصَّدَقَةَ مِنَ الَّذِي نُعَدُّ لِلْبَيْعِ .

⁶ Tevbe, 9/103.

⁷ En'âm, 6/141.

⁸ Tirmizî, Zekât, 3, (III, 16); Ebû Dâvud, Zekât, 5, (II, 232).

⁹ Müslim, Zekât, 2, (I, 675); Ebû Dâvud, Zekât 12, (II, 253)

¹⁰ Ebû Dâvud, Zekât 12, (II/254); İbnu Mâce, Zekât 15, (I, 580)

"Resûlullah (s.a.v.) satmak üzere hazırladığımız şeyden zekât vermemizi emrederdi" 11

قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " لَا تَحِلُّ الصَّدَقَةُ لِغَنِيِّ وَلَا لِذِي مِرَّةٍ سِوَى

"Resûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Sadaka, ne zengine ne de sakatlığı olmayan güçlüye helâl değildir" 12

Fıtır Sadakası

فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى كُلِّ عَبْدٍ أَوْ حُرٍّ صَغِيرٍ أَوْ كَبِيرٍ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى مِنَ الْمُسْلِمِينَ

"Resûlullah (s.a.v.) sadaka-i fıtırı müslümanlardan büyük- küçük, kadın-erkek, her bir hür ve köle üzerine bir sa' hurma veya bir sa' arpa olarak farz kıldı".13

¹¹ Ebû Dâvud, Zekât 3, (II, 212)

¹² Tirmizi, Zekât 23, (III, 42); Ebü Dâvud, Zekât 24, (II, 286)

¹³ Buhârî, Zekât 70- 78, (II, 138); Müslim, Zekât 4, (I,677)

Bilgi

ZEKATIMI KİME VEREYİM?

Danışma :
Erbay Yeniçeri
05545849157

Zekatımı Kime Vereyim?

Cenab-ı Hak zekâtın verileceği yerleri şöyle beyan ediyor:

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ
فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

“Sadakalar (zekâtlar), Allah tarafından bir farz olarak, ancak fakirlere, miskinlere, amillere (sadakayı toplamağa memur olanlara), kalpleri Müslümanlığa alıştırılmak istenenlere, kölelere, esirlere, borçlulara, Allah yolunda bulunanlara ve yolda kalanlara mahsustur. Allah hakkıyla bilendir, tam hüküm ve hikmet sahibidir.”¹

“Bu sekiz yerden hangisini daha çok tercih etmeli. Şimdi teker teker bu sekiz yeri, sekiz masrifi ele alalım. Düşünelim bakalım... Acaba hangisine versek daha hayırlıdır? Bu devirde ve bu zamanda... Tabii yaşadığımız zamanın şartlarını ele alacağız. Allah’ın bize hayat verdiği devrin şartlarını ele alacağız. Acaba bu zamanda nereye verirse daha iyi yapmış oluruz? Evet, borçtan kurtulmuş oluruz ama akıllıca Allah’ın rızasını daha çok kazanmak itibarıyla bu sekiz yerden hangisine verilir?

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ
بِسِيَاهِهِمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِحْقَاقًا وَمَا تَنْفَعُهُمْ مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

“Verin o fakirlere ki Allah yolunda kapanmışlardır. Şuraya buraya dolaşamazlar. İstemekten çekindikleri için bilmeyen onları zengin zanneder. Onları simalarından tanırın: Halkı bîzâr etmezler. Hem işe yarar her ne verirsiniz hiç şüphesiz Allah onu bilir.”²

İbn-i Abbas (r.anhüma) Hazretlerinden rivayet edildiğine göre; Bir gün Rasulullah (sallalahü aleyhi ve sellem) Efendimiz Ashab-ı Suffe’nin başlarına durup hallerine nazar ederek onların fakirliklerini, çektikleri zahmetleri görünce buyurdu ki “Ey Ashab-ı Suffe! Size müjdelersun. Ümmetimden her kim şu sizin bulunduğunuz hal ü sıfatta ve bulunduğu halden razı olarak bana mülâki olursa muhakkak o benim refiklerimdir.”

İşte bu Ayet-i Kerime Ashab-ı Suffe hakkında nâzil olmuştur. Hükümü Umumidir. Yani Allah rızası için düşmana karşı nöbet bekleyen, Allah rızası için medreselerde dirsek çürüten, Allah rızası için hıdemat-ı âmmeye (Allah yolundaki umûmî hizmetlere) vakf-ı nefis eden (kendisini vakfeden) ve bu ahval içinde malı-mülkü olmayıp -muhtaç olmakla beraber- nafakasını kazanmaya vakit bulamayan veya kudreti yetişemeyen fakirler de bu âyetin hükmünde dâhildirler. Bunlar sadakaların verileceği en güzel yeri teşkil ederler.³

Bu hususla alakalı İmam-ı Rabbani hazretleri de şöyle buyurmuşlardır;

وَفِي تَقْدِيمِ طَلَبَةِ الْعُلُومِ تَرْوِجُ الشَّرِيعَةَ لِأَنَّهُمْ حَمَلَةُ الشَّرِيعَةِ النَّبَوِيَّةِ ، وَالْمَلَّةُ الْمُصْطَفَوِيَّةُ قَائِمَةٌ بِهِمْ

“Talebe-i ulûmü takdim etmekte şeriatın revaçta tutulması vardır. Çünkü talebe-i ulûm şeriatın hamilleridir. Millet-i Mustafeviyye (İslam dini) bunlar ile devam edecektir.”⁴

Cevap: İlim Talebesine

İrtibat: 05545849157

¹ Tevbe 60

² Bakara 273

³ Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili, Bakara Sûresi 273. Ayet-i Kerime’nin Tefsirinden (Hulasa)

⁴ İmam-ı Rabbânî, Mektubat-ı Şerife, c.1, m.48

Vaaaz Mevsümü:

ZEKAT VE ÖŞÜR

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.

Daha fazlası için Kitaplara başvurmanızı tavsiye ederiz.

Orijinal Dokümanlar için mail you ile irtibata geçilebilir

erbayyeniceri@gmail.com

06.04.2022

VAAZ: ZEKAT VE ÖŞRÜN MAHİYETİ

GİRİŞ

Zekât lügatte; temizlik ve nemâ (üreme ve çoğalma) manasına gelir.¹

Istılahta ise;

هِيَ تَمْلِيكَ بَعْضِ مَالٍ جَزْمًا عَيْنَهُ الشَّارِعُ لِفَقِيرٍ مُسْلِمٍ غَيْرِ هَاشِمِيٍّ مَعَ قَطْعِ الْمُنْفَعَةِ عَنِ الْمَالِكِ مِنْ كُلِّ وَجْهِ لِلَّهِ تَعَالَى

“Şâri’in tayin etmiş olduğu miktarda malın bazısını, Allah rızası için sahibinin menfaatini her vecihten keserek Hâşimi olmayan Müslüman fakire temlik etmektir (kesinlikle mülk olarak vermesidir).²

Zekât, Peygamber Efendimiz (sallahu aleyhi ve sellem)’in hicretinin ikinci yılında oruçtan önce farz kılınmıştır. İslam’ın şartlarından birini teşkil etmektedir. Belli bir miktarda bulunan nakit paraların ve ticaret mallarının üzerinden bir yıl geçince zekâtlarını geciktirmeden hemen vermek gerekir. Çünkü bu zekât mallarına fakirlerin hakkı geçmiş olur. Artık bu hakkı özürsüz olarak geciktirmek caiz olmaz.

Diğer bir görüşe göre zekâtın verilmesi terâhî (geciktirme) ile beraber farzdır. Sene sonunda hemen verilmesi gerekmez ve zekât borcu olan kimse bunu hayatta bulunduğu sürece ödeyebilir. Ödemeden ölürse, o zaman günahkâr olur. Fakat doğru olan birinci görüştür.³

Peygamberimiz Efendimiz (sallahu aleyhi ve sellem) bir Hadis-i Şerif’lerinde;

بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَقَامِ الصَّلَاةَ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

“İslâm beş temel üzerine bina edilmiştir. Allah’tan başka ilâh bulunmadığına, (Muhammed (sallahu aleyhi ve sellem)’in Allah’ın kulu ve peygamberi olduğuna) şahadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, hacetmek ve Ramazan orucunu tutmak”⁴ buyurmuşlardır.

Bakara suresinin üçüncü Ayeti Kerimesinde;

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

“Onlar ki gaybe iman edip namazı dürüst kılarlar ve kendilerine merzuk kıldığımız şeylerden infak ederler” buyurularak müttekîler için üç asıl (gaybe iman, namaz ve infak) zikredilmiş ve infak ile alakalı husus şu şekilde izah edilmiştir.

İnfak; malın elden çıkarılması, harç ve sarfi demektir. Şer’an farz, vacip, mendup aksanı vardır. Binaenaleyh ayetin bu fıkrası evvel emirde zekât, sair sadakat, sılalar, ianeler ve vakıf gibi fukaraya verilen şeyler olabilir.

Bunların hepsinin başında İslam’ın temellerinden birisi olan zekât vardır. Bunun için birçok müfessir burada infak ile muradın zekât olduğunu söylemişlerdir. Çünkü İslam’ın şartlarından ikincisi de zekâttır. Bir hadîs-i şerifte de varit olduğu üzere zekât kantara-i İslam’dır. İslam’ın bir köprüsü bir geçididir. Dinin iman ile temeli atılıp namaz ile direği dikildikten sonra geçilecek mühim bir geçidi vardır ki zekât, işte oradan geçirecek bir köprü olmak üzere bina edilecektir. Çünkü dünya ve ahirette korunmak için yapılacak olan muhteşem İslam binasının –yani dünyadaki darü’l-islâm, ahiretteki darü’s-selâmın- inşası için bir takım malî ibadetler vardır ki bunlar ibadât-i maliye ile yapılacaktır ve bunun en zarurîsi de zekâttır.

Bu Ayet-i Kerimede İslam’ın temeli olan imandan sonra namaz ve infak zikrolunmuş ve bu iki amel diğerlerinden evvel farz kılınmıştır. Çünkü bunlar bütün ibadetlerin aslıdır. Burada bilhassa

¹ İbn-i Âbidîn, Reddül-Muhtar, Kitâbü’z-Zekât

² Molla Husrev, Dürerül-Hukkâm, Kitâbü’z-Zekât

Haşimî: Hz. Ali, Hz. Abbas, Hz. Cafer, Hz. Ukayl, Hz. Haris ibn-i Abdilmuttalib’in neslinden gelenlerdir.

يَا بَنِي هَاشِمٍ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى حَرَّمَ عَلَيْكُمْ غَسَالَهَ أَمْوَالِ النَّاسِ وَأَوْسَاخُهُمْ

“Ey Haşim Oğulları! Muhakkak ki Hz. Allah insanların mallarının kirlerini (zekât ve sadakalarını) sizin üzerinize haram kıldı” hadîs-i şerifinden dolayı Benî Haşim’e zekât ve sadaka verilmez. Ancak hediye edilebilir.

³ Bilmen, Büyük İslam İlmihali, S. 343

⁴ Müsned-i Ahmed, h.4798

zikredilmeleri, hususiyetlerinden nâşî değil, diğer ibadetleri de içine aldıkları içindir. Zira ibadetler iki nevi'ye ayrılırlar. Biri ibadât-i bedeniye, diğeri ibadât-i maliyedir. Hac gibi hem bedenî ve hem malî olan üçüncü bir kısım daha vardır. Binaenaleyh namaz bedenle yapılan bütün ibadetlerin aslı, zekât da mal ile yapılan bütün ibadetlerin aslı olmuştur. Bunun için bu Ayet-i Kerimede; bütün mebadî-i iman (iman ile alakalı hususlar) gaybde, bütün usul-i âmal (amel ile alakalı hususlar) dahi salât ve infakta icmal edilerek din-i İslam'ın ilmî, amelî, usul ve fûrûu hulasa edilmiştir.⁵

Hız. Allah bir kısım kullarını, mal ve servet vererek, bir kısmını da fakir kılarak onları imtihan etmektedir. Bu itibarla zengin olan Müslümanlar mutlaka zekâtlarını vermelidirler.

Büyüklerimiz “(Hadis-i Şerifte) “Zekât İslam'ın köprüsüdür”⁶ buyruluyor. Bu köprüden geçebilmek çok önemli. Bu köprü, dünya ve âhireti birbirine bağlayan köprüdür. Bir kişi Müslüman ise, ama köprüsü yoksa bir hendekte takılıp kalır ve oradan çıkamaz.⁷

Zekât ibadeti bizden önceki ümmetlere farz kılındığı gibi bu ümmete de farz kılınmıştır. Zira Kur'an-ı Kerimde otuz iki yerde namaz ile zekât beraber zikredilmiştir.⁸

Zekâtın farziyeti ile alakalı Ayet-i Kerimelerde buyruluyor ki,

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ

“Hem namazı dürüst kılın ve zekâtı verin, rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin.”⁹

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا

“Onların mallarından sadaka al ki bununla kendilerini (günahlarından) temizlemiş, mallarına bereket vermiş olasın.”¹⁰ buyrulmuştur.

Peygamber Efendimiz (sallahu aleyhi ve sellem)'de tebliğlerinde bu ikisini birbirinden ayırmamış, İslam ahkâmını öğrenmek isteyenlere namazdan sonra hemen zekâtı da bildirmiştir. Hız. Muaz'ı Yemen'e vali tayin ederken şu tembih de bulunmuştur.

أَدْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدِ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ حَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَعْيَانِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ

“Ey Muaz! Yemenlileri Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim Allah'ın Peygamberi olduğuma şehâdet etmeye davet et. Eğer bu iki şehadeti kabul ederlerse bu defa onlara Hız. Allah'ın her gece ve gündüzde üzerlerine beş vakit namazı farz kıldığını öğret. Eğer namazın vücubuna itaat ederlerse, bu defa da onlara bildir ki Allah, kendilerine mallarında zekâtı farz kılmuştur. Bu zekât, zenginlerinden alınır ve onların fakirlerine verilir.”¹¹ buyurmuştur.

Usul-i Fıkıh'ta beyan edildiği üzere istidlâlât-i sahiha (sahih istidlal yolları) dâl bil'ibare dâl bil'işare, dâl bid'delale ve dâl bil'iktizadır. Ancak Şafîi ulemasına göre kendisi ile istidlal edilen birkaç husus daha vardır ki onlardan birisi de nazımdaki yakınlığın hükümde müsavâtı icap etmesidir.¹² Bu delilden yola çıkarak bazı müfessirlerimiz demişlerdir ki;

⁵ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili, Bakara Suresi 3. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

⁶ Beyhakî, Şu'abü'l-İman, Babü't Teşdid ala menî' zekâtı'l mâl, h.3038

⁷ Ümraniye Sohbetlerinden

⁸ Fazilet Neşriyat, Zekât Risalesi, s.9

⁹ Bakara 43

¹⁰ Tevbe 103

¹¹ Sahih-i Buhari, Babü Vücûbi'z-Zekât, h. 1395

¹² Molla Hüsrev, Mirkâtü'l-Vusûl, c.1 s.333

ثَلَاثَ آيَاتٍ نَزَلَتْ مَقْرُونَةً بِثَلَاثٍ لَا يُقْبَلُ إِحْدَاهَا بِغَيْرِ قَرِينَتِهَا. إِحْدَاهَا: قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
15 الرَّسُولَ 13، وَالثَّانِيَةُ: أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ 14، وَالثَّلَاثَةُ: وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

“Şu üç Ayet-i Kerime şu üç şeye yakın olarak nazil olmuştur. Bunlardan birisi yakını (diğeri) olmadan (yapılmadan) kabul olunmaz. Birincisi Rasûlullah Efendimiz (sallahu aleyhi ve sellem)’e itaat olmadan Allahü Teâlâ’ya itaat olmaz. İkincisi anne babaya şükür (onlara iyilik olmadan) Allahü Teâlâ’ya şükür olmaz. Üçüncüsü de malın zekâtı verilmeden namazlar kabul olmaz.”¹⁶

Cenab-ı Hak zekâtını veren kulları hakkında şöyle buyuruyor;

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

“İman edip iyi işler yapan, namazı dosdoğru kılıp zekâtını verenlerin Rableri katında elbette mükâfatları vardır. Onlara hiçbir korku olmadığı gibi onlar mahzun da olmazlar.”¹⁷

Peygamber Efendimiz (sallahu aleyhi ve sellem) de;

إِنَّ مِنْ تَمَامِ إِسْلَامِكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ

“Muhakkak ki mallarınızın zekâtlarını vermeniz sizin İslam’ınızın (dininizin) tamam olmasındandır”¹⁸

Başka bir Hadis-i Şerif’lerinde,

حَصِّنُوا أَمْوَالَكُمْ بِالزَّكَاةِ وَدَاوُوا مَرْضَاكُمْ بِالصَّدَقَةِ وَاسْتَعِينُوا عَلَى حَلِّ الْبَلَاءِ بِالِدَعَاءِ وَالتَّصَرُّعِ

“Mallarınızı zekât ile koruyun, hastalarınızı sadaka ile tedavi edin, belaların halledilmesi için dua ve iltica ile Cenâb-ı Hak’tan yardım isteyin” buyurmuşlardır.¹⁹

Peygamber Efendimiz (sallahu aleyhi ve sellem) bir gün etrafına toplanan Sahabîlere “Zekât, mal ve servetin koruyucusudur, bekçisidir” buyurup zekâttan bahsederken yanlarına bir Hıristiyan tüccar uğradı. Zekât hakkında Peygamberimizin bütün anlattıklarını dinledikten sonra kalkıp giderek zekâtını verdi.

Bu Hıristiyan tüccarın bir de ortağı vardı ki, o sırada Mısır’a ticarete gitmişti. Tüccar da içinden şöyle geçirmişti. “Eğer Muhammed’in söyledikleri doğru ise ortağım malı ile birlikte sağ salim döner, ben de iman edip Müslüman olurum. Yok, eğer yalanı ortaya çıkarsa, o zaman kılıcımla ona hücum edip öldürürüm.”

Bir müddet sonra kervandan bir mektup gelir. Eşkiyalar kervanın yolunu kesmiş, bütün mallarını gasp etmişler. Ne mal ne elbise, hiçbir şey bırakmamışlar. Bunları işiten Hıristiyan tüccar bundan muzdarip olup hemen kılıcını kuşanır. Peygamber’i katletmek üzere yola koyulur. Tam yola çıkacağı sırada ikinci bir mektup alır ve o mektupta da “Arkadaşım, sakın üzülme. Eşkiyalar kervanın önünü kestiklerinde ben kervanın epey arkasındaydım. Bana hiçbir şey olmadı. Ben ve bütün mallarımız kurtulduk...”

Bu mektubu da okuyan Hıristiyan tüccar “Peygamber sadıktır ve haklıdır” dedi ve Peygamber Efendimiz (sallahu aleyhi ve sellem)’e gelerek “Ey Allah’ın Resulü! Bana İslamiyet’i açıklayın iman edeceğim” der ve Müslüman olur.²⁰

Adamın biri Rasûlullah (sallahu aleyhi ve sellem)’e “Bana, Cennet’e girmeme sebep olacak bir ameli haber ver” deyince Peygamber Efendimiz;

¹³ Maide 92, Meâli: “Allaha ve Rasûlüne itaat edin”

¹⁴ Lokman 14, Meâli: “... Bana ve Anne babanıza şükredin diye...”

¹⁵ Bakara 43, Meâli: “Hem namazı dürüst kılın ve zekâtı verin”

¹⁶ Semerkandî, Tefsir-i Semerkandî, Bakara Sûresi 84. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

¹⁷ Bakara 277

¹⁸ Kenzü’l-Ummal, el- Faslü’l-Evvel fi’l Vücubi ve’t-Tergib, h.15775

¹⁹ Kenzü’l-Ummal, el- Faslü’l-Evvel fi’l Vücubi ve’t-Tergib, h.15760

²⁰ Osman bin Hasen, Dürretü’n-Nâsihîn, 24. Mevzu

ان رجلاً قال للنبي صلى الله عليه وسلم أخبرني بعمل يدخلني الجنة قال تعبد الله لا تشرك به شيئاً وتقيم الصلاة وتؤتي الزكاة وتصل الرحم

“Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadet edersin, namazı kıalarsın, zekâtı verirsin ve akrabamı ziyaret edersin”²¹

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ قَالَ تَعْبُدُ اللَّهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَزِيدُ عَلَى هَذَا فَلَمَّا ولى قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا

Ebû Hüreyre (r.a) dan rivayet olundu ki,

Bir Ârâbî, Rasûlüllah (sallahu aleyhi ve sellem)'e gelip "Ey Allah'ın Rasûlü! Bana öyle bir amel söyle ki, onu işlediğim takdirde Cennet'e girmeme sebep olsun" dedi. Rasûl-i Ekrem (sallahu aleyhi ve sellem); “Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadet edersin, farz olan namazı kıalarsın, zekâtı verirsin ve Ramazan orucunu tutarsın” buyurdu. Ârâbî: “Nefsimi kudretinde tutan Allah'a yemin ederim ki, söylediklerinize hiçbir şey ilave etmem” dedi. O Ârâbî dönüp gittiğinde Resûl-i Ekrem Efendimiz: “Cennetlik bir kişiye bakmak kendisini sevindiren şu adama baksın” buyurdu.²²

Sahâbe-i Kiram'dan Cerîr bin Abdullah (r.a);

بَايَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيْتَاءِ الزَّكَاةِ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ

“Ben namaz kılmak, zekât vermek ve her Müslüman için hayır dilemek üzere Rasûlüllah (sallahu aleyhi ve sellem)'e biât ettim”²³ buyurmuştur.

Tevbe sûresinde Cenab-ı Hak zekât vermeyenlerin hallerini şöyle beyan buyurmuşlardır;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَكُونُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ * يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ

“Ey o bütün iman edenler! Haberiniz olsun ki Ahbar ve Ruhbandan²⁴ birçoğu insanların mallarını haksızlıkla yerler ve Allah yolundan çevirirler.

Altın ve gümüşü hazineye saklayıp Allah yolunda sarf etmeyenler ise işte onları elîm bir azâb ile müjdele.

O gün ki o altınlar ve gümüşler Cehennem ateşinde kızdırılacak ve kendilerinin alınları, böğürleri, sırtları bunlarla dağlanacak. İşte bu sizin nefisleriniz için sakladıklarınızdır. Tadınız bakalım saklaya geldiğiniz ne imiş denecek!”²⁵

فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ جَحَلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ * وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ * فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْتَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ * مُعْرِضُونَ الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ * يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

²¹ Beyhakî, Şuabü'l İman, Babü Sılati'r-Rahim, h.7568

²² Sahihi Buhari, Babü Vücub-i'z Zekât, h.1397

²³ Sahihi Buhari, Babü'l Beyati, ala İtâi'z Zekât, h.1401

²⁴ Yahudi ve Hristiyanların din adamları

²⁵ Tevbe 34-35

اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ * إِلَّا جُهِدْهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

“Yine onlardan (kâfir ve münafıklardan) kimi de “eğer bize fazlından ihsan ederse her halde zekâtını veririz ve her halde salihînden oluruz” diye Allah’a ahdetmişlerdi. Vaktaki Allahü Teâlâ fazlından istediklerini verdi, buhl edip (cimrilik yapıp) yüz çevirdiler. Zaten yan çizip duruyorlardı. Allah’a verdikleri va’di tutmadıkları ve yalan söylemeği âdet edindikleri için Allahü Teâlâ da bu fi’llerinin akıbetini kalplerinde kıyamet gününe kadar sürecek bir nifaka kalb ediverdi (çeviriverdi). Henüz bilmediler mi ki Allah onların sırlarını (gizlediklerini) de bilir fısıltılarını da. Allah ‘allâmü’l-guyub’dur (gaibi en iyi bilendir).

Onlar müminlerden Sadakatta bulunanlara bir türlü ve güçlerinin yetebildiğinden başkasını bulamayanlara diğer türlü lâf atarak onları ayıplarlar, alay ederler. Allah onları maskaraya çevirmiştir, onlar için elîm bir azab vardır.

Onlar için dilersen istiğfar et, dilersen etme... Onlar için yetmiş kere istiğfar da etsen Allah onlara hiç de mağfiret edecek değildir. Çünkü onlar Allah’ı ve Resulünü tanımadılar. Allah ise öyle baştan çıkmış fasıklar güruhuna hidayet etmez.”²⁶

Bu Ayet-i Kerimelerin nüzul sebebi hakkında deniliyor ki: Münâfıklardan Salebe İbn-i Hatibi’l-Ensârî Rasûlullah (sallahu aleyhi ve sellem)’in huzuruna gitmiş “Ya Rasûlellah! Cenâb-ı Hakka dua buyur, beni mal ile rızıklandırın” demiş. Rasûl-i Ekrem (sallahu aleyhi ve sellem) de “Ey Salebe! Hakını ödediğin az bir mal, hakkını ödemeyeceğin çok maldan daha hayırlıdır” buyurmuş. Salebe ise “Seni hak ile göndermiş olan Allah’a yemin ederim ki, eğer bana mal verirse elbette bütün hak sahiplerine haklarını veririm” diye talebinde ısrar etmiş.

Rasûl-i Ekrem Efendimiz dua buyurmuşlar ve Salebe zengin olmaya başlamış. Koyunları az zaman içinde o kadar artmış ki, onlar Medine-i Münevvere’nin bir vadisini doldurmuş.

Salebe artık mallarıyla uğraşmaya başlamış. Namaz için cemaatten kesilmiş. Cuma günü bile namaza gelememiş. Rasûlullah (sallahu aleyhi ve sellem); Salebe’nin nerede olduğunu sorduğunda “Onun koyunları o kadar arttı ki, bir vadiye bile sığamaz oldu” demişler. Peygamber Efendimiz: “Yazık Salebe’ye” buyurmuş ve malının zekâtını almak için iki memur göndermiş. Salebe, Peygamber Efendimiz’in bu emrini işitince, “Bu (zekât) ancak cizye veya cizyenin benzeridir” diye söylenmiş ve memura “şimdi gidin, sonra gelin bakalım” demiş. Bu zatlar ikinci defa gitmişler ise de yine zekâtı vermekten kaçınmışlar.

Bu memurlar Peygamber Efendimize gelip bu durumu haber vermişler. Bunun üzerine bu Ayet-i Kerime nâzil olmuştur. Salebe’nin akrabasından biri bu Ayet-i Kerimenin inişinden haberdar olunca gidip Salebe’ye haber vermiş. “Ya Salebe! Yazık sana! Aleyhinde şöyle bir Ayet nâzil oldu.” demiş. Bunun üzerine Salebe Peygamber Efendimizin huzuruna gitmiş ve zekâtının kabulünü istemiş.

Peygamber Efendimiz ise; إِنَّ اللَّهَ مَنَّعَنِي أَنْ أَقْبَلَ مِنْكَ “Muhakkak ki Cenab-ı Hak senin zekâtını almaktan beni men eyledi” buyurmuş. Salebe tevbe ederek değil de zekâtının kabul edilmemesinden utanarak başına toprak saçmaya başlamış. Peygamber Efendimiz de: “Ben sana vaktiyle dememiş miydim? Sen bana itaat etmedin” buyurmuş.

Rasûlullah (sallahu aleyhi ve sellem)’in vefatından sonra Salebe sadakasını Hz. Ebu Bekir’e götürmüş, o da kabul etmemiş. Daha sonra hilafeti zamanında Hz. Ömer’e götürmüş, o da kabul etmemiş. Hz. Osman’ın halifeliği zamanında ona götürüp teslim etmek istemiş, o da kabul buyurmamıştır. Salebe Hz. Osman’ın halifeliği zamanında ölmüştür.²⁷

Bu sadakanın fukaraya tevzî’ için kabul edilmemesinin hikmetine gelince; sadaka, bir temizleme ve arındırma vesilesidir. Bir münâfık ise nifaktan tamamen ayrılmadıkça hiçbir sadakası Allah katında makbul olarak kendisinin arındırılmasına ve sevaba kavuşmasına sebep olamaz. Ve böyle bir sadakayı almaya bir Müslüman da tenezzül etmemelidir.

²⁶ Tevbe 75-80

²⁷ İ.Hakkı Bursevî, Ruhul-Beyan ; Bilmen, Bilmen Tefsiri, Tevbe Sûresi 78. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

Bu Ayet-i Kerime’de şuna da işaret vardır ki: İnsan, dünya varlığına düşkün olmamalıdır. Cenab-ı Hak’tan hayırlısını niyâz etmelidir. Eğer meşrû şekilde bir servete kavuşursa bunun kadrini bilip Rabbü’l-Âlemîne şükürde bulunmalıdır. Bu servetin zekâtını ve sadakasını vermelidir. Tâ ki kendisi için hakikaten faydeli bir nimet mahiyetinde bulunmuş olsun. Böyle olmadığı takdirde birçok gayr-i meşrû servetler sahipleri için nihayet bir felâkete, bir azaba sebep olmuş olur.²⁸

ÖŞÜR

Öşür lügatte onda bir ($1/10$) demektir. Istilahta ise; Arazi mahsullerinin zekâtıdır ve çıkan mahsulden onda birini vermektir.²⁹

Öşürün farzıyyeti kitap, sünnet, icma’ ve kıyas ile sabittir. Cenâb-ı Hak Âyet-i Kerime’de buyurmuştur ki;

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَعَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْثُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَانَ مُتَشَابِهًا وَعَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

“O ma’rûş ve gayr-i ma’rûş (çardaklı çardaksız, köşklü köşksüz) bağları; O hurmalık ve yemişleri muhtelif olan ekinleri, zeytinleri, narları, birbirlerine hem benzer hem benzemez bir halde vücuda getiren hep o’dur. Her biri mahsul verince mahsulünden yiyin ve hasad günü hakkını verin. Bununla beraber israf etmeyin, çünkü o israf edenleri sevmez.”³⁰

Müfessirlerin ekserisi buradaki hak ile muradın malın onda biri ($1/10$) veya onda birinin yarısı ($1/20$) olduğuna kâil olmuşlardır. Binâen aleyh burada zikrolunan hak kelimesi, mücmel olup Rasûlüllah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)’in beyanıyla anlaşılmıştır. Rasûlüllah Efendimiz de buyurmuşlardır ki;

مَا سَقَتِ السَّمَاءُ فِيهِ الْعُشْرُ وَمَا سَقَى بِغَرْبٍ أَوْ ذَالِيَةٍ فِيهِ نِصْفُ الْعُشْرِ

“Yağmurun suladığı arazide öşür ($1/10$), kova veya dolap suyu (taşıma su) ile sulanan arazide öşürün yarısı ($1/20$) vardır.”³¹

İmam Azam hazretlerine göre buğday arpa pirinç ve meyveler gibi arazi mahsullerinde nisab aranmaksızın³², bir yıl geçmesi beklenilmeksizin ve tohum-bakım masrafları çıkartılmaksızın öşür lazım gelir.

İmameyne göre ise, beş vask³³ miktarı olmayan ekinlerden ve insanların elinde bir sene kalmayacak sebzelerden öşür alınmaz.³⁴

Büyüklerimizin de nakletmiş olduğu bir Hadis-i Şerif’te Rasûlüllah Efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyuruyor ki;

مَنْ مَنَعَ الْعُشْرَ مَنَعَ اللَّهُ مِنْهُ بَرَكَةَ أَرْضِهِ

“Kim öşrünü men ederse, öşrünü vermezse Cenâb-ı Hak da ondan arazisinin bereketini men eder, arazisinin bereketinden mahrum bırakır”³⁵

²⁸ Bilmen, Bilmen Tefsiri, Tevbe Sûresi 78. Ayet-i Kerimenin Tefsirinden

²⁹ Fazilet Neşriyat, Muhtasar İlmihal s.150

³⁰ Enam 141

³¹ İbn-i Abidin, Reddül-Muhtâr, Bâbu’l-Öşür

³² Az da olsa çok da olsa

³³ Bir "Vask" altmış sa'dır. Bu da (62.400) dirheme eşittir. Bunun beş katı da yaklaşık olarak 950 kg'dır. (Bilmen, Büyük İslam İlmihali)

³⁴ Molla Husrev, Dürerü’l-Hukkam fî Şerh-i Güleri’l-Ahkâm ; İbn-i Abidin, Reddül-Muhtâr, Bâbu’l-Öşür

³⁵ Semerkandî, Tenbihü’l-Gâfilîn, s.310

Hiz. Üstazımız (kuddise sirruhu) "Topraktan çıkan mahsulün öşrünü vermek lazımdır. Şayet bunu yapmak mümkün olmazsa, yiyecek ve içecek olduklarımızın öşrünü bari verelim. Hiç olmazsa helal olsun da yerken besmele çekilebilir. Yoksa besmele çekilmez" buyurmuşlardır.³⁶

Büyüklerimiz de "Öşür çok ciddi bir şey. Cenab-ı Hak'ın insanlar üzerinde bir hakkı var. Öşrün şartları da değişik. Üzerinden bir sene geçsin, nemalansın diye bir şey yok. Akıl balığ olması da icab etmez. Deli de olsa bir bahçesi varsa, bir ürünü varsa onun yüzde onunun öşrünü vermesi lazım. Cenab-ı Hak'a teşekkür." buyurmuşlardır.³⁷

Yine diğer bir ifadelerinde; "Kendilerine tebliğ edilip de öşrünü verenler Allahın emrini yerine getirmenin kerametini görüyorlar. Bir bakıyorsunuz ki; öşrünü veren tarlaya dolu düşüyor. Hemen yanı başındaki tarlaya düşüyor. Öşrünü veren tarlaya çekirge musallat olmuyor, kuşlar musallat olmuyor. Öşrünü vermeyenlere çekirge musallat oluyor, kuşlar musallat oluyor. Türlü hastalıklar musallat oluyor ve felaket oluyor onlar. ... Öşrünü verenlerde ayrıca bereket oluyor. Allah'ın emrini kat'î iman edip hiç şek-şüphe etmeden yerine getirdiği için Hiz. Allah onların mahsullerine büyük bereket veriyor. Kazanç veriyor, sıhhat veriyor. Kendilerine afiyet veriyor. Tarladan elde ettikleri mahsullerden hayır görüyorlar. Öşrünü vermeyenler hayır göremezler." buyurmuşlardır.

MESARİF-İ ZEKÂT (Zekât Verilecek Yerler)

Cenab-ı Hak zekâtın verileceği yerleri şöyle beyan ediyor:

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهِمَا وَالْمَوْلَةَ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ
فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

"Sadakalar (zekâtlar), Allah tarafından bir farz olarak, ancak fakirlere, miskinlere, amillere (sadakayı toplamağa memur olanlara), kalpleri Müslümanlığa alıştırılmak istenenlere, kölelere, esirlere, borçlulara, Allah yolunda bulunanlara ve yolda kalanlara mahsustur. Allah hakkıyla bilendir, tam hüküm ve hikmet sahibidir."³⁸

Buna göre Ayet-i Celile'de kendilerine zekât verilebilecek sekiz sınıf zikredilmiştir. Bunlar; Fakirler, miskinler, âmiller (zekât toplama memurları), müellefe-i kulub (kalpleri İslam'a ısınması için), borçlular, Mükâtepler (kölelikten kurtulacaklar), yolda kalmışlar ve Allah yolunda olanlar. Bu sınıfların her biri fıkıh kitaplarımızda izah edilmiştir.³⁹

Fakir: İhtiyacından fazla olarak nisab miktarı bir mala sahip olmayan kimsedir. Bu kimsenin temel ihtiyaçlardan olan evi, ev eşyası ve borcuna denk parası bulursa da yine fakir sayılır.

Miskin: Hiçbir şeye sahip olmayıp yemesi ve giymesi için dilenmeye muhtaç olan yoksul kimsedir.

Amil: Bundan maksad, idareci tarafından meydandaki zekât mallarının zekâtlarını toplamakla görevlendirilen kimsedir. Buna "Saî, tahsildar" da denir. Böyle bir görevliye, bu çalışması süresince, fakir olmasa bile, ailesinin ve kendisinin ihtiyaçları için yeterince zekât verilebilir.

Borçlu: Borcundan fazla nisab miktarı mala sahip olmayan veya kendisinin de başkasında malı varsa da alması mümkün olmayan kimsedir.

Mükâteb: Bir bedel karşılığında azad edilmek üzere efendisi ile bir anlaşma yapmış olan köle veya cariye demektir.

Yolcu: Malı memleketinde kalıp elinde bir şey bulunmayan garib kimsedir. Böyle bir adam yalnız ihtiyacı kadar zekât alabilir. İhtiyaçtan fazla alması helâl olmaz. Bununla beraber bu gibi kimselerin mümkün olunca borç almaları, zekât almalarından daha iyidir.

³⁶ Z. Sunguroğlunun Notları, Yeni Baskı, s.34

³⁷ Ümraniye Sohbetlerinden

³⁸ Tevbe 60

³⁹ Bilmen, Büyük İslam İlmihali (Hulasa)

Mücahid: Allah yolunda gönüllü olarak savaşa katılmak istediği halde, yiyecekten, silahtan ve diğer şeylerden mahrum olan kimse demektir. Böyle bir kimseye, ihtiyaçlarını gidermesi için zekât verilebilir.

Yukarıda gösterilen kısımdan her biri, zekâtın verileceği yerdir. Bir kimse zekâtını bunlardan herhangi birine verebileceği gibi, bir kısmına veya tümüne de dağıtabilir. Bununla beraber nisab miktarına ulaşmayan bir zekâtın, bunlardan yalnız birine verilmesi daha faziletlidir. Çünkü bir ihtiyacı karşılamış bulunur.

Büyüklerimiz buyurmuşlardır ki;

“Bu sekiz yerden hangisini daha çok tercih etmeli. Şimdi teker teker bu sekiz yeri, sekiz masrifi ele alalım. Düşünelim bakalım... Acaba hangisine versek daha hayırlıdır? Bu devirde ve bu zamanda... Tabii yaşadığımız zamanın şartlarını ele alacağız. Allah’ın bize hayat verdiği devrin şartlarını ele alacağız. Acaba bu zamanda nereye verirsek daha iyi yapmış oluruz? Evet, borçtan kurtulmuş oluruz ama akıllıca Allah’ın rızasını daha çok kazanmak itibarıyla bu sekiz yerden hangisine verilir?”

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَعْيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِحْفَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

“Verin o fakirlere ki Allah yolunda kapanmışlardır. Şuraya buraya dolaşamazlar. İstemekten çekindikleri için bilmeyen onları zengin zanneder.

Onları simalarından tanırısın: Halkı bîzâr etmezler. Hem işe yarar her ne verirseniz hiç şüphesiz Allah onu bilir.”⁴⁰

İbn-i Abbas (r.anhüma) Hazretlerinden rivayet edildiğine göre; Bir gün Rasulullah (sallalahü aleyhi ve sellem) Efendimiz Ashab-ı Suffe’nin başlarına durup hallerine nazar ederek onların fakirliklerini, çektikleri zahmetleri görünce buyurdu ki “Ey Ashab-ı Suffe! Size müjdeler olsun. Ümmetimden her kim şu sizin bulunduğunuz hal ü sıfatta ve bulunduğu halden razı olarak bana mülâki olursa muhakkak o benim refiklerimdir.”

İşte bu Ayet-i Kerime Ashab-ı Suffe hakkında nâzil olmuştur. Hükümü âm’dır. Yani Allah rızası için düşmana karşı nöbet bekleyen, Allah rızası için medreselerde dirsek çürüten, Allah rızası için hıdemat-ı âmmeye (Allah yolundaki umûmî hizmetlere) vakf-ı nefis eden (kendisini vakfeden) ve bu ahval içinde malı-mülkü olmayıp -muhtaç olmakla beraber- nafakasını kazanmaya vakit bulamayan veya kudreti yetişemeyen fakirler de bu âyetin hükmünde dâhildirler. Bunlar sadakaların verileceği en güzel yeri teşkil ederler.⁴¹

Bu hususla alakalı İmam-ı Rabbani hazretleri de şöyle buyurmuşlardır;

وَفِي تَقْدِيمِ طَلَبَةِ الْعُلُومِ تَرْوِجُ الشَّرِيعَةَ لِأَنَّهُمْ حَمَلَةُ الشَّرِيعَةِ النَّبَوِيَّةِ ، وَالْمَلَأَةُ الْمُصْطَفَوِيَّةَ قَائِمَةً بِهِمْ

“Talebe-i ulûmü takdim etmekte şeriatın revaçta tutulması vardır. Çünkü talebe-i ulûm şeriatın hamilleridir. Millet-i Mustafeviyye (İslam dini) bunlar ile devam edecektir.”⁴²

Mesarif-i zekâtı beyan eden Ayet-i Celile’nin tefsirinde; zikrolunan sekiz sınıfa da sadaka ve zekât verilirken Allah yolunda olması şartının bulunduğu, Allah yolunda ve Allah rızası için olmadığı takdirde verilemeyeceği anlatıldıktan sonra ayrıca (وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ) diye tasrih edilmesinin hikmeti şöyle izah edilmiştir;

“(وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ) kaydı sadakaların diğer sınıflardan başka –bilhassa- verilmesi lâzım gelen hususi bir yer (masref) olduğunu beyan etmektedir. (وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ) demek ya’ni (لِمَنْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) demektir ki Allah için bir ibadet-i mahsusada mahsur olanların (kendilerini o ibadete hasr edip nafakalarını temin etmeye vakit bulamayanların) hususi vasfını anlatır.

Devamında gelen (وَابْنِ السَّبِيلِ) kaydı da fisebilillah olanların ibn-i sebil sınıfı ile tecanüslerini iş’âr eder. Yani fisebilillah olanlarda bir yolculuk, bir sefer ü gurbet manâsı bulunmasından başka; bu yolun, Allah yolu olması ve bunların o yolda bir ihtisas ve mahsuriyyeti bulunması (kendilerini o yola vakfetme) manâsı vardır.

⁴⁰ Bakara 273

⁴¹ Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili, Bakara Sûresi 273. Ayet-i Kerime’nin Tefsirinden (Hulasa)

⁴² İmam-ı Rabbânî, Mektubat-ı Şerife, c.1, m.48

Binaenaleyh burada (وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ) 'dan muradın hususi bir mana olduğu zâhirdir. Ve bu ma'nâ evvelâ cihad, saniyen hac, salisen Allah için tahsil-i ilim olarak mülâhaza olunabilir. Bu vecihle fisebilillâh unvanı örf-i şer'îde cihada alem (isim) olmuştur. Çünkü Allah için sefer ve inhisar ile en ziyade ma'rûf olan ibadet budur. Bütün müfessirîn ve fukahâ bu manâda müttefiktirler.

Ehl-i Suffe gibi ilm-i din tahsiline vakf-ı nefis edenler de (لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) âyetinde nakledilmiştir. Velhasıl fisebilillâh ta'birinin sadece bir zarf veya vasf olarak kullanılması ile burada olduğu gibi bir lakab olarak kullanılması arasında mühim fark vardır. Evvelki (zarf ve vasf) âm, ikincisi (lakap) hâs bir manadır. Evvelki mana ile her ibadet, her hayır, her sadaka fisebilillâh'dır, Allah'ın rızası yolundadır. İkinci ma'nâ ile ise; her sadaka fisebilillâh değildir. Fisebilillâh sadaka bir masrif-i mahsusa verilen sadakadır ki bilhassa îlâ-i kelimetillah yolundakilere verilen sadakadır. Bu farkın ma'rûf olmasına binaendir ki bütün müfessirîn ve meşhur olan fukahâ bu «fisebilillâh» masrifinden asıl muradın mücahidîn olduğunda müttefiktirler. Binaenaleyh zekâtta, fisebilillâh masrifinden kat'î olarak kast olunan olan mana budur.⁴³

Büyüklerimiz buyurmuşlardır ki; “Allah yolunda cihat edenler, mallarıyla, canlarıyla hizmet edenler” diye tasrih var. İnsanlardan bazıları inançlı oluyor, kendince bir şeyler öğrenmeye çalışıyor. Ama ders talebelerine zekât düşmeyeceğini zannediyor ve “Allah yolunda zekât onlara verilmez” diyor. Peki, kime vereceksin?

Kur'an-ı Kerim'i aç bak. Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla hizmet eden insanlar kim? İllaki zekât verilecek kimse; kenarda kalmış, mesleksiz, fakir olacak diye bir şey yok. Öyle olanı da var, olmayanı da var. Bunları anlamayanlar zekât verecek kimse bulamıyorlar, imkânları da çok. Zekât vermek için bu yolu, bu Ayet-i Kerimelerin manasını o Zat-ı Şerif'in elinden okuyup, öğrenen bu talebelere öğrenmeleri lazımdır.⁴⁴

Fahrudin-i Râzî hazretleri tefsirinde eimme-i müctehidînin kavillerinin böyle olduğunu icmalî olarak anlattıktan sonra şunu ilâve ederek buyurmuştur ki;

وَأَعْلَمُ أَنَّ ظَاهِرَ اللَّفْظِ فِي قَوْلِهِ: وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يُوجِبُ الْقَصْرَ عَلَى كُلِّ الْغَزَاةِ، فَلِهَذَا الْمَعْنَى نَقَلَ الْقَوْلَ فِي «تَفْسِيرِهِ» عَنْ بَعْضِ الْفُقَهَاءِ أَنَّهُمْ أَجَازُوا صَرْفَ الصَّدَقَاتِ إِلَى جَمِيعِ وُجُوهِ الْخَيْرِ مِنْ تَكْفِينِ الْمَوْتَى وَبِنَاءِ الْحُصُونِ وَعِمَارَةِ الْمَسَاجِدِ، لِأَنَّ قَوْلَهُ: وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ عَامٌّ فِي الْكُلِّ

(وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ) kavlinde lâfzın zâhiri maksadın gâzîlerin tamamına kasr olunmasını icab etmez. Bu manadan dolayı İmam-ı Kaffâl tefsirinde (şunu) nakletmiştir;

“Muhakkak ki bazı fukahâ, ölüleri kefenlemek, kal'a inşâsı, mescid vb. yerlerin inşâsı gibi hayır yollarının tamamına sadakaların sarf edilmesine cevaz verdiler. Çünkü (وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ) kavli hepsine şamildir.”⁴⁵

Yine aynı Ayet-i Kerimenin tefsirinde şu izahat yapılmıştır;

“Mücahidînin cihadda muhtaç oldukları bütün levazım ve mühimmat (وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ)⁴⁶ mazmununda dâhil olup da yalnız kendileri tarafından tedariki mümkün olmayan havâic-i cihad'ın (cihad için ihtiyaç duyulan şeylerin) cümlesi bu fisebilillâh masrifinde dâhil olur.”⁴⁷

Her ne kadar bazı fukahâ mescid, medrese, kurs vb. yerlerin inşâsı için zekât verilemeyeceğini söylemiş olsalar da Şürunbülâlî'nin Dürer-i Şerif haşiyesi ve Bahr-i Râik gibi mutavvel ve muteber fıkıh kitaplarımızda bu müşkilin def'i için şöyle bir usul zikrolunmuştur;

وَالْحِيلَةُ فِي الْجَوَازِ فِي هَذِهِ الْأَرْبَعَةِ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِمِقْدَارِ زَكَاتِهِ عَلَى فَقِيرٍ ثُمَّ يَأْمُرُهُ بَعْدَ ذَلِكَ بِالصَّرْفِ إِلَى هَذِهِ الْوُجُوهِ فَيَكُونُ لِصَاحِبِ الْمَالِ ثَوَابُ الزَّكَاةِ وَلِلْفَقِيرِ ثَوَابُ هَذِهِ الْقُرْبِ كَذَا فِي الْمُحِيطِ

⁴³ Elmalılı, Hak Dini Kur'ân Dili, Tevbe Sûresi 60. Ayet-i Kerime'nin Tefsirinden (Hulasa)

⁴⁴ Ümraniye Sohbetlerinden

⁴⁵ Fahrudin-i Râzî, Tefsir-i Kebir, Tevbe Sûresi 60. Ayet-i Kerime'nin Tefsirinden

⁴⁶ Meâli: “Siz de onlara karşı gücünüzün yettiği her kuvvetten... hazırlık yapın”

⁴⁷ Elmalılı, Hak Dini Kur'ân Dili, Tevbe Sûresi 60. Ayet-i Kerime'nin Tefsirinden

“Bu dört yerde zekâtın caiz olmasında çare: kişinin zekât miktarını bir fakire tasadduk edip sonra ona tasadduk ettiği miktarı bu yerlere sarf etmesini emretmesidir. Bu takdirde mal sahibi için zekât sevabı, fakir için de bu kurbetlerin (ibadetlerin) sevabı vardır. Muhît-i Burhânî’de de böyledir.⁴⁸

Büyüklerimiz de bu hususta buyurmuşlardır ki; “Camiye zekât verilmez, kuran kursuna zekât verilmez, binaya zekât verilmez. Kuran kursu idare heyetine zekât verilmez. İlla orada okuyan çocukların eline götürüp vereceksiniz... (gibi) çeşitli, çirkin Allah’ın razı olmayacağı, son derece çirkin, son derece ayıp, yakışmayan, Allah’tan korkmadan, Rasûlüllahtan haya etmeden ... böyle konuşanlar var.”

(Tevbe Suresi 60. Ayet-i kerimeye mana verdikten sonra)

“Müellefe-i Kulûp ki kendilerinde iman olmadıkları halde, Müslüman olmadıkları halde İslamiyet’e zararı dokunmayan, İslamiyet’e faydası olan, onlarla müttefik onlara yardımcı olan zümreler vardır. Menfaat mukabilinde... Onlara da verilebilirmiş bakın zekât. ... Zekât nereye kadar verilebiliyormuş. Bir de diyor ki Kur’ân Kursuna verilmez. Allah Allah. Allah’tan korkmayınca insan her şeyi söyler...”

---

⁴⁸ Bahr-i Râik; Dürerü’l-Hukkâm Haşiyesi; El-Muhîtu’l-Burhânî, Kitâbü’z-Zekât

Vaaz Mevzuu:

HELAL-HARAM

1

ALINTIDIR
25.03.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: HELAL - HARAM

İnsan oğlu eşref-i mahluk olarak yaratılmış, başıboş ve gayesiz bırakılmamıştır.

“İnsan sanır mı ki başı boş bırakılacaktır?”¹ ayet-i kerimesi bu hususun şahididir.

Dünya-ahiret saadeti için helaller, haramlar beyan edilmiş, haram kılınan her şeyin habîs ve murdar, helallerin ise aslında temiz ve kulların menfaatine olan şeyler olduğu peygamberler ve onlara gönderilen ilahi kitaplar vasıtasıyla bildirilmiştir. Bu husus Ayet-i Kerimelerde şöyle ifade buyrulur:

وَيُجِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ

“...(o peygamber) temiz hoş şeyleri onlara helal, murdar şeyleri üzerlerine haram kılar...”²

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا

“Ey insanlar yeryüzündeki şeylerden helal tertemiz olanlarını yiyiniz”³

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ

“Sana soruyorlar kendileri için helal kılınan ne? De ki, sizin için bütün temiz nimetler helal kılınmıştır.”⁴

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ

“De ki, Allah’ın kulları için ortaya çıkardığı ziyneti, temiz ve hoş yiyecekleri kim haram kılmış?”⁵

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ

“Ey iman edenler Allahın size helal kıldığı nimetlerin temizlerini kendinize haram kılmayınız!”⁶

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyururlar: “Allah güzeldir. Ancak güzel şeyleri kabul eder. Allah peygamberlerine emrettiğini müminlere de emretti. Hak Teala şöyle buyurur: يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

¹ Kiyame 36

² A’raf 157

³ Bakara 168

⁴ Mâide 4

⁵ A’raf 32

⁶ Mâide 87

“Ey Rasüller! Helal ve temiz şeylerden yiyin ve güzel işler işleyin.”⁷ Yine: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا “Ey iman edenler, size kısmet ettiğimiz rızıkların en temiz olanlarından yiyin.”⁸ Bu ayetleri okuduktan sonra Efendimiz (s.a.v.), uzun yolculuğa çıkmış, dağınık, üstü başı perişan ve “Ya Rabbi Ya Rabbi” diye dua etmekte olan bir adamı zikrederek “Onun yediği haram, içtiği haram, giydiği haram ve haram ile beslenmiş. Böyle bir kimsenin duası nasıl kabul olunur.”⁹ buyurmuştur.

A- HARAMLARDAN SAKINMAK

İmandan sonra en büyük mükellefiyet, farzları eda etmek ve haramlardan sakınmaktır.

Vücudu hastalıklardan korumak, onu tekamül ettirmekten daha önce gelir. Temizlenmeden, süslenme; çamurlu ayakkabıyı boya sürerek kapatmak gibidir.

Salih amellerin neticesi, İtikadî lekelerden temizlenmek, sevapları yiyip bitiren haramlardan sakınmakla elde edilir.

Abdullah bin Ömer (r.anhüma.): “Namaz kılmaktan yay gibi, oruç tutmaktan çöp gibi kalsanız da, haram ve şüpheli şeylerden kaçınmazsanız, Allah o ibadetleri kabul etmez.”¹⁰ buyurmuşlardır.

Mecelle'nin mukaddimesinde “Derü'l-mefâsidi evlâ min celbi'l-menâfi'i” hükmü geçmektedir. Kötülükleri ve zararları def etmek, onlardan korunmak, menfaat celb etmekten, iyilik yapmaktan daha faziletlidir.

Bu hususta Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurur:

مَنْ اشْتَرَى ثَوْبًا بِعَشْرَةِ دَرَاهِمٍ فِي تَمَنِّهِ دِرْهَمٌ حَرَامٌ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ صَلَاتَهُ مَا دَامَ عَلَيْهِ مِنْهُ شَيْءٌ

“Bir kimse on akçeye bir elbise alsın, o on akçenin bir tanesi haram olsa, o elbise o kişinin üstünde kaldığı müddetçe kıldığı namaz kabul olunmaz.”¹¹

⁷ Müminun 51

⁸ Bakara 172

⁹ İmam-ı Şa'rani, Levakıhu'l-Envar, s.114,

¹⁰ İ.Hakkı Bursavî, Ruhü'l-Beyan Tefsiri

¹¹ İmam-ı Gazali, Kimyay-ı Saadet c.1, s.517

Diğer bir Hadis-i Şerif'te de: “Kişinin Allah için haramlardan sakınması, onun Allah yolunda cihat etmesinden daha hayırlıdır.” buyurulmuştur. Bu Hadis-i Şerif'i izah eden âlimler; “Allah yolunda cihat, farzdır. Ancak haramlardan sakınmak zordur ve nefisle olan cihattır. Nefisle olan cihat ise en büyük cihattır.” demişlerdir.

İmam-ı Rabban-i (k.s.) Hz. Mektubat-ı Şerife'de, “Kurtuluşun temeli iki cüz üzerinedir. Emirlere sarılmak ve nehîlerden kaçınmak. Bu iki cüzden daha mühim olanı da kendisinden verâ ve takva diye tabir olunan son cüzdür.¹², buyurduktan sonra haramlardan kaçınmanın önceliği ile alâkalı şöyle buyururlar:

وَالْإِجْتِنَابُ عَنِ الْمُحَرَّمَاتِ عَلَى قِسْمَيْنِ : قِسْمٌ يَتَعَلَّقُ بِحُفُوقِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ، وَقِسْمٌ يَتَعَلَّقُ بِحُفُوقِ الْعِبَادِ . وَرِعَايَةُ الْقِسْمِ الثَّانِي أَنَّهُمْ مِنْ رِعَايَةِ الْقِسْمِ الْأَوَّلِ ، فَإِنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ غَنَى عَلَى الْإِطْلَاقِ وَأَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ، وَالْعِبَادُ فُقَرَاءٌ مُحْتَاجُونَ وَبُخْلَاءٌ وَلِنِائِمٍ بِالذَّاتِ . قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) " مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ مِنْ عَرِضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِيْنَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ وَإِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أَخَذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَخَذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحَمِلَ عَلَيْهِ " وَقَالَ أَيْضًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) " أَتَدْرُونَ مِنَ الْمُفْلِسِ ؟ قَالُوا : الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ ! فَقَالَ : إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَرِزْقَةٍ وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا وَسَفَكَ دَمَ هَذَا وَضَرَبَ هَذَا فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ أَخَذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ " صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ

“Haramlardan kaçınmak iki kısımdır. 1- Allahü Tealanın hakları ile alakalı kısım 2- Kulların hakları ile alakalı kısım. İkinci kısma riayet birinci kısma riayetten daha mühimdir. Zira Cenab-ı Hak mutlak zengindir. Merhamet edenlerin en merhametlisidir. Kullar ise fakir, muhtaç ve cimridirler.

Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz “Her kimin üzerinde, kardeşine karşı nâmusundan veya başka şeyden dolayı bir haksızlık bulunursa, dînâr ve dirhem olmadığı yere varmadan önce, bu günden helalleşsin. (Helalleşmeden giderse) Eğer bu kişi için sâlih amel varsa zulmettiği kadar o amelinden alınır. (Zulmettiği kimseye verilir) Eğer iyilikleri yoksa zulmettiği kişinin kötülüklerinden alınır ve zulmedene yüklenir.” buyurmuştur. Yine, Rasülüllah Efendimiz (s.a.v.) bir gün meclisinde, Ashâbına şöyle sordu: “Müflis kimdir, bilir misiniz?” Şöyle dediler: “Bizce müflis, parası ve metâi olmayandır.” Bunun üzerine Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz: “Ümmetimden müflis odur ki, kıyamet günü; namaz, oruç ve zekatla gelir. Halbuki falana sövmüş, falana iftira atmış,

¹² İmam-ı Rabânî, Mektubat, c.1, Mek.76

falancanın malını yemiş, falanın kanını akıtmış, falanı da dövmüştür. Bunun üzerine, kendisinin hasenâtından ona buna verilir. Üzerinde bulunan haklar bitmeden, kendi hasenâtı tükenirse, o zaman onların hatalarından alınır, kendisine yüklenir. Daha sonra, doğru cehenneme atılır.”¹³ buyurmuştur

İbnü'l-Kümeýt nâmında bir zattan şöyle nakil olunmuştur: “Bir gece yatsı namazında, mescidimizin imamı Zilzâl Suresi’ni okumuştur. Namaz bitmiş, mescit boşalmıştı. Mescidin kandilini söndürecek sırada, İmam-ı Âzam Hazretlerinin tek başına bir köşede oturarak, sadrının harâretiyle korku içinde teneffüs ettiğini ve okunan ayet-i kerimelerle alakalı gayet hüznü bir tefekküre daldığını gördüm. Huzurunu bozmamak için, zaten yağ bitmek üzere olan kandili kapatmadan mescitten dışarı çıktım. Sabah ezanını okumak üzere mescide doğru yaklaştığım sırada, baktım ki kandil hala yanıyor! Taaccüp ederek içeri girdim. İmam-ı Âzam hala oradaydı. Onun hürmetine Allah kandili söndürmemişti. Ayakta kıbleye karşı dönmüş, sakalını eliyle kavramış Hz. Allah’a;

يَا مَنْ يَجْزِي بِمِثْقَالِ ذَرَّةٍ حَيْرًا حَيْرًا
وَيَا مَنْ يَجْزِي بِمِثْقَالِ ذَرَّةٍ شَرًّا شَرًّا
أَجْرِ التُّعْمَانَ عَبْدَكَ مِنَ النَّارِ وَمَا يَقْرُبُ مِنْهَا
وَأَدْخِلْهُ فِي سَعَةِ رَحْمَتِكَ

“Ey kullarının zerre miktarı dahi olsa, hayır işlerini hayırla ve ey kullarının zerre miktarı dahi olsa, şer işlerini şer ile karşılıklarını veren Allahım! Numan kulunu cehennem azabından ve ona **yaklaştıracak olan** amellerden himaye eyle, rahmetinin genişliğine dahil eyle.” diye yalvarıyordu. İleriye varınca beni gördü. ‘Kandili almak mı istersin?’ dedi. ‘Hayır efendim, sabah namazı için ezan okudum’ deyince ‘Öyle ise bu gördüğün ahvali gizle, kimseye söyleme’ dedi ve yatsı abdesti ile, herkesle beraber sabah namazını kıldılar.”¹⁴

¹³ İmam-ı Rabânî, Mektubat, c.1, Mek.76

¹⁴İ.Hakkı Manastırlı, Mevâhibü'r-Rahman fî Menâkıb-i İbî Hanîfeti'n-Numan

B- HELAL TALEBİ

Peygamber Efendimiz (s.a.v.):

طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ

“Helalı istemek ve aramak bütün müslümanlar üzerine farzdır”¹⁵ buyurarak mükellefiyetimizi haber vermiş;

مَنْ أَكَلَ الْحَلَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا تَوَرَّ اللَّهُ قَلْبُهُ وَ أَجْرَى يَتَابِعَ الْحِكْمَةَ مِنْ قَلْبِهِ عَلَى لِسَانِهِ

“Bir kimse kırk gün helal yese Allahü Teâlâ onun gönlünü nurla doldurur ve onun gönlünden diline hikmet pınarlarını açar”¹⁶ hadis-i şerifleriyle dünyadaki kazancımızın büyüklüğünü;

مَنْ سَعَى عَلَى عِيَالِهِ مِنْ حِلِّهِ فَهُوَ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا حَلَالًا فِي عَقَافٍ كَانَ فِي دَرَجَةِ الشُّهَدَاءِ

“Çoluk-çocuğunun geçimini helalinden bulmaya çalışan, Allah yolunda cihadda bulunan gibidir. Nâmus çerçevesinde helalinden dünyalığı talep eden şühedâ derecesindedir.”¹⁷ ifadeleriyle de ahirette ihsan edilecek makam ve derecelerin yüceliğini müjdelemiştir. Yine;

الْعِبَادَةُ عَشْرَةٌ أَجْزَاءُ تِسْعَةٌ مِنْهَا فِي طَلَبِ الْحَلَالِ

“İbadet on cüzdür. Bunun dokuzu, helal kazanç talebindedir.”¹⁸, buyurarak helal kazanç talebinin ibadetin aslı ve tohumu olduğunu;

مَنْ أَمْسَى وَائِيًّا مِنْ طَلَبِ الْحَلَالِ بَاتَ مَغْفُورًا لَهُ وَ أَصْبَحَ وَاللَّهِ عَنْهُ رَاضٍ

“Bir kimse helal kazanç temin etmekten yorulup akşam evine döndüğünde yatsa, Allahü Teâlâ'nın mağfiretine uğramış olarak yatar. Sabahleyin ise Allahü Teâlâ kendisinden razı olmuş olarak kalkar.”¹⁹, mübarek beyanlarıyla da helal kazanç için çekilen her türlü sıkıntının rıza-i İlahiyi celbeden birer af vesilesi olduğunu bildirmiştir.

¹⁵ İmam-ı Gazali, Kimyay-ı Saadet, c.1, s.516

¹⁶ İmam-ı Gazali, Kimyay-ı Saadet, c.1, s.516

¹⁷ İmam-ı Gazali, Kimyay-ı Saadet, c.1, s.518

¹⁸ İmam-ı Gazali, Kimyay-ı Saadet, c.1, s.518

¹⁹ İmam-ı Gazali, Kimyay-ı Saadet, c.1, s.519

C- YEME İÇMEDE HELAL VE HARAMA DİKKAT ETMEK

Müslümanların her hususta haram ve helale riâyet etmeleri icap ettiği gibi hususi ile yeme içmede haramlardan kaçınmaya itinâ göstermeleri elzendir. Zira yenilen şeylerin ve alınan gıdaların, insanın maddi vücut yapısında ve teşekkülünde olduğu gibi, manevi terakkisinde de çok büyük te'siri vardır.

Onun için kişi önüne gelen ve eline geçen her şeyi değil, dinin müsaade ettiği şeyleri yiyip içmelidir. Çünkü yemek ve içmek, hayatın gayesi değil, gaye olan hakiki kulluğun vasıtasıdır. Haram gıda ile beslenen uzuvlar, bir fesat makinesi gibi şerre çalışırlar. Hatta bu durum kişinin sulbünden meydana gelecek olan çoluk çocuğuna dahi sirayet eder.

Helal ve temiz yiyen insanların âzâlarında hayırlar ve faziletler tezahür eder. Helal ve temiz yiyenin bünyesi sağlam, karakter ve seciyesi metin, kalbi huzurlu, ibâdeti güzel ve duâsı makbul olur.

Ashabın büyüklerinden Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a.) Hazretleri Peygamberimiz (s.a.v.)'e gelerek "Ya Rasûlallah! Dua buyurunuz da ben duası makbul olanlardan olayım." dedi. Peygamberimiz (s.a.v.) de ona: "Ya Sa'd, helal ve güzel (olan, haramdan arınmış olanı) ye, duan kabul olur."²⁰ buyurdular.

Fudeyl (r.a.) "Karnına gireni bilmiş olan kişiyi Allahü Teâlâ'nın melekleri sıddıklar saffına yazar. Bunun için yediğin lokmayı bil" diye buyurmuştur.

İyilikler daima iyiliği, kötülükler de daima kötülüğü celbeder. Bütün günahlar kalbi karartır, katılaştırır ve ibadet yapma zevkine mani olur. Ancak buna en çok müessir olan haram lokmadır.

İbrahim Bin Ethem Hz. "Kemale erenler, ancak midelerine girenlere dikkat etmekle kemale ermişlerdir." der. Abdullah Bin Abbas (r.anhüma) da "Midesinde haram lokma olan kimsenin ibadetlerini Allah kabul etmez"²¹ buyurmuştur.

²⁰ İmam-ı Gazali, İhyâ-ü Ulumî'd-Din, c.2, s.114

²¹ İmam-ı Gazali, Kimyay-ı Saadet, c.1, s.521-522

Her müslümanın hususiyle maneviyat erbâbının, gıdalarının helal ve temiz olmasına dikkat etmesi lazımdır. İslam büyükleri, çarşıda gelişi güzel yerlerden, ne olduğu bilinmeyen şüpheli şeylerden yeme ve içmenin ilim ve maneviyat ehli kimseler için büyük zararlara sebebiyet vereceğini haber vermişlerdir.

D- ŞÜPHELİ ŞEYLERDEN UZAK DURMAK

Haramlardan kaçınmak icap ettiği gibi şüpheli şeylerden dahi sakınmak gerekir ki buna vera' denir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.):

إِنَّ الْحَلَالَ بَيِّنٌ ، وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيِّنٌ ، وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ ، فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ ، اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ ، وَقَعَ فِي الْحَرَامِ ، كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ ، أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى ، أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ مَحَارِمُهُ...

“Helaller bellidir, haramlar bellidir. İkisinin arasında müştebihat (haram olup olmadığı belli olmayanlar) vardır. Bunları insanların çoğu bilmez. Kim şüpheli şeylerden kaçınırsa, ırzını ve dinini korumuş olur. Kim de şüpheli şeylere dalarsa, harama düşmüş olur.

Korunun (girilmesi yasak olan mahal) etrafında sürüsünü otlatan çoban gibi, çok sürmez (oraya dalar) oradan (haramdan) da yer. Uyanık olunuz! Her hükümdarın bir korusu vardır. Gözünüzü açınız! Allah'ın yer yüzündeki korusu da haram kıldığı şeylerdir...”²² buyurarak şüpheli şeylerin harama açılan bir kapı olduğunu ifade etmiştir. “Kişi mahzurlu olan şeyden korkarak, mahzursuz olanı terk etmedikçe gerçek takvaya vasıl olamaz.”²³, hadis-i şerifleriyle de mübahlarla fazla meşguliyetin harama davetçi olduğunu, buna dikkat etmedikçe hakiki takvaya ulaşamayacağını haber vermiştir.

Bu hususta İmam-ı Rabbânî (k.s.) Hz. şöyle buyurur:

وَلَمَّا كَانَ الْاجْتِنَابُ عَنْ فُضُولِ الْمُبَاحَاتِ بِالْكَلِّيَّةِ فِي جَمِيعِ الْأَوْقَاتِ خُصُوصًا فِي هَذَا الزَّمَانِ مُتَعَبِّرًا وَعَزِيزَ الْوُجُودِ ، لَزِمَ الْاجْتِنَابُ عَنِ الْمُحَرَّمَاتِ وَتَضْيِيقُ دَائِرَةِ ارْتِكَابِ فُضُولِ الْمُبَاحَاتِ مَهْمَا أُمُكِنَ ، وَأَنْ يَكُونَ نَادِمًا عَلَى هَذَا الْارْتِكَابِ وَمُسْتَعْفِرًا مِنْهُ دَائِمًا ، وَأَنْ يَلْتَجِيَ وَيَتَصَرَّعَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى فِي جَمِيعِ الْأَوْقَاتِ مُعْتَقِدًا أَنَّ هَذَا الْارْتِكَابَ لِفُضُولِ الْمُبَاحَاتِ فَتَحَّ بِأَبِ الدُّخُولِ حَوَالِي الْمُحَرَّمَاتِ

²² İmam-ı Nevevî, Riyazü'sSalihîn, s.420

²³ Mekasidü't-Talibiyn, s.344

“Bütün vakitlerde hususiyle şu vakitte mübahların fazlasından bil-külliye kaçınmak zor ve çok kıymetli olunca, haramlardan kaçınmak ve mübahları fazlaca irtikap dairesini mümkün olduğu kadar daraltmak lâzım geldi. Mübahların fazlasını işlemek üzerine pişman olmak ve devamlı istiğfar etmek ve mübahların fazlasını işlemenin haramlara giriş kapısını açacağına inanarak vakitlerin tamamında Allahü Teâla’ya yalvarmak ve ona sığınmak lazımdır.”²⁴

Hz. Üstazımız (k.s.): Maharimden ber vech-i kemal ictinap da fuzul-i mübâhâtan ictinaba ve zaruret miktarı ile iktifaya vabestedir. Zira mübâhâtın irtikâbında vâki’ müsamaha umuru müştêbihe’ye îsal eder. Müştêbihât ise harama yakındır. Kemâl-i verâ’ ve takvanın husulünde mübâhâtan zaruret miktarı ile iktifa elbette lazımdır. O dahi kulluk vazifelerini eda niyeti ile meşruttur.

Fuzûl-i mübâhâtan bi’l-külliye ictinap her vakitte, ale’l-husus bu vakitte nâdiru’l-vuku’ ve azizü’l-vucuddur.”²⁵ Yani, “Haramlardan kâmil manada kaçınmak mübahların fazlalarından kaçınmaya ve zaruret miktarıyla iktifaya bağlıdır. Zira mübah olan şeylerde müsamahalı davranmak şüpheli şeylere götürür, şüpheli şeyler ise harama yakındır. Kamil manada verâ ve takvanın hâsıl olması için mübahlardan zaruret miktarıyla iktifa etmek lazımdır. Zaruret miktarıyla iktifa etmek de kulluk vazifelerini eda etmek niyetiyle şart kılınmıştır. (Yani kişi mübahların zaruret miktarından, kulluk vazifelerine güç ve kudret bulabilmesi niyetiyle istifade edebilir.)...”, buyururlar.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) bir gün kölesinin getirdiği süttten içmişti. Hemen kölesine, “Bunu nerden aldın?” diye sordu. Köle “Kehanette bulundum, karşılık olarak bunu aldım.” dedi.

Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a.), içtiği sütü midesinden çıkarmaya çalıştı. Sonra: “Allahım! Midemde kalıp damarlarıma karışan kısımdan sana sığınırım.” dedi.²⁶

İbn-i Mübarek (r.a.) şöyle buyurur: “Ben şüphe ettiğim bir akçeyi sahibine geri vermeyi on bin altını sadaka vermekten daha çok severim”.

²⁴ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek. 76

²⁵ Mektuplar Risalesi, s.183

²⁶ İmam-ı Gazali, İhyâ-ü Ulumi’-d-Din, c.2, s.115

Bişr-i Hafî Hz.’nin kız kardeşi, Ahmet bin Hanbel Hz.’ne gelerek: “Ya İmam, ben çok defa dam üstünde iplik büküyorum, bazen de birileri ellerinde meşaleler olduğu halde oradan geçiyorlar ve elimde olmayarak o ışıktan istifade ediyorum, bu ipliğe haram karışıyor mu?” deyince, Ahmet bin Hanbel Hz. hıçkırarak ağlar ve: “Şüphenin bu kadarlığı bile bulaşmış olan şey, Bişr-i Hafî’nin hanesine girmemeli” fetvasını verir.²⁷

İbn-i Harun anlatıyor. “Bir gün İmam-ı Âzam Hz.’ni bir zâtın kapısının önünde, güneş isabet eden bir mahalde otururken gördüm. Selamdan sonra, niçin gölgede oturmadıklarını sordum. Cevabında ‘Bu hâne sahibinden bir miktar alacağım var. Onun için duvarının gölgesinden menfaatlenmek istemiyorum. Çünkü bu, fazlalıktan bir menfaat talebi kabilinden olup, verilen borcu fâize çevirebilir. Yanlış anlaşılmasın, ben herkes hakkında bu kadar ihtiyatlı hareket etmeyi vacip görmüyorum.

Fakat âlimlerin, halka tavsiye ettikleri güzel amelleri yapmakta daha ziyade itina göstermeleri ve daima azimetle amel etmeleri gerekir.’ buyurdular.”²⁸

Hiz. Ali (k.v.) buyururlar ki: “Helalden gelen malın hesabı, haramdan gelen malın azabı vardır”

---

²⁷ Kuşeyri, er-Risaletü'l-Kuşeyriye

²⁸ İ.Hakkı Manastırlı, Mevahibü'r-Rahman fî Menakıb-i Ebî Hanifeti'n-Numan

Vaaz Mevzuu:

HELAL-HARAM

2

ALINTIDIR
06.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: HELAL - HARAM

Hız. Üstazımız temessük-ü hakiki başlıklı mektuplarında şöyle buyuruyorlar:

معلوم اولسون که: یاپیلان اعمال دینیہ و وظائف تعبّدیہ نك حصول نتایج و اقتطاف ثمراتنه مانع اولان اسباب و عوامل کثیره نك اصول و اساسات مهمّہ سی شونلردر:

۱- کتاب و سنّته ثابت؛ اهل سنّت و جماعتک معتقدات حقه سنه نظراً احکام اعتقادیه ده نقصان و خلل بولنسی.

۲- کتاب و سنّته ثابت [فرائض، واجبات، سننات، مستحبات... گبی] مأمور به اولان اعمال صالحه نك نقصان اداسی و یا خود عدم اتیان و ایفاسی و [حرام، مفسد، مکروه، مشتبه... گبی] منہی عنه اولان اعمال و افعال قبیحه و سیئه نك ارتکابندن مجانبت ایدلمه سی.

۳- صفات سنّیه، اخلاق کریمه، سیر پیغمبریّه، اصحاب گزین، سلف صالحین و ائمّه دینه، اولیای واصلین و صلحای مؤمنینه مخالف اوصاف، اخلاق، سیرتله اتّصاف و تخلق اولنسی.

Mektubun devamında, yaptığımız amellerden netice almaya mani olan bu 3 aslı sebebin tedavi şeklini izah ettikten sonra yine terakkiye mani olan 7 ferî sebep daha zikretmekte.

اصول و اساسات مذکورہ ثلاثہ دن بشقه عذاب و عقوباتی، عدم ترقی و تکاملی موجب افعال، احوال کثیره فرعیه ده واردرکه، بونلرک ده اک مهملری بروجہ زیردر:

Bunların yedincisi de şudur

۷ - نفس اماره یه تبعیت و مغلوبیتدن نشئت ایدن مکلفات دینیہ نك اتیان و ایفاسنده تکاسل و تکاهل گوسترمک؛ بوکا مقابل کسب معیشت و فوائد، دفع مضرات و مفسد دنیویہ ده دقیقه فوت ایتمیه جک درجه ده فعالیت و حساسیت ابراز و اظهار ایتمک، کیمک امر و فرمانه قارشی عصیان و مخالته بولوندیغنک کیمک آرزو و اغواسنه انقیاد و اطاعت ایلمکده اولدیغنک اهمیت و خامتنی تقدیر ایتمه مک... گبی حالات و خصوصاتدرکه: طالب رضا و لقای ذات تعالی اولان هیچ بر مؤمن و مسلمک بونلردن مستغنی قالمسنه امکان یوقدر. عین زمانده بونلر اولمقسزین ترقی و تکامل، قرب و معرفت، عبادت و عبودیت حقیقیه نك ظهور و حصولی ممکنسزدر. 1.

Nefs-i Emmare'ye tabi olmak, haramlardan sakınma hususunda gevşeklik göstermek terakkiye mani olan hallerdendir.

HARAMLARDAN SAKINMAK

Hazreti Allah, dünya ve ahiret selametimiz için koyduğu sınırlara uymamızı bizden talep ediyor. Bu çerçevede dinin meşru saymadığı, yani haram işlerden sakınmamızı emrediyor.

Haram : مَا طَلَبَ الشَّارِعُ تَرْكَهُ عَلَى وَجْهِ الْحَثِّ وَالْإِلْزَامِ بِدَلِيلٍ قَطْعِيٍّ

Manası : Cenab-ı Hakkın, kat-î delil ile kesin olarak terk edilmesini talep ettiği şeydir.

Dünya-ahiret saadeti için helaller, haramlar beyan edilmiş, haram kılınan her şeyin habîs ve murdar, helallerin ise aslında temiz ve kulların menfaatine olan şeyler olduğu peygamberler ve onlara gönderilen ilahi kitaplar vasıtasıyla bildirilmiştir.

Bu husus Ayet-i Kerimelerde şöyle ifade buyrulur:

وَيُجِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحْرِمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ

“...(o peygamber) temiz, hoş şeyleri onlara helal, **murdar** şeyleri üzerlerine haram kılar...”²

İmandan sonra en büyük mükellefiyet, farzları eda etmek ve haramlardan sakınmaktır.

Vücudu hastalıklardan korumak, onu tekamül ettirmekten daha önce gelir. Temizlenmeden, süslenme; çamurlu ayakkabıyı boya sürerek kapatmak gibidir.

Salih amellerin neticesi, İtikadî lekelerden temizlenmek, sevapları yiyip bitiren haramlardan sakınmakla elde edilir.

Hadis-i Şerif'te de: “Kişinin Allah için haramlardan sakınması, onun Allah yolunda cihat etmesinden daha hayırlıdır.” buyurulmuştur. Bu Hadis-i Şerif'i izah eden âlimler; “Allah yolunda cihat, farzdır. Ancak haramlardan sakınmak zordur ve nefisle olan cihattır. Nefisle olan cihat ise en büyük cihattır.” demişlerdir.

فَكَانَ مَدَارَ النَّجَاةِ عَلَى جُزْءَيْنِ إِمْتِنَانِ الْأَوَامِرِ وَالْإِنْتِهَاءِ عَنِ الْمَنَاهِي وَ مُعْظَمُ هَذَيْنِ الْجُزْئَيْنِ هُوَ الْجُزْءُ
الْآخِرُ الْمُعَبَّرُ عَنْهُ بِالْوَرَعِ وَالتَّقْوَى

İmam-ı Rabban-i (k.s.) Hz. Mektubat-ı Şerife'de, “Kurtuluşun temeli iki cüz üzerinedir. **Emirlere sarılmak ve nehîlerden kaçınmak.** Bu iki cüzden daha mühim olanı da kendisinden verâ ve takva diye tabir olunan son cüzdür.³, buyurduktan sonra

² A'raf 157

³ İmam-ı Rabânî, Mektubat-ı Şerife, c.1, Mek.76

Haramlardan kaçınmanın önceliği ile alakalı şöyle buyururlar:

وَالْاجْتِنَابُ عَنِ الْمُحَرَّمَاتِ عَلَى قِسْمَيْنِ : قِسْمٌ يَتَعَلَّقُ بِحُقُوقِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ، وَقِسْمٌ يَتَعَلَّقُ بِحُقُوقِ الْعِبَادِ . وَرِعَايَةُ الْقِسْمِ الثَّانِي أَهَمُّ مِنْ رِعَايَةِ الْقِسْمِ الْأَوَّلِ ، فَإِنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ عَنِّي عَلَى الْإِطْلَاقِ وَأَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ، وَالْعِبَادُ فُقَرَاءٌ مُحْتَاجُونَ وَبُخْلَاءٌ وَلِئَامٌ بِالذَّاتِ .

“Haramlardan kaçınmak iki kısımdır. 1- Allahü Tealanın hakları ile alakalı kısım 2- Kulların hakları ile alakalı kısım. İkinci kısma riayet birinci kısma riayetten daha önemlidir. Zira Cenab-ı Hak mutlak zengindir. Merhamet edenlerin en merhametlisidir. Kullar ise fakir, muhtaç ve cimridirler.

مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ مِنْ عَرَضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ : صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ وَإِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أَخَذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَخَذَ مِنْ سَيِّئَاتِهِ صَاحِبِهِ فَحَمِلَ عَلَيْهِ "

Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz : Her kimin üzerinde, kardeşine karşı nâmusundan veya başka şeyden dolayı bir haksızlık bulunursa, dînâr ve dirhem olmadığı yere varmadan önce, bu günden helalleşsin. (Helalleşmeden giderse) Eğer bu kişi için sâlih amel varsa zulmettiği kadar o amelinden alınır. (Zulmettiği kimseye verilir) Eğer iyilikleri yoksa zulmettiği kişinin kötülüklerinden alınır ve zulmedene yüklenir. buyurmuştur.

أَتَدْرُونَ مَنْ الْمُفْلِسُ ؟ قَالُوا : الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ : وَقَالَ أَيُّضًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ! فَقَالَ : إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا وَسَفَكَ دَمَ هَذَا وَضَرَبَ هَذَا فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ صَدَقِ رَسُولُ اللَّهِ . أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ

Yine, Rasülüllah Efendimiz (s.a.v.) bir gün meclisinde, Ashâbına şöyle sordu: “Müflis kimdir, bilir misiniz?” Şöyle dediler: “Bizce müflis, parası ve metâi olmayandır.” Bunun üzerine Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz: “Ümmetimden müflis odur ki, kıyamet günü; namaz, oruç ve zekatla gelir. Halbuki falana sövmüş, falana iftira atmış, falancanın malını yemiş, falanın kanını akıtmış, falanı da dövmüştür. Bunun üzerine, kendisinin hasenâtından ona buna verilir. Üzerinde bulunan haklar bitmeden, kendi hasenâtı tükenirse, o zaman onların hatalarından alınır, kendisine yüklenir. Daha sonra, doğru cehenneme atılır.”⁴ Buyurmuştur.

⁴ İmam-ı Rabânî, Mektubat-ı Şerife, c.1, Mek.76

Haramlardan sakınmak farzları ifa etmekten daha faziletlidir.

Salim Mevla Ebi Huzeyfe (r.a.) dan rivayet olunduğuna göre, Peygamberimiz şöyle buyurdu;

عَنْ سَالِمٍ، مَوْلَى أَبِي حُدَيْفَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيَجَاوِرُنَّ بِأَقْوَامٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَهُمْ مِنَ الْحَسَنَاتِ مِثْلَ جِبَالِ تِهَامَةَ، حَتَّى إِذَا جِيءَ بِهِمْ جَعَلَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ هَبَاءً، ثُمَّ قَدَفَهُمْ فِي النَّارِ، فَقَالَ سَالِمٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بِأَيِّ آتٍ وَأُمِّي حُلٌّ لَنَا هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ حَتَّى نَعْرِفُهُمْ، فَوَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنِّي أَخَوْفُ أَنْ أَكُونَ مِنْهُمْ

"Kıyamet gününde bir takım kavimler getirilir. Onların Tihame dağı kadar haseneleri (sevapları) vardır. Cenab-ı Hak o kavimlerin amellerini heba olarak kılacak (boşa çıkaracak). Sonra o kavimleri Cenab-ı Hak cehenneme atacak."

Hz. Salim bunun üzerine şöyle dedi;

"Anam babam sana feda olsun Ya Rasülellah! Sen o kavimlerin amellerini bize bildir de; bizde onları bilelim. Seni Hak olarak gönderen Allaha yemin ederim ki, onlar gibi olmaktan korkuyorum"

Sevgili Peygamberimiz de şöyle buyurdular;

فَقَالَ: يَا سَالِمُ أَمَا أَنَّهُمْ كَانُوا يَصُومُونَ وَيُصَلُّونَ، وَلَكِنَّهُمْ إِذَا عُرِضَ لَهُمْ شَيْءٌ مِنَ الْحَرَامِ وَتَبَّوْا عَلَيْهِ، فَأَذْحَضَ اللَّهُ تَعَالَى أَعْمَالَهُمْ

"**Ya Salim!** Onlar namaz kılarlar, oruç tutarlar. Lakin onlara haramdan bir şey arz olduğunda hemen o harama atılırlar ve dalarlar. Allah da onların amellerini çürüğe çıkarmıştır, boşa çıkarmıştır."⁵

Ahmed bey abimiz: Şu beş şeye dikkat edersek biz bu işi Hz. Allahın yardımıyla kıyamete kadar götrürüz; 1-**Haramlara bulaşmazsak** 2-Siyasete bulaşmazsak 3-Beytülmale riayet edersek 4-Şımarırmazsak 5-Birlik beraberlikten ayrılmazsak.

Kalbin devâsı beş şeydir;

دَوَاءُ الْقَلْبِ خَمْسَةٌ: تِلَاوَةُ الْقُرْآنِ بِالتَّدْبِيرِ. وَخَلَاءُ الْبَطْنِ. وَقِيَامُ اللَّيْلِ. وَالتَّصَرُّعُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى عِنْدَ السَّحْرِ. وَمُجَالَسَةُ الصَّالِحِينَ

Kalbin devâsı beş şeydir;

- 1- Kur'ân-ı Kerîm'i tedebbür ile okumak,
- 2- Mideyi haramlardan temiz tutmak,
- 3- Gece namazı kılmak,
- 4- Seher vakti duâ ve tazarru etmek, yalvarmak.
- 5- Devamlı sâlih insanlarla bulunmak⁶

⁵ (Hilyetül-evliya, tabakatı-asfiya s:233)

⁶ Rûhu'l-Beyan

YEME İÇMEDE HELAL VE HARAMA DİKKAT ETMEK

Müslümanların her hususta haram ve helale riâyet etmeleri icap ettiği gibi hususi ile yeme içmede haramlardan kaçınmaya itinâ göstermeleri elzendir. Zira yenilen şeylerin ve alınan gıdaların, insanın maddi vücut yapısında ve teşekkülünde olduğu gibi, manevi terakkisinde de çok büyük te'siri vardır.

Ayet-i Kerimelerde şöyle ifade buyrulur:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

“Ey insanlar yeryüzündeki şeylerden helal tertemiz olanlarını yiyiniz fakat şeytanın adımlarına uymayın! Çünkü o sizin açık bir düşmanınızdır.”⁷

Onun için kişi önüne gelen ve eline geçen her şeyi değil, dinin müsaade ettiği şeyleri yiyip içmelidir. Çünkü yemek ve içmek, hayatın gayesi değil, gaye olan hakiki kulluğun vasıtasıdır. Haram gıda ile beslenen uzuvlar, bir fesat makinesi gibi şerre çalışırlar.

İyilikler daima iyiliği, kötülükler de daima kötülüğü celbeder. Bütün günahlar kalbi karartır, katılaştırır ve ibadet yapma zevkine mani olur. Ancak buna en çok müessir olan haram lokmadır.

Haramları irtikap eden kişinin kalbi mühürlenir ve duası makbul olmaz. Efendimiz s.a.v bununla ilgili buyuruyorlar ki:

Ebû Hüreyre hazretlerinin rivayet ettiği Hadisi Şerifte:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَيُّهَا النَّاسُ ، إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ ، لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا ، وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ ، فَقَالَ : { يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ } وَقَالَ : { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ } ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ ، أَشْعَثَ أَعْبَرَ ، يُمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ : يَا رَبِّ يَا رَبِّ

{يا أيُّها الرُّسُلُ كُلُوا} Ey insanlar Allah güzeldir, güzeli sever. Hazreti Allah Peygamberlerine Ey Rasüllerim! Güzel şeylerden, helal ve güzel ⁸ {يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ} olanlardan yiyiniz ve Salih ameller işleyiniz, ben sizin amellerinizi biliciyim” buyurduğu gibi, müminlere de ⁹ {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ} “Ey iman edenler! Size rızık olarak ihsan ettiğimiz şeylerin güzel ve helal olanlarından yiyiniz.” Ayeti Celilesini okuduktan sonra uzun bir seferde bulunan, saçı sakalı dağılmış , üstü başı toz olmuş, ellerini semaya kaldırarak “Ya Rabbi! Ya Rabbi!” diye durmadan dua eden bir kimseden bahsederek:

⁷ بقرة : ۱۶۸

⁸ المؤمنون : 51

⁹ بقرة : ۱۷۲

وَمَطْعُهُ حَرَامٌ ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ ، وَعُذْيِي بِالْحَرَامِ ، فَأَنِّي يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ ؟

“Yediği haram, içtiği haram, giydiği haram ve haram ile gıdasını alıyor böyle bir kimsenin duası nasıl müstecap olacak?” buyurmuşlardır.¹⁰

Hiz. Üstazımız Kişinin haram yemesi, çalışan bir makinanın dişlileri arasına demir çomak sokmaya benzer. O demiri, dişliler arasına soktuğumuz zaman bütün dişliler parçalandığı gibi insanın iman tahtası mahvolur. Buyurmuşlardır.

Haram elbise giyenin namazı dahi kabul olmaz.

Hadis-i şerifde;

مَنْ اشْتَرَى ثَوْبًا بِعَشْرَةِ دَرَاهِمٍ فِي ثَمَنِهِ دِرْهَمٌ حَرَامٌ لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ صَلَاتَهُ مَا دَامَ عَلَيْهِ مِنْهُ شَيْءٌ

“Bir kimse on akçeye bir elbise alsa, o on akçenin bir tanesi haram olsa, o elbise o kişinin üstünde kaldığı müddetçe kıldığı namaz kabul olunmaz.”¹¹

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: ثَلَاثُ هَذِهِ آيَةُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا {12} فَقَامَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَدْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مُسْتَجَابَ الدَّعْوَةِ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا سَعْدُ أَطْبُ مَطْعَمَكَ تَكُنْ مُسْتَجَابَ الدَّعْوَةِ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، إِنَّ الْعَبْدَ لَيَقْذِفُ اللَّقْمَةَ الْحَرَامَ فِي جَوْفِهِ مَا يَتَقَبَّلُ مِنْهُ عَمَلٌ أَرْبَعِينَ يَوْمًا، وَأَيُّمَا عَبْدٍ نَبَتْ لَحْمُهُ مِنَ السُّحْتِ وَالرِّبَا فَالْتَّارُ أَوْلَى بِهِ

İbn-i Abbas hazretlerinden rivayet ediliyor bu ayeti Kerime Rasülüllah Efendimizin yanında okununca

Ashabın büyüklerinden Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a.) Hazretleri Peygamberimiz (s.a.v)'e: “Ya Rasülallah! Dua buyurunuz da ben duası makbul olanlardan olayım.” dedi.

Peygamberimiz (s.a.v.) de ona: “Ya Sa'd, helal ve güzel (olan, haramdan arınmış olanı) ye, duan kabul olur.

Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Cenabı hak ; bir kulun karnında haram bir lokma olduğu zaman kırk gün duasını kabul etmez. Hangi kul ki vücudundaki etleri haram ve ribadan beslenirse cehennem ateşi o kimseye müstehaktır.¹³ buyurdular.

Haram gıda ile beslenen insanın kalbi kararıp ibadet yapma zevki yok olacağı gibi bu kişinin uzuvları da, bir fesat makinesi gibi şerre çalışırlar. Böyle bir hal ise insanı hangi akıbete götüreceği açıktır.

¹⁰ Camiul Usul: H.Şerif No: 8131

¹¹ İmam-ı Gazali, Kimyay-ı Saadet c.1, s.517

¹² البقرة: 168

¹³ İmam-ı Gazali, İhyâ-ü Ulumi'd-Din, c.2, s.114

Rasulullah Efendimiz bu hususla alakalı Hz. Ka’b’a şöyle buyurmuşlardır:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِكَعْبِ بْنِ عَجْرَةَ
« يَا كَعْبُ بْنُ عَجْرَةَ إِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ لَحْمٌ نَبَتَ مِنْ سُحْتِ النَّارِ أَوْلَى بِهِ »

“Ey Ka’b ibni Ucre! Haramla beslenen bir beden cennete girmez.¹⁴

Her müslümanın hususiyle maneviyat erbâbının, gıdalarının helal ve temiz olmasına dikkat etmesi lazımdır.

Yine bir Hadis-i Şeriflerinde Peygamber Efendimiz (s.a.v.):

« مَنْ أَكَلَ الْحَلَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا تَوَرَّ اللَّهُ قَلْبَهُ وَ أَجْرَى يَتَابِعِ الْحِكْمَةَ مِنْ قَلْبِهِ عَلَى لِسَانِهِ »

“Bir kimse kırk gün helal yese Allahü Teâlâ onun gönlünü nurla doldurur ve onun gönlünden diline hikmet pınarlarını açar”¹⁵ buyurarak helal lokmanın daha dünyadaki kazancını müjdelemişlerdir.

İslam büyükleri, çarşıda gelişi güzel yerlerden, ne olduğu bilinmeyen **şüpheli şeylerden** yeme ve içmenin ilim ve maneviyat ehli kimseler için büyük zararlara sebebiyet vereceğini haber vermişlerdir.

ŞÜPHELİ ŞEYLERDEN UZAK DURMAK

Haramlardan kaçınmak icap ettiği gibi şüpheli şeylerden dahi sakınmak gerekir ki buna vera’ denir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.):

إِنَّ الْحَلَالَ بَيِّنٌ ، وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيِّنٌ ، وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ ، فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ ، اسْتَبْرَأَ
لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ ، وَقَعَ فِي الْحَرَامِ ، كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَزْتَعَ فِيهِ ، أَلَا
وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى ، أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ مَحَارِمُهُ...

“Helaller bellidir, haramlar bellidir. İkinin arasında müştebihât (haram olup olmadığı belli olmayanlar) vardır. Bunları insanların çoğu bilmez. Kim şüpheli şeylerden kaçınırsa, ırzını ve dinini korumuş olur. Kim de şüpheli şeylere dalarsa, harama düşmüş olur.

Korunun (girilmesi yasak olan mahal) etrafında sürüsünü otlatan çoban gibi, çok sürmez (oraya dalar) oradan (haramdan) da yer. Uyanık olunuz! Her hükümdarın bir korusu vardır. Gözünüzü açınız! Allah’ın yer yüzündeki korusu da haram kıldığı şeylerdir...”¹⁶ buyurarak şüpheli şeylerin harama açılan bir kapı olduğunu ifade etmiştir. “Kişi mahzurlu olan şeyden korkarak, mahzursuz olanı terk etmedikçe gerçek takvaya

¹⁴ Tergib vetterğib c:4 s:35

¹⁵ İmam-ı Gazali, Kimyay-ı Saadet, c.1, s.516

¹⁶ İmam-ı Nevevî, Riyazü’sSalihîn, s.420

vasıl olamaz.”¹⁷, hadis-i şerifleriyle de mübahlarla fazla meşguliyetin harama davetçi olduğunu, buna dikkat etmedikçe hakiki takvaya ulaşamayacağını haber vermiştir.

Abdullah bin Ömer (r.anhüma):

لَوْ صَلَّيْتُمْ حَتَّى تَكُونُوا كَالْحَنَائِيَا وَ صُمْتُمْ حَتَّى تَكُونُوا كَالْأَوْتَارِ فَمَا يَنْفَعُكُمْ إِلَّا بِالْوَرَعِ

Namaz kılmaktan yay gibi, oruç tutmaktan çöp gibi kalsanız da, haram ve şüpheli şeylerden kaçınmazsanız, Allah o ibadetleri kabul etmez.”¹⁸ buyurmuşlardır.

En büyük Takva ve Vera misali Ebubekir Efendimiz haramlardan kaçınma hususunda o kadar hassasiyet gösteriyordu ki, şu nakledeceğim hadise bunun en güzel şahididir.

وَأَمَّا الْأَثَارُ فَقَدْ وَرَدَ أَنَّ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ شَرِبَ لَبَنًا مِنْ كَسْبِ عَبْدِهِ ثُمَّ سَأَلَ عَبْدَهُ فَقَالَ تَكَهَّنْتُ لِقَوْمٍ فَأَعْطَوْنِي فَأَدْخَلَ أَصَابِعَهُ فِيهِ وَجَعَلَ يَقِيءُ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّ نَفْسَهُ سَتَخْرُجُ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعْتَدِرُ إِلَيْكَ مِمَّا حَمَلَتِ الْعُرُوقُ وَخَالَطَ الْأَمْعَاءُ

Hazret-i Ebubekir Efendimize kölesi süt getirmişti. Sütün nerden geldiğini sormadan sütü içti ve kölesine sütü nerden aldığını sordu. Kölesi dedi ki: bir kavme fal baktım. Onlarda karşılığında bu sütü bana verdiler. Bunu duyar duymaz parmaklarını ağzına koydu ve içtiği sütü istifrağ etti, büyük bir pişmanlıkla şu duayı okudu:

“Allahım! Midemde kalıp damarlarıma karışan kısmından sana sığınırım.” dedi.¹⁹

Bilhassa zamanımızda başta gıdalar olmak üzere o kadar çok şüpheli şey var ki, Müslümanların kendilerinin yaptığını veya çok iyi bildiği kimselerin yaptığını yemeleri ve diğer şüpheli şeylerden uzak durmaya gayret etmeleri lâzımdır. İslam büyükleri, çarşıdan, gelişi güzel yerlerden ve alâ meleinnâs alıp yeme ve içmenin ilim ve maneviyat ehli kimseler için iyi olmayacağını ifade etmişlerdir.

Rasulullah Efendimiz içerisinde yaşadığımız şu zamana işaret ederek şöyle buyurmuşlardır:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :
يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ ، لَا يُبَالَى الْمَرْءُ مَا أَخَذَ مِنْهُ مِنَ الْحَلَالِ أَمْ مِنَ الْحَرَامِ

“İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecek ki, kişi elde ettiği şey helalden mi, haramdan mı? Buna ehemmiyet vermeyecektir.”²⁰ Ruzeyn Şunu ilave etmiştir: **“İşte o zaman onların duası kabul edilmez.”**²¹

Talimü'l-Mütealim isimli eserde şöyle geçmektedir: “Karnını haddinden fazla doyurmaktan, uykunun fazlasından, menfaatin bulunmayacağı yerde fazla konuşmaktan,

¹⁷ Mekasidü't-Talibiyn, s.344

¹⁸ İ.Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyan

¹⁹ İmam-ı Gazali, İhyâ-ü Ulumi'd-Din, c.2, s.115

²⁰ Sahih-i Buhari, 2059, el-Mektebe

²¹ Tergib vetterğib c:4 s:32

mümkün olduğu kadar çarşıdan yemek yemekten kaçınmak takvadandır. Çünkü çarşı yemekleri necaset ve habasete daha yakın, Allah'ı zikirden daha uzaktır. Yine gaflete daha yakındır. Çünkü fukaranın satın almaya imkânları olmadığı halde onlarda gözleri kalır. Bununla da eza duyarlar. Böyle olunca bu yemeklerin bereketi kalkar.”

Hızır (k.v.) buyururlar ki: “Helalden gelen malın hesabı, haramdan gelen malın azabı vardır”

قَالَ جَاءَ الْخَضِرُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عِنْدَ أَحْوَاغِهِ عَبْدُ الْخَالِقِ مَرَّةً فَجَاءَهُ أَحْوَاغَهُ بِقُرْصَيْنِ مِنْ حُبِّ الشَّعِيرِ مِنْ بَيْتِهِ
فَلَمْ يَأْكُلْهُ الْخَضِرُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ أَحْوَاغَهُ لِمَ لَا تَأْكُلُهُ فَإِنَّهُ حَلَالٌ فَقَالَ الْخَضِرُ نَعَمْ وَلَكِنَّ الْعَاجِنَ عَجَّنَهُ عَلَيَّ غَيْرِ
طَهَارَةً فَلَا تَجُوزُ لَنَا أَلْكُهُ

Ali Ramitini hazretleri anlatıyor; **Hızır (a.s)** bir defasında **Abdülhalık Gücdüvânî** Hazretlerini ziyarete gelmişti. Abdülhalık Gücdüvânî Hz.leri evinde, arpa ekmeğinden iki çörek getirdi.. Hızır a.s o çörekleri yemedi. Helaldir Niçin yemiyorsunuz?

Hızır (a.s) evet helal ancak hamuru yoğuran abdestsiz yoğurmuş onu yemek bizim için caiz değildir buyurdu.²²

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ أَحْرَارٌ حِينَ أَمَرَ بِالْعَزِيمَةِ وَالْإِحْتِيَاظِ أَنَّ الْأَخْتِيَاظَ فِي اللَّقْمَةِ مِنَ اللَّوَاظِمِ : يَبْغِي كَوْنُ مَنْ يَطْبَخُ
الطَّعَامَ عَلَيَّ طَهَارَةً كَامِلَةً وَأَنْ يُوقَدَ النَّارَ بِالْخُضُورِ وَالشُّعُورِ

Ubeydullah-ı Ahrâr Hz.leri Azimetle ve ihtiyatla amel etmeyi emretti. Muhakkak lokmada ihtiyatlı amel lazımdır.

Yemeği pişiren kişinin mükemmel bir taharet üzerine olup ateşi uyanıklık ve rabıta ile yakması lazımdır buyurmuştur.²³

وَكَانَ خَضِرَةَ حَوَاغَهُ بِهَاءِ الدِّينِ (قُ س): لَا يَأْكُلُ مِنْ طَعَامِ صَدَرَ عِنْدَ طَبْخِهِ غَضَبٌ أَوْ كَلَامٌ فَاحِشٌ وَكَانَ
يَقُولُ إِنَّ لِهَذِهِ الطَّعَامِ ظُلْمَةً لَا يَجُوزُ لَنَا أَلْكُهُ

Şahı Nakşibend Hzleri pişirilmesi anında öfke veya fahiş kelam sudur eden yemekten yemez, bu yemek için zulmet vardır ve o yemeği yemek bizim için caiz olmaz. Buyururdu.

وَكَانَ حَسَنُ الْبَصْرِ يَقُولُ لَوْ أَنَّ عَبْدًا عَمِلَ الْعِلْمَ كُلَّهُ وَعَبَدَ اللَّهَ حَتَّى صَارَ كَهَذِهِ السَّارِيَةِ أَوْ السِّنِّ الْبَالِي
فَمَا يَدْخُلُ جَوْفَهُ أَحْلَالٌ هُوَ أَمْ حَرَامٌ مَا تَقَبَّلَ اللَّهُ مِنْهُ عِبَادَةً

Hasani Basrî Hazretleri; Bir kul bütün ilimleri bilse ve Cenabı Hakka, direk gibi veya eski kırba gibi kalıncaya kadar ibadet etse, sonra karnına giren helal mi haram mı diye kontrol etmese Hz. Allah ondan hiçbir ibadeti kabul etmez.²⁴

Berekaat isimli eserde şöyle yazar: İmam-ı Rabbani Hazretlerine müridanından biri gelmiş “efendim, rabıta yapıyorum ama bir feyz alamıyorum kalbimde bir kasvet var.

²² Reşahat s.38

²³ A.g.e 208

²⁴ Tenbîhül Muğterrîn İmamı Şârânî

Evladım yemeklerdendir. Efendim yemekler her gün pişirdiğim yemekler. Hayır, evladım yemeklerden buyurmuş. Tekrar yemeği pişirmiş pişirdikten sonra ateş sönmesin diye ateşin içine bir odun sokmuş közle odunu külle örtmüş, bu şekilde de yemek ısınarak kaynamaya başlamış ve efendim böyle böyle yaptım demiş.”işte evladım o ikinci kaynağı var ya o israftır o yemeği yedin o israf kalbinde kasvet rabıtında zafiyet meydana getirdi” buyurmuş.

İmam-ı Rabbani hazretleri şöyle buyuruyor;

وَأَخَافُ مَيْلَانَهُمْ مِنَ الْمُبَاحِ إِلَى الْمُشْتَبِهِ وَمِنَ الْمُشْتَبِهِ إِلَى الْمُحَرَّمَ فَيَبْتَفُونَ حَجَلِينَ مُنْفَعِلِينَ مِنْ مَوْلَاهُمْ..... وَأَنْ يَعْتَقِدَ الْمَنْهِيَّاتِ الشَّرْعِيَّةِ سَمًّا قَاتِلًا..... يَنْبَغِي لِلْعَاقِلِ أَنْ يَلْتَزِمَ الْحُدُودَ الشَّرْعِيَّةَ وَأَنْ لَا يَتَجَاوَزَهَا مِقْدَارَ شَعْرَةٍ.

Ben ihvanımızın mubahları bırakıp şüpheli şeylere meyletmelerinden, şüpheli şeylerden de haram olan şeylere meyledip de mevlanın huzurunda mahcup kimseler olarak, rezil-i rüsvay kalmalarından korkuyorum..... Ve şer'an yasak olan işleri dahi, öldürücü zehir olarak bilmelidir.....Akıllı olan kimseye düşen o dur ki, şer'i hadlere sınırlara tutuna ! Ve kıl kadar olsa dahi onun ötesine geçmemelidir.²⁵

Peygamber efendimiz buyurdular ki: sizler benim için altı şeyi kabul ederseniz(yaparsanız) bende sizin için cenneti kabul ederim.

قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ مُحَمَّدٍ , بِإِسْنَادِهِ , عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ وَعَنْهُمْ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , قَالَ : " تَقَبَّلُوا لِي سِتًّا أَتَقَبَّلُ لَكُمْ الْجَنَّةَ : إِذَا حَدَّثْتُمْ فَلَا تَكْذِبُوا ، وَإِذَا وَعَدْتُمْ فَلَا تُخْلِفُوا ، وَإِذَا اتُّمِّنْتُمْ فَلَا تَخُونُوا ، وَعَضُّوا أَبْصَارَكُمْ ، وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ ، وَكَفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ عَنِ الْحَرَامِ ، تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ "

Peygamber efendimiz buyurdular ki: sizler benim için altı şeyi kabul ederseniz(yaparsanız) bende sizin için cenneti kabul ederim.

1. Konuştuğunuz zaman yalan söylemezsiniz
2. Söz verdiğiniz zaman sözünüzden dönmezsiniz
3. Emanete hıyanet etmezsiniz
4. Gözünüzü haramlardan muhafaza ederseniz
5. Namuslarınızı muhafaza ederseniz
6. Elinizi ve ayağınızı haramlardan korursanız Rabbinizin cennetine girersiniz.²⁶

GÖZÜ HARAMLARDAN MUHAFAZA ETMEK

İFFETİ MUHAFAZA

Lugatte: haram ve çirkin şeylerden kaçınmak demektir. ²⁷

²⁵ Mektubat c. 2 m.81

²⁶ tenbihül gafilin

²⁷ mevarid

: هَيْئَةُ الْقُوَّةِ الشَّهْوِيَّةِ مُتَوَسِّطَةٌ بَيْنَ الْفُجُورِ الَّذِي هُوَ إِفْرَاطٌ هَذِهِ الْقُوَّةُ وَالْحُمُودِ الَّذِي هُوَ تَقْرِيْبُهُمَا فَالْعَفِيفُ مَنْ يُبَاشِرُ الْأُمُورَ عَلَى وَفْقِ الشَّرْعِ وَالْمَرْؤَةُ

Bir İslâm ahlâkı terimi olarak iffet şöyle tarif edilmiştir: "Şehvet duygusunun bedendeki fücür (sınır tanımayan şehvet) ve humûd (iktidarsızlık, isteksizlik) ortasında dengeli bir şekilde bulunması hali. Yani helâl olan hanımına ve cariyelerine karşı şehvet duygusu bunun dışında kalan kadınlara karşı şehvet hissine kapılmama"²⁸

Hazreti Allah kadın ve erkeklerin ne derece dikkatli olmalarını Nur Suresinde erkekler için

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

“mü’min erkekler söyle: (harama bakmaktan) gözlerini sakınsınlar ve ırzlarını muhafaza etsinler, bu kendileri için daha temizdir, Allah ne yaparlarsa haberdardır.”²⁹

Bu ayeti kerimeler açık bir şekilde neticesi zinaya götürecektir olan haram bakıştan hem erkekleri hem de kadınları sakındırmıştır.

Haram bakış nedir, nasıl sakınılır.

Haram bakış; bir erkeğin namahrem bir kadına, aynı şekilde bir kadında kendisine yabancı bir erkeğe tekraren bakmasıdır.

Hazreti Ali (r.a.)’a Rasûlullah efendimiz buyurdular ki:

يَا عَلِيُّ لَا تُتَّبِعِ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ فَإِنَّ لَكَ الْأُولَىٰ وَلَيْسَتْ لَكَ الْآخِرَةُ

“Ya Ali! Bakışına bakış ekleme, zira ilk bakış lehine, ikinci bakış aleyhinedir.”³⁰

Dinimize göre bir üç zaruretin dışında yabancı bir kadına bakmak **haramdır**.

Bu zaruretlere; şahitlik, tedavi maksadıyla ve evlenmek niyetiyle bakmaktır.

İmam-ı Rabbani hazretleri Mektubat-ı Şerife’de:

يَبْغِي أَنْ يُعْلَمَ أَنَّ الْقَلْبَ تَابِعٌ لِلْعَيْنِ وَمَا لَمْ تُعْمِضِ الْعَيْنُ عَنِ الْمُحَرَّمَاتِ فَحِظْ الْقَلْبَ مُشْكِلٌ وَمَا دَامَ الْقَلْبُ مَسْغُولًا فَحِظْ الْفَرْجَ مُتَعَسِّرًا فَكَانَ عَضُّ الْبَصْرِ مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ صَرُورِيًّا حَتَّىٰ يَتَبَسَّرَ حِفْظُ الْفَرْجِ

“malum ki, kalp göze tabidir. Göz haramlardan sakınmadıkça kalbi korumak müşkildir. Kalp haramlara alaka kurarsa namusu korumak güç olur. Gözü haramlardan korumalı ki ırzı korumak mümkün olsun dini ve dünyası harap olmasın”³¹ buyurmuşlardır.

²⁸ tarifat-ı cürcani

²⁹ Nur Suresi ayet 30

³⁰ Sünen-i Ebi Davud c.6. s.367 no:2151

³¹ Mektubat-ı Şerife c.3 m.41

Cenabı Hak, Davud (a.s.)’a hitaben:

“Ya Davud! Yanından güzel bir kadın geçtiğinde, kıyamet günü huzuruma çıkacağına hatırla³².” Buyurmuştur.

Bir anda karşısına yabancı bir kadın çıkıverdiğinde ne yapılması gerektiğini Hz. Cerir (r.a.)’de Rasûlullah (s.a.v.) Efendimize soruyor da cevaben Allah’ın Resulü (s.a.v.) **إِصْرَفْ بَصْرَكَ** “bakışını hemen çevir” buyuruyorlar.³³

كُلُّ عَيْنٍ بَاكِيَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا عَيْنًا عَصَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ تَعَالَى وَعَيْنًا سَهَرَتْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى وَعَيْنًا حَرَجَ مِنْهَا مِثْلُ رَأْسِ الذُّبَابِ مِنْ حَشْيَةِ اللَّهِ تَعَالَى

“Allah’ın haram kıldığı şeylere nazar etmekten kapanan gözden, Allah yolunda ibadet için uyanık duran gözden, Allah korkusundan dolayı sinek başı misli yaş çıkan (ağlayan) gözden başka her göz kıyamet günü ağlayıcıdır.”³⁴

Şeytanın insanı Hazreti Allah (c.c.)’dan uzaklaştırmak için kullandığı yollardan biriside göz zinasıdır. Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz:

النَّظْرَةُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومَةٌ فَمَنْ تَرَكَهَا مِنْ خَوْفِ اللَّهِ أَتَابَهُ جَلَّ وَعَزَّ إِيْمَانًا يَجِدُ حَلَاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ

“Şehvetle bakış; şeytanın zehirli oklarından biridir. Kim ki bunu Allah korkusundan dolayı terk ederse Hz. Allah, tadını kalbinde bulacağı bir iman verir (imanın tadını kalbinde hisseder)”³⁵ diye buyurmuşlardır. Böylece kalbinde bir saflık ve temizlik hâsıl olur.

Üstazımız: Ehli rabitanın eli sağlam ,dili sağlam,beli sağlam,dini sağlam onlara zarar verecek günah bitişmez(erişmez)³⁶

HARAM ŞEYLERİ DİNLEMEK

Lokman Süresi, 6. Ayet-i Kerime:

"وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ"

Bayağı insanlardan kimi de vardır ki, Allah yolundan bilgisizce sapıtmak ve onu eğlence yerine tutmak için laf eğlencesi satın alır, işte bunlara aşağılayıcı bir azap vardır.³⁷

Bu ayet-i kerimenin sebebi nüzulünde deniliyor ki: Nadr İbni Haris; ticaretle Faris’e gidiyor, Acemlerin hikâyelerini, efsane kitaplarını getiriyor ve bunları Kureyş’e okuyarak «Muhammed size Ad ve Semûd hikâyeleri söylüyor, gelin ben size Rüstem’in, İsfendiyar’ın Kisralar’ın hikâyelerini anlatayım» diyor ve bu suretle birçoklarının Kur’an dinlemesine mani’ oluyordu. Bundan başka güzel bir hânende (şarkıcı) cariye almış, birinin Müslüman olacağını işittiği zaman onu alıp cariyesine: “Haydi buna yedir içir,

³² Tenbihü’l Muğterrin tercemesi s.500

³³ Riyazussalihin c.2 s.230

³⁵ Müstedrek c.4 s.349 no:7875

³⁶ Hatıratım s.85

³⁷ Lokman Süresi, 6. Ayet-i Kerime

söyleyiver” der, bu suretle eğlendirip gördün ya bu, Muhammedin çağırdığından, namazdan, oruçtan, onun önünde çarpışmaktan daha iyi değil mi? dermiş.

Tabiinin büyüklerinden ve ilk müfessirlerden olan **İmam Mücahit, Furkan süresinde** geçen وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ (Rahmanın kulları) yalan söze şahitlik etmezler³⁸ mealindeki Ayeti kerimeyi “onlar Şarkı ve türkünün bulunduğu yerlerde bulunmazlar” diye tefsir etmiştir.

قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: «اسْتِمَاعُ صَوْتِ الْمَلَاهِي مَعْصِيَةٌ وَالْجُلُوسُ عَلَيْهَا فِسْقٌ وَالتَّلَذُّدُ بِهَا مِنَ الْكُفْرِ

Peygamber Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurdular: “Çalgı aletlerinin sesini dinlemek masiyet, orada oturmak fisk, onunla lezzet duymak (haramı helal görmek) küfürdür.”³⁹

Bu hadis-i şerif, “müzik dinlemekten şiddetle yasaklama” ve “günahının büyüklüğünü ifade etme” manasında olduğu ifade edilmiştir.

قَالَ حَسَنُ الْبَصْرِيُّ رَحِمَهُ اللَّهُ: إِنْ كَانَ فِي الْوَلِيمَةِ لَهْوٌ أَيْ غِنَاءٌ وَلَعَبٌ، فَلَا دَعْوَةَ لَهُمْ⁴⁰

Hasan-i Basri (r.h.) da şöyle buyurur: Eğer velime de (düğünde) şarkı ve oyun var ise bu davete icabet yoktur.”

İmamı Azam hazretlerinin şöyle söylediği rivayet olunur:

الْغِنَاءُ مِنْ أَكْبَرِ الذُّنُوبِ الَّتِي يَجِبُ تَرْكُهَا قَوْرًا

"Şarkı, terki gecikmeden vacip olun en büyük günahlardandır ." ⁴¹

وَقَالَ أَبُو يُوسُفَ: فِي دَارٍ يُسْمَعُ مِنْهَا صَوْتُ الْمَزَامِيرِ وَالْمَعَازِفِ أَدْخُلُ عَلَيْهِمْ بِغَيْرِ إِذْنِهِمْ لِأَنَّ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ فَرَضٌ، وَلَوْ لَمْ يَجْزِ الدُّخُولُ بِغَيْرِ إِذْنٍ لَأَمْتَنَعَ النَّاسُ مِنْ إِقَامَةِ هَذَا الْفَرَضِ.

İmam Ebu Yusuf hazretleri şöyle dedi: “Bir evin içinden çalgı-müzik sesi duyulduğu vakit oraya izin almadan girerim. Çünkü münkerden nehiy farzdır. Eğer izinsiz girmek caiz olmasa idi bu farzı yerine getirmekten insanlar hiç şüphesiz geri dururlar idi.”⁴²

Şarkı söyleyen ve bunu sanatı yapan, bununla meşhur olan kadın ve erkek hakkında İmam-ı Şafii Hz. buyurur ki:

لَا تَجُوزُ شَهَادَةٌ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وَذَلِكَ أَنَّهُ مِنَ اللَّهْوِ الْمَكْرُوهِ الَّذِي يُشْبِهُ الْبَاطِلَ وَأَنَّ مِنْ صَنَعِ هَذَا كَانَ مَسْئُوبًا إِلَى السَّفَهِ وَسُقَاطَةِ الْمُرُوءَةِ

³⁸ Furkan suresi 72

³⁹ الاختيار لتعليل المختار (4/ 165)

⁴⁰ النور الكاشف في بيان حكم الغناء والمعازف (ص: 17)

⁴¹ النور الكاشف في بيان حكم الغناء والمعازف ص: 13

⁴² الاختيار لتعليل المختار 4 / 166

“Bunların şahitlikleri kabul olunmaz. Çünkü bu yaptıkları batıla benzeyen çirkin eğlencelerdendir. Bu işi işleyen sefihliğe nispet olunur ve mürüvveti düşer.”⁴³

Hasan-ı Basrî hazretleri,

أُنزِلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: {وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ فِي الْغِنَاءِ
وَالْمَزَامِيرِ.

"Bu ayet, şarkı ve çalgılar hakkında nazil olmuştur", diye buyurur.⁴⁴

Ayet-i Kerimede, meali “laf eğlencesi” şeklinde verilen “**lehve’l-hadis**” nazmı için, İbn-i Abbas (r.a):

هُوَ الْغِنَاءُ وَالِاسْتِمَاعُ لَهُ

“Bu, şarkı-türkü ve onları dinlemektir.”⁴⁵, diye buyurmuştur.

İbni Mesud (r.a)’a da bu ayet-i kerime kendilerine sorulduğunda:

الْغِنَاءُ وَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، يُرَدِّدُهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ

“Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki bu ("lehvel hadis") şarkıdır.”, demiş ve bunu üç kere tekrar etmiştir.⁴⁶

Kulaklarına Kurşun Dökülür

Enes bin Mâlik (r.a) rivayet eder: Rasülüllah (s.a.v) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

مَنْ جَلَسَ إِلَى قَيْئَةٍ يَسْمَعُ مِنْهَا صَبَّ فِي أُذُنِهِ الْأَثْكُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

Kendisinden şarkı dinlediği çengi cariyenin meclisinde oturan kimsenin, kıyamet gününde kulağına kurşun dökülür.

وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ كِرَامًا كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

“Muhakkak sizin üzerinizde muhafaza edici melekler vardır. Kiramen kâtibin, ne yaparsanız hepsini bilirler”⁴⁷

⁴³ 209 / 6/ الأم . للشافعي

⁴⁴ تفسیر ابن کثیر 6-332، دار طيبة 1999

(تفسیر الطبري 18-536، مؤسسة الرسالة الطبعة : الأولى ، 2000)

⁴⁶ (14/ 52) تفسیر القرطبي

⁴⁷ İnfitar Suresi Ayet 10-11-12

HARAM - HELAL

Hikaye Örnekleri

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
Daha fazlası için Kitaplara başvurmanızı tavsiye ederiz.

Erbay YENİÇERİ

HARAM-HELAL MEVZUUNDA ANLATILACAK HİKAYELER

1. ELMA SUYUNUN HAKKI :

İmam-ı Azam Hazretleri, Hanefi mezhebinin imamıdır. Babası, Sabit isminde takva sahibi bir zattır.

Sabit Hazretleri, birgün bir akar suyun kenarına abdest almak için gitmişti. Abdeste başlayacağı sırada, yukardan aşağı suyun üzerinde yüze yüze gelen bir elma gördü. Elma yaklaşıncaya, uzandı ve aldı. Belli ki, biraz yukarda bulunan bir bahçedeki ağaçtan kopup düşmüştü. Bu taze elmayı canı istedi. Aldı ve ısırıldı. Tam ısırmıştı ki aklına bir şey geldi. Peki bu elma kendisine helal miydi? Derhal ağzından çekti. Çekti ama, o ısırılmadan dolayı boğazına birkaç damla elma suyu gitmişti. Bunu daha önce niçin düşünmediğine çok pişman oldu. Kendisine ait olmayan bir elmayı asla ısırılmamalıydı.

Bu elmanın yenilmesi de suyu da bana helal değildi. Yanlış yaptım. Gidip sahibini bulmalı ve sahibinden helallik dilemeliyim, diye düşündü. Suyun geldiği tarafa doğru yürümeye başladı. Biraz yukarda, bir elma ağacının akan suya doğru eğildiğini gördü. Dalları elma doluydu. Anlaşılmıştı. Bu elma buradan düşüp kendisinin yanına kadar gelmişti.

Bahçeye girdi ve bahçe sahibini buldu. Durumu ona anlattı ve:

– Bana hakkınızı helal ediniz. Bilmeden, düşünmeden elmanızı ısırılmış oldum, dedi.

Bahçe sahibinin şartı vardı.

– Bana iki sene hizmet edersen o zaman düşünürüz, dedi.

Sabit Hazretleri adamın şartını kabul edip başladı hizmet etmeye. İki sene boyunca adama hizmette bulundu. İki sene sonunda:

– Hakkınızı helal edecek misiniz, iki senedir size hizmet ediyorum, dedi.

Bahçe sahibinin şartları bitmemişti. Dedi ki:

– Benim bir şartım daha var. Onu da yerine getirirsen hakkımı helal ederim. O da şudur:

Bir kızım var. Elleri çolak, gözleri kör, ayakları topal, kulakları sağırdır. Hakkımın sana helal olması için, bu kızımın evlenmesi lazım.

Düşündü ... Ahirette Allah huzurunda suçlu durumda kalmak, böyle bir kızla evlenmekten zordur, dedi ve kabul etti.

Düğün yapıp odaya girdi. İçeri girince baktı ki, her tarafı sağlam ve oldukça güzel bir kız, karşısında. Hemen dışarı çıktı. Niçin çıktığını sordular, anlattı:

– Herhalde bir yanlışlık var. Bana söylenen kız sakat olması lazımdı, dedi.

Kayınpederi dedi ki:

– Evladım, benim kızımın gözleri kördür, hiç harama bakmamıştır. Kulakları sağırdır, hiç haram dinlememiştir. Elleri çolaktır, hiç harama el uzatmamıştır. Ayakları kötürümdür, hiç harama adım atmamıştır. Tereddüt etme, o senin helalindir.

İşte İmam-ı Azam Hazretleri, bu anne ve babadan dünyaya gelmiştir.

Kaynak: Ali Eren – Dini Hikayeler (Hz İmam-ın Babasındaki Allah Korkusu)

2. KIZIMI KİME VERİYİM

Merv şehri kadısının bir kızı vardı. Ülkedeki ileri gelen zengin, makam ve mevki sahibi kimseler bu kızı isteyince hiç birine vermedi. Bu zatın Mübarek adlı, başına-bahçesine bakan bir kölesi vardı. Aradan iki ay geçmiş, meyveler olgunlaşmış, bolluk bereket gelmişti. Efendisi Mübarek'ten üzüm isteyince toplayıp getirdi. Getirdiği üzüm çok güzel olmasına rağmen henüz olgunlaşmamıştı, başka üzüm istedi. O da ekşi çıktı.

Efendisi:

–“Bahçede o kadar üzüm var, niçin böyle üzüm getiriyorsun?” demekten kendini alamadı.

Mübarek:

–“Efendim! Ekşisini, tatlısını bilmiyorum” diye cevap verdi.

Bağ sahibi:

–“Subhanallah! İki aydır bağdasın, daha hangisinin ekşi, hangisinin tatlı olduğunu bilmiyorsun!” diye çıkıştı.

Mübarek onları yemekle değil, korumakla vazifeli olduğunu biliyordu.

Efendisi:

-“Niçin onlardan yemedin?” deyince:

-“Siz benden bağdaki meyvelerinizin muhafazasını istediniz. Yiyiniz demeyince alıp yemem uygun olur mu, emrinize karşı gelebilir miyim?” cevabını verdi.

Efendisi böyle bir hadiseyle ilk defa karşılaşmıştı. Mübarek’in bu haline hayran kaldı. Güvenebileceği birini bulmuştu. Gerçekten onu ve halini çok sevmişti. Kölesine dönerek:

-“Sana bir şey soracağım.” diye söze başladı. Sonra: “Benim bir kızım var, malı, makamı yüksek pek çok kimse onu ister. Ne yapacağımı, nasıl davranacağımı bilemiyorum. Bu hususta bir fikrin olur mu? Sen ne dersin?” diye sordu. Mübarek bu söze karşı şöyle dedi:

-“Efendim!.. İnsanlar damat için cahiliye devrinde soya, sopa; yahudiler ve hristiyanlar güzelliğe, Rasûlullah (s.a.v) zamanında dindarlığa, Allahu Teâlâ’dan korkup haramlardan sakınmaya bakarlardı. Zamanımızda ise mala ve makama bakılıyor. Artık bunlardan dilediğini seç.” Bunun üzerine efendisi:

-“Ben dindarlığı ve takvayı seçiyorum ve kızımı seninle evlendirmek istiyorum. Çünkü sende haramlardan kaçma, dinine bağlılık, iyi hal, emanet ve güvenilirlik gördüm ve bunları sende buldum” dedi.

O ise kendisinin köle olduğunu, parayla satıldığını, böyle olunca evlenmelerinin garip karşılanacağını, hem kızının buna razı olmayacağını bir bir anlattı. Akıl da öyle diyordu, lakin kadı kararlıydı. “Kalk eve gidelim” dedi.

Eve varınca hanımına:

-“Bu salih, dindar, takva sahibi bir köledir. Kızımızı onunla evlendirmek istiyorum. Sen ne dersin?” deyince, hanımı:

-“Sen bilirsin, fakat bir de kızımıza sormalıyız ” cevabını verdi.

Anne durumu kızına açıp babasının niyetini söyleyince, kızı da bu hususta her şeyi anne ve babasına bıraktığını bildirdi. Kadın kızlarının razı olduğunu babasına anlatınca nikahları kıyıldı.

Fakat mübarek kızın, yani hanımının yanına gitmiyordu. Bu hal kırk gün sürdü. Bir vesile ile anne durumdan haberdar olunca dayanamadı:

-“Kızımızı kölene verdin, aradan bunca zaman geçtiği halde dönüp yüzüne bile bakmadı. Bu yaptığı nedir? Bu nasıl iştir?” diye şikayet ve sitemde bulundu. Bunun üzerine kadı:

-“Ey Mübarek! Kızıma naz mı ediyorsun? Niçin yanına gitmiyorsun?” demekten kendini alamadı. Buna karşılık damat:

-“Ey Müslümanların kadısı! Ey Efendim! Bu nasıl söz? Sizin kızınıza naz etmek ne haddime? Lakin kadısınız. Ola ki kızınız şüpheli bir şey yemiştir. Şüpheden uzak olmak için bu zamana kadar bekledim ve ona helal yemek yedirdim. Belki Allahu Teâlâ bize salih bir evlat verir. Bundan başka bir düşüncem yoktur.” dedi.

Kırk gün geçtikten sonra ehline yaklaştı. Helal ve harama bu derece dikkat ettiği için Allahu Teâlâ onlara Abdullah isminde salih bir evlat nasip etti..

Kaynak: Evliyalar Ansiklopedisi

3. EBÛL VEFA VE OĞLU VEFA

İstanbul’un Vefa semtinin ismi kendisinden kalan zamanın manevi erlerinden Şeyh Vefa Hazretleri’nin bir oğlu vardı. Bu çocuk, o zaman henüz İstanbul’a çeşmeler yapılmadığı için evlere hayvan sırtında su taşıyan sakaların kırbalarını delerdi. (Kırba, eti yenen hayvanın derisinden tabaklanarak elde edilen tulum) Hazreti Fatih Devri meşayihlerinden olan Şeyh Vefa Hazretleri’nin çocuğu bu kötü hareketini uzun zaman devam ettirdiği halde, sucular Şeyhin hatırına çocuğa bir şey demedikleri gibi, gelip durumu Hazreti Şeyhe bile anlatmaya cesaret edemezlerdi.”

“Sakalardan (Sucu) bir tanesi artık dayanamayıp durumu çocuğun babasına açmaya karar verdi. Şeyhin huzuruna gelerek: "Ya Şeyh! Sizin çocuk bizim kırbalarımızı elindeki iğne ile delmekte ve akan suları ağzını dayayıp içmektedir. Biz bu zamana kadar bir şey söylemedik ama artık dayanılmaz oldu, siz bir tenbihte bulunsanız da çocuk bu halinden vazgeçse," dedi." "Oğlunun böyle çirkin bir iş yaptığını öğrenen Şeyh Vefa Hazretleri çok üzüldü. Ne kadar kırbası delinen sucu varsa hepsini çağırıp zararlarını ödedi ve gönüllerini alarak "bir daha olmaz inşaallah, suç çocukta değil, mutlaka bizdedir. Ya anası bir hata işledi yahut bende bir kabahat var," diyerek sucuları gönderdikten sonra, hanımını çağırıp meseleyi anlattı:

Hanım kabahat ya sende ya bende, iyi düşün çocuğa hamile iken veya emzikli iken haram bir şey yedin mi?" diye sordu. Şeyhin hanımı haram hiçbir şey yemediğini yalnız, çocuğa hamile iken komşunun bahçesindeki nardan canı çektiğini ve iğne ile delerek bir damla emdiğini söyleyince Şeyh sevindi: "Elhamdülillah, hastalık teşhis edildi" diyerek gidip komşudan helallik dilemesini ve ne isterse vermesini

söyledi. Kadın gitti, evin kadını buldu, durumu anlatıp hakkını helal etmesini rica etti. Narın sahibi: "Helal olsun komşu, bir damla nar suyunun ne kıymeti olur, keşke koparıp yeseydin" diyerek hakkını helal etti. Bu mesele hallolduktan sonra Hazreti Şeyh oğlunu çağırıp tenbih etmek lüzumunu bile hissetmedi. Hakikaten ondan sonra çocuk, değil elindeki iğne ile suçuların kırbasını delmek, dönüp onlara bakmıyordu bile. Sucular "keşke daha evvel durumu Şeyhe anlatsaydık. Şeyh Oğlunu terbiye etmiş," diyorlardı. (Büyük Dini Hikâyeler, Osmanlı Yayınevi)

Kaynak: Yaşanmış Bir Kıssa ve Helâl Lokma Bilinci - Muzaffer Dereli

Vaaz Mevzuu:

DUA - 1

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
07.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: DUA HAKKINDA

Bir mü'minin, Cenab-ı Hakk'ın kudret ve rahmetine sığınarak kendi acizliğini kabul ve Allah (c.c.)'ya kul olduğunu ızhâr ettiği en mühim kulluk vazifelerinden biri de duadır. "Dua esasen davet gibi çağırma manasına masdardır. Sonra küçükten büyüğe ve aşağıdan yukarıya doğru vaki taleb ve niyaz için isim olmuştur. Duanın hakikati kulun Rabbi'nden imdad dilemesi, yardım talep etmesidir."¹

A- DUANIN EHEMMİYETİ

Mü'min Suresi'nin 60. Ayet-i Kerimesi'nde şöyle buyrulmaktadır:

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

"Halbuki Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, yalvarın ki size karşılık vereyim. Çünkü benim ibadetimden kibirlenenler, yarın hor ve hakir olarak cehenneme gireceklerdir"²

"Bu Ayet-i Kerime'de hem dua hem de ibadet zikredildiği için, bazı müfessirlerimiz duayı ibadet diye tefsir etmişlerdir. Buna göre Ayet-i Kerime'nin manası, "bana ibadet ve kulluk edin ki ben de size sevap ve mükafat vereyim" demek olur. Diğer bazıları da ibadeti dua diye tefsir etmişlerdir. Bu şekilde iki vecihle tefsir edilmesi ibadet ve duanın birbirleriyle alakasını ifade içindir. Dua ibadetin özü mesabesinde olduğu gibi, ibadet dahi duanın kabulünün şartlarındanadır."³

Peygamber Efendimiz (s.a.v.); **"Dua ibadettir"** buyurduktan sonra bu Ayet-i Kerime'yi okumuşlardır.⁴ Başka bir Hadis-i Şerifleri'nde de **"الدُّعَاءُ مَخَّ الْعِبَادَةِ"** **"Dua ibadetin özüdür"**⁵ buyurarak dua ve ibadet arasındaki bu alakayı göstermişlerdir. "Dikkat edilirse görülür ki duayı mühimsemeyenler, ibadeti mühimsemeyenlerdir"⁶ Peygamber Efendimiz (s.a.v), şu iki Hadis-i Şerif'te duanın Allah (c.c.) katındaki kıymet ve değerini ifade etmişlerdir:

لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ مِنْ الدُّعَاءِ

"Allah-ü Teala'ya duadan daha kıymetli hiçbir şey yoktur"⁷ ve

¹ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili, Bakara Suresi 186. ayetin tefsiri

² Mü'min 60

³ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili

⁴ Sünen-i Tirmizi; Taberânî, ed-Duâ, el-Mektebetü'ş-Şamile

⁵ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü'ş-Şamile

⁶ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili, Bakara Suresi 186. ayetin tefsiri

⁷ Müsned-i Ahmed ibn-i Hanbel, el-Mektebetü'ş-Şamile

سَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ أَنْ يُسْأَلَ وَأَفْضَلُ الْعِبَادَةِ انْتِظَارُ الْفَرَجِ

“Allah-ü Teala’dan isteyiniz. Muhakkak Allah azze ve celle, kendinden istenilmesini sever. İbadetin en faziletlisi, (sabrederek, sıkıntılardan) kurtulmayı beklemektir.”⁸

Diğer bazı Hadis-i Şerifler ile de duanın kul için kıymetini ifade buyurmuşlardır:

لَا يَرُدُّ الْقَضَاءُ إِلَّا الدُّعَاءَ وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرَّ

“Kazayı ancak dua defeder, ömrü de ancak ihsan ve iyilik ziyadeleştirir”⁹

إِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزَلْ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِاللُّدْعَاءِ

“Muhakkak dua inene de (başınıza gelene, onu kaldırmakla) inmeyene de (onu geri çevirmekle) fayda verir. O halde Ey Allah’ın kulları, size dua lazımdır”¹⁰

مَنْ فُتِحَ لَهُ مِنْكُمْ بَابُ الدُّعَاءِ فَتَحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ

“Sizden kim için dua kapıları açılırsa, onun için rahmet kapıları da açılmıştır”¹¹

Furkan Suresi’nin 77. Ayet-i Kerime’sinde kulluktan ve dolayısıyla duadan yüz çevirenlere şöyle hitab edilmektedir:

قُلْ مَا يَعْجَبُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا

“De ki: Duanız olmasa Rabbim size ne kıymet verir? Halbuki siz yalanladınız; artık bu yalanlamanın cezası, size yakın zamanda gelecektir.”

B- DUANIN ADABI

Birçok Ayet-i Kerime ve Hadis-i Şerif ile nasıl dua edeceğimiz bizlere talim buyrulmuştur. İslam Âlimlerimiz Dua’nın Adabı başlığı altında bu Ayet-i Kerime ve Hadis-i Şerifleri tefsir ve şerh ederek mü’minlere bu hususta yol göstermişlerdir.

Bunları iki başlıkta toplamak mümkündür:

1- Duadan önce dikkat edilmesi icab eden haller:

⁸ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁹ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

¹⁰ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

¹¹ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

a) Adab kitaplarımızda bu mevzuda ilk önce helal lokma ve helal elbise hususu kaydedilmektedir.¹² Kişinin midesinde haram lokma varsa, elbiseleri haramdan elde edilmiş ise onun duasının kabul olunmayacağı bildirilmektedir.

Sa'd bin Ebî Vakkas (r.a.), Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e duanın kabul olunmama sebeplerinden sorunca, Rasül-i Ekrem (s.a.v.) Efendimiz,

يَا سَعْدُ اجْتَنِبِ الْحَرَامَ فَإِنَّ كُلَّ بَطْنٍ دَخَلَ فِيهِ لُثْمَةٌ مِنَ الْحَرَامِ لَا يُسْتَجَابُ دُعَاؤُهُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا

“Ya Sa'd, haramdan kaçın. Çünkü içinde haram bulunan bir mide (sahibi) nin duası kırk gün kabul olunmaz”¹³ buyurmuşlardır.

b) Tevbe etmek, zulumle aldıklarını geri vermek, bütün varlığıyla Cenab-ı Hakk'a yönelmek de duadan önce gözetilmesi icab eden hususlardandır. Böylece içini de günah ve kirlerden temizlemiş olur. “Bu husus duanın batınî edebidir ki, duanın kabulünde aslolan sebep budur”¹⁴

c) Dua için, seher vakitleri, Cum'a günü nida vaktinden güneş batıncaya kadar olan vakit, ezan ve kamet arası, Kandil günleri ve geceleri, Ramazan Ayı, iftar vakitleri, Arefe günü, Bayram geceleri, Kur'an Hatmi ve tilaveti sonrası, kalbin inceldiği anlar, hastalık zamanları, gurbet vakitleri, yağmur esnası gibi faziletli vakitleri ve halleri tercih etmelidir.¹⁵

Cenab-ı Hak Zariyat Suresi'nin 18. Ayet-i Kerimesi'nde;

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

“Sabahın erken saatlerinde onlar istiğfar ederlerdi” buyurmaktadır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de;

إِنَّ مِنْ اللَّيْلِ سَاعَةً لَا يُؤَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْرًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ

“Geceden bir vakit vardır ki şayet bir Müslüman o vakte rastlar da Allah'tan bir hayır isterse, Allah ona dileğini mutlaka verir.”¹⁶, buyurmuşlar ve ;

قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ قَالَ جَوْفَ اللَّيْلِ الْآخِرِ وَدُبْرَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوباتِ

¹² Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şir'ati'l-İslam, s.163

¹³ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şir'ati'l-İslam, s.163

¹⁴ İmam-ı Gazalî, İhya-ü Ulumi'd-Din, el-Mektebetü'ş-Şamile

¹⁵ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şir'ati'l-İslam, s.169-170

¹⁶ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü'ş-Şamile

“Ya Rasülallah hangi dua icabete en yakındır” diye sorulunca “Gecenin son yarısının ortasındaki¹⁷ dua ve farz namazların ardından yapılan dua (icabete en yakın olan dualardır)”¹⁸, şeklinde cevap vermişlerdir.

Cuma günü hakkında da Hadis-i Şerif’te şöyle buyrulur:

إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ لَسَاعَةً لَا يُؤَافِقُهَا مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا خَيْرًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ

“Cuma gününde bir zaman vardır ki, şayet bir Müslüman o vakte rastlar da Allah’tan bir hayır isterse, Allah ona dileğini mutlaka verir.”¹⁹

لَا يَرُدُّ الدُّعَاءَ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ

“Ezan ve kamet arasında yapılan dua reddolunmaz”²⁰

الصَّائِمُ لَا تَرُدُّ دَعْوَتَهُ

“Oruçlunun duası reddolunmaz”²¹ gibi çeşitli Hadis-i Şerifleri ile duanın makbul olacağı zamanlara ve hallere işaret buyurmuşlardır.

d) Abdestli olmak, mümkünse gusul abdesti almak, duadan önce iki rek’at namaz kılıp duasını kibleye müteveccih olarak yapmalıdır.²²

e) Dua için ellerini omuzlarına kadar kaldırmalı, ellerinin içini yüzüne çevirmeli, dizlerinin üstüne oturmalı, ihtiyaç sahibi insanların yemek istediği gibi, ellerini sadrına yapıştırmalı ve duanın sonunda elleriyle yüzünü mesh etmelidir.²³

İbn-i Ömer (r.anhüma) anlatıyor:

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا دَعَا رَفَعَ بَاطِنَ كَفْيَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ وَلَا يَرُدُّهُمَا حَتَّى يَمْسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ

“Rasülüllah (s.a.v.) dua edeceği zaman ellerinin içini semaya kaldırır, ve yüzünü iki eliyle mesh etmeden ellerini indirmezdi.”²⁴

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in, dua esnasında ellerini nasıl tuttuğunu Hz. Aişe (r.anha) Validemiz şöyle anlatmaktadır:

إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ كُلِّ لَيْلَةٍ جَمَعَ كَفْيَيْهِ ثُمَّ نَفَثَ فِيهِمَا فَقَرَأَ فِيهِمَا قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ وَ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ثُمَّ يَمْسَحُ بِهِمَا مَا اسْتَطَاعَ مِنْ جَسَدِهِ يَبْدَأُ بِهِمَا عَلَى رَأْسِهِ وَوَجْهِهِ وَمَا أَقْبَلَ مِنْ جَسَدِهِ يَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ

¹⁷ قبل والجوف الآخر هو وسط التصف الآخر من الليل Tuhfetü'l-Ahvezi, el-Mektebetü's-Şamile

¹⁸ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü's-Şamile

¹⁹ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü's-Şamile

²⁰ Sünen-i Ebi Davud, el-Mektebetü's-Şamile

²¹ Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel, el-Mektebetü's-Şamile

²² Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şir'at'l-İslam, s.168

²³ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şir'at'l-İslam, s.168-169

²⁴ Taberânî, ed-Duâ, el-Mektebetü's-Şamile

“Hz. Peygamber (s.a.v.) her gece yatağına geldiği zaman, **iki elini birleştirir** ve “Kul hüvellahü ehad, Kul eûzü bi-Rabbi’l-Felak ve Kul eûzü bi-Rabbi’n-Nas” surelerini okur ve iki eline üflerdi. Ardından vücudundan ellerinin ulaşabildiği kısımları mesh ederdi. Bunu yaparken de önce başından ve yüzünden ve vücudunun ön tarafından başlar ve üç defa yapardı.”²⁵

2- Dua esnasında dikkat edilmesi icab eden haller:

a) Duasını gönülden, korku ve ümit arasında olarak, büyük bir edep ve tazim ile, huşu ve sakinet içerisinde yapmalıdır.

A’râf Suresi’nin 55. ve 56. Ayet-i Kerimleri’nde şöyle buyrulur:

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ
وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

“Rabbimize yalvara yalvara ve için için dua edin ki herhalde O, haddi aşanları sevmez.”

“İslah edilmesinden sonra yeryüzünü ifsad etmeyin. Korkuyla ve ümitle O’na kulluk edin. Muhakkak ki iyilik edenlere Allah’ın rahmeti çok yakındır.”

“Evvelâ haddinizi bilip Rabbimiz’i tanıyınız. Azamet, hayır ve bereketin O’nun elinde ve O’na mahsus olduğunu idrak ediniz. Gece ve gündüz her halde, her lahza O’na muhtaç olduğunuzu; O’nun hükmü altında mahluk ve memur olduğunuzu ve hiçbir zaman O’ndan müstağni olamayacağınızı itiraf ediniz.

İkinci olarak O’nun azameti karşısında kendisine müracaat etmenin ve ihtiyaçlarınızı arz etmenin yasak olmadığını, bilakis doğrudan doğruya talep ve duaya izinli ve hatta memur olduğunuzu biliniz.

İhsan-ı İlâhî’de cimrilik olmadığını ancak Allah’ın duaları kabul etmeye mecbur olmadığını da aklınızda tutarak, O’ndan dilekler dileyiniz, arzu ve ihtiyaçlarınızı isteyiniz. İsteyiniz ama pervasız bir şekilde bağırıp çağırarak değil, tam bir tazim ile yalvararak ve bütün ihlas ve samimiyetiniz ile gizli münacat halinde yalvarınız.”²⁶

Yine A’râf Suresi’nin 205. Ayet-i Kerimesi’nde:

وَأَذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ

²⁵ Sahih-i Buhari, el-Mektebetü’ş-Şamile

²⁶ Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili

“Ve Rabbini içinden yalvararak ve korkarak ve yüksek olmayan bir sesle, sabahları ve akşamları zikret ve gafillerden olma” buyrulmaktadır.

Peygamber Eefendimiz (s.a.v.), Hayber’in Fethi’nden dönüşte²⁷, yüksek sesle tekbir getiren ashabına şöyle buyurmuşlardır:

ارْبَعُوا عَلَيَّ أَنْفُسِكُمْ إِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَحَدًا وَلَا عَائِبًا إِنَّكُمْ تَدْعُونَ سَمِيْعًا قَرِيْبًا وَهُوَ مَعَكُمْ

“Kendinizi yormayın. Siz ne sağıra ne de yanınızda olmayan birine dua ediyorsunuz. Sizi çok iyi duyan ve size yakın olan Allah-ü Teala’ya dua ediyorsunuz. O sizinle beraberdir”²⁸

b) Dua ederken duasının kabul olunacağına kat’î olarak inanmalı, “benim duam kabul olmaz” gibi düşüncelerle şüpheye düşmemeli, uyanık ve ne istediğini bilerek dua etmelidir. Çünkü dua edip de boş dönmek asla yoktur.

Bakara Suresi’nin 186. Ayet-i Kerimesi’nde şöyle buyrulur:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيْبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

“Ve şayet kullarım sana benden sülal ettilerse muhakkak ki ben çok yakınımdır. Bana dua edince duacının duasına icabet ederim. O halde onlar da benim davetime koşsunlar ve bana iman etsinler. Ta ki doğruyu bulmuş olalar.”

“Bir düşkünün aman yetiş diye yalvarması dua; büyüğün de ona el uzatıp “haydi kalk” demesi ise bir icabet ve emirdir. Küçüklerin imdadına koşmak büyüğün şiarı olduğu gibi, büyüğün emrine itaat da edebın muktezasıdır. Büyüklerin büyüğü olan Allah-ü Teala her yerde hazır ve nazır olup kullarının ihtiyaçlarına cevap vermeye kadir ve onlara yakındır.”²⁹

Cenab-ı Hak şu iki Hadis-i Kudsî ile duaları kabul edeceğini ifade buyurmuştur:

يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ فِيكَ وَلَا أَبَالِي يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أَبَالِي يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ لَقِيتَنِي لَا تَشْرِكُ بِي شَيْئًا لَأَتَيْنَكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً

“Ey Ademoğlu, sen bana duaya ve beni ümid etmeye devam ettiğın müddetçe, bütün hata ve kusurlarına rağmen seni affederim de bunu mühim bir şey addetmem. Ey Ademoğlu, senin günahların sema dolusu olsa da sen benden mağfiret talep etsen, seni affederim ve buna ehemmiyet vermem. (Bu benim için

²⁷ İbn-i Hacer, Fethu’l-Bârî (Bazı kaynaklar, bu hadisenin Hayber’e giderken gerçekleştiğini kaydetmektedir), el-Mektebetü’ş-Şamile

²⁸ Sahih-i Buharî, el-Mektebetü’ş-Şamile

²⁹ Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili

büyük bir şey değildir). Ey Ademoğlu sen bana yeryüzünü dolduracak kadar hatalarla gelsen ve hiçbir şeyi şirk koşmadan bana kavuşsan, ben de sana arz dolusu mağfiretle gelirim”³⁰

يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوا يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمْكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَعْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا فَاسْتَغْفِرُونِي أَعْفِرْ لَكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضَرِّي فَتَضُرُّونِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ وَأَنْسَكُمْ وَجِنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَنْتَقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ وَأَنْسَكُمْ وَجِنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ وَأَنْسَكُمْ وَجِنَّتُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَحْصَيْهَا لَكُمْ ثُمَّ أَوْفَيْكُمْ بِهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ

“Ey kullarım, ben zulmü kendime haram kıldım ve sizin aranızda da zulmü yasakladım. O halde siz de birbirinize zulmetmeyiniz.

Ey kullarım, benim hidayet verdiklerim müstesna, hepiniz dalalettesiniz. O halde benden hidayet isteyin, ben de size hidayet vereyim.

Ey kullarım, benim doyurduklarım müstesna, hepiniz açsınız. O halde benden yiyecek isteyin ki ben de sizi doyurayım.

Ey kullarım, giydirdiklerim müstesna, hepiniz çıplak haldesiniz. O halde benden giyecek isteyin ki ben de size elbiseler ulaştırayım.

Ey kullarım hepiniz gece gündüz günah işliyorsunuz. Ben ise bütün günahları effederim. O halde benden mağfiret isteyiniz ki ben de sizi affedeyim.

Ey kullarım, siz bana zarar vermeye de fayda sağlamaya da güç yetiremezsiniz. Eğer evvelkileriniz, sonrakileriniz; insanların, cinleriniz hepberaber, sizden en mütteki kul nasılsa, o halde olsanız, bu benim mülkümde bir şey ziyadeleştirmez. Ya da sizden en facir kul nasılsa, o halde olsanız, bu da benim mülkümde bir şey eksiltmez.

³⁰ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

Yine evvelkileriniz, sonrakileriniz; insanlarınız, cinleriniz hepberaber, bir yerde toplansanız, herkes benden istediği şeyi istese, ben de herkese istediğini versem, bu benim mülkünden, ancak bir iğne denize daldırılınca ne kadar eksiltirse o kadar eksildir.

Ey kullarım. Bunlar sizin amelleriniz. Sizin için onları saydım ve size hepsini verdim. O halde kim hayır bulursa hamdetsin. Kim de şer bulursa, ancak kendi nefisini suçlasın”³¹

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de bu hususta şöyle buyurmuşlardır:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَسْتَجِيبُ إِذَا رَفَعَ الْعَبْدُ يَدَيْهِ أَنْ يَرُدَّهَا صِفْرًا لَا شَيْءَ فِيهَا

“Muhakkak ki Allah (c.c.), kulu ellerini kaldırdığı zaman, onu boş olarak geri çevirmekten haya eder”³²

أَدْعُوا اللَّهَ وَأَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَةِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءَ مَنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لَاهٍ

“Allah-ü Teâla’ya, duanızın kabul olunacağına kesinlikle inanarak dua edin. Çünkü Allah (c.c.), gafil ve Allah’tan başkasıyla meşgul olan bir kalbden sadır olan duaya icabet etmez”³³

Bu Hadis-i Şerif’in şerhinde; “Ne istediğini ve kimden istediğini bilerek, uyanık bir şekilde dua etmek, duanın adabının özüdür.”³⁴ İfadesi yer almaktadır.

Başka bir Hadis-i Şerif’te de;

لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنْ شِئْتَ اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي إِنْ شِئْتَ لِيَعْزَمَ فِي الدُّعَاءِ فَإِنَّ اللَّهَ صَانِعُ مَا شَاءَ لَا مَكْرَهُ لَهُ

“Hiç biriniz duasında ‘Allah’ım dilersen beni affet, Allah’ım dilersen bana rahmet et’ demesin. Duasında kararlı olsun. Allah (c.c.) dilediğini yapar. Onu zorlayacak hiçbir şey yoktur.”³⁵ buyrulmuştur:

d) Duanın kabulü hususunda acele etmemelidir.

Bu hususta Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır:

لَا يَزَالُ الْعَبْدُ بِخَيْرٍ مَا لَمْ يَسْتَعْجِلْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ يَسْتَعْجِلُ قَالَ يَقُولُ دَعَوْتُ رَبِّي فَلَمْ يَسْتَجِبْ لِي

³¹ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü’ş-Şamile

³² Taberâni, Mucemü’l-Kebîr, el-Mektebetü’ş-Şamile

³³ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

³⁴ Tuhfetü’l-Ahvezî, el-Mektebetü’ş-Şamile

³⁵ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü’ş-Şamile

“**Kul acele etmediği müddetçe, hayırdadır.**” Dediler ki “Ya Rasülallah, kul nasıl acele eder” Bunun üzerine: “**Dua ettim, icabet olunmadı, diyerek**”³⁶ buyurdular.

e) Duanın başında Allah-ü Teala’ya hamd etmelidir.

Fedale bin Ubeyd (r.a.) anlatır:

عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدًا إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَقَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي
وَارْحَمْنِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجَلْتَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي إِذَا صَلَّيْتَ فَتَعَدَّتْ فَاحْمَدِ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ
وَصَلِّ عَلَيَّ ثُمَّ ادْعُهُ قَالَ ثُمَّ صَلَّى رَجُلٌ آخَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي ادْعُ تُجِبُ

“Biz Rasülüllah (s.a.v.) ile beraber otururken bir adam geldi namaz kıldı ve “Allah’ım beni affet, bana rahmet eyle” dedi. Rasül-i Ekrem (s.a.v.) adama “**Ey Müsalli, acele ettin. Namaz kılıp, (bittikten sonra) oturduğun zaman, önce Allah’a layık olduğu şekilde güzelce hamdet, sonra bana salavat oku, sonra dua et.**” buyurdular. Daha sonra başka bir adam geldi, Allah’a hamdetti, Rasül-i Ekrem (s.a.v.)’e salavat okudu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu zata hitaben şöyle buyurdu: “**Ey Müsalli, dua et, icabet olunursun**”³⁷

Fahredden-i Razi Hz. (yukarda meali verilen) Bakara Suresi’nin 186. Ayet-i Kerimesi’ni tefsir ederken, duanın başında Allah-ü Teala’ya hamd edilmesi icab ettiğini şöyle izah etmektedir:

“Cenab-ı Hak bir önceki ayette (Bakara 185) **وَلِنُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ** “**Ve size hidayet buyurmuş olduğundan dolayı Allah’a tekbirde bulunursunuz ve şükredersiniz**”³⁸ şeklinde tekbir ve şükür ile emrettikten sonra 186. Ayet-i Kerime’de duaya teşvik etmiştir. Ve böylece duadan önce Allah (c.c.)’ya sena edilmesi icab ettiğini göstermiştir.

İbrahim (a.s.) da Şuarâ Suresi’nin 78 ila 82. Ayet-i Kerimeleri’nde anlatıldığı üzere
الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ وَالَّذِي أَطْمَعُ
أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ

“**O Alemlerin Rabbi ki beni yarattı ve sonra da bana hidayet verir. O ki beni yedirir, içirir. Hastalandığım vakit bana O şifa verir. Ve O ki beni öldürür, sonra**

³⁶ Müsned-i Ahmed ibn-i Hanbel, el-Mektebetü’ş-Şamile

³⁷ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

³⁸ Bakara 185

beni yine diriltir. Ve O ki ceza gününde ben onun günahlarımı affetmesini niyaz ederim” şeklinde Allah-ü Teala’ya sena ettikten sonra duaya başlamış ve

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ وَاعْفُزْ
لِيَ أَيُّهَا كَانَ مِنَ الصَّالِحِينَ وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُعْتَبُونَ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

“Ya Rabbi, bana bir hüküm ihsan et ve beni salihlerin arasına ilhak et. Ve sonrakiler arasında benim için iyilikle anılmak nasib eyle. Ve beni naim cennetinin varislerinden eyle. Babama da mağfiret buyur, çünkü o yanlış gidenlerden idi. Ve insanların kabirlerinden diriltilecekleri gün beni mahcup etme. O gün ki ne mal fayda verir ne de oğullar. Ancak Allah’a selim bir kalp ile varan kimse müstesna”³⁹ mealindeki ifadeleriyle Allah’a yalvarmıştır.”⁴⁰

Hz. Seleme (r.a.) anlatıyor: “Ben Rasülüllah (s.a.v.)’in dua edip de duasını سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَى الْوَهَّابِ diye açmadığını işitmedim.”

f) Duanın başında ve sonunda Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’e salat-ü selam okumalıdır.

Ebu Süleyman ed-Dârânî (r.h.) bu hususta şöyle buyurmuştur: “Bir kimse Allah’tan herhangi bir ihtiyacını istemezden evvel Allah Rasülü (s.a.v.)’e salat-ü selam etsin. Sonra ihtiyacını arz eylesin ve duasını yine Rasülüllah’a salâvat okuyarak bitirsin. Çünkü Cenab-ı Hak duanın başında ve sonunda getirilen Salâvat-ı Şerifeleri kabul eder. Ve bu iki Salâvat-ı Şerife’yi kabul edip de onların arasındakileri kabul etmemesi, O’nun şanına yakışmaz.”⁴¹

g) Sadece sıkıntılı zamanlarda değil, bolluk ve refah zamanlarında da duaya devam etmelidir. Çünkü bir Hadis-i Şerifte;

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ عِنْدَ الْكُرْبِ وَالشَّدَايِدِ فَلْيُكَثِّرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ

“Sıkıntı ve zayıflık anlarında duasının kabülü kimi sevindirirse o, bolluk ve genişlik zamanlarında duayı çoğaltsın”⁴² buyrulmuştur.

h) Duada ısrarlı olmalı ve büyük şeylere rağbet etmelidir Bununla beraber ihtiyacı az ve küçük olsa dahi bunu duasında zikretmelidir.

İbn-i Mes’ûd (r.a.)’ın rivayet ettiğine göre;

³⁹ Şu’arâ 83-89

⁴⁰ Fahreddin Razi, Tefsir-i Kebir,

⁴¹ İmam-ı Gazalî, İhya-ü Ulumi’d-Din

⁴² El-Müstedrek ale’s-Sahihayn, el-Mektebetü’s-Şamile

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ يَدْعُوَ ثَلَاثًا وَيَسْتَغْفِرَ ثَلَاثًا

“Peygamber Efendimiz (s.a.v.) duasının da istiğfarının da hep üç defa olmasını severdi”⁴³ ve şöyle buyururdu:

إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيُعْظِمِ الرَّعْبَةَ ، فَإِنَّهُ لَا يَتَعَاظَمُ عَلَى اللَّهِ شَيْءٌ

“Biriniz dua ettiği zaman büyük şeylere rağbet etsin. Çünkü Allah (c.c.)’ya karşı hiçbir şey büyük değildir.”⁴⁴

لَيْسَ أَلْ أَحَدُكُمْ رَبُّهُ حَاجَتُهُ كُلُّهَا حَتَّى يَسْأَلَ شَيْئًا نَعْلَاهُ إِذَا انْقَطَعَ

“Sizden biriniz (hepiniz) bütün ihtiyaçlarını Allah (c.c.)’dan istesin. Hatta koptuğu zaman, ayakkabısının bağını bile Allah’tan istesin.”⁴⁵

Büyük şeylere rağbet etmek hususunda Hz. Üstazımız (k.s.) şöyle buyurmuşlardır:

“Uluvv-i himmet (hedefin büyük olması) muktezay-ı imandandır (imanın gereğidir). Za’f-i beşerî’ye bakarak korkmamak, ele bir şey geçmez diye büyük şeyler talebinden feragat etmemek, her şeyin en ali ve azimini istemek lazımdır. Allah büyüktür. Öyle büyük ki O’nun büyüklüğü tasavvurdan, irfan-ı beşere sığmaktan münezze ve mukaddestir. Böyle büyükten, beşer ne kadar büyük bir şey isterse O’nun indinde bir zerre teşkil etmez”⁴⁶

1) Özlü ve güzel manalı duaları tercih etmeli ve Allah’tan istenilecek şeyler hususunda dikkat etmelidir.

Hiz. Aişe (r.a.) Validemiz şöyle buyurmuşlardır:

كَانَ يُعْجِبُهُ الْجَوَامِعُ مِنَ الدُّعَاءِ ، وَيَتْرُكُ مَا بَيْنَ ذَلِكَ

“Peygamber (s.a.v.) Efendimiz özlü duaları (yani az sözle çok mana ifade eden duaları) sever, bunun haricindekileri terk ederdi”⁴⁷

Hiz. Sa’d (r.a.)’ın oğlu anlatıyor:

سَمِعَنِي أَبِي وَأَنَا أَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَنَعِيمَهَا وَبِهَجَّتَهَا وَكَذَا وَكَذَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَسَلَّاسِلِهَا وَأَغْلَالِهَا وَكَذَا وَكَذَا فَقَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ سَيَكُونُ قَوْمٌ يَعْتَدُونَ فِي الدُّعَاءِ فَإِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ إِنَّكَ إِنْ أُعْطِيتَ الْجَنَّةَ أُعْطِيتَها وَمَا فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ وَإِنْ أُعْذتَ مِنَ النَّارِ أُعْذتَ مِنْهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الشَّرِّ

⁴³ Sünen-i Ebi Davud, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴⁴ Sahih-i İbn-i Hıbban; Kenzü’l-Ummal, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴⁵ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴⁶ Mektuplar Risalesi, s.78

⁴⁷ Hakim, el-Müstedrek ale’s-Sahihayn, el-Mektebetü’ş-Şamile

“Babam beni ‘Allah’ım ben senden cenneti, nimetlerini, bahçelerini vs. vs. istiyorum. Ve Cehennemden, zincirlerinden, kelepçelerinden vs. vs. sana sığınıyorum” şeklinde dua ederken işitti ve bana şu ikazı yaptı: ‘Oğlum ben Rasül-i Ekrem (s.a.v.)’i şöyle derken duymuştum: **“Yakında bazı insanlar meydana çıkacak ve duada haddi aşacaklar. Sen sakın onlardan olma. Eğer cennet sana verirse onun içindeki bütün hayırlar da sana verilir. Ve eğer sen cehennemden muhafaza olunursan, onun içindeki bütün şerlerden de muhafaza olunursun”**⁴⁸

Hiz. Üstazımız (k.s.) de nasıl dua edeceğimizi şu sözleriyle bizlere öğretmişlerdir: “Hz. Mevla’dan daima sıhhat ve afiyet isteyin. Sabır istemek zımmen bela ve musibet istemektir. Yokluk ve darlık olmayınca neye sabredeceksiniz.”⁴⁹

i) Kendine, anne-babasına, çoluk çocuğuna ve sair mü’min kardeşlerine, hususiyle Emir-i Mü’minine, İslam’a hizmet eden bütün vazifelilere dua etmelidir.

Hadis-i Şerif’te şöyle buyrulur:

إِنَّ أَسْرَعَ الدَّعَاءِ إِجَابَةٌ دَعْوَةُ غَائِبٍ لِّغَائِبٍ

“En sür’atli şekilde icabet olunan dua, bir kişinin gıyabında yapılan duadır”⁵⁰

Alûsî şöyle kaydeder:

كَأَنَّ السَّلْفَ كَفُضِّلَ إِبْنِ عِيَاضٍ وَ أَحْمَدَ ابْنِ حَنْبَلٍ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ لَدَعَوْنَا بِهَا لِلسُّلْطَانِ

“Fudayl İbn-i İyaz ve Ahmed ibn-i Hanbel gibi, selef, “Bizim için, kabul olunacak bir dua olduğunu bilsek, mutlaka Sultan’a (Emir-i Mü’minin’e) dua ederdik.” derlerdi”⁵¹

k) Bir Müslüman her duyduğu dua ve zikri kendine vird edinmemelidir. Çünkü dua ve zikirler ilaç gibidir. Bir Tabib-i Hazik (Maharetli doktor ki Mürşid-i Kamil) kontrolünde, izinle, yerinde ve zamanında, tavsiye edildiği şekilde okunmalıdır. Aksi halde manevi marazlara sebebiyet verebilir.

İmam-ı Rabbânî (k.s.) Hz., Molla Ahmed Berkî isimli evladına yazdığı cevabi bir mektubunda şöyle buyurur:

“Büyüklerden bazılarının ‘İnsan, yaptığı her ameli, dinin meşru kıldığı amelleri bile, sahib-i zamanın izni ile yapmalıdır ki bundan bir netice hasıl olsun’ sözü sahih

⁴⁸ Sünen-i Ebî Davud, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴⁹ Ziya Sunguroğlu’nun Notları, s.80

⁵⁰ Sünen-i Ebi Davud, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁵¹ Alusi, Galiyetü’l-Meva’iz, c.1, s.184

midir? Eğer bu söz sahih ise meşru'ât hususunda sizden izin taleb ediyorum” diye sormuşsunuz. Evet bu söz sahihtir. Siz de izinlisiniz. Ancak bu sözdeki “netice” ile murad, hatırı sayılır, kamil neticedir”⁵²

“Çocuklar ben ömrümde izinsiz dua okumadım. Mesela “الم” ve “يس” gibi. Bütün bunları bana Üstazlarım oku diye izin verdiler. Hatta büyüklerden Salahuddin İbn-ü Mevlana Siracüddin Hz. vefat edeceği zaman yedi yüz ruhani ile beraber salat-ı münciyye'yi “bunları sana emanet ediyorum” diye bana teslim etti. Bu civara uğrayan aktaab-ı kiram uhdelerindeki emanetleri bu merkeze bırakmadan gitmediler. Çünkü hepsi de geleceği biliyordu.”⁵³

---

⁵² İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.254

⁵³ Ziya Sunguroğlu'nun Notları, s.136

Vaaz Mevzuu:

DUA VE ADABI

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
25.03.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: DUA VE ADABI

Dua kelimesi, sözlükte “çağırarak, istemek, yardım talep etmek” anlamına gelmektedir. Ayrıca Allah’a sunulacak talepleri içeren metinlere de dua denir. Dinî bir terim olarak ise dua, Allah’ın yüceliği karşısında kulun aczini itiraf etmesi, sevgi ve ta’zîm duyguları içinde lütuf ve yardımını dilemesidir.

Başka bir deyişle kulun bütün benliğiyle yüce yaratana yönelerek ondan istek ve dilekte bulunmasıdır.

Dua, kul ile sonsuz kudret sahibi olan Allah arasında bir köprü ve diyalogdur.

DUANIN ÖNEMİ

Bütün yaratıkların tabiatında Allah’a doğru bir yöneliş vardır. Birçok ayette canlı ve cansız bütün varlıkların Allah’ı andığı açıkça vurgulanmaktadır. Bu ayetlerin birinde şöyle denilmektedir:

تَسْبِيحٌ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

“Yedi gök, yer ve bunların içinde bulunanlar Allah’ı tespih ederler. Her şey O’nu hamd ile tespih eder. Ancak, siz onların tespihlerini anlamazsınız. O, halîm’dir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir), çok bağışlayandır.” (İsra, 17/44)¹

Varlıklar arasında en mükemmeli olan insan, özü itibarıyla yaratıcısına ulaşma, ona sığınma ve onu tanıma arayışı içinde yaratılmıştır. Bu sebeple insan, tarihinin hiçbir döneminde duadan uzak kalmamıştır.

Dua, kul ile Rabbi arasında irtibatı sağlayan bir ibadettir. Hz. Peygamber, “الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ” “Dua ibadetin özüdür”² buyurmuştur.

Allah ile kul arasındaki münasebet konusunda Hz. Peygamber’e yöneltilen soruya Kur’an şu cevabı vermiştir:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

“Kullarım beni senden sorarlarsa, (bilinler ki), gerçekten ben (onlara çok) yakıным. Bana dua edince, dua edenin duasına cevap veririm. O halde, doğru yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler.” (Bakara, 2/186).

Dua, kulluk makamlarının en önemlisidir. Bir ayette,

قُلْ مَا يَعْْبُؤُكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ

“(Ey Muhammed!) De ki: “Duanız olmasa Rabbim size ne diye değer versin! ...” (Furkân, 25/77) buyurularak insanın Allah’a ancak bu yönelişiyle değer kazanacağı ifade edilmiştir.

En’am suresinin 52, Kehf sûresinin 28. ayetlerinde namazın dua kavramıyla ifade edilmesi, duanın kulluk faaliyetlerinin esas unsuru olduğuna işaret etmektedir.³

Allah, kuluna cevap vermek için onun her ne vesile ile olursa olsun kendisine yönelmesini istemektedir:

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

“Rabbiniz şöyle dedi: “Bana dua edin, duanıza cevap vereyim. Bana kulluk etmeyi kibirlerine yediremeyenler aşağılanmış bir halde cehenneme gireceklerdir” (Mü’min, 40/60).⁴

¹ Benzer ayetler için bk. Râd, 13/13; Haşr, 59/1; Saff, 61/1; Cuma, 62/1; Teğâbun, 64/1.

² Tirmizî, Da’avât, 1, No: 3371. V, 456.

³ “Rab’lerinin rızasını isteyerek sabah akşam ona dua edenleri yanından kovma. ... (En’am, 6/52); “Sabah akşam Rablerine, O’nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte ol...” (Kehf, 18/28).

⁴ Ayrıca bk. Bakara, 2/152.

DUANIN KARŞILIĞI VE TESİRİ

Dua bir ibadet olduğu için onun esas karşılığı ahirette verilecektir. Dolayısıyla, dünya hayatına yönelik talepleri karşılanmayan kişi, duam kabul edilmedi dememelidir. Çünkü onun duasına verilecek karşılık, ahirete bırakılmış olabilir. Bununla birlikte Allah, dua eden kulun dünya hayatı açısından kendisi için yararlı isteklerini de ilahî bir lutuf olarak vermektedir. Hz. Peygamber, dua edene isteğinin ya dünyada hemen verileceğini veya ahirete saklanacağını ya da istediği iyilik kadar kötülüğün giderileceğini bildirerek şöyle buyurmuştur.

مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُو اللَّهَ تَعَالَى إِلَّا اسْتَجَابَ لَهُ، فِيمَا أَنْ يُعَجَّلَ لَهُ فِي الدُّنْيَا، وَإِمَّا أَنْ يَدَّخَرَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ، وَإِمَّا أَنْ يَكْفِرَ عَنْهُ مِنْ ذُنُوبِهِ بِقَدْرِ مَا دَعَا، مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ، أَوْ قَطِيعَةً رَحِمٍ، أَوْ يَسْتَعْجِلَ.

“Allah'a dua eden herkese Allah icâbet eder. Bu icâbet, ya dünyada peşin olur, ya da ahirete saklanır, yahut da dua ettiği miktarca günahından hafifletilmek sûretiyle olur, yeter ki günah talep etmemiş veya sıla-ı rahmin kopmasını istememiş olsun, ya da acele etmemiş olsun.” 5

Dua, kişide psikolojik bakımdan bir rahatlık, huzur ve mutluluk doğurur. Ahlaki arınma ve yücelmeye, duyarlı bir vicdan ve sağ duyunun gelişmesine yol açar. Hz. Peygamber,

اللَّهُمَّ بَقْنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُتَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ. اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنَ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ

“Allah'ım! beyaz elbiseyi kirden temizlediğin gibi kalbimi günahlardan arındır, hatalarımı kar ve dolu suyuyla temizle.”6 buyurarak duanın bu tesirini vurgulamıştır.

Dua rahmet hazinelerini açan bir anahtar, tükenmez bir güç kaynağı, insanı kulluğun en üst mertebelerine ulaştıran bir vesiledir.

DUANIN KABUL EDİLMESİ

Duanın kabul edilmesi için, şekli ve ahlakî bazı hususlara riayet edilmesi istenmiştir. Bunları şöylece sıralayabiliriz:

1. Şuurlu Dua Etmek

Dua ederken Allah insan şuurunun yegâne konusu olmalı, başka yönelişler kalpten silinmelidir. Böyle bir durum, insan vicdanını temizler ve onun gönlünü Allah'a açık bir hale getirir. Kur'an-ı Kerim'de bu husus, kişinin “dini Allah'a has kılması” olarak ifade edilmiş ve şöyle buyurulmuştur:

هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

“O diridir. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. O halde sadece Allah'a itaat ederek (samimi olarak) O'na ibadet edin. Hamd alemlerin Rabbine mahsustur.” (Mü'min, 40/65).

2. İnanarak Dua Etmek

Dua eden mümin, duasının kabul edileceğine inanarak dua etmelidir. Peygamberimiz,

ادْعُوا اللَّهَ وَأَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَةِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءَ مَنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لَاهٍ.

“Kabul edileceğine kesin olarak inanarak Allah'a dua ediniz ve biliniz ki, Allah gafil bir kalpten gelen duayı kabul etmez” 7.

إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيَعِزِّمِ الْمَسْأَلَةَ ، وَلَا يَقُولَنَّ اللَّهُمَّ إِنْ شِئْتَ فَأَعْطِنِي . فَإِنَّهُ لَا مُسْتَكْرِهَ لَهُ

“Dua ettiğiniz zaman, İsteğinizi kesin olarak isteyin. “Allah'ım! Dilersen beni affeyle, dilersen bana merhamet eyle” demeyiniz. Çünkü Allah'ı zorlayacak herhangi bir güç yoktur”8 buyurmuştur.

⁵ Tirmizî, Da'avât 133 , No: 3604. V,582.

⁶ Buhârî, Ezân 89. I,181; Müslim, Salât 40. I,346-347; İbn Mâce, Dua, 3. II,1262.

⁷ Tirmizî, Da'vât, 66. V, 517.

⁸ Buhârî, Da'vât, 21, VII, 153.; Müslim, Zikir, 7. III, 2063.

3. Israrla Dua Edilmelidir

Bir mümin, ettiği duanın kabul edilmesi hususunda aceleci olmamalıdır. Peygamberimiz (a.s.) şöyle buyurmaktadır:

يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ، يَقُولُ: قَدْ دَعَوْتُ رَبِّي فَلَمْ يَسْتَجِبْ لِي

“Allah dualarınızı kabul eder. Ancak kabul edilmesi için acele etmeyin; dua ettim de kabul edilmedi (demeyin).”⁹

Burada şu hususa da dikkat çekmek istiyorum. Bazı insanlar arasında şöyle bir anlayış var: Kur’an-ı Kerim’de her duaya cevap verileceği ifade ediliyor. Öyleyse neden bir türlü yaptığımız dualar kabul olmuyor?

Duaya cevap vermek ile onu kabul etmek farklı şeylerdir. Allah kulun her duasına mutlaka cevap vermektedir. Şöyle ki, Allah kulun isteğini hikmetine binaen bazen kabul bazen reddetmektedir. Bazen de istediğinin daha iyisini ona vermektedir. Her üç durumda da bir cevap söz konusudur. Başka bir ifadeyle Allah kulun duasını, “Kulum! İstediyin sana uygun değildir” diye cevap vermektedir. Mesela, bir hasta doktora gidip, hastalığı için kendisine ilaç verilmesini ister. Doktor ise, hastanın isteğini dikkate alır. Ancak onu bir muayeneden geçirir ve sonra da onun hastalığına uygun, daha yararlı başka bir ilaç verir, ya da hiç ilaç vermez. Tıpkı bunun gibi, Allah kulun durumuna uygun düşen dualarını kabul, uygun düşmeyenleri de, onun için daha yararlı olan bir başka ikramda bulunur ve onun duasına mutlaka cevap verir.

Diğer taraftan dua bir ibadet olduğu için bunun esas karşılığı ahirette verilecektir. Duanın dünyevi maksatları ise, bu ibadetin yapılmasının vesileleri ve vakitleridirler. Mesela yağmur duası bir ibadettir. Yağmursuzluk bu ibadetin yapılma vesile ve vaktidir. Cenab-ı Hak kullarını bu vakitte bir tür ibadete davet etmektedir. Sonuçta yağmur yağar ya da yağmaz. Bu Allah’ın takdiridir. O halde duam kabul olmuyor diye dua terk edilmemelidir. Bilinmelidir ki dua kulluğun bir sırrıdır. Kul acizliğini izhar edip her zaman Allah’a sığınmalı, hikmetine karışmamalıdır.

4. İçten ve Yalvararak Dua Edilmelidir.

Duada taşkınlık göstererek ihlas ve tazarru sınırının dışına çıkılmamalıdır. Yalvararak dua edilmelidir. Bir ayette şöyle buyurulmaktadır:

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

“Rabbimize alçak gönüllüce ve için için dua edin. Çünkü o, haddi aşanları sevmez.” (A’raf, 7/55).

Sahabeden Ebû Musa el-Eş’arî der ki: Allah Resulü ile birlikte bulunduğumuz bir seferde, tepelere çıktıkça, derelere indikçe yüksek sesle tekbir ve tehlil getiriyorduk. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ازْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا إِنَّكُمْ تَدْعُونَ سَمِيعًا قَرِيبًا وَهُوَ مَعَكُمْ

“Ey İnsanlar! Kendinizi yormayınız. Çünkü sizler sağır ve uzaktaki birine değil, her an sizinle olan, her şeyi duyan Allah’a dua ediyorsunuz.” 10 buyurarak bizi uyardı.

Allah’ın kuluna çok yakın olduğu, bir ayette şöyle ifade edilmektedir:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلْمُ مَاتُوسُوسٍ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

“Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz. Çünkü biz ona şah damarından daha yakınız” (Kâf, 50/16).

Yüce Allah, Zekeriya peygamber hakkında,

إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا

“Hani o, Rabbine gizli bir sesle yalvarmıştı” (Meryem, 19/3) buyurarak onu övmüştür.

Bu itibarla, duada dinleyenleri rahatsız edecek şekilde, gereksiz yere bağırıp çağırmak, süslü olsun ve beğenilsin diye yapmacık hareketlerde bulunmak doğru değildir. Dualar ibadet şuuruyla dini vakar ve ölçülere uygun olarak yapılmalıdır. Gösterişe düşkün, dini şuurdan mahrum bir takım kişileri memnun etmek için, mana yavanlığı taşıyan, tumturaklı ifadelerle edebiyatta hüner göstermeye girişmek, duanın özüne aykırıdır.

⁹ Buhârî, Da’vât, 22, VII, 153. Müslim, Zikir, 92, III, 2095.

¹⁰ Buhârî, Cihad, 131. IV, 16.; Müslim, Zikir, 44. III, 2076.

5. Umud ve Korku İçinde Dua Edilmelidir

Kul dua ederken, Allah'a karşı korku ve saygı içinde bulunmalı, aynı zamanda istekli ve ümitli olmalıdır. Umud ve korku içinde dua edenler Kur'an'da övülmekte ve şöyle denilmektedir:

لَهُمْ كَأَنُؤَا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَعَبًا وَرَهَبًا وَكَأَنُؤَا لَنَا خَاشِعِينَ

“... Onlar gerçekten hayır işlerinde yarışıyorlar, (rahmetimizi) umarak ve (azabımızdan) korkarak bize dua ederlerdi. Onlar bize derin saygı duyan kimselerdi.” (Enbiya, 21/90).

6. Duaya Allah'ı Zikir ve Peygamber'e salat-ü selam İle Başlanmalı ve Bitirilmelidir

Peygamber'imizin duaya başlarken ve duayı bitirirken Allah'ı zikrettiği hakkında çok sayıda sahih rivayet vardır. Bu bağlamda Seleme b. el-Evka' şöyle demektedir: Hz. Peygamber duaya,

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَى الْوَهَّابِ.

“Yücelerin yücesi ve bağışlayıcı olan Rabbimi, bütün noksanlardan tenzih ederim” diyerek başlardı.”¹¹ demiştir.

7. Dua, Kibleye Yönelip Elleri Açarak Yapılmalıdır

Sahabeden Cabir b. Abdullah şöyle demektedir:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ فِي الدُّعَاءِ لَمْ يُحْطِهُمَا حَتَّى يَمْسَحَ بِهِنَّ وَجْهَهُ.

“Hz. Peygamber dua ederken ellerini kaldırdığında onları yüzüne sürmedikçe indirmezdi.12

8. Duada, Meşru Olan Şeyler İstenmelidir

İşlenmesi ve istenmesi dinimizce günah sayılan konularda istekte bulunulmamalıdır. Peygamberimiz (a.s.)

لَا يَزَالُ يُسْتَجَابُ لِلْعَبْدِ مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ، أَوْ قَطِيعَةً رَحِمٍ.

“Kul, günah talep etmedikçe veya sıla-i rahmin kopmasını istemedikçe duası icâbet görmeye (kabul edilmeye) devam eder” 13 buyurulmuştur.

9. Duaya Konu Olan İşin Oluşması İçin Gereken Şartlar Yerine Getirilmelidir

Kul meşru olan her konuda, maddi ve manevi her hususta dua edebilir. Peygamberimiz (a.s.),

لَيْسَ أَلْأَحَدُكُمْ رَبُّهُ حَاجَّتُهُ كُلَّهَا حَتَّى يَسْأَلَ شَيْعَ نَعْلِهِ إِذَا انْقَطَعَ.

“Sizden herkes, ihtiyaçlarının tamamını Rabbinden istesin, hatta kopan ayakkabı bağına varıncaya kadar istesin” 14 buyurmuştur.

Ancak duaya konu olan dileğin gerçekleşmesinde maddi sebepler söz konusu ise, öncelikle bunlara başvurulmalıdır. Kişi, elde etmek istediği her ihtiyacı için gereken şartları ve sebepleri, öncelikle bizzat çalışarak yerine getirmeli, sonra da lisanen Allah'tan kolaylık vermesini istemelidir. Sebeplere başvurmak fiili bir duadır ve sözle yapılan duadan önce gelir. Kişinin, gerekli olan maddi sebeplere başvurduktan sonra, onun samimi dua ve yönelişini, Allah karşılıksız bırakmaz.

10. Duadan Önce Tевbe Ve İstiğfar Edilmelidir.

Günah işleyen, haramlardan uzak durmayan bir kulun duası kabul edilmeye layık değildir. Peygamberimizin şu hadisi çok dikkat çekicidir.

الرَّجُلُ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ، يُمَدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ: يَا رَبِّ، يَا رَبِّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَعَذِي بِالْحَرَامِ فَأَنَّى يُسْتَجَابَ لِنَدَائِكَ

“Allah yolunda seferler yapmış, üstü başı tozlanmış bir adam ellerini semaya kaldırarak, Ya Rabbi Ya Rabbi’ diye yalvarıyor. Oysa yediği haram, içtiği haram, giydiği haram, gıdası haramdır. Böyle birisinin duası nasıl kabul olur?¹⁵

¹¹ Ahmed, IV, 54.

¹² Tirmizi, Da'avât, 11.V, 463-464..

¹³ Müslim, Zikr , 25. III, 2096.

¹⁴ Hindî, Ali el-Müttakî b. Hüsameddîn, *Kenzü'l-Ummal fi Süneni'l-Akvâl ve'l-Efâl*, No:3139. II,65. Halep, tarihsiz.

¹⁵ Müslim, Zekat,19 No: 1015. I,703..

DUADA ZAMAN VE MEKAN

Dua, her zaman ve her yerde yapılabilir. Bununla birlikte mübarek yer ve zamanlarda yapılan duanın kabule daha yakın olduğu hadislerde ifade edilmiştir. Arefe gün ve gecesinin, Ramazan ayının, Cuma gün ve gecesinin, seher vaktinin kıymetli zamanlar olduğu hadis-i şeriflerde belirtilmiştir. Peygamberimiz (a.s.)

إِنَّ فِي اللَّيْلِ سَاعَةً يُؤَافِقُهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْرًا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا أَوْ الْآخِرَةِ إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ، وَذَلِكَ كُلُّ لَيْلَةٍ

“Gecede bir an vardır ki, kişi ona rastlar da dünya ve ahiret için bir şey dilerse şüphesiz Allah dileğini yerine getirir. Bu an her gecede vardır”¹⁶ buyurmuştur.

Kabe’de, Arafat’ta, Müzdelife’de, Mina’da ve Mescid-i Nebi’de yapılan duaların da başka yerlerde yapılan dualardan daha kıymetli olduğu hadislerde vurgulanmıştır.

Secde hali de duanın daha makbul olduğu anlardandır. Bir hadis-i şerifte:

وَهُوَ سَاجِدٌ، فَأَكْثَرُوا الدُّعَاءَ أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ

“Kulun Rabbine en yakın olduğu an, secdede bulunduğu andır. O halde secde halinde bolca dua ediniz”¹⁷ buyurulmuştur.

SADECE ALLAH’A DUA

Kur’an’da duanın sadece Allah’a yöneltilmesi önemle vurgulanmıştır. Allah’tan başkasına, putlara veya kendilerine mutlak nitelikler izafe edilen başka yaratıklara dua ve ibadet edilmesi Kur’an’da kesinlikle yasaklanmıştır. Konuyla ilgili ayetlerin bazıları şöyledir,

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كِبَاسِطٍ كَفْتِيهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

“Gerçek dua ancak O’nadır. Ondan başka yalvardıkları ise onların isteklerine ancak, ağızına ulaşmayacağı halde, ulaşsın diye avuçlarını suya uzatan kimsenin isteğine suyun cevap verdiği kadar cevap verirler. Kafirlerin duası daima boşa çıkar.” (Râd, 13/14).

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذِّبِينَ

“Öyle ise sakın Allah ile beraber başka bir ilaha yalvarma, sonra azaba uğrayanlardan olursun” (Bk. Şuarâ, 26/213;Kasas, 28/88).

ÖLÜLER İÇİN DUA

Ölü için yapılan dua ve istiğfarın ona bir yararı var mıdır? Kişi, yapmış olduğu herhangi bir amelin sevabını ölüye bağışlayabilir mi? Şimdi bu konu üzerinde biraz durmak istiyorum.

İslam bilginlerinin büyük çoğunluğu, ölüler için yapılan duanın önemli olduğu, bağışlanan sevabın onlara yarar sağlayabileceği konusunda görüş birliği içindedirler. Ayet, hadis ışığında sahabeden itibaren Müslümanların konuyla ilgili uygulamaları, ölüler için dua, istiğfar ve bağışta bulunabileceğini açıkça göstermektedir. Akıl da bunu kabul etmektedir. Bir ayette şöyle buyurulmaktadır:

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ

“Onlardan sonra gelenler ise şöyle derler: “Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla. Kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin tutturma! Ey Rabbimiz! Şüphesiz sen çok esirgeyicisin, çok merhametlisin” (Haşr Sûresi, 59/10).

Bu ayette Allah, kendilerinden önce gelip geçmiş, müminlerin bağışlanmasını isteyenleri (Ensar ve Muhaciri) övmektedir. Ölülerin bağışlanmasını dilemek yararsız bir iş olsaydı, Allah onları övmezdi.

¹⁶ Müslim, Salâtü'l- Müsâfirîn, 23, I, 521.

¹⁷ Müslim, Salât, 42. I,350.

H.z.Peygamber ölü için cenaze namazı kılmış ve Müslümanlara da kılmalarını emretmiştir. Dinimizde farz-ı kifâye olarak yerini alan cenaze namazı, esas itibariyle ölü için yapılan dua ve istiğfardan ibarettir. Müslümanların ölen hakkındaki dua ve şahadetinin Allah katında değeri olduğu ve ölünün bağışlanmasına vesile olabileceği unutulmamalıdır.

H.z.Peygamber, cenaze defnettikten sonra kabri başında durur, kabir sualinin kolay geçmesi hususunda dua ederdi. 18

Bu ayet ve hadisler, ölümler için yapılan dua ve istiğfarın önemini ortaya koymaktadır.

Amellerin sevabının ölümlere bağışlanmasına gelince, bu konuda da çok sayıda rivayet mevcuttur: Sahabeden Sa'd b. Ubade H.z.Peygamber'e gelerek,

« فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أُمَّي تُوَفِّيْتُ وَأَنَا غَائِبٌ عَنْهَا، فَهَلْ يَنْفَعُهَا شَيْءٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ بِهَ عَنِّي قَالَ « نَعَمْ »

“Annem vefat ettiğinde yanında değildim. (Onun için sadaka vermeyi düşünüyorum.) Annem adına sadaka veririm, bunun sevabından yararlanabilir mi? dedi. H.z.Peygamber de, “Evet yararlanabilir” buyurdu. Bunun üzerine Sa'd b. Ubade:

قَالَ فَإِنِّي أُشْهِدُكَ أَنَّ حَائِطِي الْمِخْرَافَ صَدَقَةٌ عَلَيْهَا

“O halde şahit ol (Ey Allah'ın Resülü) Mihraf isimli bahçem annem adına sadakadır” dedi.19

Ölüye sevap bağışlama olayı, özünde bir dua işlemidir. Bağışta bulunan kişi, bununla, ölüsünün Allah katındaki derecesinin yükselmesini, günahlarının affedilmesini talep etmektedir. Yoksa ölünün yapmadığı amellerini onun adına yaparak kendini sorumluluktan kurtarmak değildir. Sevap bağışlama ile ölünün hayatta iken yerine getiremediği amelleri onun adına yerine getirmek farklı şeylerdir. Hemen belirtmek isterim ki, ölü olsun diri olsun bir kişinin yükümlü olduğu ameller bir başkası tarafından yerine getirilemez. Örneğin, kişinin kılmadığı namazları bir başkası kılamayacağı gibi tutmadığı oruçları da tutamaz. Ancak kişi, farz olsun nafîle olsun, kendisi için yaptığı bir amelin, sevabını diri ya da ölü bir kişiye bağışlar, o da bundan yarar görebilir. Tabii Allah dilerse...

SONUÇ

Dua, biri fiil ve hal ile diğeri söz ve kalp ile yapılmak üzere iki kısma ayrılır. Fiil ve hal ile yapılan dua, kişinin ulaşmasını arzu ettiği şeyin oluşmasını gerekli kılan sebeplere başvurmasıdır. Çiftçinin tarlasını sürüp tohumunu ekmesi, bakımını yapıp onu sulaması fiille yapılan bir duadır. Ürünün elde edilmesi için gerekli olan bu sebeplere başvuran çiftçi, “Allah'ım! Üzerime düşen gerekli sebeplere başvurdum. Senden rızık istiyorum” diye dua etmektedir. Fiil ile yapılan dualar, ikram ve ihsanı bol anlamındaki Cenab-ı Hakkın “Cevad” ismine ve unvanına yönelik olduğundan, genellikle reddedilmezler. Lisan ve kalp ile yapılan dua, kişinin, elinin erişemediği taleplerini Allah'tan istemesi demektir. Dua denilince, genelde akla gelen bu tür duadır.

Özlü bir duâ, sadece dil ve dudaklarla yapılmaktan ibaret olmayıp kalp ve rûhun da duâyâ iştirak etmesi gerekir. El kaldırıp Allah'a duâ ederken, vicdanlarda bir titreme meydana gelmeli, gönül bir vecd ve istiğrakla kaplanmalı, rûh harekete gelmelidir. Yalvarırken, insanı korku ve haşyet havası bürümeli, tazarru ve tezelzül kendisini hissettirmelidir.

Dua gönülden, gizlice ve alçak sesle, günahlara pişmanlık duyularak, kibleye yönelerek ve Allah'ın adıyla başlanarak yapılmalı, dua esnasında dini şuur yoğunlaştırılmalı, kabulü için acele edilmemelidir. Duanın kabul edileceğine inanılarak ısrarla duaya devam edilmelidir. Ayrıca isteğini Allah'a arz etmeden önce Allah'a hamd-ü senâ Peygamberine de salât-ü selâm getirmelidir.

Dua sınırlı, sonlu ve âciz olan varlığın sınırsız ve sonsuz kudret sahibi ile kurduğu bir köprüdür. Dua, mânevî dertlerin devası, gönüllerin sefasıdır.

¹⁸ Ebû Davud, Cenaiz, 73..III, 550.

¹⁹ Buhari, Vesâyâ, 20. III, 193.

Vaaz Mevzuu:

DUANIN EHEMMİYYETİ

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
07.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Duanın Ehemmiyeti

Mü'min Suresi'nin 60. Ayet-i Kerimesi'nde şöyle buyrulmaktadır:

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

“Halbuki Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, yalvarın ki size karşılık vereyim. Çünkü benim ibadetimden kibirlenenler, yarın hor ve hakir olarak cehenneme gireceklerdir”¹

“Bu Ayet-i Kerime’de hem dua hem de ibadet zikredildiği için, bazı müfessirlerimiz duayı ibadet diye tefsir etmişlerdir. Buna göre Ayet-i Kerime’nin manası, “bana ibadet ve kulluk edin ki ben de size sevap ve mükafat vereyim” demek olur. Diğer bazıları da ibadeti dua diye tefsir etmişlerdir. Bu şekilde iki vecihle tefsir edilmesi ibadet ve duanın birbirleriyle alakasını ifade içindir. Dua ibadetin özü mesabesinde olduğu gibi, ibadet dahi duanın kabulünün şartlarındanıdır.”²

Peygamber Efendimiz (s.a.v.); **“Dua ibadettir”** buyurduktan sonra bu Ayet-i Kerime’yi okumuşlardır.³ Başka bir Hadis-i Şerifleri’nde de **“Dua ibadetin özüdür”⁴** buyurarak dua ve ibadet arasındaki bu alakayı göstermişlerdir. “Dikkat edilirse görülür ki duayı mühimsemeyenler, ibadeti mühimsemeyenlerdir”⁵

Peygamber Efendimiz (s.a.v), şu iki Hadis-i Şerif’te duanın Allah (c.c.) katındaki kıymet ve değerini ifade etmişlerdir:

لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ مِنَ الدُّعَاءِ

“Allah-ü Teala’ya duadan daha kıymetli hiçbir şey yoktur”⁶ ve

سَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ أَنْ يُسْأَلَ وَأَفْضَلُ الْعِبَادَةِ أَنْتَظَارُ الْفَرْجِ

“Allah-ü Teala’dan isteyiniz. Muhakkak Allah azze ve celle, kendinden istenilmesini sever. İbadetin en faziletlisi, (sabrederek, sıkıntılardan) kurtulmayı beklemektir.”⁷

Diğer bazı Hadis-i Şerifler ile de duanın kul için kıymetini ifade buyurmuşlardır:

لَا يَزِدُّ الْقَضَاءَ إِلَّا الدُّعَاءَ وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبُرُّ

“Kazayı ancak dua defeder, ömrü de ancak ihsan ve iyilik ziyadeleştirir”⁸

إِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزَلْ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِالْدُّعَاءِ

“Muhakkak dua inene de (başınıza gelene, onu kaldırmakla) inmeyene de (onu geri çevirmekle) fayda verir. O halde Ey Allah’ın kulları, size dua lazımdır”⁹

مَنْ فُتِحَ لَهُ مِنْكُمْ بَابُ الدُّعَاءِ فَتَحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ

“Sizden kim için dua kapıları açılırsa, onun için rahmet kapıları da açılmıştır”¹⁰

Furkan Suresi’nin 77. Ayet-i Kerime’sinde kulluktan ve dolayısıyla duadan yüz çevirenlere şöyle hitab edilmektedir:

قُلْ مَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا

“De ki: Duanız olmasa Rabbin size ne kıymet verir? Halbuki siz yalanladınız; artık bu yalanlamanın cezası, size yakın zamanda gelecektir.”

¹ Mü'min 60

² Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili

³ Sünen-i Tirmizi; Taberânî, ed-Duâ, el-Mektebetü'ş-Şamile

⁴ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü'ş-Şamile

⁵ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili, Bakara Suresi 186. ayetin tefsiri

⁶ Müsned-i Ahmed ibn-i Hanbel, el-Mektebetü'ş-Şamile

⁷ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü'ş-Şamile

⁸ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü'ş-Şamile

⁹ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü'ş-Şamile

¹⁰ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü'ş-Şamile

DUANIN ADABI

Birçok Ayet-i Kerime ve Hadis-i Şerif ile nasıl dua edeceğimiz bizlere talim buyrulmuştur. İslam Âlimlerimiz Dua'nın Adabı başlığı altında bu Ayet-i Kerime ve Hadis-i Şerifleri tefsir ve şerh ederek mü'minlere bu hususta yol göstermişlerdir.

Bunları iki başlıkta toplamak mümkündür:

1- Duadan önce dikkat edilmesi icab eden haller:

a) Adab kitaplarımızda bu mevzuda ilk önce helal lokma ve helal elbise hususu kaydedilmektedir.¹¹ Kişinin midesinde haram lokma varsa, elbiseleri haramdan elde edilmiş ise onun duasının kabul olunmayacağı bildirilmektedir.

Sa'd bin Ebî Vakkas (r.a.), Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e duanın kabul olunmama sebeplerinden sorunca, Rasül-i Ekrem (s.a.v.) Efendimiz,

يَا سَعْدُ اجْتَنِبِ الْحَرَامَ فَإِنَّ كُلَّ بَطْنٍ دَخَلَ فِيهِ لُقْمَةٌ مِنَ الْحَرَامِ لَا يُسْتَجَابُ دُعَاؤُهُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا

“Ya Sa'd, haramdan kaçm. Çünkü içinde haram bulunan bir mide (sahibi) nin duası kırk gün kabul olunmaz”¹² buyurmuşlardır.

b) Tевbe etmek, zulumle aldıklarını geri vermek, bütün varlığıyla Cenab-ı Hakk'a yönelmek de duadan önce gözetilmesi icab eden hususlardandır. Böylece içini de günah ve kirlerden temizlemiş olur. “Bu husus duanın batınî edebidir ki, duanın kabulünde aslolan sebep budur”¹³

c) Dua için, seher vakitleri, Cum'a günü nida vaktinden güneş batıncaya kadar olan vakit, ezan ve kamet arası, Kandil günleri ve geceleri, Ramazan Ayı, iftar vakitleri, Arefe günü, Bayram geceleri, Kur'an Hatmi ve tilaveti sonrası, kalbin inceldiği anlar, hastalık zamanları, gurbet vakitleri, yağmur esnası gibi faziletli vakitleri ve halleri tercih etmelidir.¹⁴

Cenab-ı Hak Zariyat Suresi'nin 18. Ayet-i Kerimesi'nde;

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

“Sabahın erken saatlerinde onlar istiğfar ederlerdi” buyurmaktadır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de;

إِنَّ مِنَ اللَّيْلِ سَاعَةً لَا يُؤَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْرًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ

“Geceden bir vakit vardır ki şayet bir Müslüman o vakte rastlar da Allah'tan bir hayır isterse, Allah ona dileğini mutlaka verir.”¹⁵, buyurmuşlar ve ;

قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ قَالَ جَوْفُ اللَّيْلِ الْآخِرِ وَدُبْرُ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ

“Ya Rasülallah hangi dua icabete en yakındır” diye sorulunca “Gecenin son yarısının ortasındaki”¹⁶ dua ve farz namazların ardından yapılan dua (icabete en yakın olan dualardır)”¹⁷, şeklinde cevap vermişlerdir.

Cuma günü hakkında da Hadis-i Şerif'te şöyle buyrulur:

إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ لَسَاعَةً لَا يُؤَافِقُهَا مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا خَيْرًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ

“Cuma gününde bir zaman vardır ki, şayet bir Müslüman o vakte rastlar da Allah'tan bir hayır isterse, Allah ona dileğini mutlaka verir.”¹⁸

لَا يُرَدُّ الدُّعَاءُ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ

¹¹ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şir'ati'l-İslam, s.163

¹² Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şir'ati'l-İslam, s.163

¹³ İmam-ı Gazalî, İhya-ü Ulumi'd-Din, el-Mektebetü'ş-Şamile

¹⁴ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şir'ati'l-İslam, s.169-170

¹⁵ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü'ş-Şamile

¹⁶ قِيلَ وَالْجَوْفُ الْآخِرُ هُوَ وَسَطُ التَّصَنُّفِ الْآخِرِ مِنَ اللَّيْلِ Tuhfetü'l-Ahvezi, el-Mektebetü'ş-Şamile

¹⁷ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü'ş-Şamile

¹⁸ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü'ş-Şamile

“Ezan ve kamet arasında yapılan dua reddolunmaz”¹⁹

الصَّائِمُ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُ

“Oruçlunun duası reddolunmaz”²⁰ gibi çeşitli Hadis-i Şerifleri ile duanın makbul olacağı zamanlara ve hallere işaret buyurmuşlardır.

d) Abdestli olmak, mümkünse gusul abdesti almak, duadan önce iki rek’at namaz kılıp duasını kibleye müteveccih olarak yapmalıdır.²¹

e) Dua için ellerini omuzlarına kadar kaldırmalı, ellerinin içini yüzüne çevirmeli, dizlerinin üstüne oturmalı, ihtiyaç sahibi insanların yemek istediği gibi, ellerini sadrına yapıştırmalı ve duanın sonunda elleriyle yüzünü mesh etmelidir.²²

İbn-i Ömer (r.anhüma) anlatıyor:

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا دَعَا رَفَعَ بَاطِنَ كَفَّيْهِ إِلَى السَّمَاءِ وَلَا يَرُدُّهُمَا حَتَّى يَمْسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ

“Rasülüllah (s.a.v.) dua edeceği zaman ellerinin içini semaya kaldırır, ve yüzünü iki eliyle mesh etmeden ellerini indirmezdi.”²³

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in, dua esnasında ellerini nasıl tuttuğunu Hz. Aişe (r.anha) Validemiz şöyle anlatmaktadır:

إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ كُلَّ لَيْلَةٍ جَمَعَ كَفَّيْهِ ثُمَّ نَفَثَ فِيهِمَا فَفَرَأَ فِيهِمَا قُلُّ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَ قُلُّ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ وَ قُلُّ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ثُمَّ يَمْسَحُ بِهِمَا مَا اسْتَطَاعَ مِنْ جَسَدِهِ يَبْدَأُ بِهِمَا عَلَى رَأْسِهِ وَوَجْهِهِ وَمَا أَقْبَلَ مِنْ جَسَدِهِ يَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ

“Hz. Peygamber (s.a.v.) her gece yatağına geldiği zaman, **iki elini birleştirir** ve “Kul hüvallahü ehad, Kul eüzü bi-Rabbi’l-Felak ve Kul eüzü bi-Rabbi’n-Nas” surelerini okur ve iki eline üflerdi. Ardından vücudundan ellerinin ulaşabildiği kısımları mesh ederdi. Bunu yaparken de önce başından ve yüzünden ve vücudunun ön tarafından başlar ve üç defa yapardı.”²⁴

2- Dua esnasında dikkat edilmesi icab eden haller:

a) Duasını gönülden, korku ve ümit arasında olarak, büyük bir edep ve tazim ile, huşu ve sekinet içerisinde yapmalıdır.

A’râf Suresi’nin 55. ve 56. Ayet-i Kerimeleri’nde şöyle buyrulur:

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

“Rabbinize yalvara yalvara ve için için dua edin ki herhalde O, haddi aşanları sevmez.”

“İslah edilmesinden sonra yeryüzünü ifsad etmeyin. Korkuyla ve ümitle O’na kulluk edin. **Muhakkak ki iyilik edenlere Allah’ın rahmeti çok yakındır.**”

“Evvêlâ haddinizi bilip Rabbiniz’i tanıyınız. Azamet, hayır ve bereketin O’nun elinde ve O’na mahsus olduğunu idrak ediniz. Gece ve gündüz her halde, her lahza O’na muhtaç olduğunuzu; O’nun hükmü altında mahluk ve memur bulunduğunuzu ve hiçbir zaman O’ndan müstağni olamayacağınızı itiraf ediniz.

İkinci olarak O’nun azameti karşısında kendisine müracaat etmenin ve ihtiyaçlarınızı arz etmenin yasak olmadığını, bilakis doğrudan doğruya talep ve duaya izinli ve hatta memur bulunduğunuzu biliniz.

İhsan-ı İlâhî’de cimrilik olmadığını ancak Allah’ın duaları kabul etmeye mecbur olmadığını da aklınızda tutarak, O’ndan dilekler dileyiniz, arzu ve ihtiyaçlarınızı isteyiniz. İsteyiniz ama pervasız bir şekilde bağırıp çağırarak değil, tam bir tazim ile yalvararak ve bütün ihlas ve samimiyetiniz ile gizli münacat halinde yalvarınız.”²⁵

Yine A’râf Suresi’nin 205. Ayet-i Kerimesi’nde:

¹⁹ Sünen-i Ebi Davud, el-Mektebetü’ş-Şamile

²⁰ Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel, el-Mektebetü’ş-Şamile

²¹ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şir’at’i’l-İslam, s.168

²² Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şir’at’i’l-İslam, s.168-169

²³ Taberânî, ed-Duâ, el-Mektebetü’ş-Şamile

²⁴ Sahih-i Buhari, el-Mektebetü’ş-Şamile

²⁵ Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili

وَأَذْكُرُ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ

“Ve Rabbini içinden yalvararak ve korkarak ve yüksek olmayan bir sesle, sabahları ve akşamları zikret ve gafillerden olma” buyrulmaktadır.

Peygamber Eefendimiz (s.a.v.), Hayber’in Fethi’nden dönüştü²⁶, yüksek sesle tekbir getiren ashabına şöyle buyurmuşlardır:

ارْبُعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ إِنَّكُمْ لَأْتَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا عَائِيًا إِنَّكُمْ تَدْعُونَ سَمِيعًا قَرِيبًا وَهُوَ مَعَكُمْ

“Kendinizi yormayın. Siz ne sağıra ne de yanınızda olmayan birine dua ediyorsunuz. Sizi çok iyi duyan ve size yakın olan Allah-ü Teala’ya dua ediyorsunuz. O sizinle beraberdir”²⁷

b) Dua ederken duasının kabul olunacağına kat’î olarak inanmalı, “benim duam kabul olmaz” gibi düşüncelerle şüpheye düşmemeli, uyanık ve ne istediğini bilerek dua etmelidir. Çünkü dua edip de boş dönmek asla yoktur.

Bakara Suresi’nin 186. Ayet-i Kerimesi’nde şöyle buyrulur:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

“Ve şayet kullarım sana benden sül ettilerse muhakkak ki ben çok yakınımdır. Bana dua edince duacının duasına icabet ederim. O halde onlar da benim davetime koşsunlar ve bana iman etsinler. Ta ki doğruyu bulmuş olalar.”

“Bir düşkünün aman yetiş diye yalvarması dua; büyüğün de ona el uzatıp “haydi kalk” demesi ise bir icabet ve emirdir. Küçüklerin imdadına koşmak büyüğün şiarı olduğu gibi, büyüğün emrine itaat da edebin muktezasıdır. Büyüklerin büyüğü olan Allah-ü Teala her yerde hazır ve nazır olup kullarının ihtiyaçlarına cevap vermeye kadir ve onlara yakındır.”²⁸

Cenab-ı Hak şu iki Hadis-i Kudsî ile duaları kabul edeceğini ifade buyurmuştur:

يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي عَفْرَتْ لَكَ عَلَى مَا كَانَ فِيكَ وَلَا أَبَالِي يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَتَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي عَفْرَتْ لَكَ وَلَا أَبَالِي يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ حَطَايَا ثُمَّ لَقِيتَنِي لَا تَشْرِكُ بِي شَيْئًا لَأَتَيْتَكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً

“Ey Ademoğlu, sen bana duaya ve beni ümit etmeye devam ettiğin müddetçe, bütün hata ve kusurlarına rağmen seni affederim de bunu mühim bir şey addetmem. Ey Ademoğlu, senin günahların sema dolusu olsa da sen benden mağfiret talep etsen, seni affederim ve buna ehemmiyet vermem. (Bu benim için büyük bir şey değildir). Ey Ademoğlu sen bana yeryüzünü dolduracak kadar hatalarla gelsen ve hiçbir şeyi şirk koşmadan bana kavuşsan, ben de sana arz dolusu mağfiretle gelirim”²⁹

يَا عِبَادِي إِنِّي حَزَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوا يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعَمُونِي أَطْعِمْكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي اكْسُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَعْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا فَاسْتَغْفِرُونِي أَعْفِرْ لَكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا صَرِي فَتَضَرُّونِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَنتَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّتُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمِخِيطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أُحْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أُوقِفُكُمْ بِهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ وَمَنْ وَجَدَ عَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يُلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ

²⁶ İbn-i Hacer, Fethu'l-Bârî (Bazı kaynaklar, bu hadisenin Hayber'e giderken gerçekleştiğini kaydetmektedir), el-Mektebetü's-Şamile

²⁷ Sahih-i Buharî, el-Mektebetü's-Şamile

²⁸ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili

²⁹ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü's-Şamile

“Ey kullarım, ben zulmü kendime haram kıldım ve sizin aranızda da zulmü yasakladım. O halde siz de birbirinize zulmetmeyiniz.

Ey kullarım, benim hidayet verdiklerim müstesna, hepiniz dalalettesiniz. O halde benden hidayet isteyin, ben de size hidayet vereyim.

Ey kullarım, benim doyurduklarım müstesna, hepiniz açsınız. O halde benden yiyecek isteyin ki ben de sizi doyurayım.

Ey kullarım, giydirdiklerim müstesna, hepiniz çıplak haldesiniz. O halde benden giyecek isteyin ki ben de size elbiseler ulaştırayım.

Ey kullarım hepiniz gece gündüz günah işliyorsunuz. Ben ise bütün günahları effederim. O halde benden mağfiret isteyiniz ki ben de sizi affedeyim.

Ey kullarım, siz bana zarar vermeye de fayda sağlamaya da güç yetiremezsiniz. Eğer evvelkileriniz, sonrakileriniz; insanların, cinleriniz hepberaber, sizden en mütteki kul nasılsa, o halde olsanız, bu benim mülkümde bir şey ziyadeleştirmez. Ya da sizden en facir kul nasılsa, o halde olsanız, bu da benim mülkümde bir şey eksiltmez.

Yine evvelkileriniz, sonrakileriniz; insanların, cinleriniz hepberaber, bir yerde toplansanız, herkes benden istediği şeyi istese, ben de herkese istediğini versem, bu benim mülkümde, ancak bir iğne denize daldırılınca ne kadar eksiltirse o kadar eksiltir.

Ey kullarım. Bunlar sizin amelleriniz. Sizin için onları saydım ve size hepsini verdim. O halde kim hayır bulursa hamdetsin. Kim de şer bulursa, ancak kendi nefsinin suçlusu”³⁰

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de bu hususta şöyle buyurmuşlardır:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَسْتَجِيبِي إِذَا رَفَعَ الْعَبْدُ يَدَيْهِ أَنْ يُرَدَّهُمَا صَفْرًا لَا شَيْءَ فِيهِمَا

“Muhakkak ki Allah (c.c.), kulu ellerini kaldırdığı zaman, onu boş olarak geri çevirmekten haya eder”³¹

أَدْعُوا اللَّهَ وَأَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَةِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءَ مَنْ قَلِبَ غَافِلٍ لَهِ

“Allah-ü Teâla’ya, duanızın kabul olunacağına kesinlikle inanarak dua edin. Çünkü Allah (c.c.), gafil ve Allah’tan başkasıyla meşgul olan bir kalbden sadır olan duaya icabet etmez”³²

Bu Hadis-i Şerif’in şerhinde; “Ne istediğini ve kimden istediğini bilerek, uyanık bir şekilde dua etmek, duanın adabının özüdür.”³³ İfadesi yer almaktadır.

Başka bir Hadis-i Şerif’te de;

لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنْ شِئْتَ اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي إِنْ شِئْتَ لِيَعْرِضَ فِي الدُّعَاءِ فَإِنَّ اللَّهَ صَانِعُ مَا شَاءَ لَا مَكْرَهُ لَهُ

“Hiç biriniz duasında ‘Allah’ım dilersen beni affet, Allah’ım dilersen bana rahmet et’ demesin. Duasında kararlı olsun. Allah (c.c.) dilediğini yapar. Onu zorlayacak hiçbir şey yoktur.”³⁴ buyrulmuştur:

d) Duanın kabulü hususunda acele etmemelidir.

Bu hususta Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır:

لَا يَزَالُ الْعَبْدُ بِخَيْرٍ مَا لَمْ يَسْتَعْجَلْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ يَسْتَعْجَلُ قَالَ يَقُولُ دَعْوَتِ رَبِّي فَلَمْ يَسْتَجِبْ لِي

“Kul acele etmediği müddetçe, hayırdadır.” Dediler ki “Ya Rasülallah, kul nasıl acele eder” Bunun üzerine: “Dua ettim, icabet olunmadı, diyerek”³⁵ buyurdular.

e) Duanın başında Allah-ü Teala’ya hamd etmelidir.

³⁰ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü’ş-Şamile

³¹ Taberâni, Mucemü’l-Kebîr, el-Mektebetü’ş-Şamile

³² Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

³³ Tuhfetü’l-Ahvezî, el-Mektebetü’ş-Şamile

³⁴ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü’ş-Şamile

³⁵ Müsned-i Ahmed ibn-i Hanbel, el-Mektebetü’ş-Şamile

Fedale bin Ubeyd (r.a.) anlatır:

عَنْ فَصَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَقَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجَلْتَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي إِذَا صَلَّيْتَ فَتَعَدَّتْ فَاحْمَدِ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ وَصَلِّ عَلَيَّ ثُمَّ ادْعُهُ قَالَ ثُمَّ صَلَّى رَجُلٌ آخَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي ادْعُ تُجَبَّ

“Biz Rasülüllah (s.a.v.) ile beraber otururken bir adam geldi namaz kıldı ve “Allah’ım beni affet, bana rahmet eyle” dedi. Rasül-i Ekrem (s.a.v.) adama “**Ey Müsalli, acele ettin. Namaz kılıp, (bittikten sonra) oturduğun zaman, önce Allah’a layık olduğu şekilde güzelce hamdet, sonra bana salavat oku, sonra dua et.**” buyurdular. Daha sonra başka bir adam geldi, Allah’a hamdetti, Rasül-i Ekrem (s.a.v.)’e salavat okudu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu zata hitaben şöyle buyurdu: “**Ey Müsalli, dua et, icabet olunursun**”³⁶

Fahredden-i Razi Hz. (yukarda meali verilen) Bakara Suresi’nin 186. Ayet-i Kerimesi’ni tefsir ederken, duanın başında Allah-ü Teala’ya hamd edilmesi icab ettiğini şöyle izah etmektedir:

“Ve size hidayet buyurmuş olduğundan dolayı Allah’a tekbirde bulunursunuz ve şükredersiniz”³⁷ şeklinde tekbir ve şükür ile emrettikten sonra 186. Ayet-i Kerime’de duaya teşvik etmiştir. Ve böylece duadan önce Allah (c.c.)’ya sena edilmesi icab ettiğini göstermiştir.

İbrahim (a.s.) da Şuarâ Suresi’nin 78 ila 82. Ayet-i Kerimleri’nde anlatıldığı üzere

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ

“O Alemlerin Rabbi ki beni yarattı ve sonra da bana hidayet verir. O ki beni yedirir, içirir. Hastalandığım vakit bana O şifa verir. Ve O ki beni öldürür, sonra beni yine diriltir. Ve O ki ceza gününde ben onun günahlarımı affetmesini niyaz ederim” şeklinde Allah-ü Teala’ya sena ettikten sonra duaya başlamış ve

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقِّنِي بِالصَّالِحِينَ وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ وَاعْفِرْ لِأَيُّبِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الصَّالِحِينَ وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

“Ya Rabbi, bana bir hüküm ihsan et ve beni salihlerin arasına ilhak et. Ve sonrakiler arasında benim için iyilikle anılmak nasib eyle. Ve beni naim cennetinin varislerinden eyle. Babama da mağfiret buyur, çünkü o yanlış gidenlerden idi. Ve insanların kabirlerinden diriltilecekleri gün beni mahcup etme. O gün ki ne mal fayda verir ne de oğullar. Ancak Allah’a selim bir kalp ile varan kimse müstesna”³⁸ mealindeki ifadeleriyle Allah’a yalvarmıştır.³⁹

Hz. Seleme (r.a.) anlatıyor: “Ben Rasülüllah (s.a.v.)’in dua edip de duasını سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَى diye açmadığımı işitmedim.”

f) Duanın başında ve sonunda Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’e salat-ü selam okumalıdır.

Ebu Süleyman ed-Dârânî (r.h.) bu hususta şöyle buyurmuştur: “Bir kimse Allah’tan herhangi bir ihtiyacını istemezden evvel Allah Rasülü (s.a.v.)’e salat-ü selam etsin. Sonra ihtiyacını arz eylesin ve duasını yine Rasülüllah’a salâvat okuyarak bitirsin. Çünkü Cenab-ı Hak duanın başında ve sonunda getirilen Salâvat-ı Şerifeleri kabul eder. Ve bu iki Salâvat-ı Şerife’yi kabul edip de onların arasındakileri kabul etmemesi, O’nun şanına yakışmaz.”⁴⁰

g) Sadece sıkıntılı zamanlarda değil, bolluk ve refah zamanlarında da duaya devam etmelidir. Çünkü bir Hadis-i Şerifte;

³⁶ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

³⁷ Bakara 185

³⁸ Şu’arâ 83-89

³⁹ Fahreddin Razi, Tefsir-i Kebir,

⁴⁰ İmam-ı Gazalî, İhya-ü Ulumi’d-Din

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ عِنْدَ الْكُرْبِ وَالشَّدَايِدِ فَلْيَكْتِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ

“Sıkıntı ve zayıflık anlarında duasının kabulü kimi sevindirirse o, bolluk ve genişlik zamanlarında duayı çoğaltsın”⁴¹ buyrulmuştur.

h) Duada ısrarlı olmalı ve büyük şeylere rağbet etmelidir Bununla beraber ihtiyacı az ve küçük olsa dahi bunu duasında zikretmelidir.

İbn-i Mes’ûd (r.a.)’ın rivayet ettiğine göre;

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ يَدْعُو ثَلَاثًا وَيَسْتَغْفِرَ ثَلَاثًا

“Peygamber Efendimiz (s.a.v.) duasının da istiğfarının da hep üç defa olmasını severdi”⁴² ve şöyle buyururdu:

إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيُعْظِمِ الرَّغْبَةَ ، فَإِنَّهُ لَا يَتَعَاظَمُ عَلَى اللَّهِ شَيْءٌ

“Biriniz dua ettiği zaman büyük şeylere rağbet etsin. Çünkü Allah (c.c.)’ya karşı hiçbir şey büyük değildir.”⁴³

لِيَسْأَلَ أَحَدُكُمْ رَبَّهُ حَاجَتَهُ كُلَّهَا حَتَّى يَسْأَلَ شَيْئًا نَعْلَمُ إِذَا انْقَطَعَ

“Sizden biriniz (hepiniz) bütün ihtiyaçlarınızı Allah (c.c.)’dan istesin. Hatta koptuğu zaman, ayakkabısının bağını bile Allah’tan istesin.”⁴⁴

Büyük şeylere rağbet etmek hususunda Hz. Üstazımız (k.s.) şöyle buyurmuşlardır:

“Uluvv-i himmet (hedefin büyük olması) muktezay-ı imandandır (imanın gereğidir). Za’f-i beşerî’ye bakarak korkmamak, ele bir şey geçmez diye büyük şeyler talebinden feragat etmemek, her şeyin en ali ve azimini istemek lazımdır. Allah büyüktür. Öyle büyük ki O’nun büyüklüğü tasavvurdan, irfan-ı beşere sığmaktan münezze ve mukaddestir. Böyle büyükten, beşer ne kadar büyük bir şey isterse O’nun indinde bir zerre teşkil etmez”⁴⁵

i) Özlü ve güzel manalı duaları tercih etmeli ve Allah’tan istenilecek şeyler hususunda dikkat etmelidir.

Hz. Aişe (r.a.) Validemiz şöyle buyurmuşlardır:

كَانَ يُعْجِبُهُ الْجَوَامِعُ مِنَ الدُّعَاءِ ، وَيَتْرُكُ مَا بَيْنَ ذَلِكَ

“Peygamber (s.a.v.) Efendimiz özlü duaları (yani az sözle çok mana ifade eden duaları) sever, bunun haricindekileri terk ederdi”⁴⁶

Hz. Sa’d (r.a.)’ın oğlu anlatıyor:

سَمِعَنِي أَبِي وَأَنَا أَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَنَعِيمَهَا وَبَهْجَتَهَا وَكَذَا وَكَذَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَسَلَّاسِلِهَا وَأَعْلَالِهَا وَكَذَا وَكَذَا فَقَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ سَيَكُونُ قَوْمٌ يَعْتَدُونَ فِي الدُّعَاءِ فَإِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ إِنَّكَ إِذَا أُعْطِيتَ الْجَنَّةَ أُعْطِيتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ وَإِنْ أُعْذِتَ مِنَ النَّارِ أُعْذِتَ مِنْهَا وَمَا فِيهَا مِنَ الشَّرِّ

“Babam beni ‘Allah’ım ben senden cenneti, nimetlerini, bahçelerini vs. vs. istiyorum. Ve Cehennemden, zincirlerinden, kelepçelerinden vs. vs. sana sığınıyorum’ şeklinde dua ederken işitti ve bana şu ikazı yaptı: ‘Oğlum ben Rasül-i Ekrem (s.a.v.)’i şöyle derken duymuştum: “**Yakında bazı insanlar meydana çıkacak ve duada haddi aşacaklar. Sen sakın onlardan olma. Eğer cennet sana verilirse onun içindeki bütün hayırlar da sana verilir. Ve eğer sen cehennemden muhafaza olunursan, onun içindeki bütün şerlerden de muhafaza olunursun**”⁴⁷

⁴¹ El-Müstedrek ale’s-Sahihayn, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴² Sünen-i Ebi Davud, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴³ Sahih-i İbn-i Hıbban; Kenzü’l-Ummal, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴⁴ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴⁵ Mektuplar Risalesi, s.78

⁴⁶ Hakim, el-Müstedrek ale’s-Sahihayn, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁴⁷ Sünen-i Ebî Davud, el-Mektebetü’ş-Şamile

Hz. Üstazımız (k.s.) de nasıl dua edeceğimizi şu sözleriyle bizlere öğretmişlerdir: “Hz. Mevla’dan daima sıhhat ve afiyet isteyin. Sabır istemek zımmen bela ve musibet istemektir. Yokluk ve darlık olmayınca neye sabredeceksiniz.”⁴⁸

i) Kendine, anne-babasına, çoluk çocuğuna ve sair mü’min kardeşlerine, hususiyle Emir-i Mü’minine, İslam’a hizmet eden bütün vazifelilere dua etmelidir.

Hadis-i Şerif’te şöyle buyrulur:

إِنَّ أَسْرَعَ الدُّعَاءِ إِجَابَةٌ دَعْوَةُ غَائِبٍ لِغَائِبٍ

“En sür’atli şekilde icabet olunan dua, bir kişinin gıyabında yapılan duadır”⁴⁹

Alûsî şöyle kaydeder:

كَانَ السَّلْفُ كَفُضِّلَ ابْنِ عِيَاضٍ وَ أَحْمَدَ ابْنِ حَنْبَلٍ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ لَدَعَوْنَا بِهَا لِلسُّلْطَانِ

“Fudayl İbn-i İyaz ve Ahmed ibn-i Hanbel gibi, selef, “Bizim için, kabul olunacak bir dua olduğunu bilsek, mutlaka Sultan’a (Emir-i Mü’minin’e) dua ederdik.” derlerdi”⁵⁰

k) Bir Müslüman her duyduğu dua ve zikri kendine vird edinmemelidir. Çünkü dua ve zikirler ilaç gibidir. Bir Tabib-i Hazik (Maharetli doktor ki Mürşid-i Kamil) kontrolünde, izinle, yerinde ve zamanında, tavsiye edildiği şekilde okunmalıdır. Aksi halde manevi marazlara sebebiyet verebilir.

İmam-ı Rabbânî (k.s.) Hz., Molla Ahmed Berkî isimli evladına yazdığı cevabi bir mektubunda şöyle buyurur:

“Büyüklerden bazılarının ‘İnsan, yaptığı her ameli, dinin meşru kıldığı amelleri bile, sahib-i zamanın izni ile yapmalıdır ki bundan bir netice hasıl olsun’ sözü sahih midir? Eğer bu söz sahih ise meşru’ât hususunda sizden izin talep ediyorum” diye sormuşsunuz. Evet bu söz sahihtir. Siz de izinlisiniz. Ancak bu sözdeki “netice” ile murad, hatırı sayılır, kamil neticedir”⁵¹

“Çocuklar ben ömrümde izinsiz dua okumadım. Mesela ‘ ‘الم’ ve ‘ ‘يس’ gibi. Bütün bunları bana Üstazlarım oku diye izin verdiler. Hatta büyüklerden Salahuddin İbn-ü Mevlana Siracüddin Hz. vefat edeceği zaman yedi yüz ruhani ile beraber salat-ı münciyye’yi ‘ ‘bunları sana emanet ediyorum’ diye bana teslim etti. Bu civara uğrayan aktab-ı kiram uhdelerindeki emanetleri bu merkeze bırakmadan gitmediler. Çünkü hepsi de geleceği biliyordu.”⁵²

⁴⁸ Ziya Sunguroğlu’nun Notları, s.80

⁴⁹ Sünen-i Ebi Davud, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁵⁰ Alusi, Galiyetü’l-Meva’iz, c.1, s.184

⁵¹ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.254

⁵² Ziya Sunguroğlu’nun Notları, s.136

Vaaz Mevzuu:

TEVBE

**Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
Daha fazlası için Kitaplara başvurmanızı tavsiye ederiz.
Orijinal Dokümanlar için mail you ile irtibata geçilebilir**

İrtibat:
erbayyeniceri@gmail.com
25.03.2022

İZAH: Tevbe Nedir?

Sözlükte "dönmek ve vazgeçmek" anlamına gelen ve daha çok Allah'a dönme ve yönelmeyi ifade eden "tevbe"; "günah ve hataların verdiği iç sancısı ve kötü huyları iyi huylarla değiştirmedir."¹

Din ıstılahında "tevbe"; insanın işlediği günahını anlayıp, onu bırakması ve Allah'a dönüp O'ndan, yaptığı kötülüğü ve işlediği günahı affedip bağışlamasını dilemesi, pişman olduğunu da belirterek yalnız O'na yalvarması demektir.²

الاشم ما حاك في نفسك وكرهت ان يطلع عليه الناس

Yüce Allah, insanı şerefli bir varlık olarak yaratmış³, onu yeryüzüne halife tayin etmiş⁴ ve verdiği nimetlerle diğer yaratılanlara onu üstün kılmıştır.⁵ Hz. Ali'ye isnad edilen, "Sen kendini küçük bir varlık sanırsın oysa sende en büyük âlem dürülmüş halde mevcuttur."⁶ mısraları, bu gerçeği gayet güzel ve veciz bir şekilde dile getirmiştir.

İnsan her ne kadar Allah'ın mükemmel bir biçimde yarattığı varlık olsa da zaman zaman bilerek ya da bilmeyerek hata, kusur ve günah olarak nitelendirilebilecek türden davranış ve tutumlar sergileyebilir. Günah işlemek, hata etmek, belki de insanı meleklerden ayıran özelliklerin başında gelir. İnsanın yaratılış aşamasında meleklerin,

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

"Hatırla ki Rabbin meleklerle: Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, demişti. Onlar: Bizler hamdinle seni tesbih ve seni takdis edip dururken, yeryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökecek insanı mı halife kılıyorsun? dediler..."⁷ şeklindeki serzenişini dile getiren âyet, belki de ifadelerimizin temellendirilmesinde bizlere ışık tutacak, insanın doğa ve davranışlarının gerçekçi bir tahlile tâbi tutulmasında katkı sağlayacaktır. Bu zaviyeden bakıldığında ömür sürecinde hemen herkesin hata veya günah olarak nitelendirilebilecek türden bir davranış ya da tutum sergilemesinin olağan olduğu görülecektir. Zaten Hz. Peygamber (s.a.s.),

كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَّاءٌ. وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ

"Bütün insanlar hata yapar, hata yapanların en hayırlısı ise hatasından dönendir."⁸ sözüyle bu hususa dikkat çekmiştir. Gazzâlî de insan için tevbenin gerekliliği ve kaçınılmaz olduğunu Hz. Adem'i örnek vermek suretiyle şöyle açıklamaktadır: "İnsanoğlunun babası bile tevbeden müstağni kalamamıştır. Babanın yaratılışına uymayan ve babanın güç yetiremeyeceği şeye, çocukları hiç güç yetiremez."⁹

Günahlar, gönül dünyamızı, ruhî yapımızı kirleten davranış ve eylemlerdir. Hz. Peygamber (a.s.), "Kul, bir günah işlediği zaman kalbine siyah bir leke çizilir. Günahı bırakıp tevbe ederse kalbi temizlenir." (Müslim, İman, 231) hadisiyle bu duruma işaret etmektedir. Önde gelen İslâm alim ve müteffekirlerinden İmam Gazzâlî'nin teşbihi bu bağlamda zikre değerdir. O şöyle diyor: Cilalı aynanın karşısında duran insanın aynaya yansıyan nefesi, aynayı kararttığı gibi, kişinin uyduğu şehvet ve işlediği günahlardan oluşan karanlıklar da kalp üzerinde birikerek onu paslatır, karartır. Aynanın yüzünde biriken pas zamanla madenin içine işleyip maddesini bozduğu gibi, kalbin üzerinde biriken pas da tab'ı (tabiat) olur, kalbin üzerini kapatır." (Gazzâlî, İhyâ, IV, 10)

¹ Gazali, Ebû Hamid Muhammed, *İhyâ-u Ulumî'd-Dîn*, Tercüme Ahmet Serdaroğlu, Bedir Yayınevi İstanbul, tarihsiz.

² Sadık Kılıç, *Kur'an'da Günah Kavramı*, s. 376. Hibaş Yayınevi, Konya 1984.

³ Tîn, 95/4.

⁴ Bakara, 2/30.

⁵ İsrâ, 17/70.

⁶ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul, ty., VIII, 5936.

⁷ Bakara, 2/30.

⁸ İbn Mace Zühhd, 37/30 (II, 1420).

⁹ Gazzâlî, İhyâu Ulûmi'd-Dîn, Beyrut, ty., IV, 2.

İZAH : Ayet-i Kerimeler

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ ...

“Ey iman edenler!Allah’a yürekten (nasûh tevbesiyle) tevbe edin. Umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter. Allah’ın, peygamberi ve onunla beraber olanları utandırmayacağı günde, sizi altından ırmaklar akan cennetlere sokar...” 10

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

“De ki: Ey nefislerine karşı aşırı giden kullarım, Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin. Allah bütün günahları bağışlar. Çünkü O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”11

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا

“Allah kendisine şirk koşulmasını affetmez. Bundan başkasını dilediğine bağışlar.”12

وَأَن اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ ...

“Rabbinizden mağfiret dileyin, sonra O’na tevbe edin...”13

İZAH : Hadis-i Şerifler

(والله إني لأستغفر الله وأتوب إليه في اليوم أكثر من سبعين مرة).

“Vallahi ben, günde yetmiş defadan fazla Allah’tan beni bağışlamasını dilerim, tevbe ederim.” 14

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: (الله أفرح بتوبة عبده من أحدكم، سقط على بعيره، وقد أضله في أرض فلاة)

“Kulunun tevbe etmesinden dolayı Allah Teâla’nın duyduğu memnuniyet, sizden birinin ıssız çölde kaybettiği devesini bulduğu zaman ki sevincinden çok daha fazladır.”15

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال "إن الله عز وجل يبسط يده بالليل، ليتوب مسيء النهار ويبسط يده بالنهار، ليتوب مسيء الليل. حتى تطلع الشمس من مغربها".

“Allah Teâla gündüz günah işleyenin tevbesini kabul etmek için geceleyin elini açar. Geceleyin günah işleyenin tevbesini kabul etmek için de gündüzün elini açar. Güneş battığı yerden doğuncaya kadar böyle devam edip gider.” 16

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يُعْرِغْ

“Bir kul can çekişmeye başlamadığı sürece, Allah Teâla onun tevbesini kabul eder.”17

¹⁰Tahrîm, 66/8.

¹¹Zümer, 39/53.

¹²Nisa, 4/48.

¹³Hûd, 11/3.

¹⁴Buharî, Daavat, 80/3(VII, 145).

¹⁵Buhârî, Daavât, 80/4 (VII, 146).

¹⁶Müslim, Tevbe, 5/31(III, 2113).

¹⁷İbn Mace, Tevbe, 30.

Vaaz Mevzuu:

GÜZEL AHLAK, EDEP, HAYA

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
07.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Edebin Tarifi ile başlayalım

A.EDEBİN TARİFİ

Edeb, “Her türlü hatadan kendisi ile kaçınılabilen şeyleri bilmekten ibarettir.”¹ Edep, “akıl ve şeriata muvafık hal ve harekete denir”² Bunun için “**Edep, dinimizin üçte ikisidir**” diye söylenmiştir.³

Tahrir Süresi'nin 6. Ayet-i Kerimesi'nde şöyle buyrulur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا

“Ey iman edenler. Kendinizi ve ailelerinizi o ateşten koruyun...”

“Cehennem ateşine sürüklenmelerine sebep olacak fitne ve isyandan koruyarak Allah'ın emirlerine, ibadetine sevk edin. Çünkü aile sahibi kendinden mes'ul olduğu gibi ailesinden de mes'uldür.”⁴

Hadis-i Şerif'te de

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

“Hepiniz râîsiniz (gözeticisiniz) ve elinizin altındakilerden mes'ulsünüz.”⁵ buyrulmuştur.

Hz. Ali (r.a.) bu Ayet-i Kerime'deki “ehlinizi koruyun” emrini وَعَلِّمُوهُمْ “Onları edeplendirin ve onlara ilim öğretin”⁶, diye tefsir etmişler, kurtuluşun edep ve ilim ile olacağını ifade buyurmuşlardır.

Şu halde edep ilimden önce gelir. Hz. Ömer (r.a.)'ın da تَدَبُّوا ، ثُمَّ تَعَلَّمُوا “Önce edebinizi güzelleştirin, sonra ilim öğrenin”⁷ buyurduğu rivayet olunur. Ebu Abdullah el-Belhî Hz. ise أَدَبُ الْعِلْمِ أَكْثَرُ “İlmin edebi ilimden de çoktur.”⁸, buyururlar.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurur: أَكْرَمُوا أَوْلَادَكُمْ وَأَحْسِنُوا أَدَبَهُمْ “Çocuklarınıza ikram ediniz ve edeblerini güzel yapınız.”⁹

Evlada yapılacak ikramın en güzeli yine güzel edep ve terbiyedir.

مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدًا أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ

“Hiçbir baba evladına güzel edepten daha faziletli bir ikramda bulunmamıştır.”¹⁰, hadis-i şerifi bunu ifade eder.

Demir tavında dövülür. Ağaç yaş iken eğilir. “Her iş vaktine ve mevsimine merhundur.”¹¹ İş vaktinde yapıldığında kamil netice elde edilir. Bunun için verilecek terbiyenin vaktini de gözetmek gerekir. Hasan-ı Basrî Hz., التَّعَلُّمُ فِي الصِّغَرِ كَالنَّقْشِ فِي الْحَجَرِ “Küçük yaşlardaki öğrenme taş üzerine yapılan nakış gibidir.”¹², buyururlar. O halde vaktinde ve mevsiminde, fırsat eldeyken, terbiyenin en güzel şekilde yapılmasına gayret göstermelidir. Zira terbiye almamış kimsenin terbiyecisi zamandır. Bunun için Anne-babasının terbiye etmediği kimseyi gece ve gündüz terbiye eder”¹³, denmiştir.

Her noktada, bil hasa ibadetlerde, insanlarla olan münasebetlerde, yeme-içmede, oturup-kalkmada, hatta yalnız kalındığında dahi edebe riayetle ayrılmamalıdır. Kaldı ki insanın hiçbir yerde yalnız kalması mümkün değildir. Zira Allah-ü Teala şöyle buyurur:

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ

¹ Seyyid-i Şerif, Tarifat, s.36

² Hatıratım, s.86

³ Elmalılı, Alfabetik İslam Hukuku ve Fıkıh İstılahları Kamusu, c.1, s.28

⁴ Elmalılı, Hak Dini Kur'ân Dili

⁵ Sahih-i Buharî, Hadis No: 32

⁶ el-Adabü's-Şer'iyye, el-Mektebetü's-Şamile

⁷ el-Adabü's-Şer'iyye, el-Mektebetü's-Şamile

⁸ el-Adabü's-Şer'iyye, el-Mektebetü's-Şamile

⁹ Sünen-i İbn-i Mace, Hadis No: 3661

¹⁰ Sünen-i Tirmizî, Hadis No: 1875

¹¹ Mektuplar Risalesi, s.66

¹² el-Adabü's-Şer'iyye, el-Mektebetü's-Şamile

¹³ el-Adabü's-Şer'iyye, el-Mektebetü's-Şamile

“Muhakkak ki Rabbin her halde mirsat ile gözetlemektedir.”¹⁴ Yani kullarını yetiştiren, her işini tedbir edip programlayan Cenab-ı Hak, “her halde gözetip duran şahid ve nâzırdır.”¹⁵ Biz onu görmüyor olsak da O’nun bizi gördüğü unutulmamalıdır.

Edeb, insanı yücelten ve yüce makamlara eriştiren bir haslettir. Abdullah bin Mübarek (r.h.) şöyle buyurur:

إِذَا وُصِفَ لِي رَجُلٌ لَهُ عِلْمُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ لَا أَتَأَسَّفُ عَلَى فَوْتِ لِقَائِهِ ، وَإِذَا سَمِعْتُ رَجُلًا لَهُ أَدَبُ الْقَسِّ أَتَمَّتْ لِقَاءَهُ
وَأَتَأَسَّفُ عَلَى فَوْتِهِ .

“Kendisinde evvelin ve âhirin ilmi olan bir kişinin bulunduğu bana söylense, onunla görüşemediğime üzülmem. Ancak yolun edebini öğrenmiş bir kimse olduğunu duysam, onunla görüşmeyi arzu ederim, görüşemediğim zaman da üzülürüm.”¹⁶

Hz. Üstazımız ve İmam-ı Rabbani Hz., الطَّرْقُ كُلُّهَا أَدَبٌ “Manevi yolun tamamı edeptir. Hiç bî edep vasılı hûda olamaz”¹⁷, “Edepten âri ve uzak olanların Allah-ü Teala’ya vasıl olmaları mümkün değildir.”¹⁸ buyurarak bir taraftan edebin ehemmiyetini ifade ederken diğer taraftan da edebe mugayir hareketin mahrumiyet ve hüsrana uğrayan, bu yola girdiği halde adabına riayet etmeyen şahıstır”¹⁹, buyururlar.

Yine İmam-ı Rabbânî Hz.:

وَالْحَائِبُ فِي هَذَا الطَّرِيقِ وَالْحَاسِرُ فِيهِ شَخْصٌ يَدْخُلُ فِيهِ وَلَا يُرَاعِي آدَابَهُ

“Bu yolda kaybedip zarar eden ve hüsrana uğrayan, bu yola girdiği halde adabına riayet etmeyen şahıstır”¹⁹, buyururlar.

Ebu Yezid Bestami Hz. şöyle anlatır: “Bana bir abidden bahsettiler. Onun yüce derecelerde olduğunu söylediler. Onu ziyaret etmeye karar verdim. Ziyaretine gittiğimde, kible cihetine tükürdüğünü gördüm, ziyaret etmekten derhal vazgeçtim. Çünkü edebe riayet etmeyen kişi, İslamî sırlara sahip olamaz.”²⁰

Edep imanı koruyan kaleler içinde düşmana en yakın olan dıştaki surdur. Şeytan ilkin onu yıkmak ister. O kale düştüğü zaman imanı yok edinceye kadar hevesle saldırıya devam eder.

Şu halde şeytanın hevesini boşa çıkarmak isteyen kimsenin, edep kalesini hep sağlam tutması gerekir.

B- HAYA

Haya, utanma ve çekinme manasına gelir. Güzeli işlemeye, çirkinini terk etmeye götüren ahlaka denir.²¹ Saygılı ve kontrollü hareket etmek, çirkinin yapılmasından, güzelin terkinden dolayı sıkılmak ve utanmaktır.

Hayâ, insanın en güzel süsü, müslümanın takva elbisesidir. A’raf Süresi’nin 26. Ayet-i Kerimesi’nde zikredilen **وَلِبَاسُ التَّقْوَى** “takva elbisesi” ile kastedilenlerden birinin de haya olduğu beyan edilmiştir.²²

Bir gün Rasülüllah (s.a.v.) Ensar’dan bir kişinin yanına uğramıştı. O zatı, kardeşine “Çok utangaçsın, bu kadar utanma! Çünkü bu utanman, ihtiyaçlarını görmekten seni alıkoyuyor” şeklinde nasihat ederken görünce: **“Bırak onu. Hayâ imandandır”**²³ buyurdular.

¹⁴ Fecr 14

¹⁵ Elmalılı, Hak Dini Kur’ân Dili

¹⁶ el-Adabü’ş-Şer’iyye, el-Mektebetü’ş-Şamile

¹⁷ Mektuplar Risalesi, s.155

¹⁸ İmam-ı Rabbani, Mektubat, c.1 s.292

¹⁹ İmam-ı Rabbani, Mektubat, c.1 s.281

²⁰ Bayezid-i Bistami, Hayatı-Menkıbeleri-Fikirleri, s.19

²¹ el-Adabü’ş-Şer’iyye, el-Mektebetü’ş-Şamile

²² Fahrettin Râzî, Tefsir-i Kebir

²³ İmam-ı Malik, Muvatta’, Hadis No: 1407; Endülüsû, el-Müntekâ Şerhu’l-Muvatta’

İbn-i Abdi'l-berr (r.h.), Süleyman (a.s.)'ın şöyle buyurduğunu zikreder: **الْحَيَاءُ نِظَامُ الْإِيمَانِ فَإِذَا انْحَلَّ** “Haya imanın nizamıdır. Nizam bozulduğu zaman, nizamın kendisinde olduğu şey (kamil iman da) gider.”²⁴

Bu hususta Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de şöyle buyurur:

إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأُولَى إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ

“Muhakkak ki insanların önceki Peygamberlerin sözlerinden²⁵ ilk idrak ettikleri-kavuştukları söz şudur: **Hayâ etmiyorsan dilediğini yap**”²⁶,

Hz. Aişe (r.a): **رَأْسُ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ الْحَيَاءُ** “Mekârim-i ahlâkın başı hayadır”²⁷, buyururlar. Hadis-i Şerif'te de, **الْحَيَاءُ الْإِسْلَامُ الْإِسْلَامُ الْإِسْلَامُ** “Her din için güzel ahlak vardır. İslamın güzel ahlakı da hayadır.”²⁸, buyrulmuştur.

Hayanın güzelliği ve kıymetiyle alakalı zikredilenler aynı zamanda hayasızlığın çirkinliğini de beyan eder. Hadis-i Şerif'te şöyle buyrulur:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ عَبْدًا نَزَعَ مِنْهُ الْحَيَاءَ فَإِذَا نَزَعَ مِنْهُ الْحَيَاءَ لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا مَقِيئًا مَمَقَّتًا فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا مَقِيئًا
مَمَقَّتًا نَزَعَتْ مِنْهُ الْأَمَانَةُ فَإِذَا نَزَعَتْ مِنْهُ الْأَمَانَةَ لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا خَائِبًا مُخَوَّنًا فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا خَائِبًا مُخَوَّنًا نَزَعَتْ مِنْهُ الرَّحْمَةُ فَإِذَا
نَزَعَتْ مِنْهُ الرَّحْمَةَ لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا رَجِيمًا مُلْعَعًا فَإِذَا لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا رَجِيمًا مُلْعَعًا نَزَعَتْ مِنْهُ رِبْقَةُ الْإِسْلَامِ

“Allah-ü Teala bir kulunun helakini murat ettiği zaman ondan hayayı söker. Ondan hayayı çıkardığı zaman sen onun ancak şiddetle mağdub (gadap olunmuş) insanlar arasında buğzedilmiş olarak bulursun. Böyle olunca da kendisinden emanet sökülür. Emanet söküldüğünde onu hain ve insanlar arasında kendisi için hıyanetle hükmolunmuş olarak bulursun. Böyle bulduğun zaman rahmet çıkarılır. Ondan rahmet çıkarıldığı zaman da onu kovulmuş ve lanetlenmiş olarak bulursun. Böyle bulduğunda ondan artık İslam bağı sökülmüştür.”²⁹

C- GÜZEL AHLAK

Ahlak, huy, seciye, tabiat, insanın yaratılışında veya sonrasında eğitimle kazandığı ruh hali ve melekesidir.

Dinimiz güzel ahlakı emreder. Bu emir, huy ve ahlakın sonradan gösterilen gayretler ile kemale ereceğini ve değişebileceğini gösterir.

Kalem Süresi'nin 4. Ayet-i Kerimesi'nde Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in ahlakından şöyle bahsedilir: **وَأَنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ** “Ve herhalde sen pek büyük bir ahlak üzeresin.”

“Göstereceğin gayret ile en yüksek hayrın zirvesine ulaştıracak pek büyük huylar, hakikaten tazime layık seciye, meleke ve maneviyat üzere yaratılmış bulunuyorsun”³⁰

Ayet-i Kerimedeki **خُلُقٍ عَظِيمٍ** nazm-ı celilini İmam-ı Mâverdi (r.h) “kerim tabiat, fitrî güzellik” olarak; Cevherî ise “güzel seciye, peyderpey hasıl olan huy” olarak tefsir etmiştir.³¹ Şu halde ahlak ve huy değişmez değildir.

Hz. Aişe (r.anha) validemize Peygamberimiz (s.a.v.)'in ahlakından sorulduğunda **كَانَ خُلُقُهُ الْقُرْآنَ** “Onun ahlakı Kur'an idi” diye cevap verirdi. Bununla Rasülülâh (s.a.v) Efendimizin Kur'an-ı Kerimin emir ve nehiyelerine, onun adabına ve mekârim-i ahlakına sınıksız sarıldığını ifade buyururlardı.³²

Kur'an-ı Kerim'deki mekârim-i ahlakın hepsi onda vardı. “Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz, Kur'an'ın yasakladığı eksikliklerin hepsinden korunur, emrettiği şekilde istikamet üzere bulunurdu.

²⁴ el-Adabü's-Şer'iyye, el-Mektebetü's-Şamile

²⁵ Abadî, Avnü'l-Ma'bud Şerh-u Sünen-i Ebi Davud, Aliyyü'l-Kârî'nin izahı

²⁶ Sünen-i Ebî Davud, Hadis No: 4164

²⁷ el-Adabü's-Şer'iyye, el-Mektebetü's-Şamile

²⁸ Sünen-i İbn-i Mace, Hadis No: 4171

²⁹ Sünen-i İbn-i Mace, Hadis No: 4190

³⁰ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili

³¹ el-Adabü's-Şer'iyye, el-Mektebetü's-Şamile

³² Beyhakî, Şu'abü'l-İman, Hadis No: 1409

Peygamberimizin güzel ahlakını anlamak, Kur'an-ı Kerim'i anlamaya bağlıdır. Şu halde O (s.a.v.), öyle büyük ahlak üzere idi ki onu başka bir tabir ile anlatmak kabil değildir.”³³

Müddessir Suresi'nin 1 ila 5. Ayet-i Kerimelerinde de şöyle buyrulur:

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ

“Ey bürünüp sarıman (Rasülüm)! Kalk artık inzar et (korkut). Ve Rabbini artık büyükle. Elbiseni artık temizle. Ve pislikleri artık def” eyle”

“Ve ancak Rabbini büyükle, her ne hadise olursa olsun hiçbir sebeple artık onu tekbir ile büyükleme vazifesini bırakma. Ve elbiselerini de temizle.”³⁴

“Elbiselerini de temizle” nazm-ı celilini İmam-ı Hasen ve Kurazî (r.h.) ve daha pek çok müfessir **“وَأَخْلَقَكَ فَحَسِّنْ**” ahlakını güzelleştir” olarak tefsir etmiştir.³⁵

Elbise bazen o elbiseyi giyen kimsede kullanılır. Elbisenin temizliği de elbise sahibinin beden ve ruhen temiz olması manasından kinayedir. Şu halde ayetin manası kalbini günahattan, vefasızlıktan temiz tut, yasakları kabule mani olacak kirli ahlaktan sakın, nasihatleri kabule sevkeden güzel ahlak ile bürün, demektir. Bu kinevî mana hakiki mana olan “beden ve cismani temizliğin murad edilmesine de mani değildir.

Burada başka bir manayı da göz ardı etmemek gerekir. Bazen elbise yakın çevre manasında kullanılır.

Buna göre Ayet-i Kerime'nin manası şöyle olur: “Seni elbisen gibi yakından sarmış olan ehil ve ashabını, evvela onları temizle”³⁶

“Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.”³⁷, buyuran Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu Ayet-i Kerime mucibince her fırsatta güzel ahlakı ashabına tavsiye buyurmuştur. Muaz Bin Cebel (r.a.)'ı Yemen'e vali olarak gönderdiklerinde, atına binip ayağını üzengiye koyduğu sırada **أَحْسِنْ خُلُقَكَ** “Ey Muaz, insanlara karşı ahlakını güzelleştir.”³⁸, buyurmuşlardır.

Bir ara **“Sizlerden en çok sevdiğim ve kıyamet gününde bana en çok yakın olanınızı haber vereyim mi?”** diye üç defa sordular. Ashab-ı Kiram, “evet ya Rasülallah” deyince: **أَحْسِنْتُمْ أَخْلَاقًا** “Ahlak bakımından güzel olanınızdır.”³⁹, buyurdular.

Güzel ahlakın kişiye kazandırdığı dereceleri ifade ederken de:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُذْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ

“Şüphesiz mü'min güzel ahlakı sayesinde gündüzü sâim (oruçlu), geceni kâim (namazla ayakta) olanların derecesine ulaşır.”⁴⁰, buyurmuşlardır.

Kötü ahlak ferdî ve içtimaî hayatın ızdırıp kaynağı, güzel ahlak ise saadet ve selametın sebeplerinden biridir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurur:

إِنَّ اللَّهَ كَرِيمٌ يُحِبُّ الْكَرِيمَ وَمَعَالِي الْأَخْلَاقِ وَيَكْرَهُ سَفْسَافَهَا

“Allah-ü Teala kerîmdir. Kerîm olan şeyi ve yüce ahlakı sever. Hakir olan işi ve fâsid olan her şeyi kerih görür.”⁴¹

Nevvas bin Sem'an (r.a.) anlatır: “Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'e iyilik ve kötülükten sordum. Bana şöyle cevap verdi:

أَلْبِرٌ حُسْنُ الْخُلُقِ وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلَعَ عَلَيْهَا النَّاسُ

“İyilik güzel ahlaktır. Kötülük ise gönlünü daraltan⁴² ve insanların muttali olmasını kerih gördüğün şeylerdir.”⁴³

³³ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili

³⁴ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili

³⁵ Tefsir-i Kurtubî

³⁶ Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili

³⁷ Beyhaki, Sünen-i Kübrâ, 21301

³⁸ Muvatta, Babu Husni'l-Huluk, Bab Başlığı

³⁹ Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel, Hadis No: 6738

⁴⁰ Sünen-i Ebî Davud, 4165

⁴¹ Beyhaki, Sünen-i Kübrâ, 21299

⁴² İmam-ı Nevevî, Şerhu'n-Nevevî ala Müslim

“İnsanların cennete girmelerine en çok sebep olan amel nedir?”, diye sorulduğunda ise Peygamber Efendimiz (s.a.v.); **تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ** “Allah’tan korkmak ve güzel ahlaktır”⁴⁴, buyurmuşlardır.

En güzel ahlak ile yaratılmasına rağmen, kendi ahlakının güzelliği için Allah-ü Teala’ya yalvarır kötü ahlaktan Rabbine sığınır.

Aynaya baktığında, **اللَّهُمَّ أَحْسَنْتَ خَلْقِي فَأَحْسِنْ خُلُقِي** “Allah’ım yaratılışımı güzel kıldığın gibi, ahlakımı da güzelleştir.”⁴⁵, diye dua eder; bazen de, **اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ وَسُوءِ الْأَخْلَاقِ** “Allah’ım, ihtilaftan, nifaktan ve kötü ahlaktan sana sığınırım.”⁴⁶, diye yalvarırlardı.

---

⁴³ Sahih-i Müslim, Hadis No: 4632

⁴⁴ Sünen-i Tirmizi, Hadis No: 1927

⁴⁵ Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel, Hadis No: 3632

⁴⁶ Sünen-i Nesâî, Hadis No: 5376

Vaaz Mevsümü:

İHLAS VE RİYA

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
07.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: İhlas ve Riya

İhlas, lügatte tasfiye ve bir şeyin hulasasını almak, bir şeyi diğerinden ayırmak,¹ İstilahta ise; kalbin saflığını bozan küdürattan (kirlerden) kalbi temizlemek, ibadetlerde riyayı (gösterişi) terk edip Allah'ı görür gibi ibadet etmek manalarına gelir.² Denilmiştir ki;

لَنْ كُلَّ شَيْءٍ يُتَّصَرُّ أَنْ يَشُوبَهُ غَيْرُهُ فَإِذَا صَفَا عَنْ شُوبِهِ وَخَلَصَ عَنْهُ يُسَمَّى خَالِصًا وَيُسَمَّى الْفِعْلُ الْمُخْلِصُ إِخْلَاصًا

“Her bir şeyin başka şeyle karışması tasavvur olunur. Karıştığı şeyden temizlendiği ve ondan halas kılındığı zaman halis diye isimlendirilir. Halas bulan fiil ise ihlas diye isimlendirilir.”³

Hz. Üstazımız (kuddise sirruhu) buyurmuşlardır ki; “İhlasın manası; Bir mazarrattan korkmadan ve bir menfaat beklemeden, yalnız îlâ-i Kelimetillâh yolunda Allah rızası için çalışıp, “el-Mücahid fi sebilillah, el-Müştâk ilâ Cemâlillah” sırrına mazhar olmaktır ki; işte bu kimse hem sekerât-ı mevt geçidini, hem mizanı, hem de sıratı kolayca geçerek cennet ve cemali ilahi ile müşerref olacak hakiki kuldur.”⁴

Cenab-ı Hak Zümer suresinde şöyle buyuruyor:

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

“Ey Rasulüm! Emin ol ki, Biz sana bu Kitabı hak olarak indirdik. O halde Allah'a -yalnız ona halis kılarak- (şirk ve gösteriştan uzak olarak) ibadet ve kulluk et.”⁵

Yine diğer bir Âyet-i Kerime'de;

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

“Habibim de ki: “Ben, Allah'a Onun dinine ihlas sahibi olarak ibadet etmekle emrolundum.”⁶

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Hadis-i Şeriflerinde şöyle buyururlar;

مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مُخْلِصًا دَخَلَ الْجَنَّةَ

“Kim halis ve muhlis olarak (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) derse cennete dâhil olur.”⁷

Bu Hadis-i Şerifin şerhinde İmam-ı Sübkî hazretleri;

فَهَذَا وَعْدٌ لِمَنْ قَالَ تِلْكَ الْكَلِمَةَ وَإِنْ لَمْ يَأْتِ بِغَيْرِهَا بِدُخُولِ الْجَنَّةِ وَمَعَ هَذَا لَا يُسْتَدَلُّ بِهِ عَلَى عَدَمِ فَرِيضَةِ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّوْمِ وَغَيْرِهَا

“Bu Hadis-i Şerif her ne kadar başka bir amel ile gelme de bu kelimeyi söyleyene Cennete girmek ile vaaddir. Bununla beraber bu Hadis-i Şerif ile namaz, zekât ve oruç gibi ibadetlerin farz olmadığına istidlal edilmez.”⁸

Hazreti Üstazımız (kuddise sirruhu), bu Hadis-i Şerif'te zikredilen (خَالِصًا مُخْلِصًا) kelimelerini şöyle izah etmişlerdir:

¹Ali Nasıf, Et-Tacü'l-Camiu lil-Usul, Kitabü'n-Niyyeti ve'l-İhlas ; Cürcani, Et-Tarifat

²Cürcani, Et-Tarifat

³Cürcani, Et-Tarifat

⁴Z. Sunguroğlu'nun Notları, Yeni Baskı, s.44

⁵Zümer 2

⁶Zümer 11

⁷Taberani, Mucemü'l-Evsat, h.1235

⁸El-Menhelü'l-Azbi'l-Mevrud, Şerh-i Sünen-i Ebi Davud, Mezkûr Hadis-i Şerif'in Şerhinden

“Halis: İtikatta ehl-i sünnet üzere olup, şirk ve nifak gibi âfât-ı kalbiyeden pâk olmak demektir. Muhlis: Amelde ihlas üzere olup hulûs-i kalp ile izhar-ı ubûdiyette emeye derler.”⁹

“İhlas, Allah ile kul arasında gizli bir perdedir.”¹⁰ Hadîs-i Kudsi de;

الإِخْلَاصُ سِرٌّ مِنْ سِرِّي اسْتَوْدَعْتُهُ قَلْبَ مَنْ أَحْبَبْتُ مِنْ عِبَادِي لَا يَطَّلِعُ عَلَيْهِ مَلَكَ فَيَكْتُبُهُ وَلَا شَيْطَانٌ فَيُنْفِسُهُ

“İhlas benim sırlarımdan bir sırdır. Onu kullarımdan sevdiğlerimin kalbine yerleştiririm. Hiçbir melek ona muttali olamaz ki yazabilsin ve şeytan da ona muttali olamaz ki ifsad edebilsin” buyruluyor.¹¹

Ebu Hüreyre (r.a) anlatıyor: Rasûlullah Efendimiz (sallahü aleyhi ve sellem)’in huzuruna birisi gelerek;

فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَعْمَلُ الْعَمَلَ فَأُسِرُّهُ فَيَطَّلِعُ عَلَيْهِ ذَلِكَ أَلِي فِيهِ أَجْرٌ؟ قَالَ: «لَكَ فِيهِ أَجْرَانِ أَجْرُ السِّرِّ وَأَجْرُ الْعَلَانِيَةِ

“Ya Rasûlallah! Ben bir amel işliyorum ve onu gizliyorum. Fakat ona muttali’ olunuyor. Bu vaziyetim beni şaşkına çeviriyor. Bunda benim lehime bir mükâfat var mıdır?” dediğinde Efendimiz (sallahü aleyhi ve sellem) “Bunda sana iki mükâfat vardır. Gizli yapma mükâfatı ve aşikâr yapma mükâfatı” buyurdular.¹²

Ma’rûf-i Kerhî hazretleri şöyle buyurur:

مَنْ عَمِلَ لِلتَّوَابِ فَهُوَ مِنَ التُّجَّارِ وَمَنْ عَمِلَ خَوْفًا مِنَ النَّارِ أَوْ طَمَعًا فِي الْجَنَّةِ فَهُوَ مِنَ الْعَبِيدِ وَمَنْ عَمِلَ لِلَّهِ فَهُوَ مِنَ الْأَحْرَارِ وَهِيَ الْمَرْتَبَةُ الْعُلْيَا

“Kim sadece sevap kazanmak için amel ederse o ticaret ehlidir. Kim sadece cehennemden korktuğu veya cenneti arzu ettiği için amel ederse; O Allah’ın kullarındandır.

Kim de sadece Allah rızası için amel ederse ahrârdandır (muhlislerdendir), bu ise en yüksek mertebedir.”¹³

İmam-ı Rabbânî hazretleri buyururlar ki;

إِنَّ لِلشَّرِيعَةِ ثَلَاثَةَ أَجْزَاءٍ الْعِلْمُ وَالْعَمَلُ وَالْإِخْلَاصُ وَمَا لَمْ يَتَّحَقَّقْ كُلٌّ مِنْ هَذِهِ الْأَجْزَاءِ الثَّلَاثَةِ لَا تَتَّحَقَّقُ الشَّرِيعَةُ

“Muhakkak şeriat için üç cüz vardır. İlim, amel ve ihlas. Bu üç cüzün tamamı tahakkuk etmediği müddetçe şeriat (tam manasıyla) tahakkuk etmiş olmaz”.¹⁴

Büyüklerimiz ihlas ile alakalı olarak “İlim, amel, ihlası söylemek kolay; ama bunun tatbiki ve Cenab-ı Hakkın rızasını kazanabilmek bambaşka bir şey. İhlas, doğru ameli öğrenip amel etmekle ve öğrendiği ilmi öğretmekle olur.”¹⁵ buyurmuşlardır.

Rasûlullah Efendimiz (sallahü aleyhi ve sellem)’in huzuruna birisi gelerek;

يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ رَجُلًا يَلْتَمِسُ الْخَيْرَ وَالذِّكْرَ مَا لَهُ؟ قَالَ: "لَا شَيْءَ لَهُ" يَقُولُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ: "إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَقْبَلُ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا مَا خَلَصَ لَهُ، وَابْتِغَى بِهِ وَجْهَهُ"

⁹ Z. Sunguroğlunun Notları, Yeni Baskı, s.44

¹⁰ Cürcani, Et-Tarifât

¹¹ Ali Nasîf, Et-Tacü'l-Camiu lil-Usul, Kitâbü'n-Niyeti ve'l-İhlas, c.1, s.50

¹² Semerkandî, Tenbihü'l-Gafilin, Babü'l-İhlas

¹³ Abdurrahma Sâfûri, Nüzhetü'l-Mecâlis, Babü'l-İhlas

¹⁴ İmam-ı Rabbânî, Mektûbât-ı Şerife, c.1, m.36

¹⁵ Ümraniye Sohbetlerinden

“Ya Rasûlallah! Hayır ve zikre yapışan adam için ne buyurursunuz. Ona bundan bir şey var mıdır?” dedi. Efendimiz (sallahü aleyhi ve sellem): **“Hiçbir şey yoktur”** bunu üç defa söylerek **“Allah azze ve celle ancak ihlasla yapılanı ve cemali ilahi talep olunanı kabul eder”**¹⁶ buyurdu.

“İhlas için denilmiştir ki ihlas murakabeye devam edip dünyevi bütün hazları unutmaktır.”¹⁷

Yahya Bin Muaz (k.s),

الإِخْلَاصُ يُمَيِّزُ الْعَمَلَ مِنَ الْعُيُوبِ كَتَمْيِيزِ اللَّبَنِ مِنَ الْفَرْثِ وَالْدَّمِ

“Sütün necaset ve kandan ayrılması gibi ihlas da ameli ayıplardan ayırıp temizler” buyurmuştur.¹⁸

Hadis-i Şerifte Rasûlullah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur;

مَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ظَهَرَتْ يَتَا بَيْعِ الْحِكْمَةِ مِنْ قَلْبِهِ عَلَى لِسَانِهِ

“Allah için halis niyetle kırk gün amel edenin kalbinden diline hikmet pınarları dökülür.”¹⁹

Havârifler İsa (aleyhisselam)’a **“مَا الْخَالِصُ مِنَ الْأَعْمَالِ”** Amellerinde halis kimdir? Diye sual ettiler;

فَقَالَ الَّذِي يَعْمَلُ لِلَّهِ تَعَالَى لَا يُجِبُّ أَنْ يَحْمَدَهُ عَلَيْهِ أَحَدٌ

Buyurdular ki; “Allah için amel edip, işlediği ameli üzerine hiçbir kimsenin kendisini methetmesinden hoşlanmayandır.”²⁰

Muaz ibn-i Cebel (r.a) anlatıyor; Rasûlullah Efendimiz beni Yemen’e vali olarak gönderirken;

يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِي قَالَ أَخْلِصْ دِينَكَ يَكْفِيكَ الْعَمَلُ الْقَلِيلُ

“Ya Rasûlallah! Bana tavsiyede bulunur musunuz? dedim. Efendimiz (sallahü aleyhi ve sellem) de **“Dininde ihlaslı ol, sana az amel kâfidir.”**²¹ buyurdular.

Bazı hikmet sahiplerine;

مَنْ الْمُخْلِصُ؟ قَالَ الْمُخْلِصُ الَّذِي كَتَمَ حَسَنَاتِهِ كَمَا يَكْتُمُ سَيِّئَاتِهِ وَقِيلَ مَا عَايَةُ الْإِخْلَاصِ؟ قَالَ أَنْ لَا يُحِبَّ مَحْمَدَةَ النَّاسِ

“Muhlis kimdir?” diye sual edildi. Dediler ki, “muhlis; seyyiâtını gizlediği gibi hasenâtını da gizleyen kişidir.” “İhlasın gayesi nedir?” diye sual olduğunda dediler ki, “yaptığı amelinde insanların övmelerini sevmemektir.”²²

Hazreti Üstazımız (kuddise sirruhu) ihlasa şöyle misal vermişlerdir; “Geyik Âdem (Aleyhisselam)’ın adını duyunca onu ziyarete gitti. Hazret-i Âdem bundan çok memnun oldu. Ve sağ elini geyiğin sırtına koyarak kendisini taltif etti. Bu temastan dolayı geyiğin kuyruk tarafında bir misk meydana geldi. Arkadaşlarının yanına dönünce diğer geyikler “Bu güzel kokuyu nerden buldun?” dediler. O da keyfiyetini onlara anlattı.

Bunun üzerine diğer geyikler de Hazreti Âdem’in yanına vardılar, fakat onların vücudunda herhangi bir misk hâsıl olmadı. Çünkü birinci geyiğin niyetinde hulus vardı. O halis bir kalp ile gitmişti. Diğer geyikler de ise bu ihlas yoktu.²³

¹⁶ Taberani, Mucemü’l-Kebir, h.7513

¹⁷ Gazalî, İhya-ü Ulum’id-Din, Bab-ü Beyan-i Fazileti’n-Niyyeti

¹⁸ Gazalî, İhya-ü Ulum’id-Din, Babü’l-İhlası ve Faziletihi

¹⁹ Hafız el-Münzirî, Et-Terğîb ve’t-Terhib, Et-Terğîb fi’l-İhlas

²⁰ Gazalî, İhya-ü Ulum’id-Din, Bab-ü Beyan-i Fazileti’n-Niyyeti

²¹ Hafız el-Münzirî, Et-Terğîb ve’t-Terhib, Et-Terğîb fi’l-İhlas

²² Semerkandî, Tenbihü’l-Gafilin, Babü’l-İhlas

²³ Z. Sunguroğlunun Notları, Yeni Baskı, s.45

İmamı Rabbani hazretleri,

إِذَا بَقِيَتْ الْإِسْتِقَامَةُ عَلَى الْإِخْلَاصِ تَبَسَّرَ أُمُورٌ سِنِينَ فِي سَاعَاتٍ

“İhlâs üzerine istikamet devam ettikçe senelerce yapılabilecek işler (ibâdetler) saatler içerisinde müyesser olur”²⁴ buyurmuşlardır.

وَقِيلَ لِذِي الثُّونِ الْمِصْرِيِّ: مَتَى يَعْلَمُ الرَّجُلُ أَنَّهُ مِنْ صَفْوَةِ اللَّهِ تَعَالَى؟ يَعْني مِنْ حَوَاصِّهِ الَّذِينَ اضْطَفَاهُمُ اللَّهُ تَعَالَى، قَالَ: يَعْرِفُ ذَلِكَ بِأَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ: إِذَا حَلَعَ الرَّاحَةَ، يَعْنِي تَرَكَ الرَّاحَةَ، وَأَعْطَى مِنَ الْمَوْجُودِ، يَعْنِي يُعْطِي مِنَ الْقَلِيلِ الَّذِي عِنْدَهُ، وَأَحَبَّ سُقُوطِ الْمَنْزِلَةِ، وَاسْتَوَتْ عِنْدَهُ الْمُحْمِدَةُ وَالْمَذْمَةُ

Zü'n-Nun-i Mısırî hazretlerine şöyle sual edildi; “Bir kişi Allah’ın seçtiği hususi kullardan olduğunu nasıl bilebilir?”. Buyurdular ki;

Bunu dört şeyle bilebilir. Allah için rahatını terk edebildiğinde, elinde olandan az da olsa verebilirse, makamından alt makamlara idirildiğinde (çıktığındaki gibi) sevinebilirse, amellerinde övülmesi ile zemmedilmesi nefsinde müsavi ise (yani muhlis ise).²⁵

Rasûlüllah Efendimiz (sallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyururlar:

طُوبَى لِلْمُخْلِصِينَ أُولَئِكَ مَصَابِيحُ الْهُدَى تَنْجِلِي عَنْهُمْ كُلَّ فِتْنَةٍ ظَلَمَاءَ

“Muhlislere (ihlâşlı kişilere) müjdelere olsun. Onlar hidayet lambalarıdır ki her türlü karanlık fitne onlardan inkişaf eder, zail olur.”²⁶

Yine diğer bir Hadis-i Şerifte;

مَنْ فَارَقَ الدُّنْيَا عَلَى الْإِخْلَاصِ لِلَّهِ تَعَالَى وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَأَتَى الزَّكَاةَ فَارَقَهَا وَاللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ رَاضٍ

“Kim, tek olan ve ortağı olmayan Allahü Teâlâ’ya ihlas üzere namazını kılar ve zekâtını verir olduğu halde dünyadan ayrılırsa, Allahü Teâlâ o kulundan razı olarak dünyadan ayrılmış olur.”²⁷

Bu Hadis-i Şerif’in izahında şöyle denilmiştir;

وَقِيلَ الْمُحْتَاجُ إِلَى الْإِخْلَاصِ هُوَ كُلُّ الْعَمَلِ فَوَجْهُ تَخْصِيصِ مَا ذَكَرَ أَنَّ الصَّلَاةَ لِتَكْثُرِهَا فِي كُلِّ يَوْمٍ وَالزَّكَاةَ لِكَوْنِهَا بِالْمَالِ الْمَخْضُ كَانَتْ أَشَقَّ عَلَى النَّفْسِ .

“İhlâsa ihtiyacı olan amellerin tamamıdır. Sadece bunların tahsis edilmesi ise; namaz her gün tekrar ettiğinden, zekât ise sadece mal ile ifa edildiğinden bunlar nefis üzerine çok ağır geldiği içindir.”²⁸

Büyüklerden bazıları, “İhlas ebedi kurtuluştur. İlim, tohumdur; amel, ziraattır; suyu da ihlastır” buyurmuşlardır.²⁹

Bir kimse ne kadar ilme sahip olursa olsun, ilmi ile amel etmedikçe ve amelini ihlas üzere yapmadıkça o amel fayda vermez. Yani o ilim onu kurtarmaz.

Hazret-i Üstazımız (kuddise sirruhu); “Amelsiz ilimde ve İhlas olmayan amelde hayır kokusu bulunmaz. İhlas ile elde edilen ilim ayn-ı ibadettir” buyurmuşlardır.³⁰

²⁴ İmam-ı Rabbânî, Mektûbât-ı Şerife, c.1, m.141

²⁵ Semerkandi, Tenbihü'l Gafilin, Babü'l-İhlas

²⁶ Beyhakî, Şuabü'l-İman, İhlâsu'l-Amel, h.6448

²⁷ Hafız el-Münzirî, Et-Terğîb ve't-Terhib, Et-Terğîb fi'l-İhlas

²⁸ Hadimî, Berika Şerhü't-Tarika, Babü'l-İhlas

²⁹ Gazalî, İhya-ü Ulum'id-Din, Babü'l-İhlası ve Faziletihi

³⁰ Ali Erol, Hatıratım, s.70

İmam-ı Gazali hazretleri şöyle buyurur;

أَقْلُ طَاعَةٍ سَلِمَتْ مِنَ الرِّيَاءِ وَالْعُجْبِ وَقَارَنَهَا الْإِخْلَاصُ يَكُونُ لَهَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْقِيَمَةِ مَا لَا نِهَايَةَ لَهُ وَأَكْثَرُ طَاعَةٍ إِذَا أَصَابَتْهَا هَذِهِ الْأَفَةُ لَا قِيَمَةَ لَهَا إِلَّا أَنْ يَتَدَارَكَهَا اللَّهُ تَعَالَى بِلُطْفِهِ

“Riya ve ucuptan selim olup kendisine ihlasın yakın olduğu az amel için Allahü Teâlâ indinde nihayeti olmayan kıymet vardır. Bu afetlerin isabet ettiği çok amel için ise hiç kıymet yoktur. Sadece Allahü Teâlâ'nın lütfü ile hazırladığı vardır.”³¹

Hz. Ömer (r.a) Ebu Musa'l-Eşari (r.a) hazretlerine yazmış olduğu mektupta;

مَنْ خَلَصَتْ نِيَّتُهُ كَفَاهُ اللَّهُ تَعَالَى مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ

“Kim niyyetinde ihlası temin ederse Allah kendisi ile insanlar arasında olan işlerde ona kâfidir.” Buyurmuşlardır.³²

Bazı hikmet sahipleri şöyle buyurur;

إِذَا أَبْعَضَ اللَّهُ عَبْدًا أَعْطَاهُ ثَلَاثًا وَمَنْعَهُ ثَلَاثًا أَعْطَاهُ صُحْبَةَ الصَّالِحِينَ وَمَنْعَهُ الْقَبُولَ مِنْهُمْ وَأَعْطَاهُ الْأَعْمَالَ الصَّالِحَةَ وَمَنْعَهُ الْإِخْلَاصَ فِيهَا وَأَعْطَاهُ الْحِكْمَةَ وَمَنْعَهُ الصِّدْقَ فِيهَا

“Allah bir kuluna buğzettiği zaman ona üç şey verir ve üç şeyden de onu men eder. Ona salihlerin sohbetini nasip eder, fakat onlar tarafından kabul edilmekten men eder. Ona salih amel nasip eder, fakat amellerde ihlastan men eder. Ona hikmet verir, fakat onlardaki sızıktan onu men eder.”³³

Sehl-i Tüsteri hazretlerine;

أَيُّ شَيْءٍ أَشَدُّ عَلَى النَّفْسِ فَقَالَ الْإِخْلَاصُ إِذْ لَيْسَ لَهَا فِيهِ نَصِيبٌ

“Hangi şey nefse ağır gelir?” diye soruldu. Buyurdular ki; “İhlas, çünkü ihlasta nefis için hiçbir nasip yoktur.”³⁴

İmamı Rabbani Hazretleri;

فَإِنَّ الْمَقْصُودَ مِنْ طَيِّ مَنَازِلِ الطَّرِيقَةِ وَالْحَقِيقَةِ لَيْسَ هُوَ شَيْئًا غَيْرَ تَحْصِيلِ الْإِخْلَاصِ الْمُسْتَلْزِمِ لِحُصُولِ مَقَامِ الرِّضَا

“Muhakkak ki, tarikat ve hakikat makamlarını geçmekten maksad, rıza makamını elde etmeyi icab eden ihlâsı tahsilden başka bir şey değildir.”³⁵ buyurmuşlardır.

Yine İmam-ı Rabbani hazretleri;

وَالنَّصِيحَةُ الَّتِي يُنْصَحُ بِهَا الْمُحِبُّونَ وَالْمُخْلِصُونَ هُوَ التَّرْغِيبُ فِي السَّعْيِ وَالِاجْتِهَادِ فِي تَحْصِيلِ الْإِقْبَالِ بِالْكَلْبِيَّةِ عَلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى، وَالِإِعْرَاضِ عَمَّا سِوَاهُ عَزَّ شَأْنُهُ هَذَا هُوَ الْأَمْرُ وَالْبَاقِي مِنَ الْعَبَثِ وَ حُصُولِ هَذِهِ الدَّوْلَةِ الْعُظْمَى مَوْقُوفٌ فِي هَذَا الْوَقْتِ عَلَى الْإِخْلَاصِ لِلطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ النَّقْشِبَنْدِيَّةِ وَالتَّوَجُّهِ إِلَيْهِمْ

“Bize muhabbet edenlere ve muhlislere yapılan nasihat; tamamen Allah'a yönelme hususunda gayret etmeye, çalışmaya ve masivâllah'tan yüz çevirmeye teşvik etmektir. İşin özü budur, gerisi boştur. Bu zamanda bu büyük nimeti elde etmek ancak Taife-i Aliyye-i Nakşibendiye'ye karşı ihlaslı olmaya ve onlara muhabbetle teveccüh etmeye muhtaçtır.”³⁶ buyurmuşlardır.

³¹ Hadimî, Berika Şerhü't-Tarika, Babü'l-İhlas

³² Gazalî, İhya-ü Ulum'id-Din, Babü'l-İhlası ve Faziletihi

³³ Gazalî, İhya-ü Ulum'id-Din, Babü'l-İhlası ve Faziletihi

³⁴ Gazalî, İhya-ü Ulum'id-Din, Babü'l-İhlası ve Faziletihi

³⁵ İmam-ı Rabbânî, Mektubat-ı Şerife, c.1, m.36

³⁶ İmam-ı Rabbânî, Mektubat-ı Şerife, c.1, m.90

Zü'n-Nun-i Mısırî hazretlerinden rivayet olundu;

ثَلَاثٌ مِنْ عِلْمَاتِ الْإِخْلَاصِ اسْتَوَاءُ الْمَدْحِ وَالذَّمِّ مِنَ الْعَامَّةِ وَنَسْيَانُ رُؤْيَةِ الْأَعْمَالِ فِي الْأَعْمَالِ وَافْتِصَاءُ ثَوَابِ الْعَمَلِ فِي الْآخِرَةِ

“Üç şey ihlasın alametlerindedir. Bunlar: Herkes tarafından medih ve zemmin müsavi olması, amelleri görmeyi unutmak, amelin sevabını ahirette almayı istemek.”³⁷

Fudayl bin İyaz (rh.) şöyle buyuruyor;

تَرْكُ الْعَمَلِ لِأَجْلِ النَّاسِ رِيَاءٌ وَالْعَمَلُ لِأَجْلِهِمْ شِرْكٌ وَالْإِخْلَاصُ الْخَلَاصُ مِنْ هَدَيْنٍ وَأَلَّا تَطْلُبَ لِعَمَلِكَ شَاهِدًا عِزُّ اللَّهِ

“Ameli insanlardan dolayı terk etmek riyadır. İnsanlar için işlemek ise şirktir. İhlas ise, her ikisinden arınmak ve ameline Allah’tan başkasını şahit tutmamandır.”³⁸

Üveys-i Karani hazretleri,

الدُّعَاءُ بِظَهْرِ الْغَيْبِ أَفْضَلُ مِنَ الزِّيَارَةِ وَاللِّقَاءِ (أَيُّ لَأَنَّ الرِّيَاءَ قَدْ يَدْخُلُهُمَا)

“Bir kişiye gıyabında dua etmek onu ziyaret etmek ve buluşmaktan daha faziletlidir. (Çünkü bu ikisine riya karışabilir.)”³⁹ buyurmuştur.

Ebu Bekir El-Vâsıtî hazretleri şöyle ifade etmişlerdir;

حَفْظُ الطَّاعَةِ أَشَدُّ مِنْ فِعْلِهَا؛ لِأَنَّ مِثْلَهَا كَمِثْلِ الزُّجَاجِ سَرِيعَ الْكَسْرِ، وَلَا يَقْبَلُ الْجَبْرَ، كَذَلِكَ الْعَمَلُ إِنْ مَسَّهُ الرِّيَاءُ كَسَرَهُ، وَإِذَا مَسَّهُ الْعُجْبُ كَسَرَهُ، وَإِذَا أَرَادَ الرَّجُلُ أَنْ يَعْمَلَ عَمَلًا وَخَافَ الرِّيَاءَ مِنْ نَفْسِهِ فَإِنْ أَمَكَّنَهُ أَنْ يُخْرِجَ الرِّيَاءَ مِنْ قَلْبِهِ فَيَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَجْتَهِدَ فِي ذَلِكَ وَإِنْ لَمْ يُمْكِنْهُ فَيَنْبَغِي أَنْ يَعْمَلَ وَلَا يَتْرَكَ الْعَمَلَ لِأَجْلِ الرِّيَاءِ، ثُمَّ يَسْتَعْفِرُ اللَّهَ تَعَالَى مِمَّا فَعَلَ فِيهِ مِنَ الرِّيَاءِ فَلَعَلَّ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يُؤَفِّقَهُ لِلْإِخْلَاصِ فِي عَمَلٍ آخَرَ

“Taati muhafaza etmek işlemekten daha zordur. Çünkü tâat, kırılması an meselesi olan cam gibidir. Zorlamaya gelmez. Amel de böyledir. Eğer amele riya ve ucub karışırsa onu kırar. Bir adam Salih amel işlemeyi ister de içindeki riyadan korkarsa bakılır;

Eğer kalbinden riyayı çıkarıp atmak mümkün olursa çıkarmaya gayret etmesi lazımdır. Eğer çıkarıp atması mümkün değilse amelini işlemesi, riyadan dolayı terk etmemesi lazımdır. Sonra hazreti Allah’a riyadan dolayı istiğfar eder. Umulur ki Hz. Allah sonraki amellerinde onu ihlase muvaffak kılar.”⁴⁰

Hiz. Üstazımız (kuddise sirruhu) da “İhlas ile eda edilen ibadetler belalara manidir. Sahibine zarar vermez”⁴¹ buyurmuşlardır.

RIYA

Riya lügatte bir işi başkalarına göstermek için yapmak manasına gelir. İstılahta ise;

الرِّيَاءُ تَرْكُ الْإِخْلَاصِ فِي الْعَمَلِ بِمَلَا حَظَّةٍ عِزُّ اللَّهِ فِيهِ

“Riya Allahtan başkasını mülahaza etmek suretiyle amellerde ihlası terk etmektir.”⁴² Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) Hadis-i Şeriflerinde şöyle buyurur:

³⁷ Hadimî, Berika Şerhü't-Tarika, Babü'l-İhlas

³⁸ Cürcani, Et-Tarifât

³⁹ Osman e's-Safuri, Nüzhetü'l-Mecalis, Babü'l-İhlas

⁴⁰ Semerkandî, Tenbihü'l-Gafilin, Babü'l-İhlas

⁴¹ Ali Erol, Hatiratım, s.92

⁴² Cürcani, Et-Tarifât

إِنَّ أَحْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ الشِّرْكَ الْأَصْعَرُ ، قَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَا الشِّرْكَ الْأَصْعَرُ ؟ قَالَ : الرِّيَاءُ ، يَقُولُ اللَّهُ لَهُمْ يَوْمَ يُجَازِي الْعِبَادَ بِأَعْمَالِهِمْ : إِذْهَبُوا عَلَى الَّذِينَ كُنْتُمْ تُرَاعُونَ فِي الدُّنْيَا ، فَانظُرُوا هَلْ تَجِدُونَ عِنْدَهُمْ جَزَاءً

“Sizin üzerinize en çok korktuğum şey küçük şirktir (küçük şirke kapılmanızdır).” “Ya Rasûlallah küçük şirk nedir?” dediler. “Riyadır” buyurdu (ve şöyle devam etti).“Cenabı Hak; kendisinde şüphe olmayan o günde amelleriyle insanlara mükâfat vereceği zaman riyakârlara, “Kendilerine riya yaptığınız kimselere gidin. Bakalım onlar indinde bir mükâfat bulabilecek misiniz?” buyurur.⁴³

Hz. Ali (radiyallahü anh)’den rivayet olundu,

لِلْمُرَانِي أَرْبَعٌ عَلَامَاتٍ: يَكْسَلُ إِذَا كَانَ وَحْدَهُ، وَيَنْشَطُ إِذَا كَانَ مَعَ النَّاسِ، وَيَزِيدُ فِي الْعَمَلِ إِذَا أُتِيَ عَلَيْهِ، وَيَنْقُصُ إِذَا دُمَّ بِهِ

“Mürai için dört alamet vardır. Yalnız başına kaldığında ibadette tembellik gösterir. İnsanlar ile beraber olduğunda dikkatli bir şekilde ibadet eder. Medhedildiği zaman amelini artırır. Zemmedildiğinde ise amelinde noksanlık yapar.”⁴⁴

Cenabı Hak Mâun Sûresinde şöyle buyurur;

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ . الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ . الَّذِينَ هُمْ يُرَاعُونَ

“O namaz kılanların vay haline ki, kıldıkları namazdan gafilirdirler. Onlar gösteriş yaparlar.”⁴⁵

Ebu Hüreyre (r.a.)’dan rivayet edilen başka bir Hadis-i Şerifte ise;

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهِ رَجُلٌ اسْتَشْهَدَ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَفَهَا قَالَ فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا قَالَ قَاتَلْتُ فِيكَ حَتَّى اسْتَشْهَدْتُ قَالَ كَذَبْتَ وَلَكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِأَنْ يَقَالَ جَرِيٌّ فَقَدْ قِيلَ ثُمَّ أَمَرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَلَّمَهُ وَقَرَأَ الْقُرْآنَ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَفَهَا قَالَ فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا قَالَ تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَعَلَّمْتُهُ وَقَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ قَالَ كَذَبْتَ وَلَكِنَّكَ تَعَلَّمْتَ لِيُقَالَ عَالِمٌ وَقَرَأْتَ الْقُرْآنَ لِيُقَالَ هُوَ قَارِئٌ فَقَدْ قِيلَ ثُمَّ أَمَرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ وَسَّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَعْطَاهُ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَفَهَا قَالَ فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا قَالَ مَاتَرَكْتُ مِنْ سَبِيلٍ نُحِبُّ أَنْ يُنْفَقَ فِيهَا إِلَّا أَنْفَقْتُ فِيهَا لَكَ قَالَ كَذَبْتَ وَلَكِنَّكَ فَعَلْتَ لِيُقَالَ هُوَ جَوَادٌ فَقَدْ قِيلَ ثُمَّ أَمَرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ

“Rasûlüllah (sallallahu aleyhi ve sellem)’den işittim şöyle buyururlardı; “Kıyamet gününde insanlardan hesabı ilk görülecek olan şehit olmuş bir kimsedir. Allah'ın huzuruna getirilir. Allah ona verdiği nimetleri sayar, o da kavuştuğu bütün nimetleri itiraf eder.

Bunun üzerine Cenab-ı Hak ona: “Verdiğim bu nimetlere karşılık ne yaptın?” diye sorar. O da: “Senin uğruna savaştım ve şehit oldum” der. O zaman Cenab-ı Hak: “Yalan söylüyorsun, sana cesurdur desinler diye savaştın. Nitekim hakkında bu söz söylenmiştir” buyurur. Sonra verilen emir üzerine yüzüstü sürüklenerek Cehenneme götürülür.

İkincisi: İlim öğrenip öğretmiş ve Kur'an okumuş bir kimsedir. Bu da Allah'ın huzuruna getirilir. Allah ona verdiği nimetleri sayar, o da elde ettiği nimetlerin hepsini itiraf eder.

Cenabı Hak: “Verdiğim bu nimetlere karşılık ne yaptın?” diye sorar. O da: “İlim öğrendim, öğrettim ve senin için Kur'an okudum” der. Allah (celle celalühü): “Yalan söylüyorsun. İlimi sana âlim

⁴³ Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel, h. 23686

⁴⁴ Semerkandî, Tenbihü'l-Gafilin, Babü'l-ihlas

⁴⁵ Maun 4-6

desinler diye öğrendin. Kur'an'ı sana okuyucu desinler diye okudun. Zaten bu sözler senin hakkında söylenmiştir.” der. Sonra verilen emir üzerine yüzüstü sürüklenerek Cehenneme götürülür.

Üçüncüsü: Allah'ın kendisine genişlik verdiği ve çeşit çeşit mal nasip ettiği zengin kimsedir. Huzura getirilir. Allah ona verdiği nimetleri hatırlatır. O da hepsini itiraf eder. Bunun üzerine Allah (celle celalühü): “Verdiğim bu nimetlere karşılık ne yaptın?” diye sorar. O, “kendisinde infak edilmesini sevdiğin her hususta ben mutlaka senin rızan için malımı infak ettim” diye cevap verir.

Cenab-ı Hak: “Yalan söylüyorsun. Sen bunları sana cömert desinler diye yaptın. Nitekim hakkında bu söz söylenmiştir.” buyurur. Sonra verilen emir üzerine yüzüstü sürüklenerek Cehenneme atılır.”⁴⁶

Enes bin Mâlik (r.a.), Peygamber Efendimizden şöyle rivayet eder:

يُجَاءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصُحُفٍ مُّخْتَمَةٍ فَتُنْصَبُ بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِمَلَأْتَنِي هَذَا وَاقْبَلُوا هَذَا فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ وَعِزَّتِكَ مَا رَأَيْنَا إِلَّا خَيْرًا فَيَقُولُ وَهُوَ أَعْلَمُ إِنَّ هَذَا كَانَ لِعَيْرِي وَلَا أَقْبَلُ الْيَوْمَ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا مَا ابْتِغَىٰ بِهِ وَجْهِي

“Kıyamet gününde mühürlenmiş sahifeler getirilip Allahü Teâlâ'nın huzuruna konular. Allahü Teâlâ meleklerine “şunu atın, bunu kabul edin” buyurur. Melekler “İzzetine yemin olsun ki, bizler (bu sahifelerde) hayırdan başkasını görmüyoruz” diye söyleyince, her şeyi en iyi bilen Cenab-ı Hak şöyle buyurur; “Bu benden başkası için yapıldı. Ben bugün, ancak benim rızam talep edilmiş olan ameli kabul ederim.”⁴⁷

Lokman (aleyhisselam) oğluna şöyle nasihat etti;

الرِّيَاءُ أَنْ تَطْلُبَ ثَوَابَ عَمَلِكَ فِي دَارِ الدُّنْيَا، وَإِنَّمَا عَمَلُ الْقَوْمِ لِلْآخِرَةِ. قِيلَ لَهُ: فَمَا دَوَاءُ الرِّيَاءِ؟ قَالَ كَثْمَانُ الْعَمَلِ، قِيلَ لَهُ: فَكَيْفَ يَكْتُمُ الْعَمَلُ؟ قَالَ: مَا كَلِّفْتَ إِظْهَارَهُ مِنَ الْعَمَلِ فَلَا تَدْخُلُ فِيهِ إِلَّا بِالْإِخْلَاصِ، وَمَا لَمْ تُكَلِّفْ إِظْهَارَهُ أَحَبُّ أَلَّا يَطَّلَعَ عَلَيْهِ إِلَّا اللَّهُ. قَالَ: وَكُلُّ عَمَلٍ أَطَّلَعَ عَلَيْهِ الْخَلْقُ فَلَا تَعُدُّهُ مِنَ الْعَمَلِ.

“Riya, amelinin sevabını dünyada almak istemendir. Hâlbuki insanların amelleri ahiret içindir. Kendisine “Riyanın şifası nedir?” denildiğinde, “ameli gizlemektir” buyurdu. “Ameller nasıl gizlenir?” denildiğinde; “Göstermekle mükellef olduğun amellere ancak ihlas ile gir (yap). Göstermekle mükellef olmadığın amellerde ise sadece Allahü Teâlâ'nın muttali’ olması daha güzeldir. İnsanların muttali’ olduğu her bir ameli, sen amelden sayma!”⁴⁸

⁴⁶ Hafız el-Münzirî, Et-Terğîb ve't-Terhib, Et-Terhib mine'r-Riya

⁴⁷ Sünen-i Dar-i Kutnî, Bâbu'n-Niyyeti, h.132

⁴⁸ Kurtubî, Tefsir-i Kurtubî, Nisa Sûresi 36. Âyet-i Kerimenin Tefsirinden

Vaaz Mevzuu:

EHL-İ SÜNNET İTİKADININ ÖNEMİ-1

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
08.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: FIRKA-İ NACİYE VE FIRAKI DÂLLE

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ
(سورة الأنعام-153)

"Ve şüphesiz ki bu; Benim dosdoğru yolumdur. Ona hemen uyun. Başka yollara uymayın ki; sonra sizi O'nun yolundan ayırır. İşte, sakınasınız diye size bunları emretti." Sure-i En'âm-153

عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
مَنْ كَانَ عَلَى السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ كَتَبَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا عَشْرَةَ حَسَنَاتٍ وَرَفَعَهُ لَهُ عَشْرَ دَرَجَاتٍ

Abdullah b. Ömer (r.anhüma)'dan rivayet olunduğuna göre, Rasûlullah (s.a.v): "Kim sünnet ve cemaat üzere olursa Allah Teâla o kimse için attığı her adıma mukabil on hasene yazar, onu on derece yükseltir."1 buyurmuşlardır.

FIRKA-İ NÂCİYE VE FIRAKI DÂLLENİN BEYÂNI,

Birçok Ayet-i Kerime'de "İman edip, sâlih ameller işleyenler..." ifadesi geçmekte, İman ile amel birlikte zikredilmektedir.

Bu Ayet-i Kerimeler'den dinin iki tarafı olduğu ortaya çıkar:

Birincisi İtikad yani iman ve inanç keyfiyeti ile alakalı olan taraf;

İkincisi ise amel keyfiyeti ile alakalı olan taraf.

Din-i Celil-i İslam'ın en temel iki kaynağı Kur'an-ı Kerim ve Sünnet-i Peygamberiyye'dir2.

ابن انس رحمه الله أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ مَالِكٍ

تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ 3

İmam Malik bin Enes (rh.)'den rivayet edilen "Size iki şey bırakıyorum. Onlara sıkı sarıldığınız sürece yolunuzu şaşdırmazsınız: Allah'ın Kitabı ve Rasûlü'nün sünneti"4 Hadis-i Şerifi bu hususu ifade eder.

Asr-ı Saadet'te ve Sahabe-i Kiram devrinde müslümanlar ihtiyaç duydukları itikâdî veya amelî mes'eleleri ya bizzat Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) Efendimiz'e veya Ashab-ı Kiram içerisindeki ilim erbabı büyük sahabîlere sorarak hallediyorlardı.

Tabiîn Devrinde de yine Ashab-ı Kiram'dan ilim almış büyük âlimlere müracaat imkânı vardı. Bundan dolayı Müslümanların akidesi temiz idi.5

İslam Âlemi genişledikçe gerek itikadi gerek fikhî meselelerde ulema arasında fikir farklılıkları hâsıl olmuş fikihta muhtelif mezhepler meydana geldiği gibi siyasi, ilmî bir takım sebeplerden dolayı itikadiyyatta da birçok fırkalar zuhur etmiştir.6

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de şöyle buyurur:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

-تَفْتَرِقُ هَذِهِ الْأُمَّةَ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً ، كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا وَاحِدَةً قَالُوا :

-وَمَا تِلْكَ الْفِرْقَةُ ؟ قَالَ :

-مَا أَنَا عَلَيْهِ الْيَوْمَ وَأَصْحَابِي

¹ Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikati'l-Muhammediyye

² Edille-i Erba'a içerisinde Kitap ve Sünnet, diğer iki kaynak olan İcma' ve Kıyas'ın istinad ettiği temel kaynaklardır.

³ رواه مسلم أيضا في صحيحه عن جابر رضي الله عنه صلى الله عليه وسلم قال في خطبة الوداع يوم عرفة تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ إِنْ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ كِتَابَ اللَّهِ . وَأَنْتُمْ تُسْأَلُونَ عَنِّي فَمَا أَنْتُمْ قَائِلُونَ . « قَالُوا نَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ وَأَدَّيْتَ وَنَصَحْتَ . فَقَالَ بِإِصْبَعِهِ السَّبَابَةَ يَرْفَعُهَا إِلَى السَّمَاءِ وَيَنْكُثُهَا إِلَى النَّاسِ « اللَّهُمَّ اشْهَدِ اللَّهُمَّ اشْهَدِ »

⁴ İmam-ı Mâlik, Muvatta', el-Mektebetü's-Şamile 371 ص 5 / ج 5 موطأ مالك -

⁵ Taftâzânî, Şerh-i Akâid, s.10-12

⁶ Ö.Nasûhî Bilmen, Muvazzah İlm-i Kelam Dersleri, s.22

“Bu ümmet yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Biri dışında bu fırkaların hepsi Cehenneme gidecektir”. 7
-“O bir fırka kimlerdir Ya Rasûlallah” diye sorulunca şöyle cevap verdiler:
-“Benim ve ashabımın yolu üzerinde olanlardır.”8

Hadis-i Şerif'te zikredilen “Yetmiş üç” ifadesi kesretten kinayedir. Yani çok fırkalara ayrılacak manasına gelir. Bunun yanında bazı ulema yaptıkları tasnifler ile yetmiş üç fırkayı şöyle izah etmişlerdir: Ehl-i Sünnet 1; Mutezile 20; Şia 22; Havâric 20; Mürcie 5; Neccâriye 3; Cebriye 1; Müşebbihe 1; Cem'an 73 fırkadır.9 Bunların hepsine birden “Fırak-ı İslamiyye” (İslamî Fırkalar) denir.

Aynı Hadis-i Şerif'te geçen “hepsi cehenneme gidecektir” ifadesini âlimlerimiz şöyle izah etmişlerdir: “Fırak-ı Dalle'nin hepsinin cehennemde olacaklarıyla murad, cehenneme girmeye müstehak olmalarıdır. Yoksa bi'l-fiil cehenneme girecekler manasına değildir.

Çünkü itikadında ifrat veya tefriti sebebiyle cehenneme müstehak olduktan sonra, itkadı küfre götürmediğinden, Allah'ın affıyla veyahut bir şefaatinin şefaati ile cehenneme girmemek muhtemeldir.

Amma itkadı küfre götürecek olursa ebediyen cehennemdedir (hafızanallah). Zira Fırak-ı İslamiye'den hariçtir.

İtikadda küfür icab etmeyecek bir hatayı irtikâp eden kimseye mübtedi' (bid'at ehli) denir.”10 Anlaşıldığı üzere, küfre düşmemiş ancak bid'at ehli olan kimse, affa veya şefaate nail olamazsa, cehennem azabına maruz kalacak; itikadındaki hatası kadar cehennemde azab gördükten sonra, imanı olduğu için cennete girecektir.

Ancak küfre götürecek derecede itikadi bozukluğu olanlar, ebediyen cehennemde kalacaklardır.

Bu husus Al-i İmran Süresi'nin 105. Ayet-i Kerimesi'nde şöyle ifade buyrulur:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

“Ve şunlar, şu kendilerine beyyineler geldikten sonra ayrılık çıkarıp ihtilaf edenler gibi olmayın, onlar için büyük bir azap vardır.”

“Ayet-i Kerime'de itikadî hususlarda ihtilaf etmekten men edilmiştir.

Yahudî ve Hıristiyanların Allah-ü Teâla'nın birliği, noksan sıfatlardan tenzihi ve ahiret halleri gibi itikadî hususlarda, kendilerine açık deliller geldiği halde, aynı inanca sahip olmak yerine ihtilafa düşmeleri zemmedilmektedir.”11 “Temel itikadî hususlar, ictihad mahalli değildir. İctihadın mahalli fer'î hükümlerdir.”12

“Eğer kişi inanç esasları hakkında ictihada kalkışmış ve ictihadı kendini bid'ate götürmüş ise bu hususta mazur sayılmaz.

Zira Hariciler, te'vil hususunda ictihad ettiler de mazur görülmediler. Te'villeriyle, Sahabe-i Kiram'ın (yürüdüğü yoldan) çıktılar da Rasûlüllah (s.a.v.) onları “Dinden çıkanlar” olarak isimlendirdi.”13

Ümmetin müctehitlerinin amelî hususlarda ihtilafı ise rahmettir.

اِخْتِلَافٌ أُمَّتِي رَحْمَةٌ

“Ümmetimin ihtilafı rahmettir”14 Hadis-i Şerif'i bunun delilidir.

7 عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: 7

اِفْتَرَقَتِ الْيَهُودُ عَلَى إِحْدَى أَوْ ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً،

وَتَفَرَّقَتِ النَّصَارَى عَلَى إِحْدَى أَوْ ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً،

رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد ، وقال الترمذي: حسن صحيح وَتَفَرَّقَتْ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً”

İbn-i Mâce'de geçen hadîs-i şerifte Peygamberimiz (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyururlar:

“Yahûdiler, yetmiş bir fırkaya ayrıldı. **Bunlardan biri cennette, yetmiş ateştedir.**

Hıristiyanlar yetmiş iki fırkaya ayrıldı. Onlardan yetmiş bir fırka ateşte, bir fırka cennettedir.

Muhammed (s.a.v.)'in nefsi kudret elinde olan Allâh'a yemin ederim ki, benim ümmetim yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Bir fırka cennette, yetmiş iki fırka ise ateştedir.” Sahâbiler,

-“Yâ Resûlüllah! Cennette olan fırka kimlerdir?” diye sordular. Resûlüllah (s.a.v.),

-“**Cemaat**” diye cevap verdi. S.İbn-i Mâce, Fiten 17

8 Bağdâdi, el-Fark beyne'l-Fırak (farklı lafızlarla)

9 Sırrı, Şerh-i Akaid Tercümesi, c.1, s.11-47

10 Mehmed Vehbî, Akaid-i Hayriyye Tercümesi, s.11

11 Alusi, Ruhü'l-Meânî Tefsiri, el-Mektebetü'ş-Şamile

12 Molla Hüsrev, Mirkatü'l-Vusul

13 Abderî, Medhal, el-Mektebetü'ş-Şamile

Ömer bin Abdülaziz (r.h.):

مَا سَرَّيْنِي لَوْ أَنَّ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ لَمْ يَخْتَلِفُوا لِأَمَّتِهِمْ لَوْ لَمْ يَخْتَلِفُوا لَمْ تَكُنْ رُحْصَةً

“Muhammed (s.a.v.)’in ashabı ihtilaf etmeselerdi (bu kadar) sevinmezdim. Çünkü onlar ihtilaf etmemiş olsalardı (her birerini taklid etme) ruhsatı hâsıl olmazdı.”¹⁵, buyururlar.

Hadis-i Şerif’ten anlaşıldığı üzere Fırak-ı İslamiyye evvel emirde;

Fırka-i Naciye (Ehl-i Sünnet) ve

Fırak-ı Dâlle (Ehl-i Bid’at) olarak ikiye ayrılır.

Ehl-i Sünnet (Fırka-i Naciye); kitap, sünnet ve bunlara muvafık olan edille-i akliyyeye ittiba’ eden zevâttır.¹⁶

Sünnet-i Nebeviyye’ye layıkı vechiyle tutunmuş, dini hükümleri kendi arzularına göre tevil ve tahriften kaçınan, ehl-i İslam arasına tefrika çıkarmaktan uzak oldukları için kendilerine “ehl-i sünnet ve cemaat” denilmiştir.¹⁷ Ehl-i sünnet, ikiye ayrılır:

Birisi itikadî esaslarda İmam Ebu Mensûr Mâturîdî Hz.’ne tabi olan Mâturîdiyye;

Diğeri de İmam Ebu’l-Hasen’il-Eş’arî Hz.’ne tabi olan Eş’ariyye.¹⁸

Bid’atlerle mücadele eden, Kitap ve Sünnet’te zaten mevcut olan Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat itikadını sistematik bir şekilde tedvin eden ilk âlimimiz İmam-ı Azam (rh.) Hz.’dir.

O’nun el-Fikhü’l-Ekber isimli eseri Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat akidesine mensub sonraki tüm âlimlere temel teşkil eden çok değerli bir eserdir.

İmam-ı Maturîdî Hz., İmam-ı Azam Hz.’nin görüşlerinden istifade ederek Ehl-i Sünnet Kelamı’nı sağlamlaştırmış;

Şafiî Ulemasından olan İmam Ebu’l-Hasen el-Eş’arî Hz.’de ömrünün sonuna kadar Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat Mezhebi’nin müdafii olmuştur.

Fikhî hükümlerde Hanefî Mezhebi’ne tâbî olan Ehl-i Sünnet uleması itikatta İmam-ı Mâturîdî Hz.’ne tabidirler. İmam-ı Maturîdî Hz. esasen Hanefî âlimlerinden olduğu için onun beyan ettiği itikadî esaslar, zaten İmam-ı Azam Hz. ve tabilerinin itikattaki akideleridir.¹⁹

Şafii ve Mâlikîlerin çoğu, Hanbelîlerin ise bir kısmı izah edilen manaca Eş’arîdirler.²⁰

Ehl-i sünnet itikadını, farklı coğrafyalarda müdafaa eden İmam Maturîdî ve İmam-ı Eş’arî Hz.’nin görüşleri arasında fark yoktur.

Maturidilik ve Eş’arîlik her ne kadar iki fırka ise de usulde bir olup, teferru’atta ihtilafları, bir diğerini dalalete nisbet etmeye götürmediğinden, ikisi bir fırka kabul edilmiştir.²¹

Bunun için bunların tabileri birbirlerinin kitaplarını şerh etmiş, her bireri diğerini ehl-i sünnetten saymış ve dalalete nisbet etmemiştir.

Hatta Eşâire ismi bazen mutlak olarak ehl-i sünnet manasında kullanılıp, Maturîdîleri de içine almıştır.²²

¹⁴ İmam-ı Suyutî, Cami’u’l-Ehadis, el-Mektebetü’ş-Şamile

¹⁵ Alusi, Ruhü’l-Meânî Tefsiri, el-Mektebetü’ş-Şamile

¹⁶ Ö.Nasûhî Bilmen, Muvazzah İlm-i Kelam Dersleri, s.23

¹⁷ Taftâzânî, Şerh-i Akâid; Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikatü’l-Muhammediyye

¹⁸ Mehmed Vehbî, Akaid-i Hayriyye Tercümesi, s.11

¹⁹ Sırrı, Şerh-i Akaid Tercümesi c.1, s.51; M.Seyyid, Medhal, Fırak-ı İslamiyye Meselesi

²⁰ Ö.Nasûhî Bilmen, Muvazzah İlm-i Kelam Dersleri, s.24

²¹ Mehmed Vehbî, Akaid-i Hayriyye Tercümesi, s.11

²² Sırrı, Şerh-i Akaid Tercümesi c.1, s.50; M.Seyyid, Medhal, Fırak-ı İslamiyye Meselesi

Eşari ve Maturidi Arasındaki Farklar

1- Maturidi'lere göre Tekvin (masivayı yok veya var etmek); diğer sıfatlar gibi Allah'ın sıfatıdır ve O'nunla kaimdir. Mükevvin = Yaratıcı'nın sıfatı Tekvin, mükevven = yaratılmıştan başka olduğu halde, masivanın var olmak zamanında, her cüzüne bağlıdır; Kudret ve İrade sıfatları gibi..

Eşarilere göre tekvin sıfatı, hadistir; Allah'ın Zat'ıyla kaim değildir. Çünkü tekvin, Allah'ın fiili sıfatlarından. Hâlbuki fiili sıfatların hepsi de tekvin gibi hadistir. Zira kâinat zatıyla ve sıfatıyla hadistir. Öyle ise Allah'ın fiili sıfatlarının hepsi hadistir. Çünkü masivaya müteallak (bağlı olan), masivadır.

Abdülaziz Debbağ'dan naklen İbni Mubarek; Hoca Ali Havas'tan naklen İmam Şarani derler ki: 'Varlığın varlığı, bilfiil hadis ve bilkuvve ezelidir.'

Binaenaleyh her iki imamın sözleri birdir. Çünkü Maturidi'ye göre, varlık yok iken de, Allah teala Tekvin sıfatıyla vasıflanır. Aşari'ye göre ise, varlığın var olması = vücut, varlığın sıfatıdır. Zira varlık olmadan yoklukla ve yok değil iken vasıflanır. Bu ihtilaf, ihtilaf-ı lafzidir.

2- Maturidilere göre Allah'ın keliması (konuşması) bizzat işitilmez, ancak ona delalet eden işittir.

Eşarilere göre, Allah'ın keliması bizzat işitilir; Musa Peygamber'in kıssasında beyan ve meşhur olduğu gibi..

Kadı Bakıllani der ki: ' Harici adetlere binaen Allah'ın keliması işitilmez. Velakin işitilmesi mümkündür. Allah dilediği kuluna tabii kanunların hilafına işittirir. Fakat işitilen, elbette harf ve lafızdan mücerred ve hali olarak vasıtasızdır. '

Ebu İshak El-İsferayini ve tabileri derler ki: 'Allah'ın keliması, ne vasıta ile ne de vasıtasız olarak asla işitilmez.' Ebu Mansur Maturidi'nin ihtiyar eylediği hüküm de böyledir.

3- Maturidilere göre, Allah hikmet lafzıyla vasıflanır; hikmet kelimesi ister ilim, ister hükümler manasında kullanılsın..

Eşarilere göre eğer hikmetin manası, ilim ise, Allah onunla vasıflanır; hikmet sıfatı Allah'ın Zat'ıyla kaimdir.. ve ezelidir. Aksi halde, hikmet, ahkâm ve hükmetmek manasında ise, o da tekvin gibidir; Allah onunla vasıflanmaz.

4- Maturidilere göre, Allah'ın irade sıfatının her şeye şumülü vardır. Her hayrı, her şerri, küfrü ve imanı, taati ve isyanı, O hem diler, hem takdir eyler. Amma taatlerde dileği ve isteği, sevgisi ve emri vardır. Lakin isyan ve küfürde rızası, sevgisi ve emri yoktur.

Eşarilere göre, irade ile rıza arasında fark yoktur. Allah'ın sevgisinin, irade gibi her şeye şumülü vardır.

5- Maturidilere göre, teklife bağlı bazı hükümlerin bilinmesi, akıl ile mümkündür. Zira akıl, eşyaların güzelliğini ve çirkinliğini bilmek hususunda bir alettir. İmanın lüzumlu olduğu ve Yaratıcı'ya şükretmek, akıl ile idrak olunur. Elbette akıl iman etmeye ileticidir. Çünkü Allah onu iletici yaratmıştır. İşte akıl peygamberlerden işittikten sonra inanmakla mükellef olduğu gibi, işitmeseydi dahi yine velinimeti olan Allah Teala'yı bilmesi gerekliliğini, yine peygamberlerden öğrenir.. Hatta Allah'ın varlığını idrak etmemekte, hiçbir kimse için mazeret yoktur. Çünkü yer, gök ve içindekileri insanoğlu görür. İşte bu kadar eserleri görüp inanmak mecburiyetindedir. Hatta hiçbir peygamber gönderilmemiş olsaydı bile Allah'a inanmak yine lüzumlu ve farz olurdu.

Eşarilere göre, akıl ile hiçbir şey vacib veya haram olmaz. Vacib veya haram oluş; Allah'ın gönderdiği hukukla, yani kitab ve elçi ile bilinir. Her ne kadar akıl, çirkinliği ve iyiliği idrak etse de, teklife bağlı bütün hükümleri Şari'den işitmek ile idrak eder.

6- Maturidiler dediler ki: Saidler bazen şaki, şakiler de bazen said olur. Eşariler: 'Buna itibar yoktur; itibar akibetidir. Akıbet ise Allah'ın ilmine dayanır. Hiç kimse Allah'ın ilmini bilenemez. Öyleyse ' İnşaAllah mü'minin' demek caiz olur' dediler.

Maturidiler dediler ki: Şek üzerinde ' İnşaAllah müminim' demek caiz olmaz. Ehli tahkikten birçokları dediler ki: İman bir kimsenin kalbinde yerleşirse, artık akıbetinden korkulmaz.

7- Maturidiye göre kulun gücünün yetmediği şeyde, ona İlahi teklifin yüklenmesi mümkün değildir. Fakat kulun gücünün yetmediği şeyi yüklenmesi mümkündür.

Eşarilere göre, ikisi de mümkün değildir. Eşariler, El-Bakara suresinin son ayetini delil almışlardır.

8- Maturidilere göre küfrün afuv olması; şeran ve alken mümkün değildir. Eşarilere göre ise, şeran değil; amma alken mümkündür.

9- Maturidilere göre müminin ebediyen ateşte, kâfirin de cennette kalması şeran ve alken mümkün değildir.

Eşarilere göre şeran değil; amma alken mümkündür.

10- Maturidilere göre, isim ve müsemmanın manaları birdir.

Eşarilere göre bir değildir; zira isim, müsemma, tesmiye, ayrı ayrıdır.

Her iki mezhebin arasında hükmeden bazı ehli ilim şöyle demişlerdir: Burada üç şey var:

- 1- İsim müsemmanın aynıdır;
- 2- İsim müsemmanın başkasıdır
- 3- İsim ne aynıdır ne gayrıdır. İttifakla isim müsemmayı tayin etmek içindir; zira isim, müsemmasıyla vardır.

11- Peygamberlerde, Maturidilere göre erkeklik şarttır. Eşarilere göre şart değildir. Bil-icma, kadınlardan peygamber gelmemiştir.

12- Kulun yaptığı işin ismi, Maturidilere göre kisb=kazançtır; halk=yaratmak değildir. Binaenaleyh Allah'ın yaptığı işe halk denilir, kisb denilmez. Fe, ayn, lam'dan ibaret fiil kelimesi, kisb ve halk manasını kuşatır.

Eşarilere göre fiilin iki manası vardır:

(1) Hakiki manası ki var demektir.

(2) Mecazi manasıdır. Kulun yaptığı işe mecaz olarak fiil denilir.

Kulun yapamadığı işe de halk denilir. Kulun yapabildiği şeylere hakiki mana olarak kisb denilir.

İttifakla halk=yaratma, Allah'a mahsustur, ister yaratma, vasıtayla olsun ve ister vasıtasız olsun.. Kul yaptığı işin yaratıcısı değildir.

Hadimi Hazretleri ' El-Berika Fi Şerhi Tarikat-il Muhammediyye' adlı kitabında, İmam Eşari ve İmam Maturidi'nin aralarındaki ihtilafları yetmiş beşe kadar çıkarmıştır.

FIRAKI DÂLLENİN BEYÂNI,

1-MUTEZİLE:

Yeryüzünde böyle bir mezhep mevcut değil fakat onların fikirleri biaynihi devam etmektedir.)

** Büyük günah işleyen İmandan çıkar. İmanla küfür arasın da kalır. Tevbe etmezse ebedi cehennemlik olur.

** Kul fiilinin halıdır.

** Sıfatı ilahiyeyi inkâr ederler.

** Kulların haline aslah olan fiili Allah'ın halk etmesi vaciptir.

** Kur-an'ı Kerim mahlûktur.(Kelam-ı İlahi mahlûktur.)

** Husün ve gübuh aklidir.

2-HARİCİLER:

Hz. Ali ile Muaviye arasında çıkan ictihadi meseleyi istismar eden zümredir. Bu gün Umman ve Bahreyn'de bu mezhep mevcuttur.)

** Mürtekib-i kebiyre kâfirdir.

** İslamı hükümleri tamamıyla bilmeyen kâfirdir.

** Sabi iken ölenler İman ve küfürde babalarına tabidir.

** Allah'ü teala sadece hayrı murad eder.

3- ŞİA (dünyada böyle bir mezhab mevcut olup hükümşeri devam etmektedir. Farisi diyarında "İran-İrak" yaygın mezheptir. Üç kısımdır.

A-Ğulât kısmı = Hz. Ali İlahtır diyenler

B-Zeydiyye = Hz. Ali peygamberdir diyenler.

C-İmamiyye = Cenab-ı Allah Hz. Ali'yi imam tayin etmiştir. İmamlık sadece Hz. Ali soyuna mahsustur.

Bunlardan Zeydiyye kolu kolu Yemen'de mevcut olup Ehli Sünnete en yakın olan sapık fırkadır.

** Tenasüh inancına sahiptirler.(ölen insanın ruhu başlarına geçer. İddaaaları ise Hz. Ebu Bekir ve Ömer efendimiz Hz. Ali 'nin imamlık hakkını aldığı için ruhları en kötü bir hayvana geçip azap çekeceklerdir.)

**İttihat ve hulul ittihaz ederler.(Yani Allah'ın Ali efendimize oradan da imamlara hulul ettiğine inanırlar.)

** Eshab-ı İkrama çok kötü ithamlarda bulunurlar.

** Şeriatı kendilerine göre tahlil ederler.

--Farzları inkâr --- Haramı helal ittihaz etmek --- Orucu üç gün olarak kabul etmek

**Kur'an'dan murat zahiri değil batını manası vardır derler.

Bu görüşte olanlara Batıniyye mezhebi denir.

4—MÜRÇİE (İstanbul'da bulunurlar.)

** Küfürle beraber ibadetin faydası yoktur.

** İmanla beraber masiyetin zararı yok.

** Büyük günah işleyenlere azap yok.

** Allah'ı bilmek ve sevmek onun mümin olduğunu gösterir.

** Mümin olanlara ibadetin terkinde zarar yok.

5—NECCARİYE

** Efali İbadı halk eden Allah'tır. (Ehlişünnet gibi)

** Sıfatı subutiyyeyi inkâr

**Ru'yetullah'ı inkâr

**Kur'an-ı Kerim mahlûk

6—CEBRİYYE (Fikir olarak yeryüzünde yaşayan insandırırlar.)

** Kul cemadat kabilindedir. Asla kendi kudreti yoktur.

** Günahı ve sevabı Allah yaptırdığı için kulun mesuliyeti yoktur.

** Allah-ü Teâlâ vukuundan evvel hiçbir şeyi bilmez.(İlim sıfatını inkâr.)

** Cennet ve cehennem ehli dâhil olduktan sonra fanidir.

7—MÜŞEBBİHE

** Allah-ı mahlûkâta teşbih ve hadisat ile temsil

** Allah-ü Teâlâ hareket ve intikal eder.

** Allah-ü Teâlâ cisimdir.

** Allah-ü Teâlâ mahlûkâta hulul eder.

** Allah aza ve cevarih sahibidir.

MUHDES (SONRADAN ÇIKMIŞ) MEZHEBLER

1-Vahhabilik

2-Kazıyanilik

3- Bahailik

4- Nusayrilik

5- İbadilik

VEHHABİLİK

Arabistan tarafında ingiliz desteği ve oyunu ile çıkmış ve halen Arabistan'ın resmi mezhebidir.

** Amel İmandan bir cüzdür.

** Şefaati diye bir şey yoktur.

** Tasavvuf ve ona bağlı olan şeyleri inkâr.

** Türbe ve mezar ziyaretlerinin şirk olduğunu iddia ederler.

** Tevessülü (duada vesile kılmak) şirktir derler.

** Sünnet ve nafil namazı inkâr.

** Emri bil marufu muharebe etmek diye anlarlar.

** Ayet ve hadislerde te'vile gitmezler.

KAZIYANİLİK

1880'de Hindistan-Pakistan'da Ğulam Ahmet Kazıyani tarafından çıkarıldı.

** Kendisinin peygamber olduğunu iddia ederler.

** Ahir zamanda gelecek İsa A.S. kendisi olduğunu iddia eder.

**Hayatı boyunca kendisine tabi olanları İngiliz idaresinden ayrılmamalarını telkin.

BAHAİLİK Amerika'da merkezleri vardır.

**19 rakam mucizesini ortaya atmışlardır.

NUSAYRİLİK Hiç bir dini inanç tanımazlar Hafız Esad 'da bu mezheptendir.

EHL-İ SÜNNET VE'L-CEMAAT'İN ALÂMETLERİ

عن عبد الله بن عمر عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال مَنْ كَانَ عَلَى السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ كَتَبَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ بِكُلِّ
خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا عَشْرَةَ حَسَنَاتٍ وَرَفَعَ لَهُ عَشْرَ دَرَجَاتٍ

Abdullah İbn-i Ömer (r.a.)'den rivayet olduğu üzere Peygamber Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurur:
"Kim sünnet ve cemaat üzere olursa Allah Teâla o kimse için attığı her adıma mukabil on hasene yazar, onu on derece yükseltir."²³

يا رسول الله متى يعلم الرجل أنه من أهل السنة والجماعة؟ فقال: إذا وجد في نفسه عشرة أشياء فهو على السنة والجماعة: فقيل له:
أن يصلي الصلوات الخمس بالجماعة،
ولا يذكر أحدا من الصحابة بسوء وينقصه،
ولا يخرج على السلطان بالسيف،
ولا يشك في إيمانه،
ويؤمن بالقدر خيره وشره من الله تعالى،
ولا يجادل في دين الله تعالى،
ولا يكفر أحدا من أهل التوحيد بذنوب،
ولا يدع الصلاة على من مات من أهل القبلة،
ويرى المسح على الخفين جائزا في السفر والحضر،
ويصلي خلف كل إمام بر أو فاجر²⁴.

Ehl-i sünnet olanların on alameti vardır:

Cemaata müdavemet eder,

Ashaba ve Resûlüllah'a ar verir söz söylemez,

Padişaha kılıç çekmez,

Dinde şek (şüphe) etmez,

Hayrı, şerri Allah Teâlâ'dan bilir,

Dinde bi -gayr-ı hakkın mücadele etmez,

Ehl-i kibleyi tekfir etmez (namaz kılana kâfir demez),

Ehl-i kibleden ölen kişi üzerine cenaze namazını terk etmez,

Mestler üzerine meshi caiz görür,

Fâsık (günahkâr) demeyip imama uyar, {Ehl-i sünnete göre mümin ve imamlık şartlarına sahip fakat günah işleyen kişilerin arkasında namaz kılınır. Günahkârlığını gerekçe göstererek imamın arkasında namaz kılmamak bir fitne unsuru olarak görülmüş ve uygun bulunmamıştır.}

²³ Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikati'l-Muhammediyye

²⁴ Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikati'l-Muhammediyye

Hız. Ali (r.a.) şöyle buyurmuşlardır:

وروي عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه أنه قال المؤمن إذا أحب السنة والجماعة استجاب الله تعالى دعاءه وقضى حوائجه
وعقر له الذنوب وكتب الله تعالى له براءة من النار وبراءة من التناق

“Mümin “Sünnet ve Cemaati” sevdiği zaman, Allah-ü Teâlâ onun duasına icabet eder, ihtiyaçlarını giderir, günahlarını mağfiret buyurur ve Allah-ü Teâlâ onun için Cehennemden ve nifaktan olmak üzere iki berat yazar.”²⁵

Kitaplarımızda büyük günahlar sayılırken bunlardan birinin “bid’at” olduğu ifade edilmektedir. Bid’at, dinde olmayan şeyin ihdasıdır. İtikadda bid’at ise, sünnetin terkidir.

Burada sünnet ile kastedilen Ebul Haseni’l-Eş’ari ve Ebu Mensur Maturidi Hz.’nin beyan ettiği Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve Ashabı’nın inanç esaslarıdır.

Şu halde “ehl-i bid’at” bu iki imam ve etbânın inandıkları esaslara muhalif olan fırkalardır.²⁶

İnançtaki bid’at, ameldekinden çok daha zararlıdır.

Mesela Mestler üzerine mesih yapmak tevâtür haddine ulaşmış haber-i meşhurla sabit bir sünnettir. Kişi ömrü boyunca bu sünneti hiç yapmamış olabilir. Hatta ayaklarında mest olduğu halde her abdestte mestleri çıkarıp ayaklarını yıkayarak azimetle de hareket edebilir.

Ancak böyle bir sünnetin sabit olduğunu inkâr etmekle ne büyük zarara uğrayacağı Fetâvây-ı Tatarhâniyye’²⁷de şöyle ifade edilir:

وَأَمَّا مَنْ لَمْ يَرِ الْمَسْحَ عَلَيِ الْحُفَّيْنِ وَقَدْ يَرْغَبُ عَنْ سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهُوَ عِنْدَنَا مُبْتَدِعٌ فَلَا تَتَّخِذْهُ إِمَامًا فِي صَلَا
تِكَ وَلَا تُوقِرْهُ وَلَا تَخْتَلِفْ إِلَيْهِ فَإِنَّهُ صَاحِبُ بَدْعَةٍ

“Rasülüllah (s.a.v.)’in sünnetinden yüz çevirir olduğu halde mestler üzerine meshi caiz görmeyen, bizim indimizde mübtedi’dir.

Onu namazında imam yapma, ona ta’zimde bulunma ve ondan (ilim namına) bir şey talep etme! Çünkü o bid’at sahibidir.”²⁸

İtikadı bozuk olan kimsenin, ne ilminin ne de amellerinin kıymeti vardır. Hz. Üstazımız (k.s.) “Bozuk makineden düzgün kumaş çıkmaz”²⁹, buyurmuşlardır.

18 TEMMUZ 2014 CUMA NAMAZ SONRASI

Cenab-ı Hakk bu topluluğa Ehl-i Sünnet ve’l-cemaat akidesini vermiş. Rasülüllah Efendimiz (s.a.v.)’in Hadis-i Şerifleri var: “Çöplüklerdeki yeşillerden sakınınız”³⁰

Gelişigüzel arazilerde yetişmiş bitkiler var; bir de hususi olarak bu işe önceden hazırlanan arazide yetişenler var. Her yaştan, her biri farklı düşünceden insanlar var; ama Ehl-i Sünnet akidesi bir tane. Kur’an-ı Kerim’in ifade ettiği doğru tek doğrudur, bir tane doğru vardır.

Rasülullah Efendimiz(s.a.v.)’in cemaatten ayrılmamamızı söylemelerinin sebebi bu. Cenab-ı Hakk diğer insanlara da bu topluluğun içinde, bu manevi potada, Ehl-i Sünnet ve’l-cemaat akidesinde yoğrulmayı ve makbul kıldığı o yolu öğrenmeyi ve tatbik etmeyi nasib etsin. Bu devrin hastalığı, en büyük tehlikesi itikadi meselelerdeki tehlikelerdir.

Cenab-ı Hakk bu topluluğu doğru olan bu yoldan ayırmasın.

05 EYLÜL 2014 CUMA NAMAZ SONRASI

²⁵ Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikatı’l-Muhammediyye

²⁶ İbn-i Hacer Heysemî, ez-Zevâcir anı’ktirâfi’l-Kebâir, el-Mektebetü’ş-Şamile

²⁷ Hindistanlı Hanefî fakihlerinden Âlim b. Alâ’nın (ö. 786/1384) fıkha dair Arapça eseri.

Ferîdüddin Âlim b. Alâ el-Enderpetî’nin fıkıh, usul ve Arap gramerinde temayüz etmiş olması dışında tabakat kitaplarında hayatı hakkında bilgi yoktur.

el-Fetâvâ’t-Tatarhâniyye, Delhi Türk sultanlarından III. Fîrûz Şah Tuğluk’un hükümdarlığı döneminde muhtemelen 777 (1375-76) yılında kaleme alınarak Tatar Han’a takdim edilmiştir.

²⁸ Fetâvây-ı Tatarhâniyye, c.5, s.366

²⁹ Ziya Sunguroğlu’nun Notları, s. 99

30 "قَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) خَطِيبًا فَقَالَ: "أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّا كُمْ وَخَضْرَاءُ الدِّمَنِ 30 30"

Bir Hadis-i Şerif var³¹, onu hususiyle söylemek istiyorum. Her baba yiğidin söyleyebileceği bir şey değil. Rasûlullah Efendimiz (s.a.v.) buyuruyorlar ki:

يأتي على الناس زمان

Kıyamete yakın bir zamanda insanların üzerine bir zaman gelecek. Rasûlullah Efendimiz (s.a.v.)'in mucizelerinin en büyüklerinden birisi bu. Rasûlullah Efendimiz (s.a.v.) isim isim, cisim cisim göreerek söylüyorlar.

يكون عامتهم يقرؤون القرآن

Onların çoğu Kur'an-ı Kerim'i okur, bilir,

ويجتهدون في العبادة

İbadette de ceht ederler; yani namaz da kılarlar, Kur'an-ı Kerim'i de öğrenirler,

ويشتغلون بأهل البدع

Bidat ehli ile meşgul olup onların usullerini onlardan öğrenirler.

يشركون من حيث لا يعلمون

Ve onlar farkında olmadan, bilmeden müşrik olurlar. İbadet ediyor, namaz kılıyor, Kur'an-ı Kerim okuyor...

Bu Hadis-i Şerifi her babayiğit çıkıp da söyleyemez. Bu Hadis-i Şerifi kendiniz bilin, başkalarına söylemeniz icab etmiyor. Yaptığınız iş ne kadar mühim. Biz Rasûlullah Efendimiz (s.a.v.)'in istikametinde gidiyoruz. Devamında buyruluyor ki;

يأخذون على قراءتهم وعلمهم الرزق

İlimlerini ve kıraatlerini dünya ile değişirler. Bakın önce kıraat sonra ilim geliyor. Onlar kıraat ilmini bilirler, ilim de okurlar. Güzel seslerle okurlar vesaire ve dünya ile değişirler.

يأكلون الدنيا بالدين وهم أتباع الدجال الأعور

Silsile-i Saâdat'ımızın büyüklerinden İmam-ı Rabbânî Müceddid-i Elf-i Sâni (k.s.) Hz. de Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın en büyük müdafilerinden biridir.

"Mektûbât-ı Şerife" isimli eseri, Kur'an-ı Kerim ve sahih Hadis kitaplarından sonra Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Mezhebinin en mühim kaynaklarından biridir.

Çünkü Peygamber Efendimiz S.A.V. ona ilmi kelamda icthad etmesi için icazet name yazmıştır.

بشرني رسول الله صلى الله عليه وسلم بأنك من المجتهدين في علم الكلام ويغفر الله بشفاعتك لألوف يوم القيامة ، وكتب لي خط

الإرشاد بيده الشريفة وقال : لم أكتب لأحد قبلك مثله³²

Rasûlullah s.a.v. beni "sen ilmi kelamda müctehidsin" diye müjdeledi, "kıyamet günü senin şefaatinle binlerce kişiyi mağfiret edecektir" buyurdu. Ve yed-i şerifesiyle irşad icazeti yazdı. "Senden önce hiç kimseye benzerini yazmadım" buyurdu.

İşte ilmi kelamda müctehid olan İmam-ı Rabbânî (k.s.) Hz. şöyle buyurur:

إلى المرزا فتح الله الحكيم في بيان أن الفرقة الناجية من بين الفرق الثلاث والسبعين فرقة أهل السنة المكتوب الثمانون 1/80

والجماعة، وفي المنع من الالتفات إلى الفرق المبتدعة والاختلاط معهم وما يناسب ذلك

وَكُلُّ فِرْقَةٍ مِنَ الْفِرَقِ الثَّلَاثِ وَالسَّبْعِينَ يَدْعُونَ أَنَّهُمْ مُتَّبِعُونَ لِلشَّرِيعَةِ وَيَجْرُمُونَ بِكُونِهِمْ نَاجِينَ " كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ "

مُضَدِّقٌ خَالِهِمْ وَتَقْدُّ وَفْتِنِهِمْ ،

³¹ يأتي على الناس زمان يكون عامتهم يقرؤون القرآن ويجتهدون في العبادة ويشتغلون بأهل البدع يشركون من حيث لا يعلمون يأخذون على قراءتهم وعلمهم الرزق يأكلون الدنيا بالدين وهم أتباع الدجال الأعور (كنز العمال ج:10-ص:374)

وَأَمَّا الدَّلِيلُ الَّذِي بَيَّنَّهُ النَّبِيُّ الصَّادِقُ عَلَيْهِ مِنَ الصَّلَوَاتِ أَكْمَلُهَا وَمِنَ التَّسْلِيمَاتِ أَفْضَلُهَا عَلَى تَمْيِيزِ فِرْقَةٍ نَاجِيَةٍ مِنْ تِلْكَ الْفِرْقِ الْمُتَعَدِّدَةِ فَهُوَ قَوْلُهُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) "الَّذِينَ هُمْ عَلَى مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي" وَذَكَرَ الْأَصْحَابُ مَعَ وُجُودِ الْكِفَايَةِ بِذِكْرِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ فِي ذَلِكَ الْمَحَلِّ يُمَكِّنُ أَنْ يَكُونَ لِلْإِيدَانِ بِأَنَّ طَرِيقَهُ هُوَ طَرِيقُ الْأَصْحَابِ ، وَطَرِيقُ النَّجَاةِ مَوْطُ بِاتِّبَاعِ طَرِيقِهِمْ فَحَسَبُ .

“Yetmiş üç fırkadan her biri, şeriate tabi olduklarını iddia ediyorlar ve kendilerinin fırka-i naciye olduklarına hüküm veriyorlar. “Her fırka kendi yanlarında olan ile mesrurdurlar” (mü’minun 53) Ayet-i Kerimesi onların hallerini doğrulayıcıdır.

Fırka-i Naciye’yi diğer fırkalardan ayırmak üzere, Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in beyan buyurduğu delil, “O kurtulanlar, ben ve Ashabımın yolu üzere olanlardır” kavli-i şerifidir.

Bu mahalde, Sahib-i Şeri’at olan Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in zikri kâfi iken, Eshab’ın zikredilmesi, mümkündür ki şu hususu izah etmek sebebiyle olmuştur: “Benim yolum, Eshabımın yoludur ve kurtuluş onların yoluna tabi olmaya bağlıdır ve bu kâfidir.”³³

إِلَى مُحَمَّدٍ مُرَادُ الْبَدْحِشِيِّ فِي بَيَانِ تَعْدِيلِ أَرْكَانِ الصَّلَاةِ وَالطَّمَأْنِينَةِ وَتَسْوِيبَةِ الصُّفُوفِ وَلُزُومِ تَصْحِيحِ الْمَكْتُوبِ السَّابِعِ وَالسِّتُونَ 1/69
التَّيَّةُ عِنْدَ الدَّهَابِ إِلَى مُحَارَبَةِ الْكُفَّارِ وَالْأَمْرُ بِصَلَاةِ التَّهَجُّدِ وَالْإِحْتِيَاظِ فِي اللَّقْمَةِ وَمَا يَتَعَلَّقُ بِهِ
إِنَّ طَرِيقَ النَّجَاةِ هُوَ مُتَابَعَةُ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ كَثَرَهُمُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ فِي الْأَفْعَالِ وَالْأَقْوَالِ وَفِي الْفُرُوعِ وَالْأَصُولِ؛ فَإِنَّهُمْ هُمُ الْفِرْقَةُ
النَّاجِيَةُ

وَمَا سِوَاهُمْ مِنَ الْفِرْقِ فَإِنَّهُمْ فِي مَعْرِضِ الزَّوَالِ وَشَرَفِ الْهَلَاكِ
عَلِمَهُ الْيَوْمَ وَاحِدٌ أَوْ لَمْ يَعْلَمْ ،
وَأَمَّا عَدَا فَيَعْلَمُهُ كُلُّ أَحَدٍ وَلَا يَنْفَعُ . اللَّهُمَّ تَبَّهْنَا قَبْلَ أَنْ يَتَّبِعَنَا الْمَوْتُ

“Kurtuluş yolu fiillerde, sözlerde, usulde, furû’da Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat Mezhebine uymaktır. (Allah Sübhanehû onların adedini çoğaltsın) Çünkü onlar Fırka-i Naciye’dir.

Diğerleri ise zeval ve helak mevkiindedir.

Bu hali bugün birileri bilsin veya bilmesin (hüküm budur).

Yarın herkes anlayacaktır amma faydası olmayacaktır.

Allah’ım ölüm bizi uyandırmadan sen gözlerimizi aç.”³⁴

الْمَكْتُوبِ السَّابِعِ وَالسِّتُونَ إِلَى خَانِجِهَانَ فِي بَيَانِ عَقَائِدِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ رِضْوَانُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ مَعَ بَيَانِ الْأَرْكَانِ 2/67
الْحَمْسَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ وَالتَّخْرِيبِ عَلَى إِسْمَاعِ الْكَلِمَةِ الْحَقَّةِ يَعْنِي كَلِمَةَ الْإِسْلَامِ عَلَى سَمْعِ سُلْطَانِ الْوَقْتِ
وَخُبْتُ الْإِعْتِقَادِ الَّذِي هُوَ مُخَالَفَةُ مُعْتَقَدَاتِ أَهْلِ السُّنَّةِ سَمَّ قَاتِلٌ مُوصِلٌ إِلَى الْمَوْتِ الْأَبَدِيِّ وَالْعَذَابِ السَّرْمَدِيِّ
وَالْمُدَاهَنَةُ فِي الْعَمَلِ وَالْمَسَاهَلَةُ فِيهِ يَرْجَى فِيهَا الْمَغْفِرَةُ
وَأَمَّا الْمُدَاهَنَةُ فِي الْإِعْتِقَادِ فَلَا مَجَالَ فِيهَا لِلْمَغْفِرَةِ

“İtikad kirliliği ki bu Ehl-i Sünnet İtikadına muhalefettir, öldürücü bir zehirdir, insanı ebedi ölüme ve sonsuz azaba götürür.

Amelde meydana gelecek gevşeklik ve tembelliklerin mağfiret olunması ümid edilir.

Ancak itikattaki gevşekliğin mağfirete ihtimali yoktur.”³⁵

(الْمَكْتُوبُ الثَّلَاثُ وَالسِّتُونَ وَالْمِائَةُ إِلَى السَّيِّدِ النَّقِيبِ الشَّيْخِ فَرِيدٍ فِي بَيَانِ أَنَّ كُلًّا مِنَ الْإِسْلَامِ وَالْكَفْرِ ضِدُّ الْآخَرِ 1/163)
وَاجْتِمَاعُهُمَا مُحَالَ وَأَعْرَازُ أَحَدِهِمَا مُسْتَلَزِمٌ لِذَلَالِ الْآخَرِ الْإِخ
وَيُقَالُ عَنْ حَضْرَةِ الْخَوَاجِهِ أَحْزَارٍ قُدِّسَ سِرُّهُ أَنَّهُ قَالَ لَوْ أُعْطِينَا الْأَحْوَالَ وَالْمَوَاجِيدَ كُلَّهَا وَلَمْ تَكُنْ حَقِيقَتُنَا مُحَلَاةً وَمُتَرَيِّبَةً بِعَقَائِدِ أَهْلِ
السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ لَا نَعْتَقِدُ تِلْكَ الْأَحْوَالَ شَيْئًا غَيْرَ الْخِذْلَانِ

³³ İmam-ı Rabbani, Mektûbât, c.1, Mek.80

³⁴ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.69

³⁵ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.2, Mek.67

وَلَيْنِ اجْتَمَعَ فِيْنَا الْفُضُورُ وَالْمُقْصَانُ وَحَقِيقَتُنَا مُسْتَقِيمَةٌ عَلَى عَقَائِدِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ لَا تَرَى بِأَسًا فِي ذَلِكَ
ثَبَّتْنَا اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَإِبَائِكُمْ عَلَى طَرِيقَتِهِمُ الْمَرْضِيَّةِ بِحُزْمَةٍ سَيِّدِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

“Ubeydullah Ahrar (k.s.) Hz.’nin şöyle buyurduğu nakl olunur: “Bütün manevi haller ve vecdler bize verilse de hakikatimiz Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat Akidesi ile süslü olmasa biz bu hallere, perişanlıktan başka bir şey olarak itikad etmeyiz.

Yine bizim üzerimizde kusur ve noksanlar toplansa da, hakikatimiz Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat akidesi üzere müstekim (dosdoğru) olsa, biz bunda bir beis görmeyiz”

Cenab-ı Hak Seyyid-i Beşer (s.a.v.) Efendimiz hürmetine, bizi ve sizi, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın razı olunan yolunda sabit kılsın”³⁶

الْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالْخَمْسُونَ إِلَى السَّيِّدِ مُحَمَّدٍ أَيْضًا فِي بَيَانِ أَنَّهُ لَا بُدَّ فِي حُصُولِ النَّجَاةِ مِنْ أُمُورٍ ثَلَاثَةٍ وَأَنَّهَا لَا تَتَصَوَّرُ (1/59)
بِدُونِ اتِّبَاعِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ وَأَنَّ الْعِلْمَ وَالْعَمَلَ مُتَعَلِّقَانِ بِالسَّرِيَّةِ وَالْإِخْلَاصِ مَنُوطٌ بِسُلُوكِ طَرِيقِ الصُّوفِيَّةِ وَمَا يُنَاسِبُ ذَلِكَ
وَلَا بُدَّ لِلْإِنْسَانِ مِنْ ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ حَتَّى تَتَبَسَّرَ النَّجَاةُ الْأَبَدِيَّةُ:
وَالْعِلْمُ عَلَى قِسْمَيْنِ: الْعِلْمُ وَالْعَمَلُ وَالْإِخْلَاصُ
قِسْمٌ الْمَقْصُودُ مِنْهُ الْعَمَلُ وَقَدْ تَكَلَّفَ بَيَانَهُ عِلْمُ الْفَقْهِ
وَقِسْمٌ الْمَقْصُودُ مِنْهُ مُجَرَّدُ الْإِعْتِقَادِ وَالْيَقِينِ الْقَلْبِيِّ وَذَكَرَ هَذَا الْقِسْمَ فِي عِلْمِ الْكَلَامِ بِالتَّفْصِيلِ عَلَى مُفْتَضَى آرَاءِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ
الَّذِينَ هُمْ الْفِرْقَةُ النَّاجِيَّةُ
وَلَا إِمْكَانَ لِلنَّجَاةِ وَلَا مَطْمَعٍ لِأَحَدٍ فِيهَا بِدُونِ اتِّبَاعِ هَؤُلَاءِ الْأَكْبَارِ
فَإِنْ وَقَعَتِ الْمُخَالَفَةُ لَهُمْ مِقْدَارَ شَعْرَةٍ فَأَلَامُرُ فِي خَطَرٍ أَيْ خَطَرٍ

.....

رَأَى شَخْصٌ إِبْلِيسَ الْعَيْنِ قَاعِدًا مُسْتَرِيحًا فَارَعَ الْبَالِ مِنَ الْإِشْتِعَالِ بِالْإِعْوَءِ وَالْإِضْلَالِ فَسَأَلَهُ عَنْ سِرِّ ذَلِكَ فَقَالَ الْعَيْنُ: "إِنَّ عُلَمَاءَ
السُّوءِ فِي هَذَا الْوَقْتِ قَدْ كَفَرُوا أَمْرِي وَتَكَلَّمُوا لِي بِالْإِعْوَءِ وَالْإِضْلَالِ

“Ebedi kurtuluşun müyesser olması için İnsana üç şey lazımdır: İlim, amel, ihlas. İlim iki kısımdır. Birinci kısım, kendisiyle amelin maksud olduğu kısımdır ki bunun izahını İlm-i Fıkıh yapmaktadır. İkinci kısım ise, kendisiyle sadece i’tikad ve yakîn-i kalbî maksud olan kısımdır. Bununla alakalı mevzular, fırka-i naciye (kurtuluşa eren topluluk) olan Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat Mezhebi’nin görüşleri üzerine, İlm-i Kelam’da tafsilatıyla anlatılmıştır.

Bu büyüklere ittiba olmadan, kimse için kurtuluşa imkân ve ümid yoktur.

Eğer Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat büyüklerine kıl kadar muhalefet olursa iş, tehlike üstüne tehlikedir.”

.....

Birisi, lanetli İblis’i, oturmuş dinlenirken, insanları azdırıp, saptırmakla meşgul olmaktan akli, fikri boşken görmüş. Ve bunun sırrını ona sormuş. O mel’un İblis demiş ki;

- “Bu zamandaki kötü âlimler, benim işimi görüyorlar ve de azdırıp, saptırma işini benim adıma üstlendiler.”

الْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالْخَمْسُونَ إِلَى السَّيِّدِ الْمَذْكُورِ أَيْضًا فِي بَيَانِ أَنَّ الْإِحْتِنَابَ مِنْ صُحْبَةِ الْمُبْتَدِعِ لَازِمٌ وَأَنَّ ضَرَرَ صُحْبَتِهِمْ فَوْقَ ضَرَرِ صُحْبَةِ الْكُفَّارِ وَأَنَّ شَرَّ الْفِرْقِ الْمُبْتَدِعَةِ الشَّيْعَةِ الشَّيْعَةُ وَمَا (1/54)
يُنَاسِبُ ذَلِكَ

وَأَقْبَلُوا أَنَّ فَسَادَ صُحْبَةِ الْمُبْتَدِعِ أَزِيدُ مِنْ فَسَادِ صُحْبَةِ الْكَافِرِ،

İmam-ı Rabbani (k.s.) hazretleri şöyle buyurmuştur: “Şunu kesin olarak bilin ki; bid’at sâhibi ile dost olmak, kâfirle dost olmaktan daha zararlıdır !..”

Abdullah bin Mübârek (r.aleyh) sünnete uyar, bid’atten ve bid’at ehlinde nefret ederdi. Böyle kimselerle oturmadığı gibi, oturanları da men ederdi. Zarârını anlatır ve münâfiklik alâmetlerinden olduğunu söylerdi.

³⁶ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.163

Bir defâsında, Horasan âlimlerinden olan Abdullah bin Ömer Serahbî şöyle buyurdu:

-“Bir keresinde bid’at ehliyle oturup yemek yedim. Abdullah bin Mübârek (r.a.aleyh) bundan haberdâr olunca, bana;

-“Seninle otuz gün konuşmayacağım” dedi.

İLMİ, KİMDEN, NASIL TALEP ETMELİYİZ?

إن هذا العلم دين، فانظروا عمن تأخذون دينكم³⁷

“Bu ilim dindir. Dolayısıyla dininizi kimden aldığınıza dikkat edin!

لَا تَجْلِسُوا عِنْدَ كُلِّ عَالِمٍ ، إِلَّا عَالِمٍ : ، رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ

يَدْعُوكُمْ مِنَ الْخَمْسِ إِلَى الْخَمْسِ :

مِنَ الشَّكِّ إِلَى الْيَقِينِ ،

وَمِنَ الْكِبْرِ إِلَى التَّوَّاضِعِ ،

وَمِنَ الْعَدَاوَةِ إِلَى التَّصَفَّةِ ،

وَمِنَ الرِّيَاءِ إِلَى الْإِحْلَاصِ ،

” وَمِنَ الرَّغْبَةِ إِلَى الزُّهْدِ .

Her âlimin sohbetine gitmeyin! Ancak şu beş şeyden sakındırıp, diğer beş şeye davet eden âlimin sohbetine gidin!

1- Şekten, yakîne sevk eden, [Şüpheli inanıştan sakındırıp kesin imana yönlendiren]

2- Kibirden uzaklaştırıp, tevazua yönelten,

3- Nefreti, düşmanlığı bıraktırıp, hayra sevk eden,

4- Riyadan uzaklaştırıp, ihlâsa çeviren,

5- Dünyadan, zühde [tamahtan, tok gözlü olmaya] çağırın.

Evliyanın büyüklerinden altın silsilenin yirmi altıncısı olan, Seyyid Nur Bedvâni'nin (Allah Onun sırrının kudsiyetini artırsın) talebelerinden iyi ve temiz giyinimli bir genç yanına geldiğinde O muhterem zat genç talebeyi şöyle uyardı:

- Evladım senden çok kötü bir koku geliyor.

Genç talebe üzülererek şöyle dedi:

- Afedersiniz efendim, bugün yıkandım ve elbiselerimde yeni ve temizdir. O koku ne olabilirki?

- Bilmem evlat, üzerini bir yokla bakalım.

Genç talebe üzerini şöyle bir karıştırıp yokladıktan sonra cebinden ufak bir kitab çıkararak uzattı ve Seyyid Nur Bedevâni Hazretlerine dedi ki:

- İşte hocam! Üzerimde sadece bu kitap var.

Seyyid Nur Bedevâni Hazretleri kitabı alıp inceledikten sonra şöyle dedi:

- İşte o pis koku bu kitaptan geliyordu. Bunu nereden aldın?

- Bir arkadaşımдан almıştım üstadım.

- Evlat hiç rastgele din kitabı okunur mu? İyi kitap insanın hidayetine vesile olduğu gibi, böyle bozuk kitaplarda insanın felaketine sebep olur.

- Peki, efendim, öyleyse hangi kitapları okuyalım?

- Evladım, sadece Ehl-i Sünnet âlimlerinin yazdığı kitapları okuyunuz. Çünkü onlar, yalnız Allah rızası için yazarlar ve Allah için söylerler.

37 İcâzetsiz kişinin ilminde saâdet olmaz. Rasûlüllah'ın ve üstadların rızasını ve icâzetini almadan ilmin kârı olmaz. Bizim ilmimiz sırf feyz-i Rabbânî, feyz-i İlâhîdir... Hadis-i Şerif'te: "Âlimler yeryüzünün kandilleri ve halifeleri, benim ve bütün peygamberlerin vârisleridir." diye beyan buyrulmuştur. Âlimden murad, kitaplar okuyarak bilgi sahibi olan kimse değildir. Şarkiyat ismi altında islâmî ilim tahsil edenler de var. Lâkin iman ve islâmî esaslara ne derece riayet ettikleri de mâlum...

إن هذا العلم دين فانظروا عمن تأخذون دينكم : " وأخرج مسلم في مقدمة صحيحه من قول ابن سيرين " رحمه الله

PEYGAMBERLER BİDAT EHLİNDEN UZAKTIRLAR

قال الامام الربانى قدس الله سره الاقدس فى المبدأ والمعاد
كان شخص ممن يتلبس بلباس الصوفية مبتلا بالبدعة الاعتقادية وكان لى تردد فى حقه فرأيت اتفاقا أن الانبياء عليهم الصلاة
والسلام كلهم مجتمعون وكلهم يقولون بلسان واحد فى حقه انه ليس منا
فخطر فى خاطرى فى تلك الاثناء أن استفسرهم عن حال شخص آخر كان لى تردد فيه أيضا فقالوا فى حقه كان منا نعوذ بالله سبحانه
. من سوء الاعتقاد ومن طعن انبيائه الامجاد

Sofiyeler elbisesi içerisinde dolaşan, bir takım itikadi bidatlere müptela olmuş ve kendisi hakkında bazı tereddütler taşıdığı bir şahıs vardı.

Bir gün enbiyanın (AS) tamamının bir araya gelmiş olduklarını gördüm. Onun hakkında hepsi aynı dille, "o bizden değildir" diyorlardı.

O esnada kendisi hakkında tereddüdüm bulunan bir başka insan için bir şeyler sormak aklımdan geçti. Bu sefer Peygamberler (AS) onun için, o bizdendir buyurdular.

Bozuk itikattan ve soylu enbiyanın hakkımızda kötü insan olarak karar vermelerinden Allah'a şübheleniriz.

BİDAT EHLİ CENNETE GİTSE BİLE.....

تَرِدُ عَلَيَّ أُمَّتِي الْحَوْصَ ، وَأَنَا أَدُوُّ النَّاسِ عَنْهُ كَمَا يَدُوُّ الرَّجُلُ إِبِلَ " : عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
الرَّجُلُ عَنْ إِبِلِهِ ، قَالُوا :
يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، أَتَعْرِفُنَا ؟ قَالَ : -
نَعَمْ ، لَكُمْ سِيمَا لَيْسَتْ لِأَحَدٍ غَيْرِكُمْ ، تَرُدُّونَ عَلَيَّ عُرَا ، مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ ، وَلَيَصَدَّنَّ عَنِّي طَائِفَةٌ مِنْكُمْ ، فَلَا يَصِلُونَ ، فَأَقُولُ : -
يَا رَبِّ ، هَؤُلَاءِ مِنْ أَصْحَابِي ، فَيَجِئُنِي مَلَكٌ ، فَيَقُولُ : -
" وَهَلْ تَدْرِي مَا أَخَذْتُوا بِغَدَاكَ ؟ -

İmam-ı Müslim'in rivayetinde Ebu Hureyre'den şöyle rivayet edilmiştir: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

- "Ümmetim havzın başında yanıma gelecek. Ben, tıpkı devesinden başkasının devesini kovan bir kimse gibi, havzımdan (bazı) insanları kovarım!" Yanındakiler:

- "Ey Allah'ın Resülü! Bizi tanıyacak mısınız?" dediler.

- "Evet buyurdu. Sizin, başkasında olmayan bir alâmetiniz olacak. Sizler yanıma alın ve abdest uzuvlarınızda, abdestin eseri olan bir nurla geleceksiniz.

Ancak sizden bir grup benden engellenecek, onlar bana ulaşamayacaklar. Ben:

- "Ey Rabbim onlar benim ashabım, onlar benim ashabım!" diyeceğim. Ama bir melek bana cevap verip:

- "Senden sonra onlar ne bid'alar ortaya çıkardılar biliyor musun?" diyecek.³⁸

14/09/2014 ferhatlar

³⁸ [Müslim, Taharet 37, (247).]

Vaaz Mevzuu:

EHL-İ SÜNNET İTİKADININ ÖNEMİ-2

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
08.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Ehl-i Sünnet İtikadınının Ehemmiyeti

Birçok Ayet-i Kerime'de "İman edip, salih ameller işleyenler..." ifadesi geçmekte, İman ile amel birlikte zikredilmektedir. Bu Ayet-i Kerimeler'den dinin iki tarafı olduğu ortaya çıkar: Birincisi İtikad yani iman ve inanç keyfiyeti ile alakalı olan taraf; ikincisi ise amel keyfiyeti ile alakalı olan taraf.

Din-i Celil-i İslam'ın en temel iki kaynağı Kur'an-ı Kerim ve Sünnet-i Peygamberiyye'dir. Edille-i Erba'a içerisinde Kitap ve Sünnet, diğer iki kaynak olan İcma' ve Kıyas'ın istinad ettiği temel kaynaklardır.

تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِمَا كَتَبَ اللَّهُ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ

"Size iki şey bırakıyorum. Onlara sıkı sarıldığınız sürece yolunuzu şaşmazsınız: Allah'ın Kitabı ve Rasülü'nün sünneti"¹ meâlindeki Hadis-i Şerif bu hususu ifade eder.

Asr-ı Saadet'te ve Sahabe-i Kiram devrinde müslümanlar ihtiyaç duydukları itikâdî veya amelî mes'eleleri ya bizzat Rasül-i Ekrem (s.a.v.) Efendimiz'e veya Ashab-ı Kiram içerisindeki ilim erbabı büyük sahabîlere sorarak hallediyorlardı. Tabiîn Devrinde de yine Ashab-ı Kiram'dan ilim almış büyük âlimlere müracaat imkânı vardı. Bundan dolayı Müslümanların akidesi temiz idi.²

İslam Âlemi genişledikçe gerek itikadi gerek fikhî meselelerde ulema arasında fikir farklılıkları hasıl olmuş fıkihta muhtelif mezhebler meydana geldiği gibi siyasi, ilmî bir takım sebeplerden dolayı itikadiyyatta da bir çok fırkalar zuhur etmiştir.³

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de şöyle buyurur:

تَفَتَّرَقُ هَذِهِ الْأُمَّةُ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً ، كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا وَاحِدَةً قَالُوا : وَمَا تِلْكَ الْفِرْقَةُ ؟ قَالَ : مَا أَنَا عَلَيْهِ الْيَوْمَ وَأَصْحَابِي

"Bu ümmet yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Biri dışında bu fırkaların hepsi Cehenneme gidecektir". "O bir fırka kimlerdir Ya Rasülellah" diye sorulunca şöyle cevap verdiler: "Benim ve eshabımın yolu üzerindedirler."⁴

Hadis-i Şerifte zikredilen "Yetmiş üç" ifadesi kesretten kinayedir. Yani çok fırkalara ayrılacak manasına gelir. Bunun yanında bazı ulema yaptıkları tasnifler ile yetmiş üç fırkayı şöyle izah etmişlerdir:

Ehl-i Sünnet 1; Mutezile 20; Şia 22; Havâric 20; Mürcie 5; Neccâriye 3; Cebriye 1; Müşebbihe 1; Cem'an 73 fırkadır.⁵

¹ İmam-ı Mâlik, Muvatta', el-Mektebetü's-Şamile

² Taftâzânî, Şerh-i Akâid, s.10-12

³ Ö.Nasûhî Bilmen, Muvazzah İlm-i Kelam Dersleri, s.22

⁴ Bağdâdi, el-Fark beyne'l-Fırak (farklı lafızlarla)

⁵ Sırrı, Şerh-i Akaid Tercümesi, c.1, s.11-47

Bunların hepsine birden “Fırak-ı İslamiyye” (İslamî Fırkalar) denir. Aynı Hadis-i Şerif’te geçen “hepsi cehenneme gidecektir” ifadesini âlimlerimiz şöyle izah etmişlerdir: “Fırak-ı Dalle’nin hepsinin cehennemde olacaklarıyla murad, cehenneme girmeye müstehak olmalarıdır. Yoksa bi’l-fiil cehenneme girecekler manasına değildir. Çünkü itikadında ifrat veya tefriti sebebiyle cehenneme müstehak olduktan sonra, itkadı küfre götürmediğinden, Allah’ın affıyla veyahut bir şefaatinin şefaati ile cehenneme girmemek muhtemeldir. Amma itkadı küfre götürecek olursa ebediyen cehennemdedir (hafizanallah). Zira Fırak-ı İslamiye’den hariçtir. İtikadda küfür icab etmeyecek bir hatayı irtikap eden kimseye mübtedi’ (bid’at ehli) denir.”⁶ Anlaşıldığı üzere, küfre düşmemiş ancak bid’at ehli olan kimse, affa veya şefaate nail olamazsa, cehennem azabına maruz kalacak; itikadındaki hatası kadar cehennemde azab gördükten sonra, imanı olduğu için cennete girecektir. Ancak küfre götürecek derecede itikadi bozukluğu olanlar, ebediyen cehennemde kalacaklardır. Bu husus Al-i İmran Süresi’nin 105. Ayet-i Kerimesi’nde şöyle ifade buyrulur:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

“Ve şunlar, şu kendilerine beyyineler geldikten sonra ayrılık çıkarıp ihtilaf edenler gibi olmayın, onlar için büyük bir azap vardır.”

“Ayet-i Kerime’de itikadî hususlarda ihtilaf etmekten men edilmiştir. Yahudî ve Hıristiyanların Allah-ü Teala’nın birliği, noksan sıfatlardan tenzihi ve ahiret halleri gibi itikadî hususlarda, kendilerine açık deliller geldiği halde, aynı inanca sahip olmak yerine ihtilafa düşmeleri zemmedilmektedir.”⁷

“Temel itikadî hususlar, ictihad mahalli değildir. İctihadın mahalli fer’î hükümlerdir.”⁸

“Eğer kişi inanç esasları hakkında içtihadı kalkışmış ve içtihadı kendini bid’ate götürmüş ise bu hususta mazur sayılmaz. Zira Hariciler, te’vil hususunda içtihad ettiler de mazur görülmediler. Te’villeriyle, Sahabe-i Kiram’ın (yürüdüğü yoldan) çıktılar da Rasülullah (s.a.v.) onları “Dinden çıkanlar” olarak isimlendirdi.”⁹

Ümmetin müctehitlerinin **amelî hususlarda ihtilafı** ise rahmettir. رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي

“Ümmetimin ihtilafı rahmettir”¹⁰ Hadis-i Şerif’i bunun delilidir. Ömer bin Abdülaziz (r.h.): مَا

سَرَّيْنِي لَوْ أَنَّ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ لَمْ يَخْتَلَفُوا لِأَنَّهُمْ لَوْ لَمْ يَخْتَلَفُوا لَمْ تَكُنْ رُحْمَةً

⁶ Mehmed Vehbî, Akaid-i Hayriyye Tercümesi, s.11

⁷ Alusi, Ruhü'l-Meânî Tefsiri, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁸ Molla Hüsrev, Mirkatü'l-Vusul

⁹ Abderî, Medhal, el-Mektebetü’ş-Şamile

¹⁰ İmam-ı Suyutî, Cami’u'l-Ehadis, el-Mektebetü’ş-Şamile

etmeselerdi (bu kadar) sevinmezdim. Çünkü onlar ihtilaf etmemiş olsalardı (her birerini taklid etme) ruhsatı hasıl olmazdı.”¹¹, buyururlar.

Hadis-i Şerif'ten anlaşıldığı üzere Fırak-ı İslamiyye evvel emirde Fırka-i Naciye (Ehl-i Sünnet) ve Fırak-ı Dâlle (Ehl-i Bid'at) olarak ikiye ayrılır.

Ehl-i Sünnet (Fırka-i Naciye); kitap, sünnet ve bunlara muvafık olan edille-i akliyyeye ittiba' eden zevâtıdır.¹² Sünnet-i Nebeviyye'ye layıkı vechiyle tutunmuş, dini hükümleri kendi arzularına göre tevil ve tahriften kaçınan, ehl-i İslam arasına tefrika çıkarmaktan uzak oldukları için kendilerine “ehl-i sünnet ve cemaat” denilmiştir.¹³

Ehl-i sünnet, ikiye ayrılır: Birisi itikadî asıllarda İmam Ebu Mensûr Mâturîdî Hz.'ne tabi olan **Mâturîdiyye**; diğeri de İmam Ebu'l-Hasen'il-Eş'arî Hz.'ne tabi olan **Eş'ariyye**.¹⁴

Bid'atlerle mücadele eden, Kitap ve Sünnet'te zaten mevcut olan Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat itikadını sistematik bir şekilde tedvin eden ilk âlimimiz İmam-ı Azam (rh.) Hz.'dir. O'nun el-Fikhü'l-Ekber isimli eseri Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat akidesine mensub sonraki tüm âlimlere temel teşkil eden çok değerli bir eserdir.

İmam-ı Maturîdî Hz., İmam-ı Azam Hz.'nin görüşlerinden istifade ederek Ehl-i Sünnet Kelamı'nı sağlamlaştırmış; Şafiî Ulemasından olan İmam Ebu'l-Hasen el-Eş'arî Hz. de ömrünün sonuna kadar Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Mezhebi'nin müdafii olmuştur.

Fikhî hükümlerde Hanefî Mezhebi'ne tâbî olan Ehl-i Sünnet uleması itikatta İmam-ı Mâturîdî Hz.'ne tabîdirler.

İmam-ı Maturîdî Hz. esasen Hanefî alimlerinden olduğu için onun beyan ettiği itikadî esaslar, zaten İmam-ı Azam Hz. ve tabilerinin itikattaki akideleridir.¹⁵

Şafii ve Mâlikîlerin çoğu, Hanbelîlerin ise bir kısmı izah edilen manaca Eş'arîdirler.¹⁶

Ehl-i sünnet itikadını, farklı coğrafyalarda müdafaa eden İmam Maturîdî ve İmam-ı Eş'arî Hz.'nin görüşleri arasında fark yoktur. Maturidilik ve Eş'arîlik her ne kadar iki fırka ise de usulde bir olup, teferru'atta ihtilafları, bir diğerini dalalete nisbet etmeye götürmediğinden, ikisi bir fırka kabul edilmiştir.¹⁷ Bunun için bunların tabileri birbirlerinin kitaplarını şerh etmiş, her bireri diğerini ehl-i sünnetten saymış ve dalalete nisbet etmemiştir. Hatta, Eşâire ismi bazen mutlak olarak ehl-i sünnet manasında kullanılıp, Maturîdîleri de içine almıştır.¹⁸

Silsile-i Saâdat'ımızın büyüklerinden İmam-ı Rabbânî Müceddid-i Elf-i Sâni (k.s.) Hz. de Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'ın en büyük müdafilerinden biridir. “Mektûbât-ı Şerife” isimli eseri,

¹¹ Alusi, Ruhu'l-Meânî Tefsiri, el-Mektebetü's-Şamile

¹² Ö.Nasûhî Bilmen, Muvazzah İlm-i Kelam Dersleri, s.23

¹³ Taftâzânî, Şerh-i Akâid; Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikati'l-Muhammediyye

¹⁴ Mehmed Vehbî, Akaid-i Hayriyye Tercümesi, s.11

¹⁵ Sırrı, Şerh-i Akaid Tercümesi c.1, s.51; M.Seyyid, Medhal, Fırak-ı İslamiyye Meselesi

¹⁶ Ö.Nasûhî Bilmen, Muvazzah İlm-i Kelam Dersleri, s.24

¹⁷ Mehmed Vehbî, Akaid-i Hayriyye Tercümesi, s.11

¹⁸ Sırrı, Şerh-i Akaid Tercümesi c.1, s.50; M.Seyyid, Medhal, Fırak-ı İslamiyye Meselesi

Kur'ân-ı Kerim ve sahih Hadis kitaplarından sonra Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Mezhebinin en mühim kaynaklarından biridir.

Abdullah İbn-i Ömer (r.a.)'den rivayet olunduğu üzere Peygamber Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurur:

مَنْ كَانَ عَلَى السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ كَتَبَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا عَشْرَةَ حَسَنَاتٍ وَرَفَعَ لَهُ عَشْرَ دَرَجَاتٍ

“Kim sünnet ve cemaat üzere olursa Allah Teala o kimse için attığı her adıma mukabil on hasene yazar, onu on derece yükseltir.”¹⁹

Hiz. Ali (r.a.) şöyle buyurmuşlardır:

الْمُؤْمِنُ إِذَا أَحَبَّ السُّنَّةَ وَالْجَمَاعَةَ اسْتَجَابَ اللَّهُ تَعَالَى دُعَاءَهُ وَقَضَى حَوَائِجَهُ وَغَفَرَ لَهُ الذُّنُوبَ وَكَتَبَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ وَبَرَاءَةً مِنَ النَّفَاقِ

“Mümin “Sünnet ve Cemaati” sevdiği zaman, Allah-ü Teâlâ onun duasına icabet eder, ihtiyaçlarını giderir, günahlarını mağfiret buyurur ve Allah-ü Teala onun için Cehennemden ve nifaktan olmak üzere iki berat yazar.”²⁰

Kitaplarımızda büyük günahlar sayılırken bunlardan birinin “bid’at” olduğu ifade edilmektedir. Bid’at, dinde olmayan şeyin ihdasıdır. İtikadda bid’at ise, sünnetin terkidir. Burada sünnet ile kastedilen Ebul Haseni'l-Eş'ari ve Ebu Mensur Maturidi Hiz.'nin beyan ettiği Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve Ashabı'nın inanç esaslarıdır. Şu halde “ehl-i bid’at” bu iki imam ve etbânının inandıkları esaslara muhalif olan fırkalardır.²¹

İnançtaki bid’at, ameldekinden çok daha zararlıdır. Mesela Mestler üzerine mesih yapmak tevâtür haddine ulaşmış haber-i meşhurla sabit bir sünnettir. Kişi ömrü boyunca bu sünneti hiç yapmamış olabilir. Hatta ayaklarında mest olduğu halde her abdestte mestleri çıkarıp ayaklarını yıkayarak azimetle de hareket edebilir.

Ancak böyle bir sünnetin sabit olduğunu inkar etmekle ne büyük zarara uğrayacağı Fetâvây-ı Tatarhâniyye’de şöyle ifade edilir:

وَأَمَّا مَنْ لَمْ يَرَ الْمَسْحَ عَلَى الْحُقَيْنِ وَقَدْ بَرَعَبَ عَنْ سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهُوَ عِنْدَنَا مُبْتَدِعٌ فَلَا تَتَّخِذْهُ إِمَامًا فِي صَلَاةٍ وَلَا تَوَقَّرْهُ وَلَا تَخْتَلِفْ إِلَيْهِ فَإِنَّهُ صَاحِبُ بَدْعَةٍ

“Rasülüllah (s.a.v.)'in sünnetinden yüz çevirir olduğu halde mestler üzerine meshi caiz görmeyen, bizim indimizde mübtedi'dir. Onu namazında imam yapma, ona ta'zimde bulunma ve ondan (ilim namına) bir şey talep etme! Çünkü o bid’at sahibidir.”²²

İtikadı bozuk olan kimsenin, ne ilminin ne de amellerinin kıymeti vardır. Hiz. Üstazımız (k.s.) **“Bozuk makineden düzgün kumaş çıkmaz”²³**, buyurmuşlardır.

¹⁹ Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikati'l-Muhammediyye

²⁰ Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikati'l-Muhammediyye

²¹ İbn-i Hacer Heysemî, ez-Zevâcir anî'ktirâfi'l-Kebâir, el-Mektebetü'ş-Şamile

²² Fetâvây-i Tatarhâniyye, c.5, s.366

²³ Ziya Sunguroğlu'nun Notları, s. 99

Ulemamız, ölümden önce, kötü sona alamet olan şeyleri sayarken bid'ati de zikrederler. Buna delil olarak şu Hadis-i Şerif'i zikretmişlerdir:²⁴

بَيْنَا أَنَا بِدِمَشْقَ إِذْ جِيءَ بِسَبْعِينَ رَأْسًا مِنْ رُؤُوسِ الْخَوَارِجِ، فَنُصِبَتْ عَلَيَّ دَرَجٌ دِمَشْقَ، وَجَاءَ أَبُو أَمَامَةَ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ، فَصَلَّى مَا بَدَأَ لَهُ، فَلَمَّا خَرَجَ بَكَى، ثُمَّ قَالَ: "كِتَابُ أَهْلِ النَّارِ"، يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: "هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ " ثُمَّ قَرَأَ "يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ" فَهَمْ هَوْلَاءِ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا أَمَامَةَ، هَذَا شَيْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَمْ شَيْئًا تَقُولُهُ بِرَأْيِكَ؟ قَالَ: إِنِّي إِذَا جَرِيءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرَ مَرَّةٍ، وَلَا مَرَّتَيْنِ، وَلَا ثَلَاثٍ حَتَّىٰ أَنْتَهَىٰ إِلَىٰ سَبْعٍ.

“Ebu Gâlib (r.h) anlatır: Bir ara ben Dımeşk'ta iken Hâricîler'den yetmiş kişinin başı getirilmiş de (herkesin görmesi için) Dımeşk yoluna konulmuştu. Bu esnada Ashab-ı Kîram'dan Ebu Ümâme (r.a) gelmiş, mescide girerek (hangi namazı kıldığını bilmesem de) kendisi için zahir olan namazı kılmıştı. Mescitten çıkınca ağlamış ve şöyle buyurmuştu: “Cehennem ehlinin kelpleri. Allah-ü Teala şöyle buyurur: **“O Allah'dır ki senin üzerine Kur'ân'ı indirdi. Ondan bir kısmı muhkem ayetlerdir ki, onlar o kitabın aslıdır. Diğer bir kısmı da müteşabih ayetlerdir. Artık kalplerinde eğrilik bulunan kimseler, fitne aramak ve onu tevil arzusunda bulunmak için o kitaptan müteşabih olanına tabi olurlar.”** Bundan sonra da **“Bir takım yüzlerin ağaracağı, bir takım yüzlerin kararacağı gün; o gün yüzleri kara çıkanlara şöyle denecek**

“Ya.. İmanınızdan sonra küfrettiniz ha! O halde yaptığınız nankörlüğün cezası olarak tatın azabı” Ayet-i Kerimesini okudu ve “İşte bunlar, onlardır.”, buyurdu. Ben “Ya Ebâ Ümame, bunlar, Rasülüllah (s.a.v)'den duyduğun şeyler midir, yoksa kendi görüşün olarak mı söylüyorsun?”, deyince: “Şu halde hiç şüphesiz iddia ediyorum ki ben onu Rasülüllah (s.a.v)'den öyle bir kere değil, iki kere değil, üç kere değil...”, diye saymaya devam ederek yedide bitirdi.”²⁵

MEKTUBAT-I ŞERİFE'DEN SEÇMELER:

İmam-ı Rabbânî (k.s.) Hz. şöyle buyurur:

وَلَا بُدَّ لِلْإِنْسَانِ مِنْ ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ حَتَّىٰ تَتَيَسَّرَ النَّجَاةُ الْأَبَدِيَّةُ : الْعِلْمُ وَالْعَمَلُ وَالْإِخْلَاصُ . وَالْعِلْمُ عَلَى قِسْمَيْنِ : قِسْمٌ الْمَقْصُودُ مِنْهُ الْعَمَلُ وَقَدْ تَكْفَّلَ بِبَيَانِهِ عِلْمُ الْفِقْهِ . وَقِسْمٌ الْمَقْصُودُ مِنْهُ مُجَرَّدُ الْإِعْتِقَادِ وَالْيَقِينِ الْقَلْبِيِّ وَذَكَرَ هَذَا الْقِسْمَ فِي

²⁴ İbn-i Hacer Heysemi, ez-Zevâcir anî'ktirâfi'l-Kebâir, el-Mektebetü'ş-Şamile

²⁵ Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebir, el-Mektebetü'ş-Şamile

عِلْمُ الْكَلَامِ بِالتَّفْصِيلِ عَلَى مُقْتَضَى آرَاءِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ الَّذِينَ هُمُ الْفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ . وَلَا امْكَانَ لِلنَّجَاةِ وَلَا مَطْمَعٍ لِأَحَدٍ فِيهَا بِدُونِ إِتِّبَاعِ هَؤُلَاءِ الْأَكَابِرِ فَإِنْ وَقَعَتِ الْمُخَالَفَةُ لَهُمْ مِقْدَارَ شَعْرَةٍ فَلَا مَرُ فِي خَطَرٍ أَيْ خَطَرٍ

“Ebedi kurtuluşun müyesser olması için İnsana üç şey lazımdır: İlim, amel, ihlas. İlim iki kısımdır. Birinci kısım, kendisiyle amelin maksud olduğu kısımdır ki bunun izahını İlm-i Fıkıh yapmaktadır. İkinci kısım ise, kendisiyle sadece itikad ve yakîn-i kalbî maksud olan kısımdır. Bununla alakalı mevzular, fırka-i naciye (kurtuluşa eren topluluk) olan Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Mezhebi'nin görüşleri üzerine, İlm-i Kelam'da tafsilatıyla anlatılmıştır. Bu büyüklere ittiba olmadan, kimse için kurtuluşa imkan ve ümid yoktur.

Eğer Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat büyüklerine kıl kadar muhalefet olursa iş, tehlike üstüne tehlikedir.”²⁶

وَحُبُّ الْأَعْتِقَادِ الَّذِي هُوَ مُخَالَفَةُ مُعْتَقَدَاتِ أَهْلِ السُّنَّةِ سَمَّ قَاتِلَ مُوَصِّلٍ إِلَى الْمَوْتِ الْأَبَدِيِّ وَالْعَذَابِ السَّرْمَدِيِّ وَالْمُدَاهَنَةَ فِي الْعَمَلِ وَالْمَسَاهَلَةَ فِيهِ يُرْجَى فِيهَا الْمَغْفِرَةُ وَأَمَّا الْمُدَاهَنَةُ فِي الْأَعْتِقَادِ فَلَا مَجَالَ فِيهَا لِلْمَغْفِرَةِ

“İtikad kirliliği, ki bu Ehl-i Sünnet İtikadına muhalefettir, öldürücü bir zehirdir, insanı ebedi ölüme ve sonsuz azaba götürür. Amelde meydana gelecek gevşeklik ve tembelliklerin mağfiret olunması ümid edilir. Ancak itikattaki gevşekliğin mağfirete ihtimali yoktur.”²⁷

إِنَّ طَرِيقَ النَّجَاةِ هُوَ مُتَابَعَةُ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ كَثَرَهُمُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ فِي الْأَفْعَالِ وَالْأَقْوَالِ وَفِي الْفُرُوعِ وَالْأَصُولِ ؛ فَإِنَّهُمْ هُمُ الْفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ وَمَا سِوَاهُمْ مِنَ الْفِرْقِ فَإِنَّهُمْ فِي مَعْرِضِ الزُّوَالِ وَشَرَفِ الْهَلَاكِ عِلْمُهُ الْيَوْمَ وَاحِدٌ أَوْ لَمْ يَعْلَمْ ، وَأَمَّا غَدًا فَيَعْلَمُهُ كُلُّ أَحَدٍ وَلَا يَنْفَعُ . اَللَّهُمَّ نَبِّهْنَا قَبْلَ أَنْ يُنَبِّهَنَا الْمَوْتُ

“Kurtuluş yolu fiillerde, sözlerde, usulde, furû'da Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Mezhebine uymaktır. (Allah Sübhanehû onların adedini çoğaltsın) Çünkü onlar Fırka-i Naciye'dir. Diğerleri ise zeval ve helak mevkiindedir. Bu hali bugün birileri bilsin veya bilmesin (hüküm budur). Yarın herkes anlayacaktır amma faydası olmayacaktır. Allah'ım ölüm bizi uyandırmadan sen gözlerimizi aç.”²⁸

وَنُقِلَ عَنْ حَضْرَةِ الْمُوَاجِهَةِ أَحْرَارٍ قُدِّسَ سِرُّهُ أَنَّهُ قَالَ لَوْ أُعْطِينَا الْأَحْوَالَ وَالْمَوَاجِدُ كُلُّهَا وَلَمْ تَكُنْ حَقِيقَتُنَا مُحَلَاةً وَمُتَزَيِّنَةً بِعَقَائِدِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ لَا نَعْتَقِدُ تِلْكَ الْأَحْوَالَ شَيْئًا غَيْرَ الْخُدَلَانِ وَلَنْ اجْتَمَعَ فِيْنَا الْفُصُورُ وَالنُّقْصَانُ وَحَقِيقَتُنَا مُسْتَقِيمَةً عَلَى عَقَائِدِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ لَا نَرَى بَأْسًا فِي ذَلِكَ ثَبَّتْنَا اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَإِيَّاكُمْ عَلَى طَرِيقَتِهِمُ الْمَرْضِيَّةِ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

²⁶ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.59

²⁷ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.2, Mek.67

²⁸ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.69

“Ubeydullah Ahrar (k.s.) Hz.’nin şöyle buyurduğu naklolunur: “Bütün manevi haller ve vecdler bize verilse de hakikatimiz Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat Akidesi ile süslü olmasa biz bu hallere, perişanlıktan başka bir şey olarak itikad etmeyiz. Yine bizim üzerimizde kusur ve noksanlar toplansa da, hakikatimiz Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat akidesi üzere müstekim (dosdoğru) olsa, biz bunda bir beis görmeyiz”

Cenab-ı Hak Seyyid-i Beşer (s.a.v.) Efendimiz hürmetine, bizi ve sizi, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın razı olunan yolunda sabit kılsın”²⁹

وَكُلُّ فِرْقَةٍ مِنَ الْفِرَقِ الثَّلَاثِ وَالسَّبْعِينَ يَدْعُونَ أَنَّهُمْ مُتَّبِعُونَ لِلشَّرِيعَةِ وَيَجْرُمُونَ بِكُفُومِهِمْ نَاجِينَ " كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ " مِصْدَاقُ حَاهِمٍ وَنَفْدٌ وَقِيَّتِهِمْ ، وَأَمَّا الدَّلِيلُ الَّذِي بَيْنَهُ النَّبِيُّ الصَّادِقُ عَلَيْهِ مِنَ الصَّلَاةِ أَكْمَلُهَا وَمِنَ التَّسْلِيمَاتِ أَفْضَلُهَا عَلَى تَمْيِيزِ فِرْقَةٍ نَاجِيَةٍ مِنْ تِلْكَ الْفِرَقِ الْمُتَعَدِّدَةِ فَهُوَ قَوْلُهُ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) " الَّذِينَ هُمْ عَلَى مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي " وَذَكَرُ الْأَصْحَابِ مَعَ وُجُودِ الْكِفَايَةِ بِذِكْرِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ فِي ذَلِكَ الْمَحَلِّ يُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ لِلْأَيْدَانِ بِأَنَّ طَرِيقِي هُوَ طَرِيقُ الْأَصْحَابِ ، وَطَرِيقُ النَّجَاةِ مَنْوُطٌ بِاتِّبَاعِ طَرِيقِهِمْ فَحَسْبُ .

“Yetmiş üç fırkadan her biri, şeriate tabi olduklarını iddia ediyorlar ve kendilerinin fırka-i naciye olduklarına hüküm veriyorlar. “Her fırka kendi yanlarında olan ile mesrurdurlar” (mü’minun 53) Ayet-i Kerimesi onların hallerini doğrulayıcıdır. Fırka-i Naciye’yi diğer fırkalardan ayırmak üzere, Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in beyan buyurduğu delil, “O kurtulanlar, ben ve Ashabımın yolu üzere olanlardır” kavli şerifidir. Bu mahalde, Sahib-i Şeri’at olan Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in zikri kafi iken, Eshab’ın zikredilmesi, mümkündür ki şu hususu izah etmek sebebiyle olmuştur: “Benim yolum, Eshabımın yoludur ve kurtuluş onların yoluna tabi olmaya bağlıdır ve bu kafidir.”³⁰

(أَيُّهَا) الْمُؤَفَّقُ لِلسَّعَادَةِ أَنْ مَا هُوَ اللَّازِمُ لَنَا وَلَكُمْ تَصْحِيحُ الْعَقَائِدِ عَلَى مُقْتَضَى الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ عَلَى هَجِّ أَخَذَهَا عُلَمَاءُ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ بَعْدَ مَا فَهْمُوهَا كَمَا يَنْبَغِي فَإِنَّ فَهْمَنَا وَفَهْمَكُمْ سَاقِطٌ عَنْ حَيِّزِ الْأَعْتِبَارِ إِذَا لَمْ يُوَافِقْ فَهْمَ هَؤُلَاءِ الْكِبَارِ أَلَا تُرَى أَنَّ كُلَّ مُبْتَدِعٍ وَضَالٍّ يَدْعِي أَخْذَ أَحْكَامِهِ الْبَاطِلَةِ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ وَفَهْمَهَا مِنْهُمَا وَالحَالُ أَنَّهُ لَا يُعْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئاً

“Ey saadete muvaffak kılınmış olan evladım. Hepimize lazım olan, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat âlimlerinin, Kitap ve Sünnet’i layık olduğu şekilde anladıktan sonra, onlardan çıkardıkları hükümlerle itikadımızı tashih etmektir. Ehl-i Sünnet Büyüklerinin görüşlerine muvafık olmadığı müddetçe hiç birimizin görüşü muteber değildir. Görmez misin ki, her bid’at ve dalalet ehli, batıl olan hükümlerini kitap ve sünnetten aldığını ve o hükümleri kitap ve

²⁹ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.163

³⁰ İmam-ı Rabbani, Mektûbât, c.1, Mek.80

sünnetten fahmettiklerini iddia ederler. Halbuki bu anlayışları kendilerinde haktan hiçbir şeyi artırmaz.”³¹

وَالْمُعْتَبَرُ مِنَ الْعُلُومِ الْمُسْتَفَادَةِ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ هُوَ مَا أَخَذَهُ وَاسْتَنْبَطَهُ مِنْهُمَا هَوْلَاءِ الْأَكَابِرِ فَإِنَّ كُلَّ مُبْتَدِعٍ وَضَالٍّ يَأْخُذُ عَقِيدَتَهُ الْفَاسِدَةَ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ بِزُعْمِهِ الْفَاسِدِ فَلَا يَكُونُ كُلُّ مَعْنَى مَفْهُومٍ مِنْ مَعَانِي الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ مُعْتَبَرًا

“Kitap ve Sünnet’ten elde edilen ilimler içinde muteber olanlar, Ehl-i Sünnet büyüklerinin Kitap Ve Sünnet’ten aldıkları, istinbat ettikleri-çıkarıdıkları ilimlerdir. Her bid’at ehli ve sapık, fasid fikirlerini, kendi yanlış zannı ile Kitap ve Sünnet’ten almaktadır. Dolayısıyla Kitap ve Sünnet’ten anlaşılan her mana muteber olmaz.”³²

وَالشُّكْرُ لِلَّهِ الْمُنْعِمِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ إِنَّمَا يَكُونُ بِتَصْحِيحِ الْعَقَائِدِ أَوْلَى عَلَى مُفْتَضَى آرَاءِ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ ،
وَإِتْيَانِ الْأَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ الْعَمَلِيَّةِ ثَانِيًا عَلَى وَفْقِ بَيَانِ مُجْتَهَدِي هَذِهِ الْفِرْقَةِ الْعَلِيَّةِ ، وَالتَّصْفِيَّةِ وَالتَّزْكِيَّةِ ثَالِثًا عَلَى طَبْقِ
سُلُوكِ الصُّوفِيَّةِ الْعَلِيَّةِ مِنْ هَذِهِ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ السُّنِّيَّةِ ، وَوُجُوبِ هَذَا الرُّكْنِ الْأَخِيرِ اسْتِحْسَانِيًّا بِخِلَافِ الرُّكْنَيْنِ السَّابِقَيْنِ .
فَإِنَّ أَصْلَ الْإِسْلَامِ مَرْبُوطٌ بِهِ

ذَيْنِكَ الرُّكْنَيْنِ وَإِنَّمَا الْمُنُوطُ بِالرُّكْنِ الْأَخِيرِ هُوَ كَمَالُ الْإِسْلَامِ لَا أَصْلُهُ

“Bütün nimetleri bahşeden Allah-ü Teala’ya şükür ancak; evvela, Fırka-i Naciye olan Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat Mezhebi’nin görüşlerine uygun olarak, akaidi düzeltmekle; ikinci olarak, yine bu topluluğun müçtehidlerinin beyanlarına muvafık bir şekilde Şer’î hükümleri yerine getirmekle; üçüncü olarak da bu fırka-i naciyeden olan Sofiyye’nin yoluna girip, (kalbi) tasfiye ve (nefsi) tezkiye ile mümkün olur.”³³

³¹ İmam-ı Rabbani, Mektûbât, c.1, Mek.157

³² İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.193

³³ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.71

Vaaz Mevzuu:

EHL-İ SÜNNET İTİKADININ ÖNEMİ-3

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
08.04.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: Ehl-i Sünnet İtikadınının Alametleri

Birçok Ayet-i Kerime'de "İman edip, salih ameller işleyenler..." ifadesi geçmekte, İman ile amel birlikte zikredilmektedir. Bu Ayet-i Kerimeler'den dinin iki tarafı olduğu ortaya çıkar: Birincisi İtikad yani iman ve inanç keyfiyeti ile alakalı olan taraf; ikincisi ise amel keyfiyeti ile alakalı olan taraftır.

Din-i Celil-i İslam'ın en temel iki kaynağı Kur'an-ı Kerim ve Sünnet-i Peygamberiye'dir. Edille-i Erba'a içerisinde Kitap ve Sünnet, diğer iki kaynak olan İcma' ve Kıyas'ın istinad ettiği temel kaynaklardır.

تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِمَا كَتَبَ اللَّهُ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ

"Size iki şey bırakıyorum. Onlara sınıksız sarıldığınız müddetçe yolunuzu şaşırmasınız: Allah'ın Kitabı ve Rasülü'nün sünneti"¹ Hadis-i Şerifi bu hususu ifade eder.

Asr-ı Saadet'te ve Sahabe-i Kiram devrinde müslümanlar ihtiyaç duydukları itikâdî veya amelî mes'eleleri ya bizzat Rasül-i Ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) Efendimiz'e veya Ashab-ı Kiram içerisindeki ilim erbabı büyük sahabîlere sorarak hallediyorlardı. Tabiîn Devrinde de yine Ashab-ı Kiram'dan ilim almış büyük âlimlere müracaat imkânı vardı. Bundan dolayı Müslümanların akidesi temiz idi.²

İslam Âlemi genişledikçe gerek itikadi gerek fikhî meselelerde ulema arasında fikir farklılıkları hâsıl olmuş, fıkhîta muhtelif mezhepler meydana geldiği gibi siyasi, ilmî bir takım sebeplerden dolayı itikadiyyatta da birçok fırkalar zuhur etmiştir.³

Peygamber Efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) de şöyle buyurmuştur:

تَفْتَرِقُ هَذِهِ الْأُمَّةَ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً ، كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا وَاحِدَةً قَالُوا : وَمَا تِلْكَ الْفِرْقَةُ ؟ قَالَ : مَا أَنَا عَلَيْهِ الْيَوْمَ وَأَصْحَابِي

"Bu ümmet yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Biri dışında bu fırkaların hepsi Cehenneme gidecektir". "O bir fırka kimlerdir Ya Rasülallah" diye sorulunca şöyle cevap verdiler: "Benim ve eshabımın yolu üzerinde olanlardır."⁴

Hadis-i Şerif'te zikredilen "yetmiş üç" ifadesi kesretten kinayedir. Yani çok fırkalara ayrılacak manasına gelir. Bunun yanında bazı ulema yaptıkları tasnifler ile yetmiş üç fırkayı şöyle izah etmişlerdir:

Ehl-i Sünnet 1; Mutezile 20; Şia 22; Havâric 20; Mürcie 5; Neccâriye 3; Cebriye 1; Müşebbihe 1; Cem'an 73 fırkadır.⁵

Bunların hepsine birden "Fırak-ı İslamiyye" (İslamî Fırkalar) denir. Aynı Hadis-i Şerif'te geçen "hepsi cehenneme gidecektir" ifadesini âlimlerimiz şöyle izah etmişlerdir: "Fırak-ı Dalle'nin hepsinin cehennemde olacaklarıyla murad, cehenneme girmeye müstehak olmalarıdır. Yoksa bi'l-fiil cehenneme girecekler manasına değildir. Çünkü itikadında ifrat veya tefriti sebebiyle cehenneme müstehak olduktan sonra, itikadı küfre götürmediğinden, Allah'ın affıyla veyahut bir şefaatinin şefaati

¹ İmam-ı Mâlik, Muvatta', el-Mektebetü's-Şamile

² Taftâzânî, Şerh-i Akâid, s.10-12

³ Ö.Nasûhî Bilmen, Muvazzah İlm-i Kelam Dersleri, s.22

⁴ Bağdâdi, el-Fark beyne'l-Fırak (farklı lafızlarla)

⁵ Sirri, Şerh-i Akaid Tercümesi, c.1, s.11-47

sahabe-i kiram cemaatinin üzerinde devam ettiği yola tabi olan, dini hükümleri kendi arzularına göre tevil ve tahriften kaçınan, ehl-i İslam arasına tefrika çıkarmaktan uzak oldukları için kendilerine “ehl-i sünnet vel cemaat” denilmiştir.¹³

Ehl-i sünnet, ikiye ayrılır: Birisi itikadî asıllarda İmam Ebu Mensûr Mâturîdî Hz’ne tabi olan **Mâturîdiyye**; diğeri de İmam Ebu’l-Hasen’il-Eş’arî Hz.’ne tabi olan **Eş’ariyye**.¹⁴

Bid’atlerle mücadele eden, Kitap ve Sünnet’te zaten mevcut olan Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat itikadını sistematik bir şekilde tedvin eden ilk âlimimiz İmam-ı Azam (rh.) Hz.’dir. O’nun el-Fıkhü’l-Ekber isimli eseri Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat akidesine mensub sonraki tüm âlimlere temel teşkil eden çok değerli bir eserdir.

İmam-ı Maturîdî Hz., İmam-ı Azam Hz.’nin görüşlerinden istifade ederek Ehl-i Sünnet Kelamı’nı sağlamlaştırmış; Şafiî Ulemasından olan İmam Ebu’l-Hasen el-Eş’arî Hz. de ömrünün sonuna kadar Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat Mezhebi’nin müdafîi olmuştur.

Fıkhî hükümlerde Hanefî Mezhebi’ne tâbî olan Ehl-i Sünnet uleması itikatta İmam-ı Mâturîdî Hz.’ne tabîdirler.

İmam-ı Maturîdî Hz. esasen Hanefî âlimlerinden olduğu için onun beyan ettiği itikadî esaslar, zaten İmam-ı Azam Hz. ve tabilerinin itikattaki akideleridir.¹⁵

Şafii ve Mâlikîlerin çoğu, Hanbelîlerin ise bir kısmı izah edilen manaca Eş’arîdirler.¹⁶

Ehl-i sünnet itikadını, farklı coğrafyalarda müdafaa eden İmam Maturîdî ve İmam-ı Eş’arî Hz.’nin görüşleri arasında fark yoktur. Maturidilik ve Eş’arîlik her ne kadar iki fırka ise de usulde bir olup, teferru’atta ihtilafları, bir diğeri dalalete nisbet etmeye götürmediğinden, ikisi bir fırka kabul edilmiştir.¹⁷ Bunun için bunların tabileri birbirlerinin kitaplarını şerh etmiş, her bireri diğeri ehl-i sünnetten saymış ve dalalete nisbet etmemiştir. Hatta Eşâire ismi bazen mutlak olarak ehl-i sünnet manasında kullanılıp, Maturîdîleri de içine almıştır.¹⁸

Silsile-i Saâdat’ımızın büyüklerinden İmam-ı Rabbânî Müceddid-i Elf-i Sâni (k.s.) Hz. de Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın en büyük müdafilerinden biridir. “Mektûbât-ı Şerife” isimli eseri, Kur’ân-ı Kerim ve sahih Hadis kitaplarından sonra Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat Mezhebinin en mühim kaynaklarından biridir.

Abdullah İbn-i Ömer (r.a.)’den rivayet olduğu üzere Peygamber Efendimiz (sallellahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur:

مَنْ كَانَ عَلَى السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ كَتَبَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا عَشْرَةَ حَسَنَاتٍ وَرَفَعَ لَهُ عَشْرَ دَرَجَاتٍ

¹² Ö.Nasûhî Bilmen, Muvazzah İlm-i Kelam Dersleri, s.23

¹³ Taftâzânî, Şerh-i Akâid; Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikati’l-Muhammediyye

¹⁴ Mehmed Vehbî, Akaid-i Hayriyye Tercümesi, s.11

¹⁵ Sırrı, Şerh-i Akaid Tercümesi c.1, s.51; M.Seyyid, Medhal, Fırak-ı İslamiyye Meselesi

¹⁶ Ö.Nasûhî Bilmen, Muvazzah İlm-i Kelam Dersleri, s.24

¹⁷ Mehmed Vehbî, Akaid-i Hayriyye Tercümesi, s.11

¹⁸ Sırrı, Şerh-i Akaid Tercümesi c.1, s.50; M.Seyyid, Medhal, Fırak-ı İslamiyye Meselesi

“Kim sünnet ve cemaat üzere olursa Allahü Teâla o kimse için attığı her adıma mukabil on hasene yazar, onu on derece yükseltir.”¹⁹

H.z. Ali (r.a.) şöyle buyurmuşlardır:

الْمُؤْمِنُ إِذَا أَحَبَّ السُّنَّةَ وَالْجَمَاعَةَ اسْتَجَابَ اللَّهُ تَعَالَى دُعَاءَهُ وَقَضَى حَوَائِجَهُ وَعَفَّرَ لَهُ الذُّنُوبَ وَكَتَبَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ وَبِرَاءَةً مِنَ النَّفَاقِ

“Mümin ‘‘Sünnet ve Cemaati’’ sevdiği zaman, Allah-ü Teâlâ onun duasına icabet eder, ihtiyaçlarını giderir, günahlarını mağfiret buyurur ve Allah-ü Teâlâ onun için Cehennemden ve nifaktan olmak üzere iki berat yazar.”²⁰

Kitaplarımızda büyük günahlar sayılırken bunlardan birinin ‘‘bid’at’’ olduğu ifade edilmektedir. Bid’at, dinde olmayan şeyin ihdasıdır. İtikadda bid’at ise, sünnetin terkidir. Burada sünnet ile kastedilen Ebul Haseni’l-Eş’ari ve Ebu Mansur Maturidi H.z.’nin beyan ettiği Peygamber Efendimiz (sallellahu aleyhi ve sellem) ve Ashabı’nın inanç esaslarıdır. Şu halde ‘‘ehl-i bid’at’’ bu iki imam ve etbânın inandıkları esaslara muhalif olan fırkalardır.²¹

İnançtaki bid’at, ameldekinden çok daha zararlıdır. Mesela mestler üzerine mesih yapmak tevâtür haddine ulaşmış haber-i meşhurla sabit bir sünnettir. Kişi ömrü boyunca bu sünneti hiç yapmamış olabilir. Hatta ayaklarında mest olduğu halde her abdestte mestleri çıkarıp ayaklarını yıkayarak azimetle de hareket edebilir. Ancak böyle bir sünnetin sabit olduğunu inkâr etmekle ne büyük zarara uğrayacağı Fetâvây-ı Tatarhâniyye’de şöyle ifade edilir:

وَأَمَّا مَنْ لَمْ يَرَ الْمَسْحَ عَلَى الْخَفَّيْنِ وَقَدْ يَرَعَبُ عَنْ سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهُوَ عِنْدَنَا مُبْتَدِعٌ فَلَا تَتَّخِذْهُ إِمَامًا فِي صَلَاتِكَ وَلَا تُوقِرْهُ وَلَا تَخْتَلِفْ إِلَيْهِ فَإِنَّهُ صَاحِبُ بَدْعَةٍ

‘‘Rasûlüllah (sallellahu aleyhi ve sellem)’in sünnetinden yüz çevirir olduğu halde mestler üzerine meshi caiz görmeyen, bizim indimizde mübtedi’dir. Onu namazında imam yapma, ona ta’zimde bulunma ve ondan (ilim namına) bir şey talep etme! Çünkü o bid’at sahibidir.”²²

İtikadı bozuk olan kimsenin, ne ilminin ne de amellerinin kıymeti vardır. H.z. Üstazımız (k.s.) ‘‘Bozuk makineden düzgün kumaş çıkmaz’’²³, buyurmuşlardır.

İmam-ı Rabbânî (k.s.) H.z. şöyle buyurur:

وَلَا بُدَّ لِلْإِنْسَانِ مِنْ ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ حَتَّى تَتَيَسَّرَ النَّجَاةُ الْأَبَدِيَّةُ : الْعِلْمُ وَالْعَمَلُ وَالْإِخْلَاصُ . وَالْعِلْمُ عَلَى قِسْمَيْنِ : قِسْمٌ الْمَقْصُودُ مِنْهُ الْعَمَلُ وَقَدْ تَكْفَلُ بِيَانِهِ عِلْمُ الْفِقْهِ . وَقِسْمٌ الْمَقْصُودُ مِنْهُ مَجْرَدُ الْإِعْتِقَادِ وَالْيَقِينِ الْقَلْبِيِّ وَذِكْرَ هَذَا الْقِسْمِ فِي عِلْمِ الْكَلَامِ بِالتَّفْصِيلِ عَلَى مُفْتَضَى آرَاءِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ الَّذِينَ هُمْ الْفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ . وَلَا إِمْكَانَ

¹⁹ Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikati’l-Muhammediyye

²⁰ Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikati’l-Muhammediyye

²¹ İbn-i Hacer Heysemî, ez-Zevâcir anî’ktirâfi’l-Kebâir

²² Fetâvây-ı Tatarhâniyye, c.5, s.366

²³ Ziya Sunguroğlu’nun Notları, s. 99

لِلنَّجَاةِ وَلَا مَطْمَعٍ لِأَحَدٍ فِيهَا بِدُونِ إِتِّبَاعِ هَؤُلَاءِ الْأَكَابِرِ فَإِنَّ وَقَعَتِ الْمُخَالَفَةُ هُمْ مِقْدَارَ شَعْرَةٍ فَالْأَمْرُ فِي خَطَرٍ أَيْ
خَطَرٍ

“Ebedi kurtuluşun müyesser olması için insana üç şey lazımdır: İlim, amel, ihlas. İlim iki kısımdır. Birinci kısım, kendisiyle amelin maksud olduğu kısımdır ki bunun izahını İlm-i Fıkıh yapmaktadır. İkinci kısım ise, kendisiyle sadece i'tikad ve yakîn-i kalbî maksud olan kısımdır. Bununla alakalı mevzular, fırka-i naciye (kurtuluşa eren topluluk) olan Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Mezhebi'nin görüşleri üzerine, İlm-i Kelam'da tafsilatıyla anlatılmıştır. Bu büyüklere ittiba olmadan, kimse için kurtuluşa imkân ve ümit yoktur.

Eğer Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat büyüklerine kıl kadar muhalefet olursa iş, tehlike üstüne tehlikedir.”²⁴

وَحُبُّ الْإِعْتِقَادِ الَّذِي هُوَ مُخَالَفَةُ مُعْتَقَدَاتِ أَهْلِ السُّنَّةِ سَمَّ قَاتِلٍ مُوَصَّلٍ إِلَى الْمَوْتِ الْأَبَدِيِّ وَالْعَذَابِ السَّرْمَدِيِّ
وَالْمُدَاهَنَةُ فِي الْعَمَلِ وَالْمُسَاهَلَةُ فِيهِ يُرْجَى فِيهَا الْمَغْفِرَةُ وَأَمَّا الْمُدَاهَنَةُ فِي الْإِعْتِقَادِ فَلَا مَجَالَ فِيهَا لِلْمَغْفِرَةِ

“İtikad kirliliği, ki bu Ehl-i Sünnet İtikadına muhalefettir, öldürücü bir zehirdir, insanı ebedi ölüme ve sonsuz azaba götürür. Amelde meydana gelecek gevşeklik ve tembelliklerin mağfiret olunması ümit edilir. Ancak itikattaki gevşekliğin mağfirete ihtimali yoktur.”²⁵

إِنَّ طَرِيقَ النَّجَاةِ هُوَ مُتَابَعَةُ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ كَثَرَهُمُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ فِي الْأَفْعَالِ وَالْأَقْوَالِ وَفِي الْفُرُوعِ وَالْأَصُولِ ؛
فَإِنَّهُمْ هُمُ الْفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ وَمَا سِوَاهُمْ مِنَ الْفِرَقِ فَإِنَّهُمْ فِي مَعْرِضِ الزَّوَالِ وَشَرَفِ الْهَلَاكِ عِلْمُهُ الْيَوْمَ وَاحِدٌ أَوْ لَمْ يَعْلَمْ ،
وَأَمَّا غَدًا فَيَعْلَمُهُ كُلُّ أَحَدٍ وَلَا يَنْفَعُ . اَللَّهُمَّ نَبِّهْنَا قَبْلَ أَنْ يَنْبِيَهُنَا الْمَوْتُ

“Kurtuluş yolu fiillerde, sözlerde, usulde, furû'da Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Mezhebine uymaktır. (Allah Sübhanehû onların adedini çoğaltsın) Çünkü onlar Fırka-i Naciye'dir. Diğerleri ise zeval ve helak mevkiindedir. Bu hali bugün birileri bilsin veya bilmesin (hüküm budur). Yarın herkes anlayacaktır amma faydası olmayacaktır. Allah'ım ölüm bizi uyandırmadan sen gözlerimizi aç.”²⁶

وَنُقِلَ عَنْ حَضْرَةِ الْحَوَاجَةِ أَحْرَارٍ قُدَّسَ سِرُّهُ أَنَّهُ قَالَ لَوْ أُعْطِينَا الْأَحْوَالَ وَالْمَوَاجِيدُ كُلُّهَا وَلَمْ تَكُنْ حَقِيقَتُنَا مُحَلَاةً
وَمُتَرَبِّتَةً بِعَقَائِدِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ لَا نَعْتَقُدُ تِلْكَ الْأَحْوَالَ شَيْئاً غَيْرَ الْخِذْلَانِ وَلَئِنْ اجْتَمَعَ فِيْنَا الْقُصُورُ وَالنُّقْصَانُ
وَحَقِيقَتُنَا مُسْتَقِيمَةٌ عَلَى عَقَائِدِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ لَا نَرَى بَأْسًا فِي ذَلِكَ ثَبَّتْنَا اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَإِيَّاكُمْ عَلَى طَرِيقَتِهِمْ
الْمَرْضِيَّةِ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

²⁴ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.59

²⁵ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.2, Mek.67

²⁶ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.69

“Ubeydullah Ahrar (k.s.) Hz.’nin şöyle buyurduğu naklolunur: “Bütün manevi haller ve vecdler bize verilse de hakikatimiz Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat Akidesi ile süslü olmasa biz bu hallere, perişanlıktan başka bir şey olarak itikad etmeyiz. Yine bizim üzerimizde kusur ve noksanlar toplansa da, hakikatimiz Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat akidesi üzere müstekim (dosdoğru) olsa, biz bunda bir beis görmeyiz”

Cenab-ı Hak Seyyid-i Beşer (sallellahu aleyhi ve sellem) Efendimiz hürmetine, bizi ve sizi, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat’ın razı olunan yolunda sabit kılsın”²⁷

وَكُلُّ فِرْقَةٍ مِنَ الْفِرَقِ الثَّلَاثِ وَالسَّبْعِينَ يَدْعُونَ أَهْمَ مُتَّبِعُونَ لِلشَّرِيعَةِ وَيَجْرُمُونَ بِكُونِهِمْ نَاجِينَ " كُلُّ حَزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ " مِصْدَاقُ حَالِهِمْ وَنَفْدُ وَفْتِهِمْ ، وَأَمَّا الدَّلِيلُ الَّذِي بَيْنَهُ النَّبِيُّ الصَّادِقُ عَلَيْهِ مِنَ الصَّلَوَاتِ أَكْمَلُهَا وَمِنَ التَّسْلِيمَاتِ أَفْضَلُهَا عَلَى تَمْيِيزِ فِرْقَةٍ نَاجِيَةٍ مِنْ تِلْكَ الْفِرَقِ الْمُتَعَدِّدَةِ فَهُوَ قَوْلُهُ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) " الَّذِينَ هُمْ عَلَى مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي " وَذَكَرُ الْأَصْحَابِ مَعَ وُجُودِ الْكِفَايَةِ بِذِكْرِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ فِي ذَلِكَ الْمَحَلِّ يُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ لِلْأَيْدِيَانِ بِأَنَّ طَرِيقِي هُوَ طَرِيقُ الْأَصْحَابِ ، وَطَرِيقُ النَّجَاةِ مَنْوُطٌ بِاتِّبَاعِ طَرِيقِهِمْ فَحَسْبُ .

“Yetmiş üç fırkadan her biri, şeriate tabi olduklarını iddia ediyorlar ve kendilerinin fırka-i naciye olduklarına hüküm veriyorlar. “Her fırka kendi yanlarında olan ile mesrurdurlar”²⁸ Ayet-i Kerimesi onların hallerini doğrulayıcıdır. Fırka-i Naciye’yi diğer fırkalardan ayırmak üzere, Peygamber Efendimiz (sallellahu aleyhi ve sellem)’in beyan buyurduğu delil, “O kurtulanlar, ben ve Ashabımın yolu üzere olanlardır” kavli-i şerifidir. Bu mahalde, Sahib-i Şeri’at olan Peygamber Efendimiz (sallellahu aleyhi ve sellem)’in zikri kâfi iken, Eshab’ın zikredilmesi, mümkündür ki şu hususu izah etmek sebebiyle olmuştur: “Benim yolum, Eshabımın yoludur ve kurtuluş onların yoluna tabi olmaya bağlıdır ve bu kâfidir.”²⁹

(أَيُّهَا) الْمُؤَفَّقُ لِلسَّعَادَةِ أَنَّ مَا هُوَ اللَّازِمُ لَنَا وَلَكُمْ تَصْحِيحُ الْعَقَائِدِ عَلَى مُقْتَضَى الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ عَلَى هَجِّ أَخَذَهَا عُلَمَاءُ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ بَعْدَ مَا فَهْمُوهَا كَمَا يَنْبَغِي فَإِنَّ فَهْمَنَا وَفَهْمَكُمْ سَاقِطٌ عَنْ حَبْرِ الْأَعْتِبَارِ إِذَا لَمْ يُوَافِقْ فَهْمَهُ هَوْلَاءِ الْكِبَارِ أَلَا تَرَى أَنَّ كُلَّ مُبْتَدِعٍ وَضَالٍّ يَدَّعِي أَخْذَ أَحْكَامِهِ الْبَاطِلَةِ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ وَفَهْمَهَا مِنْهُمَا وَالْحَالُ أَنَّهُ لَا يُعْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئاً

“Ey saadete muvaffak kılınmış olan evladım. Hepimize lazım olan, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat âlimlerinin, Kitab ve Sünnet’i layık olduğu şekilde anladıktan sonra, onlardan çıkardıkları hükümlerle itikadımızı tashih etmektir. Ehl-i Sünnet Büyüklerinin görüşlerine muvafık olmadığı müddetçe hiç birimizin görüşü muteber değildir. Görmez misin ki, her bid’at ve dalalet ehli, batıl olan hükümlerini kitap ve

²⁷ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.163

²⁸ Mü’minün 53

²⁹ İmam-ı Rabbani, Mektûbât, c.1, Mek.80

sünnetten aldığını ve o hükümleri kitap ve sünnetten fahmettiklerini iddia ederler. Halbuki bu anlayışları kendilerinde haktan hiçbir şeyi artırmaz.”³⁰

وَالْمُعْتَبَرُ مِنَ الْعُلُومِ الْمُسْتَفَادَةِ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ هُوَ مَا أَخَذَهُ وَاسْتَنْبَطَهُ مِنْهُمَا هَهُؤَلَاءِ الْأَكَابِرُ فَإِنَّ كُلَّ مُبْتَدِعٍ وَضَالٍّ يَأْخُذُ عَقِيدَتَهُ الْفَاسِدَةَ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ بِرُغْمِهِ الْفَاسِدِ فَلَا يَكُونُ كُلُّ مَعْنَى مَفْهُومٍ مِنْ مَعَانِي الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ مُعْتَبَرًا

“Kitap ve Sünnet’ten elde edilen ilimler içinde muteber olanlar, Ehl-i Sünnet büyüklerinin Kitap Ve Sünnet’ten aldıkları, istinbat ettikleri-çıkdıkları ilimlerdir. Her bid’at ehli ve sapık, fasid fikirlerini, kendi yanlış zannı ile Kitap ve Sünnet’ten almaktadır. Dolayısıyla Kitap ve Sünnet’ten anlaşılan her mana muteber olmaz.”³¹

وَالشُّكْرُ لِلَّهِ الْمُنْعِمِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ إِمَّا يَكُونُ بِتَصْحِيحِ الْعَقَائِدِ أَوْلًا عَلَى مُقْتَضَى آرَاءِ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ ، وَإِتْيَانِ الْأَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ الْعَمَلِيَّةِ ثَانِيًا عَلَى وَفْقِ بَيَانِ مُجْتَهَدِي هَذِهِ الْفِرْقَةِ الْعَلِيَّةِ ، وَالتَّصْنِيفِ وَالتَّزْكِيَةِ ثَالِثًا عَلَى طَبَقِ سُلُوكِ الصُّوفِيَّةِ الْعَلِيَّةِ مِنْ هَذِهِ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ السُّنِّيَّةِ ،

“Bütün nimetleri bahşeden Allah-ü Teala’ya şükür ancak; evvela, Fırka-i Naciye olan Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat Mezhebi’nin görüşlerine uygun olarak, akaidi düzeltmekle; ikinci olarak, yine bu topluluğun müctehidlerinin beyanlarına muvafık bir şekilde Şer’î hükümleri yerine getirmekle; üçüncü olarak da bu fırka-i naciyeden olan Sofiyye’nin yoluna girip, (kalbi) tasfiye ve (nefsi) tezkiye ile mümkün olur.”³²

EHLİ SÜNNET VE’L CEMAAT İTİKADININ ESASLARI

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

“İşte şu (Ehl-i Sünnet ve’l Cemaat) benim dosdoğru yolumdur. O yola tâbi olun, Allah-ü Zülcelâlin yolundan ayırıp parçalayacak, tefrikaya düşürecek diğer yollara uymayın. İşte (O Allah) size bunu ferman buyurdu. Umulur ki (başka yollara sapmaktan) korunursunuz.”³³

İbn-i Mes’ud Hz. buyurmuştur ki Rasülullah Efendimiz bize bir hatt-ı müstakim (düz bir çizgi) çizdi, “bu rüşt (hidayet) yoludur.” dedi. Sonra bunun sağından ve solundan birçok çizgiler daha çizdi; “bunlar da bir takım yollardır ki her birinde bir şeytan vardır, ona çağırır.” dedi.³⁴

İbn-i Abbas Hazretlerinin daha Hz. Ömer Efendimizin hilafeti zamanında yaptıkları şu isabetli tespitten, Asr-ı saadette bulunmayan bid’at görüşlerin nasıl

³⁰ İmam-ı Rabbani, Mektûbât, c.1, Mek.157

³¹ İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.193

³² İmam-ı Rabbânî, Mektubat, c.1, Mek.71

³³ En’am, 153

³⁴ Elmalılı Tefsiri / En’am Suresi 153. Ayet-i Kerime

kabul görüp Müslümanların ihtilafa düşmesine sebebiyet verdiğini ve böyle bir ihtilafa düşmekten nasıl korunabileceğimizi anlamak mümkündür:

Bir gün Hz. Ömer Efendimiz yalnız kalıp düşünürken haber gönderip İbn-i Abbas'ı çağırır ve ona "Bu ümmet niçin ihtilafa düşsün? Kitabı bir, peygamberi bir, kıblesi bir", diye sorar.

İbn-i Abbas Hazretleri de şöyle izah eder: "Ya Emira'l-Mü'minin, Kur'an bize indirilirken biz onu okuyor ve hangi mesele hakkında indiğini biliyorduk. Bizden sonra gelecek birtakım topluluklar Kur'an'ı okuyacak, fakat ne hakkında indiğini bilmeyecekler. Her topluluk kendine göre bir görüş ileri sürecek, böylece ihtilafa düşecekler."

Hiz. Ömer Efendimiz, bu sözlere fena kızar ve İbn-i Abbas'a ağır laflar söyleyip onu gönderir. Ancak daha sonra İbn-i Abbas'ın cevabı üzerine düşünüp görüşlerini isabetli bulur ve kendisini tekrar çağırarak "Haydi, söylediklerini bir daha tekrarla", der.³⁵

Bu hadise bize hem Bidat fırkaların nasıl dalaletle düştüğünü gösteriyor, hem de kurtuluş için ashabın yolunun ehemmiyetine işaret ediyor. Şöyle ki, Fırak-ı Dalle ashabın tatbikatına bakmadan hükümleri ayet ve hadislerden kendi başlarına çıkarma gayretine girerken Ehl-i Sünnet'in mümeyyiz vasfı selevin icmaından, tatbikatından ayrılmamasıdır. Ashab, ayet ve hadislerin sebep-i nüzul ve sebep-i vüruduna vakıf olduklarından dini hükümler için onların tatbikatına itibar etmek kaçınılmazdır.

EHL-İ SÜNNET VE'L-CEMAAT'İN ALÂMETLERİ

عن عبد الله بن عمر عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال من كان على السنة والجماعة كتب الله تعالى له بكل خطوة يخطوها عشرة حسنات ورفعت له عشر درجات

Abdullah İbn-i Ömer (r.a.)'den rivayet olunduğu üzere Peygamber Efendimiz (sallellahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: "Kim sünnet ve cemaat üzere olursa Allahü Teâla o kimse için attığı her adıma mukabil on hasene yazar, onu on derece yükseltir."³⁶

فَقِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى يَعْلَمُ الرَّجُلُ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ؟ فَقَالَ: إِذَا وَجَدَ فِي نَفْسِهِ عَشْرَةَ أَشْيَاءَ فَهُوَ عَلَى السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ:

- أَنْ يُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْحَمْسَ بِالْجَمَاعَةِ،
- وَلَا يَذْكَرُ أَحَدًا مِنَ الصَّحَابَةِ بِسُوءٍ وَيُنْقِصُهُ،
- وَلَا يُخْرِجُ عَلَى السُّلْطَانِ بِالسَّيْفِ،

³⁵ Hayatü's Sahabe, Yusuf Kandehlevi, c.3, s.481-482

³⁶ Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikati'l-Muhammediyye

- وَلَا يَشْكُ فِي إِيْمَانِهِ،
- وَيُؤْمِنُ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى،
- وَلَا يُجَادِلُ فِي دِينِ اللَّهِ تَعَالَى،
- وَلَا يُكْفِرُ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ بِذَنْبٍ،
- وَلَا يَدْعُ الصَّلَاةَ عَلَى مَنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِ الْقِبْلَةِ،
- وَيَرَى الْمَسْحَ عَلَى الْحُقُوفِ جَائِزًا فِي السَّفَرِ وَالْحَضَرِ،
- وَيُصَلِّي خَلْفَ كُلِّ إِمَامٍ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ³⁷.

Ehl-i sünnet olanların on alameti vardır:

- a) Cemaata müdavemet eder,
- b) Ashaba ve Resûlüllah'a ar verir söz söylemez,
- c) Padişaha kılıç çekmez,
- d) Dinde şek (şüphe) etmez,
- e) Hayrı, şerri Allah Teâlâ'dan bilir,
- f) Dinde bi -gayr-ı hakkın mücadele etmez,
- g) Ehl-i kıbleyi günahından dolayı tekfir etmez (namaz kılana kâfir demez),
- h) Ehl-i kıbleden ölen kişi üzerine cenaze namazını terk etmez,
- i) Mestler üzerine meshi caiz görür,
- j) Fâsik (günahkâr) demeyip imama uyar, {Ehl-i sünnete göre mümin ve imamlık şartlarına sahip fakat günah işleyen kişilerin arkasında namaz kılınır. Günahkârlığını gerekçe göstererek imamın arkasında namaz kılmamak bir fitne unsuru olarak görülmüş ve uygun bulunmamıştır.}

NİSBET-İ SAHİHA'NIN EHEMMİYETİ

İşte tam da burada yolumuzun ehemmiyetini, Hz. Üstazımıza intisap etmiş olmamızın bizler için ne kadar büyük bir nimet olduğunu anlamaktayız. Zira bahsettiğimiz bu ilk zaruri vazifeyi yerine getirmek, yani itikadımızı tashih etmek ancak bir nisbet-i sahiha'ya sahip olmakla mümkündür.

Ahmet Bey Ağabeyimiz, bu hususu şöyle ifade etmişlerdir:

“Efendimizden (Asr-ı Saadetten) uzaklaştıkça bidatler çoğalıyor. Onun için orası ile irtibatlı olan bir zattan dini öğrenmek önemli. Maneviyat bunun için lazım.”³⁸

³⁷ Ebu Saîd Muhammed el-Hâdimî, Berika Şerh-u Tarikatı'l-Muhammediyye

³⁸ Ümraniye Sohbetlerinden

Kemal Bey Ağabeyimizin “Rabıta-i şerife Rasulüallah’ımıza mütabaatın kemalidir.” ifadeleri de bu hususa işaret etmektedir.

Hız. Üstazımız’a evlat olmakla, sadece Ehl-i Sünnet yolunu ihya hizmetine iştirak etmiş olmuyor, aynı zamanda kendi akidemizi de sağlama almış bulunuyoruz.

Yoksa sadece zahiri ilimleri tahsil etmekle bu maksada ulaşmak mümkün değildir. Nitekim kitabını tahsil ettiğimiz Allame-i Taftazani dahi, kendisinden iki asır önce yazılmış ve Ehl-i Sünnet itikadını bildiren Kaside-i Emali’de ‘Selef’ten kimse Yezid bin Muaviye hakkında lanet eylemedi, ancak haddi aşan bazı şahıslar lanet eylediler³⁹ diye okuduğumuz halde, Yezid’e lanet etmek suretiyle⁴⁰ bu hususta hataya düşmüştür.

EHL-İ SÜNNET’İ MÜDAFAA

Burada, Ehl-i Sünnet ve’l Cemaat itikadı üzere devam edip, bunlar ile alakalı ilimleri tahsil eden, aynı zamanda ve en önemlisi bir nisbet-i sahiha’ya sahip olan talebe ve muallimlerin ve bunların her türlü hizmetlerini üstlenmiş olan müesseselerimizin kıymet ve ehemmiyeti daha iyi anlaşılacaktır.

Ehl-i Sünnet ve’l Cemaat mezhebinin maksatlı bir şekilde tahrip edilmesine, karalanmasına ve yok edilmesine müteveccih faaliyetlerin hızlandığı şu zamanda, Peygamber Efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) ve onun Ashabının yolunu müdafaada gösterilecek her türlü gayret, zamanımızın en kıymetli hizmetidir.

Hız. Üstazımız şöyle buyurmuşlardır: “İmam-ı Rabbani yolundayız. O’nun evlatlarıyız. Mesleğimiz, Ehl-i Sünnet yolu ve onu ihyadır.”⁴¹

Zira Hız. Üstazımız (k.s.) şöyle buyurmuşlardır: “Ey İslam topluluğu! Biz ve evlatlarımız hayatta olduğumuz müddetçe, Rasülullah (sallallahü aleyhi ve sellem) ve O’nun ashabına iftira edileceğini ve yalan isnat edileceğini mi zannediyorsunuz?”

Muhterem Ahmet Bey Ağabeyimizin sohbetlerinden:

✚ **Yok, efendim borsa düştü, altın-dolar yükseldi. Dîn ne oluyor, onu düşünen yok. Benim derdim, dinim. Şu zamanda en çok korktuğum şey Mezhepsizlik! Rasülullah’ı en çok düşündüren şeylerden biri istikamet üzere olmak. Bunda biz de dâhiliz. Bizim istikametimiz.**

✚ **“Mezhepçilik en büyük fitnedir”,** sözünü duymamız bize yetmeli. Bu mezheplere karşı olmaktır. Var mı sesi çıkan? Camilerde hutbeler okunuyor... Bizden

³⁹ Bedü’l-Emali, Ali b. Osman el-Üşî, 39. Beyt

⁴⁰ Şerh-i Akaid, Taftazani, s.248

⁴¹ Hatıratım, Ali Erol, s.118

başka bütün topluluklar çukurda. O çukura düşmeyen yok. Kimi çıkıyor ama çukura bir uğruyor. Bizden başka yok...

✚ 60 sene, 70 sene, 100 sene önceki o hücumları şu anda 10'la 100'le çarpın. Çok daha fazlası, çok daha tehlikeli bir şekilde devam ediyor.⁴²

✚ Mezhepsizliği mezhep kabul edenler var. Yeni bir din arayışı içindeler. Mezâhib-i Erbaa'nın devamıymış gibi hatta beşinci altıncı mezhep olarak görenler var. Bu mezhepsizlik fırak-ı dâiledendir. Bunu din olarak söyleyemiyorlar ama mezhep değildir de diyemiyorlar. Bize bunun her ikisini de söylüyorlar. Hatta eski âlimler bunun hakkında reddiye yazıyorlar.⁴³

✚ Mezhepsizliğin mezhep olduğu şu zamanda Allah'ın dinine hizmet etmek en büyük ibadettir.⁴⁴

✚ Şimdi görüyorsunuz, mezhepsizlik yaygın. Hafif meşrepli olanların gayretleri var. Bir de hafif İslam oluşturma gayretleri var. Cenab-ı Hakk bu topluluğun hürmetine insanları bu imtihanlardan uzaklaştırdı. İşte birinci hamle Hanefi fıkhını, Nakşibendiliği kaldırıp, onların olmadığını söyleyip, mezhepleri küçültüp İslamiyet'i hafifletmek, sonra da diyalog vesaire. Tabi, niyetleri ortaya çıkmasın diye temkinli davranıyorlar, açıklayamıyorlar. Açıklasalar zaten bütün Müslümanlar bizim gibi düşünür.⁴⁵

✚ Çıkıp birinin camilerde; 'ben Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebinden değilim' demesi 100 sene önce olsaydı nasıl bir tepki olurdu, ben bunu çok iyi şekilde anlayabiliyorum. Çıkıp da bu mezhebin fitne olduğunun söylenmesi ve hiç kimseden çıt çıkmamasından, bu topluluğun çok ciddi bir şekilde, altını çizerek ders aldığına ben inanıyorum. Zaten o dersi almıyorsa bu topluluktan değildir. 'Hep beraberiz, kardeşiz' laflarını bu kadar büyük bir çatlağın üzerine koyabilir misiniz? Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat akidesini çatlatırsanız bunun üzerine hiçbir şeyi bina edemezsiniz. Edemeyecekler ve geldikleri gibi gidecekler. Yapamazsınız. Bu devirde böyle bir şeyi söylemek felakettir. Herkesin gözünün önünde cereyan ediyor ve hiç kimse bir şey anlamıyor, bir şey söyleyemiyor, Allah muhafaza, beyinlerin uyuştuğu, kalplerin tarumar edildiği bir şey.⁴⁶

---

⁴² Ümraniye Sohbetlerinden

⁴³ Ümraniye Sohbetlerinden

⁴⁴ Ümraniye Sohbetlerinden

⁴⁵ Ümraniye Sohbetlerinden

⁴⁶ Ümraniye Sohbetlerinden

✚ Bir Hadis-i Şerif var⁴⁷, onu hususiyle söylemek istiyorum. Her baba yiğidin söyleyebileceği bir şey değil. Rasülullah Efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem buyuruyorlar ki:

يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ

Kıyamete yakın bir zamanda insanların üzerine bir zaman gelecek. Rasülullah Efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem'in mucizelerinin en büyüklerinden birisi bu. Rasülullah Efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem isim isim, cisim cisim göreerek söylüyorlar.

يَكُونُ عَامَّتُهُمْ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ

Onların çoğu Kur'an-ı Kerim'i okur, bilir,

وَيَجْتَهِدُونَ فِي الْعِبَادَةِ

İbadette de ceht ederler; yani namaz da kılarlar, Kur'an-ı Kerim'i de öğrenirler,

وَيَشْتَغِلُونَ بِأَهْلِ الْبِدْعِ

Bidat ehli ile meşgul olup onların usullerini onlardan öğrenirler.

يُشْرِكُونَ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

Ve onlar farkında olmadan, bilmeden müşrik olurlar. İbadet ediyor, namaz kılıyor, Kur'an-ı Kerim okuyor...

Bu Hadis-i Şerifi her babayiğit çıkıp da söyleyemez. Bu Hadis-i Şerifi kendiniz bilin, başkalarına söylemeniz icab etmiyor. Yaptığınız iş ne kadar mühim. Biz Rasülullah Efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem'in istikametinde gidiyoruz. Devamında buyruluyor ki;

يَأْخُذُونَ عَلَى قِرَاءَتِهِمْ وَعِلْمِهِمُ الرِّزْقَ

İlimlerini ve kıraatlerini dünya ile değiştirirler. Bakın önce kıraat sonra ilim geliyor. Onlar kıraat ilmini bilirler, ilim de okurlar. Güzel seslerle okurlar vesaire ve dünya ile değiştirirler.

يَأْكُلُونَ الدُّنْيَا بِالْدِّينِ وَهُمْ أَتْبَاعُ الدَّجَالِ الْأَعْوَرِ

✚ Cenab-ı Hakk bu topluluğa Ehl-i Sünnet ve'l-cemaat akidesini vermiş. Rasülullah Efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem'in Hadis-i Şerifleri var: "Çöplüklerdeki yeşillerden sakınınız"⁴⁸ Gelişigüzel arazilerde yetişmiş bitkiler var; bir de hususi olarak bu işe önceden hazırlanan arazide yetişenler var. Her yaştan, her biri farklı düşünceden insanlar var; ama Ehl-i Sünnet akidesi bir tane. Kur'an-ı Kerim'in ifade ettiği doğru tek doğrudur, bir tane doğru vardır. Rasülullah Efendimiz

⁴⁷ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَكُونُ عَامَّتُهُمْ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ وَيَجْتَهِدُونَ فِي الْعِبَادَةِ وَيَشْتَغِلُونَ بِأَهْلِ الْبِدْعِ يَشْرِكُونَ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ يَأْخُذُونَ عَلَى قِرَاءَتِهِمْ وَعِلْمِهِمُ الرِّزْقَ يَأْكُلُونَ الدُّنْيَا بِالْدِّينِ وَهُمْ أَتْبَاعُ الدَّجَالِ الْأَعْوَرِ (كنز العمال ج:10-ص:374)

⁴⁸ 48 قَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله) حَظِيْبًا فَقَالَ: "أَيُّهَا النَّاسُ، إِيَّاكُمْ وَ حَضْرَاءَ الدِّمَنِ."

sallellahü aleyhi ve sellem'in cemaatten ayrılmamamızı söylemelerinin sebebi bu. Cenab-ı Hakk diğer insanlara da bu topluluğun içinde, bu manevi potada, Ehl-i Sünnet ve'l-cemaat akidesinde yoğrulmayı ve makbul kıldığı o yolu öğrenmeyi ve tatbik etmeyi nasib etsin. Bu devrin hastalığı, en büyük tehlikesi itikadi meselelerdeki tehlikelerdir. Cenab-ı Hakk bu topluluğu doğru olan bu yoldan ayırmasın.

✚ 73 fırka deniliyor. Bunu herkes bilir. Aslında devamı da var bizi alakadar eden kısım birinci kısım.73 fırkanın 72 fırkası , Allah muhafaza ,Fırakı Dalle, bir tanesi Fırka-i Naciye. Bu demektir ki hizmet etmek ruhsatla, izinle olur. Kafasına göre ; "gideyim dernek kurayım hizmet edeyim" derlerse hem kendilerini tehlikeye düşürürler hem de peşlerinden sürükledikleri insanların veballerini ahirette vermek zorunda kalırlar. Burada bir çok mesaj var .O elin dışında hizmet etmeye kalkarsanız onun sonu gelmez , hem Fırkai Naciye'yi kaybedersiniz hem de vebaline girdiğiniz herkesin bütün vebali sizin üzerinize olur. Buradan bütün dünyanın anlayacağı çok şey var.

Diğer bütün tariklerin kandilleri sönmüştür. Bunu usulüne göre söylüyoruz. O hadisi şerifin devamında geçiyor; hükmü kaldırılmış olan geçmişteki bir ümmet 72 fırkaya ayrılmış ve bir tanesi o zaman kurtulmuş. Bakın bunu söylemiyoruz. Bu topluluğun dışındaki insanlar bunu yanlış anlarlar. Bazı akli evveler kendine göre anlayabilir. Ondan önceki kavimde 71 fırkaya ayrılmış bir tanesi o zaman kurtulmuş. İşte merkezden bakılmayınca bazıları diyebilirler ki: öyle ise şu fırkadan bir tane hak var; ötekinden de var." Halbuki öyle değil. Bu devirde bir tane Fırkai Naciye var tek kurtuluş yolu o. Onu da Cenabı hak ve Rasülüllah Efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) tasdik etmiştir. O vesileye tutunulursa Ayeti Kerimeler de Hadisi Şerifler de düzgün anlaşılır. Ama oradan çıkılırsa vebal ve tehlikeden kurtuluş olmaz. Cenabı Hak bu topluluktan ayırmasın.⁴⁹

Muhterem Büyüğümüzün sohbetlerinden:

✚ Rasülullah Efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) buyuruyorlar ki; "Öyle bir zaman gelecek; siyaha beyaz, beyaza siyah denilecek" Böyle bir devir gelecek. Nedir siyah? Zulmettir. Beyaz ise Rahmet-i İlahi'dir. İşte bu şekilde siyahın beyazdan ayırt edilemediği bir dönem olacak. Bakın şimdi öyle bir dönemdeyiz. Böyle bir devirde Cenâb-ı Hakk bize zulmeti rahmetten ayırt edebilen bir Zât'a evlat olabilmeyi nasib eylemiş, elhamdülillah. Buna layık olabilmek için çok gayret etmemiz icab ediyor.⁵⁰

✚ 1986 senesinde bundan aşağı yukarı 30 sene oldu. Bilenleriniz var. O zaman, "ajans" diye tabir ederdi büyüklerimiz. Müsafirhanede Kemal Bey Ağabeyimiz gelen kardeşlerimize 7 ajansında ne vardı, 8 ajansında ne oldu diye sorarlardı. Tabir öyleydi. 1986 yılında bundan tam 30 sene önce o dönemde Rusya Federasyonu'nda bir olay oldu –Türkiye'yi de etkilediği için anlatıyorum- Çernobil'de bir patlama oldu;

⁴⁹ Ümraniye Sohbetlerinden

⁵⁰ Ümraniye Sohbetlerinden

bir facia. Bir fecaat çok büyük bir fecaatti. Orada olan patlamadan dolayı insanlar hayatlarını kaybettiler. Ne varsa kül oldu. Ama sadece orada sınırlı kalmadı, toprağın altına, suya sirayet etti. Kimyevi bir patlama, kimyasal bir patlama sonucu oradaki insanlar tedavisi olmayan hastalıklara yakalandılar, can kayıpları oldu. Onunla da kalmadı kan yoluyla onların çocuklarına sirayet etti, hatta torunlarına geçti. Tedavisi mümkün olmayan hastalıklar meydana geldi. Bundan Türkiye de etkilendi; onun etkisi hububatımıza, yediğimize, içtiğimize sirayet etti. Bilmeden alıp yedik. Ondan sonra tehlikeli boyutlarda hastalıklar meydana geldi.

Bakın sadece kimyevi bir kirlilik, bir çevre kirliliğinin yaptığı şeyler. Ama bundan çok daha tehlikeli, çok feci olan bir şey var ki; İmam-ı Rabbani Müceddid-i Elf-i sani hazretleri talebelerine, biz evlatlarına anlatıyor, öğretiyor;⁵¹ وَخُبْتُ الْإِعْتِقَادِ “İtikad kirliliği ki; الَّذِي هُوَ مُخَالَفَةُ مُعْتَقَدَاتِ أَهْلِ السُّنَّةِ “Ehl-i Sünnet akidesine muhalefet etmek” Öldürücü zehirdir” O kadar tehlikelidir ki; o zehrin tahribatı o kadar ileriye gidiyor ki; مُوصِلٌ إِلَى الْمَوْتِ الْأَبَدِيِّ وَالْعَذَابِ السَّرْمَدِيِّ “Ebedi ölüme, ahiret hayatını kaybetmeye, azab-ı sermedîye, sonsuz azaba sebep olan, götüren bir kirliliktir” Müdâhane: ikiyüzlülük, riyakârlık; müsâhele ise tembelliktir. “Amellerdeki müdâhane, müsâhele, eksiklikler; o zehrin, itikat kirliliğinin yaptığı tahribat” يُرَجَى فِيهَا الْمَغْفِرَةُ “Onlar affedilebilir” Cenâb-ı Hakk Rahîm’dir, Gafûr’dur. Onların mağfireti ümit edilir. وَأَمَّا الْمُدَاهَنَةُ فِي الْإِعْتِقَادِ “Ama eğer bu müdâhane, müsâhele itikatta olursa tahribat oraya sirayet ettiyse” فَلَا مَجَالَ “Mecal yoktur.” Mecal: alan, ayak basacak yer, kaçacak yer çıkış noktası demektir. فَلَا مَجَالَ “Oradan kaçacak bir yer, bir çıkış kapısı yoktur, mümkün değildir” cins-i mecal de yoktur, nev-i mecal de yoktur, ferd-i mecal de yoktur. Mecalin zerresi çıkış mecali yok, kaçış mecali yok, ihtimal dahi yoktur. Mümkün değil. Allah muhafaza. Hz. Üstazımız’ın Piranımız’ın evlatları olarak bunlar öğretildi de biz bu hususa sahip çıkıyoruz.⁵²

⁵¹ İmam-ı Rabbânî, Mektûbat-ı Şerife, c.2, s.67

⁵² Ümraniye Sohbetlerinden

Vaaz Mevzuu:

AMELDE HAK MEZHEPLER

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
Seminer Sohbeti

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

AMELDE HAK MEZHEPLER,

DÖRT HAK MEZHEPTEN BİRİSİNİ TAKLİDİN LÜZÛMU

Mezheb: lügatte gitmek, gidilen yol manalarına gelir. İstılahta ise, “Dînî hükümlerde ve dünya işlerinde Allah (c.c.)’ın emrine ve Hz. Peygamber’in (s.a.v.) sünnetine uygun hareket edebilmek için din âlimlerinden birinin yolunu tutmak, onun gittiği yola, onun mezhebine uymak” manasına gelir.¹

MEZHEPLERİN İSİMLERİ VE İMAMLARI

a) İtikadda mezhep

İtikadda hak mezheb, Ehl-i sünnet ve Cemâat mezhebi'dir. Bu da Peygamber Efendimizin ve Ashâbının i'tikad (inanç) ve ameli üzere olanların mezhebidir.

Ehl-i sünnet ve cemâat mezhebinin itikatta imamları:

1. İmam Ebû Mansûr Mâtüridî
2. İmam Ebü'l Hasen Eş'ârî.

Biz Müslüman Türkler'in umûmiyetle İ'tikatta imamı, İmam Ebû Mansûr Mâtüridî hazretleridir. İmam Ebû Mansûr Muhammed Mâtüridî, hicrî 280 (M.894) tarihinde Türkistan'da, Semerkant şehrinin Mâtürid köyünde doğmuş ve 333 (M.945) tarihinde Semerkant'ta vefat etmiştir.

İmam Eş'ârî hazretleri H. 260 (M.873) tarihinde Basra'da doğmuş, 324 (M.936) da Bağdat'ta vefat etmiştir.

b) Amelde mezhep

Ehl-i Sünnet ve'l Cemaat'in amelde mezhebi dörttür:

1. **Hanefî Mezhebi:** İmamı, İmâm-ı Â'zam Ebû Hanife'dir. Adı Nu'man, babasının adı Sâbit'tir. Hicrî 80 (M.699) tarihinde Kûfe'de doğmuş, 150 (M.767) tarihinde Bağdat'ta vefat etmiştir.
2. **Mâlikî Mezhebi:** İmamı, İmam Malikü'bnü Enes'dir. Hicrî 93 (M.711) tarihinde Medîne-i Münevvere'de doğmuş ve 179 (M.795) tarihinde yine Medîne-i Münevvere'de vefat etmiştir.

---

¹ Cürcânî, et-Ta'rîfât (Terimler Sözlüğü), Bahar Yayınları, İstanbul 1997, s.231

3. **Şâfiî Mezhebi:** İmamı, İmam Muhammedü'bnü İdrîs-i Şâfiî'dir. Hicri 150 (M.767) tarihinde Gazze'de doğmuş, hicri 204 (M.819) tarihinde Mısır'da vefat etmiştir.
4. **Hanbelî Mezhebi:** İmamı, İmam Ahmedü'bnü Hanbel'dir. Hicri 164 tarihinde Bağdat'ta doğmuş, hicri 240 (M.780-855) tarihinde yine Bağdat'ta vefat etmiştir.*

Amelde birer hak mezhep olan yukarıda zikrettiğimiz bu mübârek imamların mezhepleri, Kitap, Sünnet, İcmâ-i ümmet ve Kıyas-ı Fukahâ üzerine kurulmuştur.

İbn-i Abidin isimli eserde, Fıkhın hazır lokma olarak önümüze nasıl konulduğu çok güzel bir şekilde ifade edilmiştir:

Fıkh ilmini tarlaya tohum gibi Abdullah bin Mesut (r.a.) ekmiş, Alkame sulamış, İbrahim Nehaî biçmiş; Hammâd harmanı döğmüş, Ebu Hanîfe hazretleri ununu öğütmüş, İmamı Yûsuf hamurunu yoğurmuş, İmamı Muhammed ekmeğini yapmış, sair insanlar onun ekmeğinden yemektelerler.²

Muhterem Ahmet Bey Ağabeyimizin sohbetlerinden:

- ✚ **Yok, efendim borsa düştü, altın-dolar yükseldi. Dîn ne oluyor, onu düşünen yok. Benim derdim, dinim. Şu zamanda en çok korktuğum şey Mezhepsizlik!** Rasûlüllah'ı en çok düşündüren şeylerden biri istikamet üzere olmak. Bunda biz de dâhiliz. Bizim istikametimiz.
“**Mezhepçilik en büyük fitnedir**”, sözünü duymamız bize yetmeli. Bu mezheplere karşı olmaktır. Var mı sesi çıkan? Camilerde hutbeler okunuyor... Bizden başka bütün topluluklar çukurda. O çukura düşmeyen yok. Kimi çıkıyor ama çukura bir uğruyor. Bizden başka yok...
- ✚ 60 sene, 70 sene, 100 sene önceki o hücumları şu anda 10'la 100'le çarpın. Çok daha fazlası, çok daha tehlikeli bir şekilde devam ediyor.³

Muhterem Büyüğümüzün sohbetlerinden:

- ✚ Rasûlullah Efendimiz (s.a.v.) buyuruyorlar ki; “Öyle bir zaman gelecek; siyaha beyaz, beyaza siyah denilecek” Böyle bir devir gelecek. Nedir siyah? Zulmettir. Beyaz ise Rahmet-i İlahi'dir. İşte bu şekilde siyahın beyazdan ayırt edilemediği bir dönem olacak. Bakın şimdi öyle bir dönemdeyiz. Böyle bir devirde Cenâb-ı Hakk bize zulmeti rahmetten ayırt edebilen bir Zât'a evlat olabilmeyi nasib eylemiş, elhamdülillah. Buna layık olabilmek için çok gayret etmemiz icab ediyor.⁴
- ✚ 1986 senesinde bundan aşağı yukarı 30 sene oldu. Bilenleriniz var. O zaman, “ajans” diye tabir ederdi büyüklerimiz. Müsafirhanede Kemal Bey Ağabeyimiz gelen

² İbn-i Abidin, c.1, s.48-49

³ 04.12.2015

⁴ 21.10.2016

kardeşlerimize 7 ajansında ne vardı, 8 ajansında ne oldu diye sorarlardı. Tabir öyleydi. 1986 yılında bundan tam 30 sene önce o dönemde Rusya Federasyonu'nda bir olay oldu –Türkiye'yi de etkilediği için anlatıyorum- Çernobil'de bir patlama oldu; bir facia. Bir fecaat çok büyük bir fecaatti. Orada olan patlamadan dolayı insanlar hayatlarını kaybettiler. Ne varsa kül oldu. Ama sadece orada sınırlı kalmadı, toprağın altına, suya sirayet etti. Kimyevi bir patlama, kimyasal bir patlama sonucu oradaki insanlar tedavisi olmayan hastalıklara yakalandılar, can kayıpları oldu. Onunla da kalmadı kan yoluyla onların çocuklarına sirayet etti, hatta torunlarına geçti. Tedavisi mümkün olmayan hastalıklar meydana geldi. Bundan Türkiye de etkilendi; onun etkisi hububatımıza, yediğimize, içtiğimize sirayet etti. Bilmeden alıp yedik. Ondan sonra tehlikeli boyutlarda hastalıklar meydana geldi.

Bakın sadece kimyevi bir kirlilik, bir çevre kirliliğinin yaptığı şeyler. Ama bundan çok daha tehlikeli, çok feci olan bir şey var ki; İmam-ı Rabbani Müceddid-i Elf-i sani hazretleri talebelerine, biz evlatlarına anlatıyor, öğretiyor;⁵ وَخَبِّثِ الْإِعْتِقَادِ “İtikad kirliliği ki; اَلَّذِي هُوَ مُخَالَفَةُ مُعْتَقَدَاتِ أَهْلِ السُّنَّةِ “Ehl-i Sünnet akidesine muhalefet etmek” “Öldürücü zehirdir” O kadar tehlikelidir ki; o zehrin tahribatı o kadar ileriye gidiyor ki; مُوصِلًا إِلَى الْمَوْتِ الْأَبَدِيِّ وَالْعَذَابِ السَّرْمَدِيِّ “Ebedi ölüme, ahiret hayatını kaybetmeye, azab-ı sermedîye, sonsuz azaba sebep olan, götüren bir kirliliktir” Müdâhane: İkiyüzlülük, riyakârlık; müsâhele ise tembelliktir. “Amellerdeki müdâhane, müsâhele, eksiklikler; o zehrin, itikat kirliliğinin yaptığı tahribat” “Onlar affedilebilir” Cenâb-ı Hakk Rahîm'dir, Gafûr'dur. Onların mağfireti ümit edilir. وَأَمَّا الْمُدَاهَنَةُ فِي الْإِعْتِقَادِ “Ama eğer bu müdâhane, müsâhele itikatta olursa tahribat oraya sirayet ettiyse” فَلَا مَجَالَ “Mecal yoktur.” Mecal: alan, ayak basacak yer, kaçacak yer çıkış noktası demektir. فَلَا مَجَالَ “Oradan kaçacak bir yer, bir çıkış kapısı yoktur, mümkün değildir” cins-i mecal de yoktur, nev-i mecal de yoktur, ferd-i mecal de yoktur. Mecalin zerresi çıkış mecali yok, kaçış mecali yok, ihtimal dahi yoktur. Mümkün değil. Allah muhafaza. Hz. Üstazımız'ın Piranımız'ın evlatları olarak bunlar öğretildi de biz bu hususa sahip çıkıyoruz.⁶

MEZHEPLER NASIL VE NİÇİN OLUŞTU? AMELDE HAK MEZHEBLER KAÇTIR? NELERDİR?

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyururlar:

...وَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً قَالُوا وَمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي

⁵ İmam-ı Rabbânî, Mektûbat-ı Şerife, c.2, s.67

⁶ 23.10.2016

“Benim ümmetim de yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Biri dışında bu fırkaların hepsi Cehenneme gidecektir”. “O bir fırka kimlerdir Ya Rasulellah” diye sorulunca şöyle cevap verdiler: “Benim ve eshabımın yolu üzerindedir.”⁷

Şarihlerin beyanına göre hadis-i şerif'te zikredilen “Yetmiş üç” ifadesi kesretten kinayedir. Yani çok fırkalara ayrılacak manasına gelir.

Sahabe-i kiram ve tabiinin evvelkileri devrinde henüz bu fırkalar ayrılmadığı için amel ve itikada dair ilimleri tedvin etmekten, bu ilimlere dair kitap yazmaktan müstağni idiler. Müstağni olmaları; sahabe-i kiramın itikadı Peygamber efendimizin sohbeti bereketiyle, tabiinin itikadı ise zamanları efendimizin zamanına yakın olması sebebiyle temiz olduğu için, vakia ve ihtilaflar az olduğu için ve güvenilir kimselere mürâcaat imkânı bulunduğu için idi.⁸

Peygamber efendimiz bu dini tebliğ etmeye bir kişi ile başlamış sonraları biat edenler ve fetihler ile müminlerin adedi binlere yüzbinlere ulaşmıştır. Veda hutbesinde yüz yirmi dört bin erkek, yüz bin de hanım sahabe olmak üzere iki yüz yirmi dört bin sahabinin bulunduğu rivayet edilmektedir. Hulefâ-i raşidin devrinde de fetihlerin devam etmesiyle İslam muhiti genişlemiş, yeni yeni milletler İslam dini ile müşerref olmuşlardı. Yeni Müslüman olanlara dinlerini, fıkıhlarını öğretmek üzere muallimler gönderilmiştir. Bir yandan da İslam'ın yayılmasından rahatsız olan fakat asr-ı saadette tefrika çıkarmaya muvaffak olamayan münafıklar, sureten Müslüman, hakikatte kâfir bir münafık olan Abdullah bin Sebe' gibileri vasıtasıyla İslamiyet'le yeni müşerref olan kavimlere dinlerini yanlış öğretmek ve bidatler yerleştirmek, suretiyle çeşitli fitnelere ve ihtilaflara ortaya çıkmasına sebep olmuşlardır.

Böylelikle Müslümanlar arasında fitnelere çıkması, imamlara halifelere isyan baş göstermesi, farklı görüşler, bidatlere meyil zahir olması, vakıalar ve hadiseler çoğalması, fetva ihtiyacının artması sebebiyle mühim meselelerde âlimlere müracaat çoğaldıkça İslam âlimleri nazar ve istidlal ile ictihad ile meşgul oldular. Şer-i şerifin asıl ve kaidelerini yazmak, hazırlamakla, bunları bab – bab, fasıl - fasıl ayırmakla, meseleleri çoğaltarak şüphelerin cevaplarını delilleriyle birlikte vermekle ve mezhep ve ihtilafları beyan etmekle meşgul oldular.⁹

Ortaya çıkan bu bidat ve fitnelere neticesinde farklı fırkalar oluştu. Peygamber efendimiz ve ashabının yoluna muhalif olarak ilk önce hariciler, sonraları şia, kaderiyye, mürcie, müşebbihe ve mu'tezile gibi fırkalar ortaya çıkmışlardır. Peygamber efendimizin “benim ve eshabımın yolu üzerine olanlardır” buyurduğu fırka-i nâciye: o usul ve üsluptan ayrılmayan ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat mezhebidir. Geriye kalanlar ise fırak-ı dâlle diye tabir edilir. Ve haktan sapmış batıla yönelmiş fırkalardır. Bu fırkaların hepsinin görüşleri ve neden dolayı batıl oldukları ehl-i sünnet âlimlerinin yazdıkları kelimelerinde anlatılmıştır.

⁷ Tirmizî, Sünen-i Tirmizî, Kitabu'l-İman an Rasûlillah, Bab-u mâ câe fiftirâki'l-ümmeti

⁸ Allame Taftâzanî, Şerh-u'l-Akâid (mukayyed), s.6

⁹ Allame Taftâzanî, Şerh-u'l-Akâid (mukayyed), s.6

Fırak-ı dâlle diye tabir edilen bu fırkalar itikatta dalalet ve bidat üzere oldukları gibi amelde de dalalet ve bidat üzeredirler. Ancak itikat asıl olmasına binaen itikâdi mezhepler diye tabir edilirler.

İtikadı bozuk olan kimsenin, ilminin de amellerinin de kıymeti yoktur. Hz. Üstazımız (k.s.) “Bozuk makineden düzgün kumaş çıkmaz”¹⁰, buyurmuşlardır.

Yukarıda da beyan edildiği gibi bu ümmet 73 fırkaya veya daha çok fırkalara ayrılacak fakat bunlardan sadece birisi kurtuluşa erecektir. O fırka-i nâciye de Peygamber efendimiz ve ashabı kiramın yolundan sapmadan, aynı izi, aynı yolu takip ederek Kitap ve sünnet’e tabi olan -ve bunu da herkesin aklına göre, kendi anlayışına göre değil- Nisa süresinde bildirildiği üzere emir sahiplerinin, âlimler ve müctehidlerin istinbatı ve içtihadı üzere cemiyet ve cemaat halinde yapan ehl-i sünnet ve’l-Cemaat mezhebi’dir. Ehl-i sünnet de kendi içerisinde Maturidiyye ve Eş’ariyye olarak ikiye ayrılır. Ancak bu ayrılmaları asıl ve hedefte değil asla taalluk etmeyen tâlî meselelerdedir.

Bir de itikatta Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaât akîdesi üzerine olan fakat amelde ihtilaf etmiş mezhepler vardır ki onlardan da ameli mezhepler diye tabir edilirler.

İmamı Birgivi hazretleri ameldeki mezheplerin ortaya çıkışını şöyle hulasa etmişlerdir;

Rasûlullâh Efendimize (s.a.v.) vahiy gelir, Ashâb-ı Kirâm da bizzat Resûlullâh(s.a.v.)’tan âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfler dinleyerek ilim öğrenirlerdi. Dâimâ Resûlullâh’ın (s.a.v.) mübârek meclis ve huzurunda ilim nuru ile nurlanır, kalbleri saf, itikadları doğru, amelleri hâlis ve şüpheleri çözülmüş olurdu. Resûlullâh’ın (s.a.v.) vefâtından sonra Ashâb-ı Kirâm (aleyhimürrıdvân) İslâmiyet’in yayılması işini mühim görüp ona çalıştılar. Bu yüzden Kur’ân-ı Kerîm’den ve hadîs-i şerîflerden çıkardıkları birçok hükümleri kitaplara yazmaya elleri değmedi. Zîrâ onların çoğu müctehid olduklarından ihtiyaç olduğunda kendi içtihadları ile amel ederlerdi. Resûlullâh’ın (s.a.v.) mübârek meclisinde az bir zaman bulunan bir Müslüman köylü bile hikmetli şeyler söylemeye başladığı.

Ashâb-ı Kirâm’dan sonra, Tâbiîn ve onlardan sonrakiler zamanında Müslümanlar ve hâdiseler çoğaldı, câhillik yayıldı, nice bid’at ve dalâletler türedi. Bunun için o zamanın âlimlerinin çalışıp içtihad etmeleri, halka fetvâ vermeleri, Kur’ân-ı Kerîm’den ve hadîs-i şerîflerden hükümler ve mezheb çıkarıp yazmaları ve insanlara öğretmeleri lâzım ve vâcib oldu. O büyük âlimler de her mes’eleyle deliliyle, her suâli cevabı ve her müşkili fetvâsı ile bildirdiler. Böylece mezhebler meydana geldi.

Her birine bir topluluk uydu. Kimi İmâm Ebû Hanîfe’ye, kimi İmâm Şâfiî’ye, kimi İmâm Mâlik’e, kimi İmâm Ahmed’e, kimi Süfyân-ı Sevrî’ye, kimi Dâvûd-ı Zâhirî’ye ve diğerlerine (Taberî, Evzâî, Leys bin Sa’d, Süfyân bin Uyeyne) uydular (rahimehümullah). Fakat

¹⁰ Ziya Sunguroğlu’nun Notları, s. 99

zamanımızda ehl-i sünnetin dört mezhebi ‘Hanefî, Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelî’ vardır. Diğerlerine uyan kalmamıştır.

Bütün bu müctehidler, amelî bazı meselelerde ayrı iseler de, itikadda birdirler; hepsi Ehl-i sünnet ve cemâattir. Müctehidlerin ihtilafları Allâhü Teâlâ’nın izni ile olmuştur. Bu imamların hepsi hidâyet üzeredir. Bir kişi amelini, alışverişini, nikâhını ve diğer işlerini bu imamlardan birine uyararak yaparsa doğrudur. Kıyâmette sevâba kavuşup Cennet’e girer.¹¹

Bu pek muhterem müctehitlerin hepsi de dinî meselelerin esasında müttefiktirler. Aralarında bir ayrılık yoktur. Ancak ikinci derecede bulunan bir kısım fer’î meselelerde ihtilaf etmişlerdir. Fakat güzelce incelenirse görülür ki, bunların çoğu da zahirî bir ihtilaftan başka bir şey değildir. Çünkü bu meselelerin birçoğunda bu mübarek zatlardan biri azimet ve takva yolunu, diğeri de ruhsat ve müsaade yolunu tercih etmiş, bu suretle ümmeti merhumenin önünde geniş bir rahmet sahası açık bulunmuştur. İşte ‘Ümmetimin ihtilafı rahmettir.’ hadisi şerifi ile buna işaret buyurulmuştur.¹²

Abdulğani en-Nablûsî hz.leri Hulâsatü’t-Tahkîk fî Beyân-ı Hukmî’t-Taklid ve’t-Telfik isimli eserinde şunları kaydetmiştir: Zamanımızda dört mezhepten başka bir mezhebi taklid etmek caiz değildir. Caiz olmaması ise diğer mezheplerdeki noksanlıktan ve dört mezhebin onlardan üstün olmasından değildir. Çünkü onların arasında bütün ümmetin en faziletli olan ilk halifeler vardı. Ancak onların mezheplerinin tedvin edilmemesi, şu anda o mezheplerin şartlarını, kayıtlarını bilemeyişimiz ve bize tevâtür yoluyla ulaşmamaları sebebiyle taklid etmemiz caiz değildir. Eğer bu şartları taşıyan herhangi bir şey bize ulaşırdı diğerleri gibi bunu taklid etmemiz caiz olurdu. Fakat bu şekilde bize ulaşmadı.¹³

İbn-i Emir Hâc hz.leri et-Tahrir şerhinde “ hâsılı, şu dört imam(ın mezhebin)den başkasının taklid edilmesi caiz değildir. Çünkü diğerlerinin mezheplerinin hakikatiyle nakledilmesi özürlenmiş ve hakkıyla sabit olmamıştır. Yoksa mutlak olarak onlar taklid edilemez değil” buyurmuştur.¹⁴

Muhterem Ahmet Bey Ağabeyimizin sohbetlerinden

🚩 Mezhepsizliği mezhep kabul edenler var. Yeni bir din arayışı içindeler. Mezâhib-i Erbaa’nın devamıymış gibi hatta beşinci altıncı mezhep olarak görenler var. Bu mezhepsizlik fırak-ı dâlledendir. Bunu din olarak söyleyemiyorlar ama mezhep değildir de diyemiyorlar. Bize bunun her ikisini de söylüyorlar. Hatta eski âlimler bunun hakkında reddiye yazıyorlar.¹⁵

¹¹ İmam Birgivi, Birgivî Vasiyetnamesi, Bedir Yayınevi, İstanbul, s.34-35

¹² Büyük İslam İlmihali, Ömer Nasuhi Bilmen, s.42

¹³ En-Nablûsî, Hulâsatü’t-Tahkîk, s.2

¹⁴ İbn-i Emir el-Hâc, Şerhu’t-Takrir ve’t-Tahbir li’-Tahrir, c.3, s.351

¹⁵ 07.10.2007

✚ Mezhepsizliğin mezhep olduğu şu zamanda Allahın dinine hizmet etmek en büyük ibadettir.¹⁶

✚ Şimdi görüyorsunuz, mezhepsizlik yaygın. Hafif meşrepli olanların gayretleri var. Bir de hafif İslam oluşturma gayretleri var. Cenab-ı Hakk bu topluluğun hürmetine insanları bu imtihanlardan uzaklaştırdı. İşte birinci hamle Hanefi fıkhını, Nakşibendiliği kaldırıp, onların olmadığını söyleyip, mezhepleri küçültüp İslamiyet'i hafifletmek, sonra da diyalog vesaire. Tabi, niyetleri ortaya çıkmasın diye temkinli davranıyorlar, açıklayamıyorlar. Açıklasalar zaten bütün Müslümanlar bizim gibi düşünür.¹⁷

✚ Çıkıp birinin camilerde; 'ben Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebinden değilim' demesi 100 sene önce olsaydı nasıl bir tepki olurdu, ben bunu çok iyi şekilde anlayabiliyorum. Çıkıp da bu mezhebin fitne olduğunun söylenmesi ve hiç kimseden çıt çıkmamasından, bu topluluğun çok ciddi bir şekilde, altını çizerek ders aldığına ben inanıyorum. Zaten o dersi almıyorsa bu topluluktan değildir. 'Hep beraberiz, kardeşiz' laflarını bu kadar büyük bir çatlağın üzerine koyabilir misiniz? Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat akidesini çatlatırsanız bunun üzerine hiçbir şeyi bina edemezsiniz. Edemeyecekler ve geldikleri gibi gidecekler. Yapamazsınız. Bu devirde böyle bir şeyi söylemek felakettir. Herkesin gözünün önünde cereyan ediyor ve hiç kimse bir şey anlamıyor, bir şey söyleyemiyor, Allah muhafaza, beyinlerin uyuştuğu, kalplerin tarumar edildiği bir şey.¹⁸

BİR MEZHEBE TÂBİ' OLMANIN LÜZÛMU

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

“Senden önce de, kendilerine vahyettiğimiz erkeklerden başkasını peygamber olarak göndermedik. Eğer bunu bilmiyorsanız zikir ehline sorun.”¹⁹

Âlûsî Tefsirinde bu ayet-i celile şöyle izah edilmiştir:

عَنِ الْجَلَالِ الْمُحَلِّي أَنَّهُ يَلْزَمُ غَيْرَ الْمُجْتَهِدِ عَامِيًّا كَانَ أَوْ غَيْرَهُ التَّقْلِيدُ لِلْمُجْتَهِدِ لِقَوْلِهِ تَعَالَى : { فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ } وَالصَّحِيحُ أَنَّهُ لَا فَرْقَ بَيْنَ الْمَسَائِلِ الْأَعْتِقَادِيَّةِ وَغَيْرِهَا وَبَيْنَ أَنْ يَكُونَ الْمُجْتَهِدُ حَيًّا أَوْ مَيِّتًا

“Celal-i Muhallî'den nakledildi ki, Müçtehit dışındaki insanların âmî olsun, olmasın 'bilmiyorsanız zikir ehline sorun' Ayeti Celilesi gereği olarak müctehidini taklid etmesi

¹⁶ 31.10.2008

¹⁷ 28.03.2014

¹⁸ 15.05.2016

¹⁹ Nahl, 43

lazımdır. Sahih olan da, taklid edeceği meselelerin îtikâdî ve amelî olmasında ve müctehidin ölü veya diri olmasında farkın olmamasıdır.”²⁰

Peygamber Efendimiz de, başından yaralı birine guslün gerekli olduğunu söyleyerek ölümüne sebep olanlar için, "...Mademki bilmiyorlar, bilenlere sorsalar ya! Cehaletin şifası sormaktır" buyurmuştur.

Hz. Allah diğer bir ayet-i kerimede,

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَدَّعَوْا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ
الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا

“Hem emn-ü havfe dair bir haber geldiği vakit kendilerine, onu yayıveriyorlar. Hâlbuki onu Peygambere ve içlerinden ülül'emr olanlara arz etseler elbette bunların istinbata kadir olanları onu anlar, bilirlerdi. Eğer Allahın fazl-ü rahmeti üzerinizde olmasa idi pek azınızdan mâadâsı şeytana uymuş gitmiştiniz”²¹ buyururlar.

Bu ayet-i celilenin tefsirinde “bu âyet bize bilhassa şu hükümleri bildiriyor” buyrulmuştur. Bu hükümler:

1. Ahkâm-ı hâdisat içinde doğrudan doğruya nass ile ma'lûm olmayıp istinbat ile bilinecek olanlar da vardır.
2. İstinbat da bir huccettir.
3. İstinbata ehil olmayan avâmın ahkâm-ı hâdisatta ehli ilme mürâcaatı ve taklidi vacibdir.
4. Resulullah (s.a.v.) dahi istinbat ile mükelleftir, zira « وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ » den sonra « لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ » Resule de şamil olduğunda şüphe yoktur.²²

İstinbat lügatte kuyudan su çıkarmak manasınadır. İstilahta da ictihad yani “şer’î olan fer’î bir hükmü delilinden çıkartma hususunda müctehidin bütün gayretini sarf etmesi” demektir.²³

İctihad, edille-i şeriyenin üçüncüsü olan İcmâ-ı Ümmeti meydana getiren görüşlerdir. Binaen aleyh o da şer’î bir delildir. Müctehidlerin hepsi şer’î bir meselede ittifak ettiği zaman buna icma denilir. Ve icma da katî bir delil olup uyulması vaciptir. Bir asırdaki müctehidler bir meselede ittifak etmeyip ihtilaf ederlerse bu görüşlerin her biriyle amel caiz olur. Onların bu ihtilafı, sonradan gelenler için bunlardan farklı bir görüş üzerine icma edemeyecekleri

²⁰ Alusi Tefsiri, 10/172

²¹ Nisa 83

²² Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur’ân Dili, Eser Yayınevi, İstanbul 1971, c., s.,

²³ Molla Husrev, Mirâtu'l- Usûl, Fazilet Neşriyat, İstanbul, c.2, s.670

hususunda ittifak demektir. Sonradan gelen müctehidler bu görüşlerden birisi üzerine ittifak edebilirler, fakat farklı bir görüş ortaya çıkartıp onun üzerinde icma edemezler.²⁴

Yukarıda zikredilen ayet-i kerimenin tefsirinde, bu ayette ictihada ve müctehidlere tabi olmanın gerektiğine işaret edildiği ifade edilmiştir.

Bir müctehidin ictihadiyla amel eden kimse, amelinden doğan uhrevi mesuliyeti o müctehidin boynuna geçirmiş olacağı düşünülduğünden, bu muameleye “taklid”, bu işi yapana da “mukallid” denilmiştir.²⁵

Taklid, Usul-i Dinde (itikadi meselelerde) ve Furû-i Dinde (ameli meselelerde) olmak üzere iki türüdür.

İtikadî meselelerde taklid muteber ve caizdir. Bu hususta Emâlî isimli eserin şerhinde şöyle buyrulur:

Ekser ulema indinde, açık ve kat’î delillerle mukallidin imanı muteberdir. Çünkü Rasulüllah (s.a.v) Efendimiz, bu hususta tefekkürden hali olan ârâbînin, mücerred kelime-i şhadeti telaffuzuyla mümin olduğuna hükmederdi. Mutezileden, mukallidin imanının muteber olmadığı naklolunur. Ayrıca bu kavil Eş’ârî Hazretleri’ne de nisbet olunur. Ancak İmam-ı Kuşeyrî der ki; bu, İmam-ı Eş’ârî üzerine bir iftiradır.²⁶

Furû-i Dinde (ameli meselelerde) ise, bir müctehidin diğer bir müctehidi taklid etmesi caiz değildir. Çünkü asıl olan istidlal ve ictihaddır. Taklid ise ictihattan bedel ve acziyyetten doğan bir şeydir. Asıl mümkünken bedele gidilemeyeceğinden müctehid olanlar için ictihadı terk ile taklide sarılmak caiz olmaz.²⁷ Müctehid olmayan âlimler için de taklid-i mahız caiz olmayıp tabi olduğu müctehidin delilini bilmesi vaciptir. Ancak delili öğrenmek mümkün olmadığı zaman o da mukallid-i mahz olur. Cahillere gelince onlar için taklid-i mahz zaruri ve vaciptir.²⁸

İmam-ı Gazali Hz.leri usûl-i fıkha dair yazdığı el-Müstasfâ isimli eserinde, “Avam için takliden başka çıkar yol yoktur. Bunda sahabe-i kiramın icmâ’ı vardır. Çünkü sahabe-i

---

²⁴ Molla Husrev, Mirâtu’l- Usûl, c.2, s.427-431 (hulasa)

²⁵ İmam-ı Nevevî, Fetâvâ’l-İmam en-Nevevî, s.236 ; Ebû Saîd bin Abdullah, Nuru’l-Envâr, İhsan Kitapevi, İstanbul 1986, c.2, s.99 ; Emir Padişah, Teysîru’t-tahrîr, Beyrut 1983, c.4, s.241 ; İmam İbnü’l-Hacib el-Mâlikî, Haşiyetü’l-Allâme et-Taftâzânî ve’l-Cürcânî, Daru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut 1983, c.2, s.305 ; Abdulğani en-Nablûsî, Hulâsatü’t-Tahkîk fi Beyân-ı Hukmi’t-Taklid ve’t-Telfîk, Asitane İstanbul, s.4 ; Seyyid Bey, Medhal, Matbaa-i âmire, İstanbul 1333, s.273-274 ; Ö. Nasûhî Bilmen, Istilâhât-i Fıkhiyye Kâmûsû, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1967, c.1, s.245 ; Ö. Nasûhî Bilmen, Muvazzah İlmî Kelam, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1975, s.105

²⁶ Emali şerhi s.28

²⁷ Emir Padişah, Teysîr, c.4, s.241

²⁸ İbnü’l-Hacib el-Mâlikî, Haşiyetü, c.2, s.306

kiramdan müctehid olanlar, ilmi az olanlara fetva verirlerdi. Onların ictihad derecesine ulaşmaları emrini vermezlerdi. Bu husus tevatürle sabit olmuştur.” buyurmaktadır.²⁹

Taklide bulunan kişi avamdan birisi ise müftünün fikrini alır. Müctehid kişinin sözü kendi hakkında bir delildir. Çünkü Allah-ü Teâlâ müctehide, kendi ictihadıyla ameli vacip kıldığı gibi mukallide de mevcut ictihad ile ameli vacip kılmıştır.³⁰

Mutlak müctehid olan âlimlere ittiba’ hususunda sükûtî icmâ’ vardır.³¹ İmam-ı Ebû Yusuf ve İmam-ı Züfer Hz.leri İmam-ı Azam Hz.lerinin açık beyan ve görüşlerinde ona hiçbir muhalefette bulunmadıklarını açıklamışlardır.³²

Fevakih-ü'd-Divani isimli eserde; “Dört imamın (İmam-ı Ebu Hanife, İmam-ı Malik, İmam-ı Şafi, İmam-ı Ahmed bin Hanbel (r.a.ecmeîn) hazretlerinin) mezheplerinden birine tabi olmak ve o mezhepten dışarıya çıkmamak hususunda bugün Müslümanların icmâ’ı tahakkuk etmiştir. Hepsini hidayet üzere olmakla beraber müntesibi kalmaması ve müdevven olmaması sebebiyle muhafaza edilemediği için bu dört müctehidin mezhebinden başkasını taklid haram kılınmıştır.

ASRİMİZDA YENİ (BEŞİNCİ) BİR MEZHEP ORTAYA ÇIKABİLİR Mİ?

Hukuk-i İslamiyye Kamusunda şöyle izah edilmektedir. “İctihad ve fetva verme vazifeleri, çok mühimdir. Bu; pek büyük bir ilim ve ihtisas işidir. Yoksa Kitabullah’ın ve ehadis-i nebeviyyenin mübarek manalarını öyle sathî bir surette anlayabilen ve hafızalarında birkaç hadisi şerif bulunan kimselerin bir müctehide tabi olmayıp da Edile-i Şer’iyyeden hüküm çıkarmaya kalkışmaları, kendi namlarına fetva vermeleri asla caiz olamaz. Hatta vaktiyle Arapçaya hakkı ile vakıf, hafızalarında yüz binlerce Hadisi Şerif bulunan birçok muhterem âlimler, muhaddisler bile içtihat davasına kalkışmamış, kendi adına fetva vermekten çekinmiş, bu ciheti fukahâ’ya bırakmak insafını göstermişlerdir.”³³

Osmanlı ulemasından Ahmet Cevdet Paşa “İctihad kapısı şer’an kapalı değilse de müctehid-i mutlak derecesine varmak bu günkü halde güç belki de imkânsız olduğundan örfen bu kapı kapanmıştır” buyurmuşlardır.³⁴

²⁹ İmam-ı Gazâlî, el-Müstesfâ, c.2, s.385

³⁰ İbn-i Emir el-Hâc, Şerhu’t-Takrir ve’t-Tahbir li’-Tahrir, Bolak 1317, c.3, s.351

³¹ Kemal ibn-i Hümmam, et-Tahrir, Bolak 1317, c.3 s.351

³² İbn-i Abidin, Reddül-Muhtâr, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1307, c. 1, s. 50

³³ Hukuku İslamiyye ve Istilahâtı fıkhiyye Kamusu. 1/ 250

³⁴ Gümüşoğlu, İslam Mezhepleri Tarihi, s.333 (bkz. kitabın dipnotları)

İmam-ı Rabbânî Hazretleri buyurur ki:

(أَيُّهَا) الْمُؤَفَّقُ لِلسَّعَادَةِ أَنَّ مَا هُوَ اللَّازِمُ لَنَا وَلَكُمْ تَصْحِيحُ الْعَقَائِدِ عَلَى مُفْتَضَى الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ عَلَى نَهْجِ أَخَذِهَا عُلَمَاءُ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ بَعْدَ مَا فَهِمُوهَا كَمَا يَنْبَغِي فَإِنَّ فَهْمَنَا وَفَهْمَكُمْ سَاقِطٌ عَنْ حَيْزِ الْأَعْتَابِ إِذَا لَمْ يُوَافِقْ فَهْمَهُ هَؤُلَاءِ الْكِبَارِ أَلَا تَرَى أَنَّ كُلَّ مُبْتَدِعٍ وَضَالٍّ يَدَّعِي أَخَذَ أَحْكَامِهِ الْبَاطِلَةَ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ وَفَهَمَهَا مِنْهُمَا وَالْحَالُ أَنَّهُ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئاً

“Ey saadete muvaffak kılınmış olan evladım. Hepimize lazım olan, Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat âlimlerinin, Kitap ve Sünnet’i layık olduğu şekilde anladıktan sonra, onlardan çıkardıkları hükümlerle itikadımızı tashih etmektir. Ehl-i Sünnet Büyüklerinin görüşlerine muvafık olmadığı müddetçe hiç birimizin görüşü muteber değildir. Görmez misin ki, her bid’at ve dalalet ehli, batıl olan hükümlerini kitap ve sünnetten aldığını ve o hükümleri kitap ve sünnetten fehmettiklerini iddia ederler. Hâlbuki bu anlayışları kendilerinde haktan hiçbir şeyi artırmaz.”³⁵

(وَكَمَا) أَنَّ الْأَعْتِقَادَ بِمُوجِبِ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ ضَرُورِيٌّ كَذَلِكَ الْعَمَلُ بِمُقْتَضَاهَا عَلَى نَهْجِ اسْتِنْبَاطِ الْأَنْمَةِ الْمُجْتَهِدُونَ مِنْهُمَا وَاسْتَخْرَجُوا الْأَحْكَامَ عَنْهُمَا مِنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ وَالْفَرَضِ وَالْوَاجِبِ وَالسُّنَّةِ وَالْمُسْتَحَبِّ وَالْمَكْرُوهِ وَالْمُشْتَبِهِ وَالْعِلْمُ بِهَذِهِ الْأَحْكَامِ أَيْضاً ضَرُورِيٌّ وَلَا يَجُوزُ لِلْمُقَلِّدِ أَخَذَ الْأَحْكَامِ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ عَلَى خِلَافِ رَأْيِ الْمُجْتَهِدِ وَأَنْ يَعْمَلَ بِهَا وَيَنْبَغِي أَنْ يَخْتَارَ فِي الْعَمَلِ الْقَوْلَ الْمُخْتَارَ فِي مَذْهَبِ مُجْتَهِدِهِ الَّذِي قَلَّدَهُ وَتَبِعَهُ

“Kitaba ve sünnete, uygun itikâd zarurî olduğu gibi, Müctehid imamlarımızın kitap ve sünnetten istinbat ettikleri, helal, haram, farz, vacip, sünnet ve müstahaptan olan ahkâmdan çıkardıkları yol üzerine, kitap ve sünnetin muktezaları ile amel etmeleri zaruridir. Mukallidlerin, Kitâptan ve sünnetten, müctehidlerin çıkarmış olduğu hükümlere muhalif hüküm çıkarıp almaları ve Kendi çıkardığı hükümlere göre amel etmesi caiz değildir. Mukallide lazım olan taklit ettiği ve tabi olduğu müctehidinin mezhebinin muhtar olan hükümlerine uymaktır.”³⁶, buyururlar.

³⁵ İmam-ı Rabbani, Mektûbât, c.1, Mek.157

³⁶ Mektûbât-ı Şerife, c.1, m.286

Muhterem Ahmet Bey Ağabeyimizin sohbetlerinden;

- ✚ Hep söylüyorum; Rasûlullah Efendimiz'in (s.a.v) hali hayatında iken üzerine hiç sinek konmamış. Bunu anlatan kitaplar vardı. Şimdi hiç duyuyor musunuz? Yok. O Vehhabi zihniyeti yüzünden yok.

يَمْ يَطَّهَّرُ ظِلُّهُ عَلَى الْعَرْصِ قَطُّ
Bununla ilgili birçok kitap var. Hz. Üstazımız'ın usulleri, kıssaları var. Seminerlerde bunların çok iyi anlatılması lazım. Ehl-i iman Kuran-ı Kerim'i, Hadis-i Şerif'leri tam anlarsa kaybolması, zayı olması mümkün değil. Cenab-ı Hakk bize anlatabilmeyi, Ümmet-i Muhammed'e de bu Din'i, bu yolu anlayabilmeyi nasib eylesin. Bu, çok ince bir usul.³⁷

Hz. Üstazımız (k.s.) bu anlatma vazifesinin bizim üzerimizde olduğunu şu ifadelerle beyan etmişlerdir;

- ✚ “Allah-ü Teâla dinini ihyaya hükmetti de ilâhî irade îcâbı bu yenileme vazifesi benim ve sizin omuzlarınıza indi.”³⁸

- ✚ Dualarımda “Ya Rabbî! Bu dinin ihyası için beklenen hizmeti işte bunlar yapacak” diye sizleri rabbime arz ediyorum; beni mahcup etmeyin!³⁹

يَا مَعْشَرَ الْإِسْلَامِ هَلْ تَظُنُّونَ يُفْتَرَىٰ وَ يُكذَّبُ عَلَىٰ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ نَحْنُ أَحْيَاءُ

Ey İslam cemâati! Biz hayatta olduğumuz müddetçe Rasulullahın ashabına yalan isnad ve iftirada bulunabileceğinizi mi zannediyorsunuz! (böyle bir zanna kapılmayınız) Çünkü biz (ehl-i Sünnet cemaati) hayattayız.⁴⁰

---

³⁷ 31.10.2014

³⁸ Topçular nasihatleri

³⁹ Topçular nasihatleri

⁴⁰ Silsile-i Sâdatın 33. Ve son halkası Süleyman Hilmi Tunahan (k.s.), s.28

Vaaz Mevzuu:

ANNE-BABA HAKKI-1

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
25.03.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

zikrettikten sonra dördüncüde yalnızca babayı zikretmiştir. Bu manada düşündüğün zaman ulaştığın bu neticeye müşaheden de şahit olacaktır.”⁵

Peygamber Efendimiz (s.a.v), **الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ** “Cennet anaların ayakları altındadır.”⁶, buyurarak annenin kıymetine;

رَضَى الرَّبُّ فِي رِضَى الْوَالِدِ وَسَخَطُ الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ | لَا يَجْزِي وُلْدٌ وَالِدًا إِلَّا أَنْ يَجِدَهُ مَمْلُوكًا فَيَشْتَرِيَهُ فَيُعْتِقَهُ

“Rabb’in rızası babanın rızasında; Rabb’in gadabı, babanın gadabındadır.”⁷

“Bir çocuk babasının hakkını, ancak onu köle olarak bulup sonra da satın alarak azad etmekle ödeyebilir.”⁸ Hadis-i Şerifleri ile de baba hakkının büyüklüğüne işaret buyurmuşlardır.

Hasan-ı Basri Hz. Ka’be-i Muazzama’yı tavaf ederken sırtında büyükçe sepet bulunduğu halde tavaf eden bir genç görmüştü.

Onu, “Ey genç sırtındaki küfeyi çıkar, Beyt-i Şerif’in hürmetini muhafaza et!” diyerek ikaz etmişti. O Genç, “Ey şeyh, onun içinde annem vardır. Ben onu yedi seferdir Şam’dan buraya omzumda getiriyorum.”, diyerek mazeretini beyan etmiş ve Hasan-ı Basri Hz.’ne “Acaba bu yaptığım ile onun hakkını ödemiş olur muyum?” diye sormuştu. Hasan-ı Basri Hz.,

“Sen bütün dünyayı, omzunda annen olduğu halde yetmiş defa dolaşsan yine de onun bir defa seni karnında taşıma hakkını ödeyemezsin.”, diye cevap vermişti.⁹

İsra Suresi’nin 23 ve 24. Ayet-i Kerimeleri’nde şöyle buyrulur:

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

“Rabb’in şunları kat’i ferman buyurdu. Ondan başkasına ibadet etmeyin. Ebeveyne güzellik edin. Ya birisi yahut ikisi de yanında ihtiyarlık haline gelirse sakın onlara üf deme ve onları azarlama. İkisine de ikramlı söz söyle. İkisine de merhametten döşenerek kanat indir. Ve de ki: Rabbim! İkisine de merhamet buyur. Beni küçükken terbiye ettikleri gibi.”

“Ey Müslüman çocukları, Onların sayesinde dünyaya gelmiş, Cenab-ı Hakk’ı bilip tasdik etmiş ve bu sayede ebedi bir hayata, aday bulunmuşsunuzdur. Bunun bir şükürü olmak üzere onlara karşı, onlara hürmet ve sevgi gösteriniz. Bu hal İslam Ahlakı’nın icabıdır. Senin yanında onlardan birisi veya ikisi yaşlılık çağına gelirse kendilerine fazlaca hizmet ve riayet et.

Onlardan usanarak veya bazı hareketlerinden gücenerek sakın onlara öf bile deme. Hoş olmayan üzücü bir laf sarfetme, onlardan dolayı üzüntülü olduğunu gösterme ve onları men etme, onlara karşı yumuşakça muameleden ayrılma ve onlara güzelce hitapta bulun, onlar ile güzelce ve edeplice konuşmaya devam et. Yüzlerine hiddetle, nezakete aykırı bir şekilde bakıp durma.”¹⁰

⁵ Aynî, Umdetü’l-Kârî Şerh-u Sahihî’l-Buharî, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁶ Suyutî, Cami’u’l-Ehadis, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁷ Sünen-i Tirmizî, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁸ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü’ş-Şamile

⁹ Seyyid Ali Zade, Şeh-u Şir’at’i-l-İslam

¹⁰ Ömer Nasuhi Bilmen Tefsiri

Ayet-i Kerime’de zikredilen “kanat indirme” tevazu’ göstermekten kinayedir. İbn-i Abbas (r.a.) buyurur ki:

كُنْ مَعَ الْوَالِدَيْنِ كَالْعَبْدِ الْمُذْنِبِ الدَّلِيلِ الضَّعِيفِ لِلسَّيِّدِ الْفَطْرِ الْعَلِيظِ أَى فِي التَّوَاضُعِ وَالتَّمَلُّقِ

“Anne-baban ile beraberken, sert ve haşın olan efendisine karşı; zayıf, hakir ve kabahatli olan kölenin olduğu gibi ol. Onlara karşı tevazu’un böyle olsun”¹¹

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurur:

مَا مِنْ وَلَدٍ يَنْظُرُ إِلَى الْوَالِدِ وَالِى وَالِدَتِهِ نَظْرَ مَرْحَمَةٍ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهَا حَجَّةٌ وَعُمْرَةٌ قِيلَ وَإِنْ نَظَرَ فِي الْيَوْمِ أَلْفَ مَرَّةٍ قَالَ وَإِنْ نَظَرَ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ أَلْفِ

“Ana-babasına rahmet nazarı ile bakan hiçbir kimse yoktur ki, ona bu sebeple kabul olunmuş bir hac ve umre sevabı verilmesin.” Denildi ki “Bir günde bin defa baksa da mı?” Peygamberimiz (s.a.v.): “Bir günde yüz bin defa baksa da”¹², buyurdular.

أَتَى رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ إِنِّي أَشْتَهِي الْجِهَادَ وَلَا أَقْدِرُ عَلَيْهِ ، قَالَ : هَلْ بَقِيَ مِنْ وَالِدَيْكَ أَحَدٌ ؟ قَالَ : أُمِّي ، قَالَ : فَأَبْلِ اللَّهُ فِي بَرِّهَا ، فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ فَأَنْتَ حَاجٌّ ، وَمُعْتَمِرٌ ، وَمُجَاهِدٌ ، فَإِذَا رَضِيتَ عَنْكَ أُمُّكَ فَأَتَّقِ اللَّهَ وَبِرِّهَا

“Bir adam Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz’e gelerek: “Ya Rasülallah cihada katılmayı çok istiyorum, fakat ona muktedir olamıyorum” demişti. Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz: “Anne-babandan biri hayatta mı?” buyurdu. Adam “Annem hayatta” dedi. Efendimiz: “Annenin (hizmeti) hakkında Allah-ü Teala’ya özrünü arzet. Eğer bunu yaparsan hac yapan, umre yapan ve cihad eden hükümdesin. Annen senden razı olduğu zaman, artık Allah’dan kork ve onlara iyi davran.”¹³ buyurdular.

حُكِيَ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى الْأُسْتَاذِ أَبِي إِسْحَاقَ فَقَالَ رَأَيْتُ الْبَارِحَةَ فِي الْمَنَامِ أَنَّ لِحْيَتَكَ مُرْصَعَةٌ بِالْجَوَاهِرِ وَالْيَوَاقِيتِ فَقَالَ صَدَقْتَ فَإِنِّي الْبَارِحَةَ مَسَحْتُ لِحْيَتِي تَحْتَ قَدَمِ وَالِدَتِي قَبْلَ أَنْ نَمُتُ فَهَذَا مِنْ ذَلِكَ

Hikaye olunduğu üzere bir adam Üstaz Ebu İshak (el-İsfirâînî) Hz.’nin yanına gelmiş ve ona: “Dün gece seni rüyamda gördüm. Sakalın mücevher ve yakutlar ile yıldızlanmıştı.”, diye rüyasından haber vermişti. Ebu İshak; “Doğru gördün. Çünkü ben dün gece yatmadan evvel annemin ayağının altına sakalımı sürmüştüm. Bu rüyan ondandır”¹⁴, buyurmuştu.

“Anne babasının hizmetini bizzat kendi eliyle yapmaya gayret eder, onu kimseye havale etmez. Çünkü kişi için hocasına, ebeveynine, sultanına, müsafirine hizmet etmek utanılacak bir şey değildir.”¹⁵

Rivayet olunduğu üzere Musa (a.s.) bir gün “Yâ Rabbî, benim cennetteki arkadaşım kimdir?” diye Cenâb-ı Hak’a niyaz etti. “Cenab-ı Hak da filan yerde bir kasap vardır. Senin cennetteki arkadaşın odur.”, buyurdu.

¹¹ İ.Hakkı Bursevî, Ruhu'l-Beyan Tefsiri

¹² İ.Hakkı Bursevî, Ruhu'l-Beyan Tefsiri

¹³ Ebu'l-Ferec İbnu'l-Cevzi, Birru'l-Valideyn, el-Mektebetü'ş-Şamile

¹⁴ İ.Hakkı Bursevî, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, İsra Suresi, 24. Ayet-i Kerime

¹⁵ İ.Hakkı Bursevî, Ruhu'l-Beyan Tefsiri, İsra Suresi, 24. Ayet-i Kerime

Musa (a.s.) târif edilen yere gitmiş, güneş batıncaya kadar orada beklemişti. Akşam olduğunda kasap çantasına koyduğu bir parça et ile evine doğru yola koyulduğunda, Musa (a.s.) gencin yanına gelip: “Misafir kabul eder misin?” diyerek onunla tanışmış, gencin kabulü üzerine de beraber eve doğru yola koyulmuşlardı.

Eve geldiklerinde genç, getirdiği etten güzel bir yemek pişirmiş, sonra evin tavanında asılı duran zembili indirip, içinde çok yaşlı, zayıf, güçsüz bir kadına, bu yemekten yedirmişti. Sonra onun elbisesini değiştirip tekrar zembile yerleştirmişti.

Bunu yaparken kadının dudaklarının kımıldadığını gören Musa (a.s.) kadının kim olduğunu sordu. Genç: “Bu benim annemdir. Çok yaşlandı, tâkâtı kalmadı. Oturacak halde değil. Çarşıdan gelince onu doyurup altını değiştirmeden kendim bir şey yemem” dedi.

Musa (a.s.); “Bir ara annenin dudaklarının kımıldadığını gördüm. Bir şey mi söylüyordu?” diye sorunca o da şöyle cevap verdi: “Evet, her gün, ‘Ya Rabbi oğlum cennette Musa (a.s.) ile beraber eyle diye dua eder’.

Bunun üzerine Musa (a.s.), “Gözün aydın ben Musa Peygamberim ve cennetteki arkadaşın da benim.”¹⁶, diye genci müjdelemişti.

Zira anne babanın evlatlarına yaptıkları halisane dualar reddolunmaz. Hadis-i Şerif’te,

ثَلَاثَ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدَيْنِ عَلَى وَلَدَيْهِمَا

“Üç dua hiç şüphesiz kabul olunur. Mazlumun duası, müsafirin duası, ve anne-babanın evladına duası.”¹⁷, buyrulur.

Hasan-ı Basri Hz.’ne “Babanın evladına duasının neticesi nedir?”, diye sorulduğunda “o kurtulur”, buyurmuşlardır.¹⁸

Anne-babanın evladı için yaptığı dua ganimet mesabesindedir.¹⁹ Onların gönlünü razı edip, dualarını alma fırsatını kaybetmiş kişiler için Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyururlar:

رَغِمَ أَنْفُهُ. ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُهُ. ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُهُ قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَنْ أَدْرَكَ وَالِدَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ، أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا، ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ.

“Burnu yerde sürünsün. Burnu yerde sürünsün. Burnu yerde sürünsün.” “Kimin Ya Rasülallah” denilince “Ana babasından birinin veya her ikisinin ihtiyarlığına yetişip de cennete giremeyen kimsenin.”²⁰, buyurdular.

Fakih Ebu Leys Hz.’ne “Anne ve baba evladından kızgın ve kırgın olarak vefat ederse, vefatından sonra memnun etmek mümkün olur mu?” diye sorulmuştu. O da “Üç şeyle mümkün olur. Bunlar:

1. Salih evlat olmak. 2. Onun yakınlarına ve dostlarına iyilik yapmak. 3. Onlar için sadaka verip dua ve istiğfarda bulunmak.”²¹, diye cevap vermiştir.

جَاءَهُ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَبْتَيْ مِنْ بَرِّ أَبَوَيْ شَيْءٍ أَبْرَهُمَا بِهِ بَعْدَ مَوْتِهِمَا

¹⁶ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şir’ati’l-İslam

¹⁷ Sünen-i Tirmizi, el-Mektebetü’ş-Şamile

¹⁸ Ebu’l-Ferec İbnu’l-Cevzi, Birru’l-Valideyn, el-Mektebetü’ş-Şamile

¹⁹ Seyyid Ali Zade, Şerh-u Şir’ati’l-İslam, s.173

²⁰ Sahih-i Müslim, el-Mektebetü’ş-Şamile

²¹ Abdullatif, s.88

قَالَ نَعَمْ الصَّلَاةُ عَلَيْهِمَا، وَالِاسْتِغْفَارُ لَهُمَا وَإِيقَاءُ بَعْهُودِهِمَا مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِمَا وَإِكْرَامُ صَدِيقَيْهِمَا، وَصِلَةُ الرَّجِمِ الَّتِي لَا تُوصَلُ إِلَّا بِهِمَا

“Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz’e Benî Seleme’den bir zat geldi ve “Ey Allah’ın Rasülü! Anne ve babam vefat ettikten sonra onlara yapacağım bir iyilik kaldı mı?”, dedi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.): **“Evet var. Onlara dua etmen, onlara istiğfar etmen, vefatlarından sonra onların sözlerini yerine getirmen, onların dostlarına ikramda bulunman ve kendilerine ancak anne ve babanla ulaşabildiğin akrabayı ziyaret etmendir.”**²², buyurdular.

Anne ve babanın evlad üzerinde on hakkı vardır:

- 1.Eğer muhtaç ise yedirmek.
- 2.Muhtaç ise hizmet etmek.
- 3.Çağırınca icabet etmek.
- 4.Günah olmayan bir şeyi emredince itaat etmek.
- 5.Anne ve babası ile konuşurken yumuşak konuşmak, kaba ve kırıncı konuşmamak.
- 6.Elbise ihtiyacı olursa giydirmek (gücü yettiği kadar).
- 7.Yürürken arkasında yürümek.
- 8.Kendisi için sevdiğini onlar için de sevmek.
- 9.Kendisi için kerih görüp istemediğini onlar için de kerih görmek.
- 10.Her ne zaman kendisi için dua ve istiğfar ederse onlar için de mağfiretle dua etmek.

Her ne kadar daha fakih olsa da namazda babasının önüne geçip ona imam olmaz. Yolda önünden yürümez. Ancak yoldan eza verecek olan şeyi gidermek maksadıyla yürüyebilir.²³ Sesini onların sesinden çok yükseltmez. Anne ve babası asi ve kafir dahi olsa onlara rahmet ve hidayet etmesi için Cenab-ı Hakk’a dua eder. Çünkü Cenab-ı Hakk’ın onları İslâm’a hidayet etmesi bir rahmettir. Bu hususta şöyle bir nakil vardır: “Kişi anne ve babasına duayı terk ettiği zaman dünyada rızkı kesilir”²⁴

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyururlar:

مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُمِدَّ اللَّهُ فِي عَمْرِهِ، وَيَزِيدَ فِي رِزْقِهِ فَلْيَبِرَّ وَالِدَيْهِ وَلْيَصِلْ رَحْمَهُ

“Kim Allah Teala’nın ömrünü uzatmasını, rızkını artırmasını severse anne-babasına iyi davransın ve sıla-i rahim yapsın.”²⁵

İbrahim Suresi’nin 41. Ayet-i Kerimesi’nde de,

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

“Ey Rabbimiz! (Amellerin) hesap olunacağı gün beni, ana-babamı ve bütün müminleri bağışla!”, buyrularak, anne ve babaya nasıl dua edileceği öğretilmektedir.

Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat akidesine göre hayatta olanların yaptığı dua ve hayr-u hasenatın, vefat edenlere büyük menfaati vardır. Cenaze namazı bu sebeple meşru kılınmıştır.²⁶

Sünen-i İbn-i Mace, el-Mektebetü’ş-Şamile²²

²³ İ.Hakkı Bursevî, Ruhu’l-Beyan, İsra Suresi, 24. Ayet-i Kerime

²⁴ İ.Hakkı Bursevî, Ruhu’l-Beyan, İsra Suresi, 24. Ayet-i Kerime

²⁵ Beyhakî, Şu’abü’l-İman , el-Mektebetü’ş-Şamile

²⁶ Taftazani, Şerhu’l-Akaid, s.263

Sa'd Bin Ubade (r.a.) Rasülüllah (s.a.v.) Efendimiz'e gelerek dedi ki: "Ya Rasülallah, Sa'd'ın annesi vefat etti. Acaba hangi sadaka ona daha faziletlidir." Rasül-İ Ekrem (s.a.v.): "Su daha faziletlidir", buyurunca Sa'd bin Ubade bir kuyu kazdı ve; "Bu kuyu Sa'd'ın annesi içindir. (Onun hayrınadır)" dedi.²⁷

Hadis-i Şeriflerde şöyle buyrulur:

مَا عَلَى أَحَدِكُمْ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَصَدَّقَ أَنْ يَجْعَلَهَا لِوَالِدَيْهِ إِنْ كَانَا مُسْلِمِينَ، فَيَكُونُ لِوَالِدَيْهِ أَجْرُهُمَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْتَقِصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْءٌ

"Sizden biriniz, tasaddukta bulunmayı murad ettiği zaman, bunu Müslüman anne-babasının hayrına kılmasıyla, bir şey kaybetmiş olmaz. Zira kendi ecrinden hiçbir şey eksilmeden, anne-babası için de ecir vardır."²⁸

مَنْ حَجَّ عَنْ أَبِيهِ، أَوْ قَضَى عَنْهُمَا مَغْرَمًا، بُعِثَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ الْأَبْرَارِ

"Kim anne ve babasının niyyetine haccederse, veya onların borcunu öderse, kıyamet gününde ebrar (evliyaullah) ile beraber diriltilir."²⁹

Ancak anne-babaya itaat, onların emirleri dini emirlere muhalif olmadığı müddetçedir.

Sa'ad İbn-i Vakkas Hz. İslamiyet'i kabul edince, annesi Hemme bint-i Ebi Süfyan bunu işitmiş, "Ey Sa'd senin İslamiyet'i kabul ettiğini duydum, vallahi sen Muhammed (s.a.v.)'i inkar edinceye kadar, bundan sonra güneş altında duracağım ve hiçbir evin gölgesinde bulunmayacağım. Yemek içmek de bana haram olsun", demişti. Daha sonra da üç gün yemeden içmeden güneşin altında kalmıştı. Hz Sa'd (r.a.) ise ona itaat etmemiş, "Yüz canım olsa ve hepsi birer birer çıkacak olsa, ben yine Muhammed (s.a.v.)'i inkar etmem" diye cevap vermişti. Daha sonra Peygamber Efendimiz'in huzuruna gelerek annesinin o halinden şikayette bulunmuştu. Bunun üzerine Ankebut Suresi'nin 8. Ayet-i Kerimesi nazil olmuştu:³⁰

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

"Biz, insana anne ve babasına iyilik yapmasını tavsiye ettik. Bununla beraber eğer bilmediğin bir şeyi bana ortak koşman için uğraşırlarsa o vakit onlara itaat etme. Dönüşünüz banadır. Ben de o vakit yaptıklarınızı haber vereceğim. (dedik)."

"Ey insan (senin için hakkında hiçbir bilgi bulunmayan bir şeyi) mabudluğu hakkında bir delil, bir bilgi bulunmayan herhangi bir mahluku bana ilahi zatım hakkında (ortak koşasın diye uğraşırlarsa) seni şirke düşürmek için çalışırlarsa (o zaman onlara itaat etme!) öyle küfür ve şirki gerektiren emirlerine tavsiyelerine iltifatta bulunma. Çünkü Hadis-i Şerif'te, "Halik'a isyan olacak hiçbir şeyde, mahluka itaat olunmaz" buyrulmuştur. Bir kere düşününüz ki (dönüşünüz banadır.) iman edenler de etmeyenler de ana-babanın emirlerine itaat edenler de etmeyenler de yarın Hak Teala'nın manevi huzuruna, yüce mahkemesine sevkedileceklerdir. (Artık) dünyada iken (yapmış olduklarınızı) o ahiret aleminde (size haber vereceğim.)³¹

²⁷ Sünen-i Ebi Davud, el-Mektebetü'ş-Şamile

²⁸ Birr'u-l Valideyn El- Mektebetü'ş-Şamile

²⁹ Birr'u-l Valideyn El- Mektebetü'ş-Şamile

³⁰ Ömer Nasuhi Bilmen Tefsiri

³¹ Ömer Nasuhi Bilmen Tefsiri

Vaaz Mevzuu:

ANNE-BABA HAKKI-2

Acil lazım olan zamanlar için Küçük Hacimli Hazırlanmıştır.
25.03.2022

İrtibat: Mail yolu ile sağlanmaktadır
erbayyeniceri@gmail.com

VAAZ: ANNE-BABAYA HÜRMET

ANNE BABAYA HÜRMET

Ailede çocukların anne ve babaları üzerinde hakları olduğu gibi anne babaların da çocukları üzerinde hakları vardır. Kur'an-ı Kerim'de ve hadis-i şeriflerde Allah'a kulluk ve itaatten hemen sonra anne ve babaya iyi davranmanın gerekliliği vurgulanmıştır. Bir insanın Allah'a şirk koşması, anne ve babasına kötü davranması ve fakirlik endişesiyle çocuklarını öldürmesi, Allah'a karşı yapılabilecek en büyük itaatsizlik ve isyan sayılan fiillerdendir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilmektedir:

قُلْ تَعَالَوْا أَنِ اتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيَّكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ أُمَّلَاقٍ

De ki: “Gelin, Rabbinizin size haram kıldığı şeyleri okuyayım: Ona hiç bir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya iyi davranın. Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin...” (En'âm, 6/151).

Allah'a ortak koşmanın herhangi bir mazereti olmadığı gibi, anne ve babaya kötü davranmanın da haklı bir mazereti yoktur. Bu tür davranışların, büyük günahların en büyüğü olduğunu Hz. Peygamber şöyle ifade etmiştir:

إِلَّا أَنْتُمْ بِكَبِيرِ الْكِبَائِرِ (ثَلَاثًا) الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ وَعَقْوُقُ الْوَالِدَيْنِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ (أَوْ قَوْلُ الزُّورِ)

Peygamberimiz (a.s), üç defa: “Size büyük günahların en büyüğünü haber vereyim mi? Allah'a şirk koşmak, ana-babaya itaatsizlik etmek ve yalancı şahitliği yapmaktır (ya da yalan sözdür)” buyurmuştur¹

Anne ve baba ile alakayı kesmek, sıla-i rahimde bulunmamak, onların kalbini kıran her türlü söz ve davranışta bulunmak ana-babaya itaatsizlik sayılır. Dolayısıyla, yapılması ve söylenmesi günah olmayan hususlarda onların sözünü dinlemek gerekir.

Anne ve baba, çocukların hem varlık sebebidir hem de onları sevgiyle yetiştiren büyüten ve terbiye eden insanlardır. . Yüce Rabbimiz bu konuyu insanın fitratına uygun olarak ilahî keliminde şu şekilde bildirmektedir.

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَنْتَلِعَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا. وَاحْفَظْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

"Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, ana-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara “öf” bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve deki: “Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara acı” (İsrâ, 17/23-24).

Rızık veren, besleyen, büyüten ve terbiye eden anlamlarına gelen “Rabb” ve “**mürebbi**” aynı kökten gelen kelimeler olup, Rabb Allah için; mürebbi ise insanlar için kullanılır. İnsanî fiiller olarak, çocuğun ilk mürebbi annesi ve babasıdır. Bu ilahî görev ve sorumluluğu üzerine almış olması sebebiyle, insanın anne ve babasına iyi davranması, mutlak anlamda rızık veren ve insanı fitrat üzere yaratan Rabbine kulluk ve ibadet etmesi kadar önemlidir.

¹ Müslim, İman, 143, I, 91.

KISSA : Bu konu ile ilgili olarak, Abdullah b. Amr'dan rivayet edilen bir hadis-i şerif oldukça dikkat çekicidir:

قال أَقْبَلَ رَجُلٌ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ فَقَالَ أَبَايُكَ عَلَى الْهَجْرَةِ وَالْجِهَادِ، أَبْتَغِي الْأَجْرَ مِنَ اللَّهِ. قَالَ: "فَهَلْ مِنْ وَالِدَيْكَ أَحَدٌ حَيٌّ" قَالَ نَعَمْ. بَلْ كِلَاهُمَا. قَالَ: "فَتَبْتَغِي الْأَجْرَ مِنَ اللَّهِ؟" قَالَ نَعَمْ قَالَ "فَارْجِعِي إِلَى وَالِدَيْكَ فَأَخْبِسِي صُحْبَتَهُمَا"

Bir gün Hz. Peygambere bir adam geldi ve,

-“Sana hicret ve cihad şartı ile biat etmek istiyorum. Ecri Allah’tan dilerim” dedi. Hz. Peygamber (a.s.),

- “Annenle babandan sağ olan var mı?” diye sordu. Adam,

- “Evet! Hatta ikisi de!” diye cevap verdi. Hz. Peygamber (a.s.),

“Allah’tan ecir diler misin?” dedi. Adam,

- “Evet” cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber,

- “*O hâlde hemen annenle babanın yanına dön ve onlarla güzel sohbette bulun*” buyurdu.²

ANNE-BABAYA HİZMET KİŞİNİN CENNETE GİRMESİNE VESİLE OLUR

Anne-babaya karşı içtenlikle yapılan her hizmet, gönüllerini alan her söz insana sadece sevap kazandırmakla kalmayıp, evladın günahlarının affedilmesine de vesile olmaktadır. Zira bir kişinin cennete girebilmesi için, iman ve hayırlı amelleri yanında, günahlarının da affedilmiş olması gerekir. İşte bu noktada Hz. Peygamber (a.s.), ihtiyarlıkları sırasında anne ve babaya iyi davranmanın Allah katında ne derece önemli olduğunu şu sözleriyle dile getirmektedir:

رَغْمٌ أَنْفٌ ثُمَّ رَغْمٌ أَنْفٌ ثُمَّ رَغْمٌ أَنْفٌ قِيلَ مِنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَنْ أَدْرَكَ أَبَوَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا فَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ.

“Burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün” demiş; Sahabe,

“Kimin (burnu yerde sürünsün) ey Allah'ın Elçisi!” diye sorunca,

“İhtiyarlığı anında annesi ile babasından birine yahut her ikisine yetişip de, onlar sebebiyle cennete giremeyenin”³ buyurmuştur.

Genel olarak, bakıma ve ilgiye daha çok ihtiyaç duyulan ihtiyarlık çağında, hem Allah’ın emri hem de bir vefa borcu olarak anne ve babanın kalplerinin kırılmaması en çok dikkat edilmesi gereken bir husustur. Hatta sonsuz sevgi ve merhametle dolu bir kalple onlara yaklaşıp gönüllerini hoş etmek ve onlarla tatlı sohbet etmek gerekir. Onların zayıf, güçsüz ve garip hallerini gördükçe, özellikle onlar için dua edip esenlik istemek her evladın yapması lazım gelen bir vazifedir.

İnsan doğumdan ölüme kadar farklı süreçlerden geçer ve farklı deneyimler kazanır. ‘Gençler bilebilseydi, yaşlılar yapabilseydi’ şeklindeki ifadeden yola çıkarak her iki neslin birbirinden alabileceği çok şeylerin olduğu ifade edilebilir. Genç insanın kendisinden daha önce hayatın basamaklarını adımlayan yaşlıların tecrübe birikimlerinden yararlanması en akıllıca davranış olarak gözükmektedir.

Sağlam temeller üzerine kurulan aile yapımızda, akrabalık ilişkilerinin kuvvetli olması, eşlerden birinin annesinin diğerinin kayınvalidesi, babasının, diğerinin kayınbabası olarak görülmesi, aile içinde mecburiyetlerin ötesinde bir anlayış ve yaklaşımla davranılmasını sağlamaktadır ki bu, bir toplumsal değer olarak yaşatıldıkça ve yeni nesillere bir kültür kodlaması olarak aktarıldıkça aile yapımız sağlamlığını daha rahat koruyacaktır.

² Müslim, Birr, 6, IV, 197.

³ Müslim, Birr, 9, IV, 1978.

ANNE-BABAYA BAKMAK DİNİ BİR GÖREVDİR

Evladın anne ve babasına karşı sorumluluğu sadece maddi bir sorumluluk değildir. Bu sebeple, İslâm dininde, hali vakti yerinde olan evladın, fakir olan anne ve babasına zekat vermesi caiz görülmemiştir. Çünkü anne ve babanın bakıma muhtaç olması halinde, onların her türlü ihtiyacını karşılama mükellefiyeti öncelikle çocuklarındır. Zekat sadece mali bir sorumluluk iken, maddi ve manevi her türlü ihtiyacın karşılanması sorumluluğu çok daha kapsamlıdır.

İman etmek ve hayırlı ameller işlemek her insanın vazifesidir. İslâm dininde hayırlı amellerin en güzellerinden birisi de yine anne ve babaya iyi davranmak olarak va'z edilmiş yaşlılara saygı ahlâkî bir kural olarak ortaya konulmuş ve onların yalnızlığa terk edilmeden çevreleri ile diyaloglarını koparmadan hayatlarına devam etmelerini sağlamak için gereken tedbirlerin alınması istenmiştir. Bu hususta Hz. Peygamber (a.s.) şöyle buyurmuştur:

سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: الصَّلَاةُ لَوْ قَتَبْتَ قَالَ قَلْتِ ثُمَّ أَيُّ قَالَ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ...

Sahabeden Abdullah İbn Mes'ud anlatıyor:

"Allah'ın Elçisine, "amellerin hangisinin daha faziletli olduğunu" sordum Hz. Peygamber,

“Vaktinde kılınan namazdır” buyurdu.

- “Ondan sonra hangisidir?” diye sordum.

- “Ana-babaya iyilik yapmaktır” buyurdu.⁴

Kişinin anne ve babasına iyi davranması gerektiği, ayet ve hadislerde ısrarla dile getirilmekte; insanı günaha ve isyana sevk edecek bir istekte bulunmaları halinde onların bu isteklerini yerine getirmemekle birlikte, onlara iyi davranmaya devam edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالَهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَى الْمَصِيرِ.
وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ.

"İnsana da anne babasına iyi davranmasını emrettik. Annesi onu her gün biraz daha güçsüz düşerek karnında taşımıştır. Onun süten kesilmesi de iki yılda olur. (İşte onun için) insana şöyle emrettik: “Bana ve anne babana şükret. Dönüş banadır. Eğer, hakkında hiç bir bilgi sahibi olmadığın bir şeyi bana ortak koşman için seninle uğraşırlarsa, onlara itaat etme. Fakat dünyada onlarla iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonra dönüşünüz ancak banadır. Ben de size yapmakta olduğunuz şeyleri haber vereceğim” (Lokman, 31/14-15)

Ana babanın evladı üzerindeki haklarından biri de onların maddi ihtiyaçlarını karşılamaktır.

⁴ Müslim, İman, 137, I, 90.

ANNE-BABA MÜSLÜMAN OLMASA BİLE SAYGISIZLIK YAPILMAZ HİDAYETİ İÇİN GAYRET EDİLİR

Meryem Suresinin 41-48. ayetlerinde anlatılan Hz. İbrahim (AS) ile iman etmeyen babası Azer arasında geçen konuşmalar, böyle bir durumda bir evlat olarak nasıl davranılması gerektiğini gösteren güzel bir örnektir. Hz. İbrahim'in (a.s.), putlara tapmaktan vazgeçirmek ve imana davet için babasına söylediği her söze "babacığım" diye başlaması, babasına selam ve hayır dualar ile sözlerini bitirmesi, İslâm ahlâkının yüceliğini göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir.

وَأذْكَرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا. إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا. يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا. يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا. قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنْ الْهَيْتِ يَا إِبْرَاهِيمُ لَنْ لَمْ تَنْتَهُ لَأَرْجُمَنَّكَ وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا. قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا. وَأَعْتَرُكُم مَّا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُ

"Kitapta İbrahim'i de an. Gerçekten o, son derece dürüst bir kimse, bir peygamber idi. Hani babasına şöyle demişti: "Babacığım! İşitmeyen, görmeyen ve sana bir faydası olmayan şeylere niçin tapıyorsun?"

Babacığım! Doğrusu sana gelmeyen bir ilim bana geldi. Bana uy ki seni doğru yola ileteyim.

Babacığım! Şeytana tapma! Çünkü şeytan Rahman'a isyankar olmuştur.

Babacığım! Doğrusu ben, sana, çok esirgeyici Rahman tarafından bir azabın dokunmasından, böylece şeytana bir dost olmandan korkuyorum.

Babası, "Ey İbrahim! Sen benim ilahlarımdan yüz mü çeviriyorsun? Eğer vazgeçmezsen, mutlaka seni taşu tutarım. Uzun bir süre benden uzaklaş!" dedi.

İbrahim şöyle dedi: "Esen kal! Senin için Rabbinden af dileyeceğim. Şüphesiz O, beni nimetleriyle kuşatmıştır. Sizi ve Allah'tan başka taptıklarınızı terk ediyor ve Rabb'ime ibadet ediyorum. Rabbime ibadet etmekle de mutsuz olmayacağımı umuyorum."

ANNE-BABANIN SEVGİYE İHTİYACI VARDIR

Bir gün otururken süt annesi, süt babası ve süt kardeşi yanına geldiğinde onlara sevgi ve saygısını ifade etmek üzere Hz. Peygamberin (a.s.) ayağa kalktığı, elbisesini yere sererek bir ucuna süt babasını, diğer ucuna süt annesini, aralarına da süt kardeşini oturttuğu rivayet edilmektedir.⁵

Resulullah'ın (a.s.) davranışlarında olduğu gibi, saygı göstermenin de severek yapılması gerekir. Sevgisiz bir saygı ya korku ifadesidir ya da gösteriş (riyakarlık) ifadesidir. İnsanları korkutarak istemedikleri bir şeyi yapmaya mecbur bırakmak da riyakarlık yapmak da dinimizde yasak olan davranışlardır.

Yine Hz. Peygamber'in (a.s.) kızı Hz. Fatıma'nın yanına varınca Hz. Fatıma'nın ayağa kalktığı, Hz. Peygamber'i öperek yanına oturduğu; Hz. Fatıma'nın da Hz. Peygamberin yanına vardığı zaman Resulullah'ın ayağa kalktığı, onu öperek yanına oturttuğu rivayet edilmektedir.⁶

Büyüklerle saygı gösterme, küçüklerle de merhametle muamelede bulunma hususu ile ilgili olarak Peygamberimiz şöyle buyurmaktadır:

ليس منا من لم يرحم صغيرنا و يوقر كبيرنا

Küçükümüze merhamet etmeyen ve büyükümüzün hakkını gözetmeyen bizden değildir.⁷

Resulullah (a.s.) bir başka hadislerine de şöyle ifade etmiştir:

إِنَّ أَبْرَّ الْبِرِّ صَلَاةُ الْوَالِدِ أَهْلًا وَوَدَّ أَبِيهِ

"Şüphesiz ki iyiliğin en iyisi, evladın baba dostlarını ziyaret (sıla) etmesidir.⁸

⁵ Ebu Davud, Edeb, 129. No: 5145, V, 354.

⁶ Ebû Dâvûd, 5217, V,391.

⁷ Tirmizi, Birr, 15, IV, 1919.

⁸ Müslim, Birr, 11, IV,1979.